

86.33
P 75

ЖАХОН БЕСТСЕЛЛЕРЛАРИ

ЖИМ РОН

ЭНГ САРА АСАРЛАРИ

1

АҚЛ ВИТАМИНЛАРИ

2

БОЙЛИК ВА БАХТГА
ЭРИШИШНИНГ 7 СТРАТЕГИЯСИ

3

МУВАФФАҚИЯТНИНГ
БЕШ КАЛИТИ

Жим Рон

Энг сара асарлари

Бугунги фикр ва ҳисларимиз узвий тарзда эртанги кун билан боғлиқ. Бугун ҳаётга қандай муносабатда бўлишимиз ва фалсафамиз келажак кўзгусида ўз аксини топади.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "Jim Rohn".

Жим Рон

ЖИМ РОН

Энг сара асарлари

АҚЛ ВИТАМИНЛАРИ

**БОЙЛИК ВА БАХТГА
ЭРИШИШНИНГ 7 СТРАТЕГИЯСИ**

МУВАФФАҚИЯТНИНГ БЕШ КАЛИТИ

«Adabiyot uchqunlari»
Тошкент-2018

УДК: 811.515
ББК: 82.3
Р-65

Масъул муҳаррир
Шухрат ҒУЛОМОВ

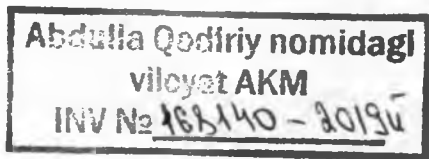
Таржимон
Шахноза АСАД

Джим РОН (энг сара асарлари) / – Т.: «Adabiyot uchqunlari». 2018 йил. – 400 б.

Натижалар ва турмуш даражамиз – бу ҳаракатларимиз оқибатидир, бироқ буларнинг бошида юқорида келтирганимдай, дунёқараш, шахсий фалсафа, ҳаётга муносабат ва бизнинг фаолиятимиз турибди. Биз оқибатни ўзгартирмоқчи бўлсак, унинг сабабига таъсир қилишимиз керак. Лекин кўпчилик одамлар оқибатдан нолишади, шикоят қилишади, сабабни эса ё эслашмайди, ё ундан айб қидиришмайди.

Китобни шундай мутолаа қилингки, унинг фикрлари, ғоялари сизни ҳаётингизни яхши томонга ўзгартириш мақсадида руҳлантира олсин.

Сиз китобни ўқиб илгари пайқаманган ўз имкониятларингизни кўра бошлайсиз!

УДК: 811.515
ББК: 82.3

ISBN: 978-9943-5098-2-5

© И. Нуриллох, 2018
© «Adabiyot uchqunlari», 2018

МУҚАДДИМА

“Муваффақият ортидан қувманг, шундай инсон бўлингки, муваффақият ортингиздан қувсин” деб ёзади ўз замонасининг энг кучли нотиғи, мутафаккири, бизнес-тренер ва психологияга оид кўплаб китоблар муаллифи Жим Рон. У 70 йиллик умрининг 39 йилини муваффақият психологияси, ўз шахсини камол топтириш ва самарали бизнес юритиш борасида маърузалари ва семинарлари билан дунё бўйлаб чиқишлар қилади. Ҳисоб-китобга кўра, у 5 миллион кишига 6 минг мартадан кўп маъруза ўқиган.

Жим Рон мижозлар билан ишлаш, улар билан мулоқот олиб бориш психологиясини чуқур тадқиқ қилгани билан машҳур. Унинг “Бойлик ва бахтга эришишнинг 7 стратегияси” китоби шахсий ҳаёт ва бизнесда муваффақиятга эришиш йўллари, ҳаётни бошқариш, уни мақсад томон йўналтиришни ўргатиш билан бирга потенциал мижозларни жалб этиш ва улар билан алоқани ушлаб туриш ҳақида ҳам баён этилган.

Жим Рон инсоннинг муваффақиятга етказувчи хатти-ҳаракатлари принципларини атрофлича ўрганган бўлиб, “Муваффақиятнинг беш калити” асарида бу тамойилларни таърифлаб ўтади. “Ақл витаминлари” асарида эса миямиз бизнинг фойдамизга ишлаши, муваффақиятли фикрлаш учун қоидалар тўпламини келтириб ўтади. Охирги китоб ўз вақтида тадбиркорлар учун энг яхши қўланма деб тан олинган.

Мазкур тўпланда Жим Роннинг энг машҳур ва энг кўп сотилган китоблари киритилган. Бу кито-

бларни мутолаа қилишда ён дафтарчага асосий қоидаларни қайд этиб боришингиз ва уларни ўз ҳаётингиз ва бизнесингизда бевосита қўллашингизни маслаҳат берамиз. Жим Рон фикрича, китобларни шунчаки ўқиш керак эмас, уларни уқиш керак, яъни уларни амалда синаш ва натижасидан баҳраманд бўлиш зарур. Акс ҳолда, китоб мутолааси ёки маърузаларни эшитиш учун кеткизган вақтингиз бекор бўлиб қолади. Қоидалар амалда қўлланилиши билан кучлидир.

Шу ўринда Жим Роннинг бошқа муаллифлардан фарқи нима деб сўрашингиз мумкин. Унинг бизнес ва шахсий камол топиш фалсафаси қуруқ сафсата ва хаёл қилишдан кўра, амалда аниқ ва тўғри ҳаракат қилиш, ақл билан иш юритиш, ҳамда қатъий тартиб-интизомли бўлишни афзал кўришидадир. Гарчи унинг китоблари бир нафасда ўқиладиган тарзда енгил ва равон ёзилган бўлса-да, у келтирган ҳаёт ва бизнес қонунлари узоқ йиллик изланишлари асосида келтирилгандир.

**АҚЛ
ВИТАМИНЛАРИ**

*Энг яхши натижалар сари
биринчи қадам...*

ҲАРАКАТ ҚИЛИШ ВАҚТИ КЕЛДИ

“Эл қатори” бўлманг. Одамлар ўзини оқлайверсин, сиз улар каби иш тутманг.

Ўз ҳаётингиз учун ўзингиз жавоб беринг. Ҳақиқий интизом ўз вақтида ҳаракат қилиш қобилиятини талаб қилади. Зарур бўлмаса, шошмаган маъқул. Лекин вақт йўқотмаслик ҳам зарур. Ғоя пишиб етилган ва ҳиссиётлар кучайганда - ҳаракат қилиш вақти етган бўлади.

Мисол учун, ўз кутубхонангизни яратишни истаяпсиз. Агар истак ҳақиқатан ҳам буюк бўлса, қиладиган бор-йўқ ишингиз, биринчи китобни олиш, холос. Кейин ёнига иккинчисини қўшасиз. Ҳиссиётлар сўниб қолмасидан, иложи борича тезроқ ҳаракат қилиш керак.

Агар вақтида ҳаракат қилмасангиз, кейин қуйидаги ҳолат рўй беради.

СИЗ СЎНИБ БОРАЁТГАН НИЯТ ҚОНУНИНИНГ ҚУРБОНИ БЎЛДИНГИЗ

Одатда, ғоя бизни чулғаб олганда, бирор ҳаракатни ният қиламиз. Ҳиссиётлар чулғаб олганда, ҳеч бўлмаганда бирор нарса қилиш мўлжалланади. Агар биз режаларни ўз вақтида ҳаракатларга айлантирмасак, ҳаракатларимизни кечиктириб бўлмаслигини яқинда англаганимиз ўз кучини йўқотади.

Бир ойдан сўнг иштиёқ сўнади, бир йилдан кейин эса уни топиб бўлмай қолади.

Шундай экан, ҳаракат қилинг! Токи ҳиссиётлар кучли, гоё эса ишончли, аниқ ва тиним бермас бўлар экан, интизом яратинг. Агар кимдир мустаҳкам соғлиқ ҳақида суҳбатлашар ва бу сизни нимагадир ундар экан, овқатланиш ҳақида китоб сотиб олишингиз лозим бўлади. Бу ҳақдаги фикр сизни тарк этмасидан, ҳиссиётлар сўнмасидан туриб, қўлингизга китобни олинг. Жараённи бошланг! Полга ётинг ва бир неча марта қўлларга таяниб, ердан кўтарилинг. Ҳаракат қилишингиз керак, акс ҳолда мулоҳазакорлик йўқолади. Агар ҳиссиётларни амалда қўлламасангиз, улар тезда йўқолади. Интизом ўз ҳиссиётларингиз ва соғлом ақлингизни жиловлашга ҳамда уларни ҳаётга татбиқ этишга имкон беради.

Масаланинг моҳияти - тез ишга солинган интизом, ўзига хос ички тартиб орқали сизнинг хоҳишингиз, интилишингизни оширишдан иборат. Шундай қилсангиз, ўзингиз учун бутун бир янги ҳаётий жараённи бошлайсиз.

Ўз қадрини билиш ҳисси номи билан ҳам маълум бўлган, ўзини ҳурмат қилишнинг борлиги – интизомнинг асосий мақсадидир. Ҳозирги кунимизда бизни ўзини ҳурмат қилишни ривожлантиришга ўргатаётган одамларнинг кўпчилиги буни ҳеч ҳам интизом билан боғламайдилар. Йўлдан оздирадиган энг катта нарсалардан бири – ўзининг райъига қараш, бўшашишдир. Барча иложи бор нарсаларни қилиш ўрнига, сиз барибир ўзингиз қодир бўлган нарсалардан камроғини бажаришга йўл кўясиз. Демак, сиз ҳеч шубҳасиз, ўз қадрини билиш ҳиссини камайтиришнинг энг осон йўлига ўтиб олибсиз.

Озгина беписандлик пайдо бўлиши биланоқ, муаммо юзага келади. Йўл қўйилган менсимаслик худди инфекция каби иш бошлайди.

Агар энди у ҳақда қайғурмасангиз, у касаллика айланади. Бир марта беписандлик ортидан эса, албатта кейингиси келади. Энг ёмони писанд қилмаслик туғилиши биланоқ бизнинг ўзимизни ҳурмат қилиш ҳиссимизни ўтмаслаштиради.

Агар барибир бу ҳолат рўй берган бўлса, қандай қилиб яна ўз қадрини билиш ҳиссига эга бўлишингиз мумкин?

Сиздан талаб қилинадиган бор-йўқ нарса, бу – зудлик билан ҳаракат қилиш! Ўз фалсафангизга мос келадиган энг оддий интизомдан бошланг. Ўзингизга мажбурият юкланг: «Мен ўзимнинг барча мақсадларимга етишиш, яқин келажакда ўз муваффақиятимни нишонлаш учун ўзимни интизомга соламан».

ИНТИЗОМ

Интизом бу – қўйилган мақсадлар ва уларга эришишни боғловчидир.

Ҳаммамиз, қай бир даражада, беихтиёр икки “оғриқ”дан бири билан оғришимиз зарур: ё интизом туғдирган оғриқ ёки кейинчалик афсусланиш, тавба қилиш оғриғи. Фақат фарқи шундаки, интизом оғриғи граммлаб ўлчанса, афсуслар оғриғи тонналаб ўлчанади.

Барча интизомлар ўзаро боғланган ва бир-бирига таъсир қилади. Одам “Бу ўзимга сусткашлик имконини берганим ягона ҳолатдир”, деганда хато қилади. Бу тўғри эмас.

Ҳар бир сусткашлик бутун жараёнга салбий таъсир қилади. Шундай деб ўйламаслик - соддаликдир.

Интизом бу – бутун муваффақият пойдевори. Интизомнинг йўқлиги мағлубиятга олиб келиши, шубҳасиз. Интизом ўзида келгусидаги мўъжизалар яратиш салоҳиятини мужассамлаштирган.

Интизом ўрнатишнинг энг яхши вақти ғоя ҳали “янгигина” бўлган пайтидир. Бир интизом ҳар доим бошқасига “оқиб” ўтади. Интизомдан воз кечиш – орзулар ушалмай қолишига олиб келадиган адашишнинг бошланишидир.

Ҳеч бўлмаганда бирор фарқини билиш учун сиз кўп ишилишингиз керак эмас.

Бир нечта оддий интизомлар кейинги 90 кундаги ҳаётингиз қандай натижалар келтиришига сезиларли таъсир қилиши мумкин. 12 ой ёки кейинги уч йил ҳақида-ку гапирмаса ҳам бўлади. Озгина интизом етишмаслиги бизнинг ўз қадрини билиш ҳиссимизни емиради.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Сўров.

Мистер Рон, ишда ажойиб мавқеим бор, ўзимга ёқадиган ишни қилиб ва бутун вужудим билан ишлаб, мен ҳақиқатан ҳам яхши одамларга ишлаб бераяпман. Мен ёзаман. Шунга қарамай, ўз фаолиятимни кенгайтиришни хоҳлайман ва аллақачон бир нечта лойиҳалар устида иш бошлаганман; ўз қобилиятларимни рўёбга чиқариш борасида зўр ғояларим бор. Муаммом шундаки, мен, афтидан, бир нуқтадан ҳеч олдга силжий олмаяпман. Ўз орзуимни амалга оширишда менга ёрдам бериши мумкин бўлган, ноширлик фаолияти, муаллифлик ва батафсил ахборотларга ихтисослашган китоблар буюрдим. Фақат ўзимга иштиёқимни ҳаётга жорий қиладиган туртки беролмаяпман. Мен сизнинг руҳлантирадиган нутқларингизни деярли ҳар куни қайта-қайта ўқиб чиқаяпман, уларни кўплаб бошқа материаллар билан мустаҳкамляяпман. Лекин мени эскитдан қолган сусткашлик муаммоим

ҳеч тарк этмаяпти. Ўз орзуимни қай тарзда ҳаракатга келтирсам бўлади?

Жавоб.

Мен ҳар доим старт олиш, ҳаракатни бошлашни мақсадга эришиш учун асосий рағбатлантирувчи (мотивация) ва илҳомлантирувчилардан бири деб ҳисоблаганман. Бир гал қадам ташлаб ва маънавий-руҳий ҳолат келтириб чиқарган чарчоқ, зеркиш, турли хил тўсиқлар ва сусткашликни ортда қолдиргач, сиз ўзингизда тикланган қувватни ҳис қиласиз ва ҳаммасига бошқача қарай бошлайсиз.

Мен ўз сусткашлигини оқлаётгандек бўлаётган кўп одамларни учратганман. Бу одамлар – ҳақиқатан ҳам мангу талабадирлар. Улар ҳар доим ўқишади, ўрганишади, лекин ҳеч қачон реал ҳаракат қилишмайди. Мен ўқиш тарафдориман, албатта, бироқ маслаҳатим: ўқи, ўрган, лекин кейин ҳаракат қил. Сўнг яна бир оз ўрганиш ва яна ҳаракат қилиш лозим.

Шунингдек, “бир нечта лойиҳангизни” айни пайтда энг муҳим ва ҳақиқатан ҳам эътибор талаб қиладиган бир ёки икки лойиҳага бирлаштиришингизни таклиф қиламан. Баъзан ҳаддан ортиқ танлов қилиш – ҳеч нарсани танлаб олмасликни англатади. Албатта, ўз “орзулар рўйхатингиз”га эга бўлинг. Аммо вақти-вақти билан рўйхат миқёсини торайтиринг, ҳеч бўлмаганда, ҳақиқатан ҳам ҳаракатларга ундовчи қандайдир туртки вақти етиб келганини сезмагунингизча. Охир-оқибат, болаларча қадам билан илгарилаш ҳам унчалик ёмон эмас. Бир ҳикматли гап бор: «Юз миллаб масофага саёҳат қилиш, ҳар доим биринчи қадамдан бошланади».

Кўпинча, айнан кичик, шошмасдан босилган қадамлар энг буюк нарсага олиб келади.

Омад ёр бўлсин!

Иш берувчингиз сизнинг иш ҳақингиз учун масъул эмас, бу сизнинг масъулиятингиздир. Чунки иш берувчингиз сизнинг қадриятларингиз ўлчови устидан ҳукмронлик қилмайди. Ўзингиз эса бунинг ҳукмдорисиз!

Сиз ўзингиз учун жавобгар бўла билишингиз зарур. Сиз ҳолатларни, йил фаслларини ёки шамол йўналишини ўзгартиришга қодир эмассиз, бироқ ўзингизни ўзгартира оласиз. Сиз чиндан жавобгар бўлган нарса мана шудир. Сиз юлдузлар туркуми учун жавобгар эмассиз, бироқ нима ўқишингиз, қандай янги кўникмаларга эга бўлишингиз, қандай машғулотларга қатнашингиз учун жавобгарсиз.

ЭНГ ЯХШИ НАТИЖАЛАР САРИ БИРИНЧИ ҚАДАМ

Омадни қўлда тутиб бўлмайди. Фақат ўзингизни яхшилаётган бўлиб, омадни жалб қилишингиз мумкин.

Натижаларимизни қанчалик кучли ўзгартира олишимиз, асосан, тасаввуримиз билан ўлчанади. 1960 йилда фазо кенглигида сайр қилиш инсон учун техник жиҳатдан иложи йўқ нарса эди. Ўн йил ўтди ва биринчи марта инсон комосга учди, ой сатҳига қадам қўйди. Одамлардан бири илмий жамоатчиликни “шу ўн йилликнинг охирига қадар Америка ойга одам чиқариши учун ҳамма ишни қилиши кераклиги”га чақирганда, орзуни воқеликка айлантиришнинг мўъжизали жараёни бошланди. Тасаввурнинг сермахсул тупроғига эҳтимол тутилган келажак уруғини қадар экан, бу чақириқ миллатнинг руҳини уйғотди. Шундай қилиб, бир чақириқ иложи йўқ нарсани воқеликка айлантирди.

Шу принципларни ҳаётимизнинг ҳар бир соҳасига қўллашимиз мумкин!

Камбағал одам бойга айланиши мумкинми? Албатта! Истак, режалаштириш, куч-ғайрат ва қаътъият ҳамиша мўъжиза яратишга қодир. Масала муваффақият формуласи ишлаб кетиш-кетмаслигида эмас, балки одам уни ишлашга мажбур қила олиш-олмаслигидадир. Инсон – номаълум ўзгарувчидир. Бу ҳаммамизга аталган чақирик. Ҳаммамиз ҳам ўзимиз турган ердан ўзимиз истаётган жойга кела оламиз. Агар ишона билсак, ҳар қандай орзу воқеликка айланади.

САБОТ/ҚАТЪИЯТ

Санъат асари яратиш учун вақт керак. Ҳаётни йўлга қўйиш учун вақт керак. Ўсиш ва ривожланиш учун ҳам вақт зарур. Шундай экан, ўзингизга, ўз бизнесингизга, оилангизга улар муносиб ва муҳтож бўлган вақт ажратинг.

Қанча вақт уриниш керак? Токи муваффақиятга эришмагунча.

Баъзи одамлар баҳорда экин экиб, ёзда кетадилар. Агар сиз бир мавсумга иш олган бўлсангиз, уни охиригача етказинг. Сиз бир умр шу иш билан қолиб кетишга мажбур эмассиз, лекин ҳеч бўлмаганда, бошланган ишни охирига етказмагунингизча қолинг.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Мен китобларингиз, ёзганларингизни кўп ўқидим, улардан катта қониқиш олдим ва фалсафангизга қўшиламан. Бироқ бир савол бермоқчиман: ҳаётингиз давомида энди ўзингиз истаган одам бўлолмаслигингиз, ёш ҳал қилувчи омил эканлигини англаганингизда, ўзингизга нималар дейсиз? Менимча, қанчалик

ёшимиз улғайгани сари, ўзимиз учун рағбат топиши-

миз шунчалар қийин бўлади. Ҳали ҳам муваффақиятга эришишга уринаётган ёши катта одамни олайлик (айтайлик 50 ёш) – унинг реал имкониятлари борми? Китобларингиздан бирида, мана, мен нимани ўқиб қолдим ва кассеталарингиздан бирида нимани эшитиб қолдим: агар 50 ёшгача сиз моддий таъминланган одамга айланмаган бўлсангиз, демак буни ўзингиз хоҳламагансиз. Ёшим билан олишаяпман ва ҳали ўз мақсадларимга эришмаганимни ҳис қилаяпман, вақт тугаб бораётган бўлиши мумкин, дейишингиз мумкин. Ҳар қандай изоҳингиз учун миннатдорчилик билдираман. Ҳамма яхши тилаклар билан, Марк.

Жавоб:

Мен ҳақиқатан ҳам муваффақият сари ҳар қандай ёшда ҳаракат бошлаш мумкинлигига ишонаман. Баъзан биз катта миқдордаги пул ёки пенсияга чиқиш вақти ҳақида шунчалик кўп ўйлаёмизки, ҳеч қачон бунга етолмаймиз, деган хаёлга ҳам борамиз. Лекин ҳақиқат шундаки, ўзингизни таққослайдиган бундай сумма ёки одам аслида йўқ. Сиз шунчаки тўғри қарор қабул қилишингиз учун бугун зарур бўлган нарсаларни қила бошлайсиз ва бу ҳаракатлар сизни ўзингизни такомиллаштириш учун керак бўлган соҳадаги муваффақиятларга олиб келади. Энг қизиғи, муваффақият муваффақиятни туғдиради. Худди ўз боғингизда ажриқларни қўприб олиб, ўрнига янги фойдали экинлар экаётган ва уларни парваришлай туриб, оддий қоидаларни қўллаш, агар улар маълум вақт давомида доимий қўлланса, қандай қилиб бир неча кун, ой ёки йил давомида ажойиб мевалар бераётганини сезганингиздек, сиз кундан-кунга кўпайиб бораётган ижобий одатлар, қоидалар ва қарорларнинг захираси-

ни ҳис қила бошлайсиз.

Мен баъзан ҳаётда тўла муваффақиятга эришиш учун жуда кеч бўлган бўлади, деб ўйлайманми? Йўқ, албатта! Биз ҳаётда татиб кўрадиган бахт ва қувончининг асосий манбаларидан бири, аслида, Яратувчи бизнинг ихтиёримизга берган барча нарсаларни бошқаришдир. Ҳамма гап шундаки, сиз токи шу асосий принципларни ҳар кунлик ҳаётингизда шунчаки қўллар экансиз, илгари шунчаки сезмай ўтказиб юборганингиз - ўзингизга келажакдаги имкониятлардан фойдаланишга имкон бераётган бўласиз.

Бир пайтлар ўқитувчимга шундай деганим эсимда: «Агар кўп пулим бўлганида, энг яхши режани ўйлаб топардим». У тез жавоб берганди: «Менимча, энг яхши режани ўйлаб топганингда, сенинг пулинг кўпроқ бўларди».

Кўрдингизми, миқдор эмас, режа аҳамиятга эга. Сиз нимани истаётганингиз ва уни етарлича кучли истаётганингизни билсангиз, шу нарсани қўлга киритиш усулини ҳам топасиз.

Шундай экан, келажакда сизники бўлиб қоладиган тарихни ёза бошланг. Қирқ, эллик, олтмиш ва ҳатто етмиш ёшдан кейин иш бошлаган бошқа юзлаб одамларга қўшилинг: сиз мўъжизали жараённи ишга туширасиз, у сизни ҳақиқий муваффақиятга ва ўзингизнинг бетакрор ҳаётингизга олиб келади.

Бахт бу – сиз кейинга қолдираётган нарсаси эмас, балки ҳозир яратаётган нарсангиздир.

Омадсизлик – бир марта бўладиган ҳалокатли ҳодиса эмас. Сиз бир кечадаёқ омадсизликка учрамайсиз. Аксинча, муваффақиятсизлик бу – кундан-кунга такрорланиб келган бир қатор хато мулоҳазалардир.

Муваффақиятнинг 20% маҳоратдан ва 80% стратегиядан ташкил топади.

Сиз ўқишни билишингиз мумкин, лекин нимани ўқишни режалаштиришингиз анча муҳим.

ЎЗГАРИШЛАР ТАНЛОВДАН БОШЛАНАДИ

Ўзингиздан сўнг учта нарса қолдиришингиз лозим: расмларингиз, кутубхонангиз ва шахсий кундаликларингиз.

Улар мебелларингиздан кўра кўпроқ қадриятга эгалиги, шубҳасиз!

Истак бўлган ҳар қандай кунда, биз бунинг ҳаммасини ўзгартиришимиз мумкин. Истак бўлган ҳар қандай кунда, биз онгимизни янги билимлар сари етаклайдиган китобни очишимиз мумкин. Истак бўлган ҳар қандай кунда, биз янги фаолият бошлашимиз мумкин. Истак бўлган ҳар қандай кунда, биз ҳаётни ўзгартириш жараёнини бошлашимиз мумкин. Биз буни дарҳол ёки кейинги ҳафтада ёхуд кейинги ойда ё кейинги йили амалга оширишимиз мумкин

Биз ҳеч нарса қилмаслигимиз ҳам мумкин. Биз бирор иш қилишдан кўра, кўпроқ ўзимизни шу ишни қилаётгандек тутишимиз мумкин. Борди-ю, ўзимизни ўзгартириш ҳақидаги фикр ноқулайлик туғдирса, ҳаммасини аввалгидек қолдиришимиз мумкин. Биз ишни эмас, дам олишни, таълим олишни эмас, кўнгилхушлик қилишни, ҳақиқатни эмас, тасаввурни, ишончни эмас, шубҳаланишни танлашимиз мумкин. Бу - бизнинг танловимиз. Лекин натижани лаънатлар эканмиз, биз сабабни ҳимоя қилаётган бўламиз. Шекспир ўрнини топиб айтган: «Юлдузлар эмас, ўзимиз айбдормиз». Бизда бугундан бошлаб, энг яхши танловни амалга оширишга имконият ҳам, масъулият ҳам бор. Яхши ҳаёт излаётганларга бошқа жавоблар ёки яхшироқ натижаларга эришиш ҳақида уйланишга кўп вақт керак ҳам эмас.

Уларга ҳақиқат зарур. Бутун ҳақиқат. Ҳақиқатдан бошқа нарса керак эмас.

Ҳар куни такрорланадиган хато фикрларимизга бизни ёлғон йўлдан бошлаб кетишига имкон бера олмаймиз. Биз ҳаётимиз шаклланишига кўмаклашадиган, ёрқин усулларга қайта-қайта мурожаат қилишимиз зарур. Шундагина айнан кундалик умримизга ҳаётӣй куч, бахт ва қувонч олиб келадиган танловни амалга ошира оламиз.

Сўзим якунида ҳаётда ўзгариш излаётган ва улар жуда зарур бўлган одамларга маслаҳат беришга жазм қилдим – агар сизга нимадир ёқмаётган бўлса, уни ўзгартиринг! Сиз ўсимлик эмассиз. Ўз ҳаётингизнинг хоҳлаган соҳасини тўлалигича қайта қуришингиз мумкин - ва бу сизнинг танлов кучингиз билан амалга ошади.

ЎЗГАРИШЛАР/ТАНЛОВ/ҚАРОР

Ўз ҳаётингиздаги эврилишни “Мен бажаришим шарт” деб тасаввур қилинадиган рўйхатга киритилиши керак бўлган ҳаракатларни бажаришдан бошлаган маъқул.

Журъатсизлик – мана нима, бизни имкониятлардан маҳрум қилади.

Ҳаётнинг Инсон деб аталмиш мавжудотидан бошқа барча кўринишлари ўзининг максимумига эришишга интилади. Дарахт қанчалик баланд ўсиши мумкин? Иложи борича. Бошқа томондан эса инсонга танлов деган шараф берилган. Ё барча нарса бўлишингиз ёки ҳеч нарса бўлмаслигингизни ўзингиз танлашингиз мумкин. Нега энди юқорига, ўзингиз қодир бўлган имкониятларингизнинг сўнги чегарасигача интилмаслигингиз керак?

Тўғри, бир кечада ўзингизнинг бош мақсадингизни ўзгартира олмайсиз, лекин ўзингиз ҳаракат қилаётган йўналишни ўзгартира оласиз.

Бирор нарса қилиш қарорига келиш, худди ичингизда фуқаролар уруши бўлаётганидек гап.

Қачонлардир: «Албатта, мен ўзимда бирор нарсани ўзгартира оламан» дегандим. Кейинроқ бирор нарсани ўзгаришга мажбур қилишнинг ягона усули – ўзим ўзгаришим кераклигини тушундим. Ҳеч қачон: «Агар эплаганимда, шу ишни қилган бўлардим», деманг. Яхшиси: «Агар шу ишни қиладиган бўлсам, ҳаммадан яхшироқ бажараман», деб айтинг.

Баъзан менга сиз тўсиқнинг қай тарафидан келишингизнинг аҳамияти йўқ. Энг асосийси, уни енгиб ўтишингиздир. Қарор қабул қилмай туриб, олға силжиш мумкин эмас.

Мана ўзингизни ўзгартиришга сизни мажбур қила оладиган иккита сабаб: илҳом ва тушкунлик.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Жим, яқинда бир дўстим мени сизнинг фалсафангиз билан таништирди. Сиздан иқтибос келтира туриб, муваффақиятга эришиш осон, дейишади. Бунда сиз нимани назарда тутасиз?

Жавоб.

Икки оғиз гап билан айтганда, ҳатто энг катта ютук ҳам бажариш осон бўлган майда бўлақларга бўлиниши мумкин. Умуман лойиҳа мураккаб ёки бажариб бўлмайдиган бўлиб кўриниши мумкин, лекин бирин-кетин кичик натижаларга эриша бориб, аслида ҳаммаси осон эканини тушуниб оламиз. Маса-

дан: 50 фунтга озиш. Бу бир йил давомида ҳар ҳафта

бор-йўғи бир фунт дегани. Бир ҳафтада бир фунтга ориқлаш шунчалик қийинми (фунт – бор-йўғи 450 г.)?

Йўқ, ҳатто моддалар алмашуви секинлашганда ҳам, одамларнинг кўпчилиги ҳафтада бир фунт ориқлай олади.

Ёки 50 та китоб ўқиш. Кейинги бир йил давомида ҳафтасига биттадан китоб ўқиш.

Янги имкониятлар юзасидан 500 одам билан учрашиш. Бу ҳафтасига атиги 2 киши, йил давомида бир ҳафтада беш кун деганидир.

Янги тил ўрганиш? Ҳар куни 5-10 тадан сўз ўрганинг. Йил охирига бориб, янги тилнинг 1500-3000 сўзини ёдлаб оласиз.

Молиявий мустақил бўлишми? Пулингизнинг 5-10 % ини 8-12 % дан олиб қўйиб, 20-40 йилда, пенсия ёшингизгача ўзингизнинг молиявий мустақиллигингизни таъминлайсиз, ҳойнаҳой (агар бундан ҳам олдинроқ бўлмаса).

Яна савол туғилади: ростдан ҳам, ҳаммаси шунчалик осонми? Менинг жавобим: «Шубҳасиз, айниқса, дунёнинг бошқа кўп жойлари билан таққослаганда». Шундай экан, муаммо нимада?

Муаммо шундаки, худди шу тарзда ютқазиб қўйиш ҳам жуда осон. Муваффақиятга эришиш осон, бироқ мағлубиятга учраш ҳам шунчалик осон. Биз ҳаётда иккита осондан бирини танлашга мажбурмиз – амалга ошириш осон ёки ҳеч нарса қилмаслик осон.

250 000 доллар турадиган уйларнинг кўпида кутубхона бор. Бу ниманидир англатади.

Китобларни топиш ва сотиб олиш осон. Қоғоз муқовали китоб атиги олти ёки етти доллар туради. Бу суммани ўз болаларингиздан қарзга олишингиз мумкин!

Бўрттириб кўрсатгандан кўра, камайтириб айтган маъқул. Одамлар натижа сиз ваъда қилганин-

гиздан кўра каттароқ, унга эришиш сиз айтгандан осонроқ эканидан ҳайратга тушса, тушаверсин.

Бошқа киши ҳақида ғамхўрлик қилаётган бир одам энг катта қадриятни намоён қилаётган бўлади.

ТАШАББУС ҲАРАКАТСИЗЛИКДАН КЎРА ЯХШИРОҚ

Инсон деган мавжудотлар йўқ нарсадан бирор нарса ясашдек ажойиб қобилиятига эга. Улар ажриқларни боққа, чақани бойликка айлантира олади.

Агар биз лойиҳада иштирок этаётган бўлсак, унинг устида қанчалик ғайрат билан ишлашимиз керак? Унга қанча вақт сарфлашимиз зарур?

Бизнинг фаолиятга ёндашувимиз ва оғир ишга муносабатимиз ҳаётимизнинг сифатига таъсир қилади. Бизнинг меҳнат ва дам олишга муносабатимиз қандайдир меҳнат этикасини белгилаб беради. Бу меҳнат этикаси – бизнинг келажак учун амалга оширишни истаётган иш миқдорига, бу муваффақият қанчалик катта ёки билинмас бўлишини аниқлаб олишга нисбатан муносабатимиздир.

Ташаббус ҳамиша ҳаракатсизликдан кўра яхшироқ. Ҳар гал қодир бўлганимиздан кўра камроқ иш қилаётганимизда, бу хато бизнинг ўзимизга бўлган ишончимизга таъсир кўрсатади. Буни кун сайин тақрорлар эканмиз, тез орада, бажара оладиганимиздан кўра камроқ иш қилаётганимизни англабгина қолмай, ўзимиз ҳам аслида кимлигимиздан кўра кичикроқ одамга айланиб борамиз. Бундай хатонинг умумий самараси бузғунчи бўлиши мумкин.

ЯХШИЯМКИ, ЖАРАЁННИ ТЎХТАТИШ ОСОН

Ҳаракатларнинг янги тартибини ўрнатиш учун ҳар қандай кунни танлаб олишимиз мумкин.

Ҳар гал, ҳаракатни ҳаракатсизликдан, меҳнатни ҳордиқдан афзал кўраётганимизда ўзимизни баҳолаш, ҳурмат қилиш ва ўзимизга ишонч даражасини оширамиз. Охир-оқибатда, ўзимизни қандай ҳис қилишимиз ҳар қандай фаолиятдан энг кўп самара олишимизни таъминлайди. Бизни эришган нарсаларимиз эмас, балки ҳаракат жараёнида кимга айланганимиз қадрли қилади. Инсон орзуларини воқеликка айлантирадиган фаолият ва шу тарзда ғоядан уни амалга оширишга ўтиш бизга ўз муҳимлигимизни ҳис қилишнинг бошқа манбадан олиш иложи бўлмаган аҳамиятини беради.

Шундай экан, корхонада шунчаки иштирок этиб қолмай, бундан тез орада пайдо бўладиган моддий фаровонликлар билан бирга, тўла қониқиш олишдан ҳам уялманг!

ТАШАББУС

Инсон ҳеч нарсадан бир нарса ярата билишдек ажойиб қобилиятга эга мавжудот.

Одамлар ўт босган далаларни боғларга айлантириши ва бир тийиндан миллионлар қилиши мумкин.

Ташаббус ҳаракатсизликдан яхшироқ.

Даромад келтириш бу нимага қўлимиз тегса, ўшани яхшироқ қилиш, демакдир. Ташаббус – бизнинг келажакдан умидимиздир.

Иш ҳақи олгандан кўра, даромад олган яхши. Иш ҳақи кун кўришимизга восита бўлади; даромадлар эса бизни бой қилади.

Ҳаммамиз кун кўриш учун пул топишнинг кўп усулларини биламиз. Лекин бойиш усулларининг ҳисобини чиқариш жараёни анча жозибали.

Болалар иккита велосипедга эга бўлса, яхши бўлармиди – бири миниш учун, иккинчиси – ижарага бериш учун.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Қарзлардан қандай қутулиш мумкин, агар қарздор бўлса, ўз молиявий муаммоларини қандай ҳал қилишни маслаҳат берсангиз?

Жавоб.

Бир куни мистер Шоафф менга ғаройиб бир иқтибос келтирди. У: «Микдор режадек муҳим эмас», деди. Гап шундаки мен «70/ 30» принципини ўқитаман. Унга кўра, соф фойдангизнинг 10% ини олиб қўйиш, 10% ини бирор жойга қўйилма сифатида киритиш, инвестиция қилиш ва яна 10% ини тарқатиш лозим.

Менимча, бу сиз жамғариб қўядиган, сармоя қилиб киритадиган ва тарқатадиган маблағларнинг яшашингиз учун қолдирадиганингизга нисбатан яхши нисбатидир.

Агар қарзлардан қутулишингиз зарур бўлса, сизга шундай принципга амал қилишингизни маслаҳат берардим. Фақат бунда рақамларни мувофиқлаштириб олишингиз зарур. Масалан: 70% га яшаб, 20% ни қарздан қутулишга тўлаб, қолган 10% ни жамғариш, инвестиция ва хайрияга қолдириш. Ёки бу жуда

кам бўлса, 80% га яшанг, 14% ни қарздан қутулишга беринг ва 2% дан жамғариш, қўйилма қилиш ва тарқатишга ажратинг. Яна гап пулда эмас, сизнинг режангиз борлигида. Шунчаки, ўз қарзларингизни тўлашни бошлаганингиздан сўнг, фоизлар миқдорини камайтириш харажатларни қисқартиришга, қарзлар, қўйилмалар ва хайрия бўйича тўловлар суммасининг нисбатини мувофиқлаштиришга ишонч ҳосил қилинг.

Ҳар қандай ҳолатда ҳам, ўзим аввал жамғармалар ва қўйилмалар бўйича тўловлар қилишга уринган бўлардим. Ҳатто бу арзимас пул бўлганида ҳам. Кейин эса, биринчи навбатда, ўзимнинг энг юқори фоизли қарзларимни тўлардим, айти пайтда барча муҳим бўлмаган харажатларимни камайтириб борардим. Бу учта қоида сизга молиявий эркинликдан қувониш ва фахрланишга туртки бўлиб хизмат қилади. Тез орада сиз аста-секин харажат қилмаётганингиз балки жамғариб бораётганингиз, қарз олмаётганингиз, балки қарз бераётганингизни кўрасиз.

Бир ўзингиз ютуққа эриша олмайсиз. Узлатдаги бой одамни топиш қийин.

Бировга совға қила оладиган энг яхши нарсангиз, бу – сизнинг шахсий ривожланишингиздир. Қачонлардир айтганман: «Агар сиз мен ҳақимда ғамхўрлик қилсангиз, сиз ҳақингизда қайғураман». Энди: «Агар сиз мен туфайли ўзингиз ҳақингизда ғамхўрлик қилсангиз, мен сиз учун ўзим ҳақимда қайғураман» деяпман.

Агар сиз болаларингиз билан гаплашсангиз, уларга ҳаётини тартибга солишларида ёрдам беришингиз мумкин. Агар сиз улар билан моҳирона гаплашсангиз, уларга келажак ҳақида орзулар қуришига ёрдам берасиз.

БИЗ ТЎҚНАШ КЕЛАДИГАН ИККИ МУҚОБИЛЛИК

Ҳаётда, шубҳасиз, икки нарсадан бирини қилишни ўрганишимизга тўғри келади: ёки баҳорда уруғ қадаш ёхуд кузда тиланчилик қилиш.

Ҳар биримиз ўз ҳаётини қандай сарфлашнинг осон фарқланадиган иккита усулига эгамиз. Биринчиси - ўз қобилиятимиздан кам нарсаларга эришиш. Камроқ пул ишлаш. Камроқ нарсага эга бўлиш. Кам ўқиш ва кам ўйлаш. Камроқ синаб кўриш ва ўз устида кам ишлаш. Бу йўл бизни бўшлиқдан иборат ҳаётга бошлайди. Бир марта шундай танлов қилсак, оқибатда мўъжизалар кутиб яшаш ўрнига, доимий кўрқувга тўла ҳаётга дуч келамиз.

Иккинчи йўл-чи? Ҳамма нарсага улгуриш! Ўзимиз бўла оладиган барча нарсага айланиш. Иложимиз бўлган ҳар бир китобни ўқиб чиқиш. Қўлимиздан келгунича пул ишлаш. Имконимиз бўлганича бериш ва иложимиз бўлганича бошқалар билан бўлишиш. Имконимиз борича ишлаб чиқариш ва бажариш.

Ҳаммамизда танлаш имкони бор.

Қилиш ёки қилмаслик. Бўлиш ёки бўлмаслик. Ҳаммасига айланиш, муҳим бўлмаслик ёки ҳеч кимга айланиш. Дарахтлар каби, биз учун бу муносиб чақирув бўлади – имконимиз борича баландга ва ташқи оламга интилиш. Нега энди ўзимиз қила оладиган, қачон истасак қила оладиган, қўлимиздан келганча қила оладиган, иложи борича яхши қила оладиган, имонимиз борича узоқ қила оладиган нарсаларни қилмаслигимиз керак экан?

Бизнинг асосий мақсадимиз истеъдодимиз ва истакларимиз бизга имкон бергани қадар кўпроқ

нарса яратиш бўлмоғи зарур. Бундан камроқ иш қилишга мўлжал олсак, бу муносиб вазифани бажармадик, демакдир.

Натижалар – инсон ривожининг энг яхши ўлчами. Гаплар эмас. Изоҳлар эмас. Ўзини оқлашлар эмас. Натижалар! Агар натижаларингиз салоҳиятингизга қараганда, керагидан камроқ бўлса, сиз бугун кечагидан кўра кўпроқ нарсага эришишга уринишингиз зарур. Энг яхши мукофотлар ҳамиша ким ва нимага айланганлишнинг натижаси сифатида ўзи ва атроф оламини яхшироқ қиладиганлар учун захира қилиб қўйилган.

ҚАДРИЯТЛАР

Ҳаётдаги асосий қадрият сиз эришган нарсалар эмас. Ҳаётдаги асосий қадрият – сиз кимга айланганингиз. Шунинг учун ҳам, мен ҳар бир қадрият учун ҳалод тўлов қилмоқчиман. Агар мен бунинг учун тўлашим ёки ишлаб уни қўлга киритишим керак бўлсагина, кимгадир айланаман. Агар бу қадрият менга текинга тушса, мен ҳеч ким бўлмай қоламан.

Барча қадриятлар мусобақада қўлга киритилиши керак. Қўлга киритгач, уларни албатта ҳимоя қилиш керак. Эзгу ишларингиз ва қадриятларингизни сизга гўёки ўзингиз истаётгандек туюлган нарса учун сотиб юборманг. Агар улар арзимас бўлганида, балки биз уларни қадрият сифатида қабул қилмаган бўлармидик.

Аввал бу қанча туришини ҳисоблаб олинг. Арзимас қадриятлар учун ўта кўп пул тўламанг.

ЯХШИ КУЗАТУВЧИГА АЙЛАНИНГ

Шошқалоқлик ва хасислик муваффақиятни бирдай ўлдиради.

Биз ҳеч қачон бир қатор муҳим саволларга жавоб топмасдан, кунни бекор ўтказмаслигимиз керак. Бундай саволлар қуйидагилардир: Саноатимизда нималар бўлаяпти? Ҳукуматимизга қандай янги чақириқлар ташланган? Жамиятимизга-чи? Мавземизга-чи? Охирги пайтда қандай илғор воситалар, янги имкониятлар, асбоб-ускуналар ва технологиялар пайдо бўлди? Дунё ва маҳаллий жамоатчилик фикрига таъсир кўрсатаётган янги шахслар кимлар?

Биз яхши кузатувчи ва атрофимизда рўй бераётган ҳамма воқеаларнинг яхши эксперти бўлишимиз зарур. Ҳамма воқеалар бизга таъсир ўтказди ва қачонлардир ким бўлишимизда ўз изини қолдиради.

Одамлар муваффақиятларга эришмайдиган асосий сабаблардан бири улар куним ўтса бўлди, дейишларидир. Ҳар бир кундан кўпроқ нарса олиш, атрофимизда нималар бўлаётганини кузатиш ва тафаккур юритиш учун биз етарлича сезгир бўлишимиз зарур.

Сезгир бўлинг. Ҳушёр бўлинг. Токи, умр ва унинг сезилар-сезилмас белгилари сизгача етиб келсин.

Кўпинча энг ноодатий имкониятлар билинар-билинмас бўлиб кўринган воқеалар силсиласида яширинган бўлади. Агар бу воқеаларга эътибор бермасак, ўз имкониятимизни осонгина қўлдан чиқаришимиз мумкин.

Шундай қилиб, ҳаёт ва атроф оламнинг яхши кузатувчиси бўлинг.

ЗАВҚЛАНИШ

Завқланиш қизиқишдан бир поғона юқори туради. Қизиққан одамлар бу ишлаш-ишламаслигини билишни исташади. Завқланган одамлар бу қандай ишлашини билишни хоҳлайди.

Умидсизликни завқланишга айлантиришни ўрганинг. Сиз ҳаётдан умидсизланиб эмас, завқланиб кўпроқ нарсага эришасиз.

Мен 45 дақиқадан сўнг учиб кетадиган самолётга ўтириш учун аэропортга машинада кетаяпман. Машиналар оқими бир дюйм ҳам илгари силжимапти. Мен завқланаяпман – умидсизликка тушмаяпман, завқланаяпман. Лекин тан олишим керак, бу ҳар доим ҳам иш беравермайди.

Ўзингизда ҳаётдан ва одамлардан болаларча завқланишни ўрганинг.

КЎП БЕРИЛАДИГАН
САВОЛЛАР**Савол.**

Жим, сиз интизом - муваффақият калити дейсиз. Бироқ, сотув бўлимидаги лавозимимда озиш ва кўпроқ пул ишлашга бўлган барча уринишларимга қарамай, интизом ҳали ҳам мен учун энг катта муаммо бўлиб қолмоқда. Бу тўсиқни қандай енгиб ўтишим мумкин?

Жавоб.

Менимча, сиз бир ёки иккита кичик, осон машқлардан бошлашингиз, кейин уларни бириктиришни бошлашингиз лозим.

Кунига битта қўшимча қўнғироқ ва уй атрофида сайр қилишдан бошланг. Беш марта ўтириб туринг. Десерт ўрнига бир бўлак мева енг. Кейин ўз муваффақиятларингизни ҳар куни оз-оздан кўпайтириб боринг.

Кўрдингизми, ҳар бир нарса ҳамма нарсага таъсир қилади. Интизомни ҳар бир машқ қилиш ёки унинг бўлмаслиги қолган ҳамма нарсага таъсир қилади. Ишончим комилки, ҳар куни осон машқларни бажара туриб, дарҳол рўй берадиган натижаларни кўрасиз ва бундан руҳланиб, ўзингизга керак бўлган ҳаракатга келтирувчи куч ва илҳомланишга эга бўласиз. Улар сизга яна олға боришга ва кўпроқ иш қилишга янада интизомли ва сермаҳсул ҳаёт сари қадам ташлашингизга кўмаклашади.

Омад тилайман!

ШАХСАН РИВОЖЛАНИШ МЎЪЖИЗАСИ

Интизомга риоя қилмай ваъда бериш бу – ёлғоннинг, адашишнинг бошланишидир.

Бир куни мистер Шоафф: «Жим, агар бой ва бахтли бўлишни истасанг, манави сабоқни яхшилаб ёдлаб ол: Ўз ишинг устида ишлагандан кўра ўз устингда кўпроқ ишлашни ўрган», - деди.

Шундан бери мен шахсан ривожланишим устида ишляпман. Тан олишим керакки, бу кўрсатма мендан бошқа ҳамма нарсага қараганда, кўпроқ ғайрат ва диққат талаб қилди. Бу шахсан ривожланиш жараёни бир умр давом этади.

Кўрдингизми, кимга айланишингиз нимани қўлга киритишингиздан кўра анча муҳимроқ. Ишга кираётганда “Нимага эга бўламан?” деб эмас, “Ким бўламан?” деб сўраш муҳим.

“Кўлга киритмоқ” ва “бўлмоқ” деган бу икки тушунча худди сиам эгизакларидек: ким бўлишингиз нимани кўлга киритишингизга бевосита таъсир қилади. Бунга шундай назар ташланг: ҳозир сиз эга бўлган нарсаларнинг кўпини кимга айланганингиз туфайли жалб қилгансиз.

Мен даромад камдан кам ҳолларда шахсан ривожланиш даражасини оширади, деган хулосага ҳам келганман. Баъзан даромадлар кескин кўпаяди, лекин агар сиз бу билан бирга келадиган жавобгарликни муносиб ҳис қилишни ўрганмасангиз, улар одатда сиз қайтадан эплай оладиган даражагача тушиб кетади.

Агар сизга кимдир бир миллион берса, дарҳол миллионерга айланишга шошилишингиз лозим.

Бир бой одам бир куни менга шундай деганди: «Агар бутун дунёнинг пулларини йиғсангиз ва ҳамма одамлар ўртасида тенг тақсимласангиз, улар тез орада яна аввалги чўнтакларга бориб тушган бўларди».

Шахсий ривожланиш орқали кўлга киритилмаган нарсаларни сақлаб қолиш оғир. Бу буюк ҳаётий ҳақиқат: **ЎЗИНГИЗДА БОРИДАН КўРА КўПРОҚ НАРСАГА ЭГА БўЛИШ УЧУН, ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИНГИЗДАН КўРА КўПРОҚ НАРСАГА АЙЛАНИНГ.**

Асосий эътиборингизни мана шунга жамлашингиз зарур. Акс ҳолда, сиз қуйидаги ўзгармаслик аксиомаси билан баҳслашишингизга тўғри келади: **АГАР ЎЗИНГИЗНИ ЎЗГАРТИРМАСАНГИЗ, ҲАР ДОИМ ҲОЗИРЧА КўЛГА КИРИТГАН НАРСАНГИЗГА ЭГА БўЛАСИЗ, ХОЛОС.**

ШАХСАН РИВОЖЛАНИШ

Жозибали одамларни жалб қилиш учун ўзингиз жозибали бўлишингиз керак. Таъсири бор одамларга ёқишингиз учун, ўзингиз таъсири бор шахс бўлишингиз зарур. Ишонч уйғотадиган одамларга ёқишингиз учун, ўзингиз ишонч уйғотишингиз керак. Улар устида ишлаш ўрнига, ўз устингизда ишланг. Агар шуни эпласангиз, уларга ёқа оласиз.

Ҳозиргидан кўпроғига эга бўлишимиз мумкин, чунки ҳозиргидан кўра аҳамиятлироқ одам бўла оламиз.

Ўзингиз айланишингиз лозим бўлган одамга айланишингизда катта даъват бор. Сизнинг инсоний салоҳиятингиз сарҳадлари ва энг сўнги нуқтага етишга интилиш инсон руҳига қанчалик таъсир этишини тасаввур қила олмайсиз. Миллион доллар меросга эга бўлган, лекин миллионерга айлана олмаган одам ачинарлидир. Даромадларингиз ортган бўлса-ю, сиз ўсмаган бўлсангиз, мана шуниси аламлидир.

Ишга киришда “Қанча оламан?” деб эмас, “Кимга айланаман?” деб сўраш муҳимдир.

Шахсий ривожланиш орқали олинмаган нарса-ни сақлаб қолиш оғир.

Миллионер бўлганингиздан кейин, ўзингизнинг ҳамма пулларингизни бемалол бера оласиз, чунки миллион доллар эмас, шу миллионни қўлга киритиш жараёнида кимга айланганингиз муҳим. Даромад камдан-кам ҳолларда шахсий ривожланганлик даражасидан ортиқ бўлади.

Кимга айланганингиз нимани қўлга киритишингизга бевосита таъсир қилади.

Тажрибалилик бу – майда-чуйдалар ва қимматбаҳо нарсалар ўртасидаги фарқни тушунишдир.

Агар сиз яхши гоя ҳақида бошқаларга узоқ вақт гапираверсангиз, охир-оқибатда у яхши одамларнинг қулоғига етиб боради.

Интизом – мақсадлар ва эришилган ютуқлар ўртасидаги кўприкчадир.

Интизом – бутун муваффақият қуриладиган пойдевор. Интизом йўқлиги, албатта, барбод бўлишга олиб келади.

Мулоқотда боадабликни кўнгилчанлик билан адаштирманг.

Сиз ўзингиз учун жавобгар бўлишингиз шарт. Сиз ҳолатларни, йил фассларини ёки шамол йўналишини ўзгартиришга қодир эмассиз, бироқ ўзингизни ўзгартира оласиз. Сиз чиндан жавобгар бўлган нарса мана шудир. Сиз юлдузлар туркуми учун жавобгар эмассиз, бироқ нима ўқишингиз, қандай янги кўникмаларга эга бўлишингиз, қандай машғулотларга қатнашингиз учун жавобгарсиз..

ҚАЕРДА БЎЛСАНГИЗ ҲАМ, ШУ ЕРДА БЎЛИНГ

Ўз эҳтиёжларингизни яшириш ва маҳоратингизни кўрсатишни ўрганинг.

Биз бахт излашда ёки ноёб ҳаёт тарзини яратишда муваффақиятсизликка учрайдиган асосий сабаблардан бири, биз ҳалигача тириклик санъатини эгаллаб олмаганимиздадир.

Биз уйда бўлганимизда, фикрларимиз ишда дуч келадиган вазифаларни ҳал қилиш билан банд. Ишда эса ҳали ҳам уйдаги муаммолар устида бош қотираётганимизни бирдан англаб қоламиз.

Бутун кунни бошқалар бизга нималар деяётганига қулоқ солмай ўтказамиз. Балки биз сўзларни эшитиб, маъносини қабул қилмаётгандирмиз. Бир

кунни яшай туриб, ўтмиш тажрибаларига ёки келажак имкониятларига бутун диққатимизни жамлаётганимизни тушуниб қоламиз. Биз кечаги ёки эртанги кунга шунчалар маҳлиёмизки, бугунги кунимизни қай тарзда бой бераётганимизни шунчаки ҳис қилмаймиз.

Биз кўпинча кундан бирор нарса олиш ўрнига уни шунчаки яшаб ўтамиз. Вақтнинг ҳар қандай пайтида биз қаерлардадир бўламиз, аммо ҳеч қачон ҳозирги замонда бўлмаймиз.

Яшаш қаерда бўлсак, ўша ерда бўла олиш, истисносиз тарзда, ўтаётган лаҳзага диққатни жам қилиш, у бизга таклиф қилиши мумкин бўлган бутун моҳиятни ва тажриба бойлигини олиш демакдир. Яшаш бу - қуёш ботишидан завқланиш учун вақт топа билиш. Яшаш – сукунатни тинглаш. Яшаш – ҳар бир лаҳзадан ўзимиз кимлигимиз ва кимга айланишимизнинг бир зарраси бўлиши учун фойдаланишдир. Ҳаёт бу – биз қилаётган нарсалар эмас, бошимиздан кечираётганларимиздир.

Токи шу ерда бўлишни ўрганмас эканмиз, ҳеч қачон яхши яшаш санъатини эгаллай олмаймиз.

ВАҚТНИ БОШҚАРИШ

Кимдир раҳбарлик қилади, кимдир хизмат қилади. Ё сиз кунни бошқарасиз ёки у сизни бошқаради. Ё сиз бизнесни бошқарасиз ёки у сизни бошқаради.

Муҳимроқ нарсани номуҳимроғидан ажратишни ўрганинг. Кўп одамлар номуҳим нарсаларга катта аҳамият бергани учун ҳам муваффақиятга эриша олмайди.

Ҳаракатни мақсадга эришганлик билан адаштирманг. Бирор нарса билан бандман дея ўзини алдаш осон. Савол нима билан машғулмиз?

Кунлар қиммат туради. Кунни сарфлаб бўлганингизда, сизда келгусида сарфлаш учун бир кун камайган бўлади. Шундай экан, ҳар бир кунингизни оқилона сарфлаётганингизга ишонч ҳосил қилинг.

Баъзан яқин, лекин қўл етмас жойда бўлишингизга тўғри келади.

Вақт – энг қиммат бойлигимиз, лекин шунга қарамай, биз уни исроф қилишга, уни ўлдиришга ва фойдали сарфлаш ўрнига, маънисиз йўқотишга интиламиз.

Биз майда-чуйдаларга кўп вақт сарфлаб, жиддий ишларга кам вақт ажратишга ўзимизга имкон бера олмаймиз.

Вақт пулдан қимматроқ. Сиз кўп пул ишлашингиз мумкин, лекин кўпроқ вақт ололмайсиз. Ҳеч қачон ишни охиригача режалаштириб олмасдан бошламанг.

“Йўқ” дейишни ўрганинг. Тилингиз бўйнингизни қайиришига йўл қўйманг.

Вақт – бойларнинг энг яширин бойлигидир.

МУВАФФАҚИЯТГА ЭРИШИШ ОСОН, ЛЕКИН УНИ МЕНСИМАСЛИК ҲАМ ШУНЧАЛИК ОСОН.

Кўпроқ нарсага эришиш учун, борини қадрлашдан яхшироқ восита йўқ.

Миннатдорлик имкониятлар учун дарича очади ва ғоялар сиз сари сузиб келишига имкон беради.

Одамлар мендан кўпинча бошқа кўплар олти йилда қила олмаган нарсани, яъни қандай қилиб муваффақиятга эришганимни сўрашади. Жавоби оддий: мен бажаришим осон бўлган нарса, уларга бажармаслик осон бўлган нарсадир.

Мен бажара олишим мумкин мақсадларни қўйиш осон эканлигини англадим. Улар мақсад қўймасликни осон деб қарор қилишган. Мен фикрлашим ва мақсадларимга таъсир қилиши мумкин бўлган китоблар ўқиш осон эканлигини тушундим.

Улар ўқимасликни осон деб билган. Мен машғулотлар ва семинарларга қатнаш ва муваффақиятга эришган бошқа одамлар атрофида ўралашишни осон деб билдим. Улар бу ҳеч нарса бермайди, деб таъкидлашарди.

Бунинг ҳаммасига якун ясаб, менга қилиш осон, уларга қилмаслик осон бўлган нарсаларни айтиб беришим мумкин. Мана шу олти йил давомида мен миллионерга айландим, улар эса ҳали ҳам иқтисодиётни, ҳукуматни, компания сиёсатини сўкишарди, бунда ҳатто энг оддий нарсаларни қилишга ҳам қўл урмаяптилар.

Аслида кўп одамлар ўзлари ишлашлари шарт бўлганидек яхши ишламаслигининг дастлабки сабаби битта сўз – менсимаслик билан ифодаланиши мумкин.

Гап пул етишмаслигида эмас – банкларда пуллар тўлиб ётибди. Имкониятлар йўқлигида ҳам эмас – Америка, худди эркин дунёнинг аксарият қисми каби, ҳали ҳам, инсоният тарихининг охириги олти минг йиллиги давомида бўлмаган имкониятларни тўлиқ тақдим этмоқда. Китоблар етишмаслигида ҳам эмас. Ҳамма кутубхоналар китобларга тўла ва уларни ҳамма олиши мумкин! Гап мактабларда эмас – синфлар яхши ўқитувчилар билан тўлган. Бизда вазирлар, етакчилар, маслаҳатчилар ва консултантлар истаганча топилади.

Бизга керак бўлганларининг бори – бойлик, ҳокимият ва ҳаётий тажриба – ҳаммасига эришса бўлади.

Бизда мавжуд бўлган афазлликлардан орамиздан камчилик фойдаланишининг асосий сабаби оддий – менсимаслик.

Менсимаслик юқумли нарса. У назоратсиз қолдирилса, бизнинг қоидаларимизнинг бутун тизими тарқалади ва пировардида, тўла бахтли ҳамда фа-

ровон инсон ҳаётининг тўла издан чиқишига олиб келади.

Қила олишимиз мумкин бўлган нарсани қилмай туриб, ўзимизни айбдор ҳис қиламиз. Айбдорлик ҳисси эса ўзимизга ишончни парчалайди. Ўзимизга ишонч камайгани боис, у билан бирга фаоллигимиз даражаси ҳам пасаяди. Фаолликнинг пасайиши эса, албатта, натижаларнинг ёмонлашишига олиб келади. Натижалар жабр кўргани боис, муносабатимиз заифлашиб боради. У аста-секин ижобийдан салбийга қараб ўзгаради. Оқибатда ўзимизга ишонч камаёди ва ... узлуксиз шундай давом этиши мумкин.

Мана менинг маслаҳатим: “осон” ва “қилмаслик осон” ўртасида танлов қила туриб, оддий, таянч бўлувчи, лекин ҳаётингизни ўзгартириб юборишга тўла қодир бўлган “осон”ларга менсимаслик билан қараманг.

АСОСЛАР/АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

Муваффақият бу – бу мўъжиза ҳам, афсона ҳам эмас. Муваффақият – таянч бўлувчи асосларни доимий қўллашнинг табиий оқибатидир.

Дунёда ҳеч қандай янги асосий қоидалар йўқ. Сиз “Мен янги асос кашф қилдим”, дегувчиларга шубҳа билан қарашингиз лозим. Бу худди сизни қадимий нарсалар ишлаб чиқарувчи заводга таклиф қилишганидек, бир гап.

Баъзи нарсаларни ҳар куни қилиш зарур. Ҳар куни биттадан олма ейиш ўрнига, шанба куни кечқурун еттига олма ейиш вазиятдан чиқиш эмас.

Муваффақият бу – бор-йўғи ҳар куни тажриба қилинадиган бир нечта қоида, холос; айти пайтда мағлубият – бор-йўғи мулоҳазаларда ҳар куни қай-

тариладиган бир неча хатолар, холос. Қоидаларимиз ва мулоҳазаларимизнинг йиғиндиси ҳажми эса бизни муваффақиятга ёки мағлубиятга олиб келади.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Мен МЛМ компанияда иштирок этаман. Мен ҳақиқатан ҳам, бу компания ва унинг маҳсулотларига бор диққатимни жалб қилганман. Нима бўлганда ҳам, мен курашаяпман. Сизнинг кассеталарингиздан бир қаторини сотиб олганман; одатда мен кассеталарни ёқтирмас эдим. Лекин сизнинг кассеталарингиз ажойиб. Муаммоим шундаки, менга УСТОЗ КЕРАК.

Илтимос, қаерга мурожаат қилишимни маслаҳат беринг. Худо сизни ва алоҳида хизматингизни ёрлақасин.

Жавоб.

Илиқ сўзларингиз учун раҳмат. Қачонлардир мистер Шоаффта шогирд тушиш менга насиб қилганди. Лекин ундан кам даражада кучли ва таъсирли бўлмаган бошқа устозларим ҳам бор эди. Наполеон Хилл, Эрл Найтингейл ва Жеймс Аллен кабилар. Гарчи ўша пайтда бу жентльменларни шахсан танимасам-да, улар ёзган китоблардан олишим мумкин бўлган энг яхши нарсаларни билардим. Аниқ айта оламан, бу дунёда бошқаларга қараганда, ишингиз жойида, берган саволингиз ва шахсий ривожланиш ҳақидаги ахборотларни ўқиш ва эшитишингизни бошлагандан буён сиз ҳақингизда билган озгина нарсаларимга асосланиб, фойдали ахборот қидириш ва уларга мувофиқ ҲАРАКАТ ҚИЛИШИНГИЗНИ давом

эттиришни маслаҳат берган бўлардим. Ҳаётингизда устозингиз бўладиган реал одам пайдо бўлмагунча ғоялар ва рағбатларнинг ҳар бир манбаи устозингиз бўлсин. Ҳатто устозингиз бўлганидан кейин ҳам, у сизнинг ҳаётингиз бошқарувчисига айланмасин. Омадингизни берсин!

Ҳаммаси нима билан тугабини ёлғиз Худо биледи. Уруғ қадаш ўрнига, дарахт яшашингизга тўғри келганида нима бўларди. Бу сизни тунгача ўтириб, бу ишни қандай амалга оширишни ўйлашга мажбур қилган бўларди.

Ғоялар – шаклга кирган ахборотдир. Ғояларни ва ахборот тўплашдан бошқа бирор нарса сизнинг келажакингиз учун бу қадар фойдали бўлмайди.

МУНОСАБАТ – ҲАММА НАРСА

Бировга совға қила оладиган энг яхши нарсангиз, бу – сизнинг шахсий ривожланишингиздир. Қачонлардир айтганман: «Агар сиз мен ҳақимда ғамхўрлик қилсангиз, сиз ҳақингизда қайғураман». Энди: «Агар сиз мен туфайли ўзингиз ҳақингизда ғамхўрлик қилсангиз, мен сиз учун ўзим ҳақимда қайғураман» деяпман.

Одамнинг ўзгариши унинг ичида бошланади. Ҳаммамиз юксак салоҳиятга эгамиз.

Ҳаммамиз куч-ғайратларимиздан энг яхши натижалар олишни хоҳлаймиз. Кўпчилигимиз ғайрат билан ишлашга ҳамда бахт ва муваффақият талаб қиладиган нархни тўлашга тайёرمىз.

Ҳар биримиз ўз ноёб салоҳиятимизни ҳаракатга келтириш ва исталган натижага эришишни истаймиз.

Лекин салоҳиятимиз даражасини ва фаолиятимиз жадаллигини белгилайдиган ва келгуси натижани

олдиндан айтиб берадиган ягона нарса – бизнинг муносабатимиздир. У келажакнинг қайси қисмини кўриш имконини белгилаб беради. Айнан у орзуларимиз ҳажмини аниқлайди, бизга янги даъватлар бўлганда, қатъиятимизга таъсир қилади.

Ҳар қандай нарсага муносабатимизга таъсир қила оладиган дунёда бошқа бирор киши йўқ. Нотўғри фикр юритишга ўргата туриб ёки бизга атайлаб нотўғри ахборот бериб ёхуд бизни салбий манба таъсирига тушириб, одамлар бизга таъсир қилиши мумкин, бироқ агар ўз ихтиёримиз билан шунга йўл қўймасак, ҳеч ким бизнинг муносабатаримизни назорат қила олмайди.

Бошқа ҳеч ким бизни “аччиғлантира олмайди”. Кимгадир хулқ-атворимизни назорат қилишга имкон бера туриб, ўзимиз ўзимизнинг жаҳлимизни чиқарамиз. Бошқа биров нимадир қила олиши аҳамиятга эга эмас. Ўзимиз танлаймиз, улар эмас. Улар фақат мавқеимизнинг мустаҳкамлигини текширади. Агар биз душманона кайфиятда, тажовузкор, ҳасадгўй ва сершубҳа бўлиб, масъулиятсиз муносабатни танлар эканмиз, демак бу текширувдан ўта олмабмиз. Токи муносиб эмасман, деб ҳамма нарсада ўзимизни айбдор ҳисоблар эканмиз, бу ҳам синовдан ўта олмаганимизни англатади.

Агар биз билан рўй бераётган нарсаларнинг ҳаммаси бизга барибир бўлмаса, ўз ҳиссиётларимиз учун бутун жавобгарлик юкини ўз зиммамизга олишимизга тўғри келади. Бизни ёлғон йўлларга бошловчи туйғуларга қарши тура олишимиз ва бизни яхшироқ келажакка бошлаш эҳтимоли бўлган туйғуларни кучайтиришимиз шарт.

Агар келажак биз учун тайёрлаётган мукофотларни олмоқчи бўлсак, бизга инсон ирқининг вакили сифатида берилган, танлаш ҳуқуқидек муҳим

хуқуқдан фойдаланишимиз шарт. Бу ўз хулқ-атвори-га, бошқа ҳамма нарсаларга муносабат устидан мутақо ҳукмронлик қилиш ҳуқуқидир. Бизнинг муносабатимиз – зарур даражада қўриқланиши лозим бўлган маблағ, улкан қимматга эга бойлигимиздир.

Орамиздаги ўзимизнинг ижобий муносабатимизга зарар келтирадиган ёки уни биздан ўғирлаб олишга уринадиган ваҳшийлар ва ўғрилардан эҳтиёт бўлинг.

Ҳаётга, бўлиб ўтаётган ҳамма нарсаларга тўғри муносабат – муваффақиятга эришиш учун асосий талаблардан биридир.

Соғлом шахсий фалсафа ва ўзига ҳамда атроф оламга нисбатан ижобий муносабат бизга ички куч ва қатъият беради. Булар тириклигимизнинг қолган барча соҳаларига таъсир кўрсатади.

ҲАҚИҚАТ

Орамизда баъзиларгина ҳақиқатга яқинлаши мумкин. Биз умид қилаётган ёки ўйлаётган, олишимиз мумкин бўлган энг катта нарса бу – ҳақиқат ҳисобланади. Мана нима учун, ҳақиқатга эҳтимол тутилган энг яхши ёндашув «менинг фикримча, бу...» дейишдир.

Агар сиз тасдиқлаётган нарса ҳақиқат бўлса, уни таъкидлашнинг ҳеч ёмон томони йўқ.

Масалан, сизнинг ишингиз барбод бўлган бўлса, энг яхшиси бу тан олиб, “Мен касодга учрадим!”, деб айтиш энг яхши усулдир.

Самимийлик – ҳақиқат учун тест эмас. Биз қуйидагига ўхшаш хатолардан қочишимиз зарур: «у ҳақиқатни гапираётганга ўхшайди, чунки у шунчалик самимий гапираяптики». Биз улардан қочи-

шимиз керак, чунки одам самимий бўлгани ҳолда, ноҳақ бўлиши мумкин. Ҳақиқатнинг ўлчови фақат ҳақиқат, самимийликники эса самимийлик бўлиши мумкин.

Сиз билан ҳақиқатни бўлиша оладиган бирор кишини топинг.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Сизнингча савдони қандай келажак кутаяпти? Менинг дипломим йўқ, ёшим 29 да ва ўз хизмат мавқеимни яратишим керак. Хотиним ўз хизмат мавқеини яратиб олгунича, охирги 7 йил давомида мен болалар билан шуғулландим. Мен ўз даромадларимни назорат қилишни хоҳлайман. Мен савдода олий маълумот талаб қилмайдиган ва менга даромад олишнинг чексиз имкониятларини берадиган бирор лавозимга эга бўлишни истардим. Агар бирор ғояларингиз бўлса, улар ҳақида айтиб беринг, илтимос.

Жавоб.

Аслида, саволингизга керакли тарзда жавоб бериш учун, мен шахс сифатида сиз ва сизнинг мотивларингиз ҳақида жуда кам биламан. Лекин назаримда, савдони буюк келажак кутаяпти.

Калит сиз нима қилишни исташингиздир. Кейинги 10-30 йил ичида ва ундан сўнг нима қилишни истаётганингизга бутун диққатингизни жамланг. Кейин эса танланган йўналишда ҳаракат қилинг. Бунда диққатни жамлаш, эътиқод, тиришқоқлик ва сабот билан ишлаш принципларини қўллаб, танланган йўналишда ҳаракат қилинг.

Даромаднинг чексиз имкониятларига келганда эса, бунинг икки йўли борлигини айтишим мумкин: ўз ишини бошлаш ва МЛМ да қатнашиш. Улардан ҳеч бири тез ва осон эмас.

Кимдир бунинг тескарисини айтаётган бўлса, эҳтиёт бўлинг. Иккала йўл ҳам пул ва вақтга нисбатан хавфли бўлиши мумкин. Ҳар икки ҳолатда ҳам сиз ҳаммасини батафсил ўйлаб олишингиз ва мен ўз мақоламда эслатган принципларни қўллашингиз зарур. Токи тажриба орттиргунингизча, аввалига сиз бу ишлардан ҳар бири билан вақтингизнинг фақат бир қисмида шуғулланишингиз мумкин. Менинг фикримча, улардан ҳеч бирига дарҳол катта пул тикиш зарурати йўқ. Айниқса, сиз тажрибасиз, янги киши бўлсангиз. Тўғри ва шошмасдан, ҳаммасини узоқ ўйлаб, қуринг.

Муваффақиятнинг 20% маҳорат ва 80% стратегиядан иборат. Сиз ўқишни билишингиз мумкин, лекин нимани ва қандай ўқишни режалаштиришингиз анча муҳим.

Инсон деган мавжудотлар айнан нимага эга бўлиши керак бўлса шунини олишдек ажойиб қобилиятга эга. Лекин “қилишим керак” ва “хоҳлайман” ўртасида фарқ бор. Сарфлагандан кўра, қарзга берган маъқул.

Савол.

Жим, сизнинг веб-сайтингизда “Буюкликка уч калит” деб номланган, ўсмирларга мўлжалланган видео борлигини пайқадим. Бу қандай калитлар?

Жавоб.

Мана, менинг қисқа жавобим: агар ёш йигит ёки бу ҳолатда катта киши, бу учта оддий нарсани узоқ вақт давомида бажаришга бутун диққатини жам-

ласа, менинг фикримча, у албатта муваффақиятга эришади.

1. Мақсадларни аниқлаб олиш.

Мен буни келажакни тасаввур қилиш, деб атайман. Одамларнинг кўпчилиги, жумладан, болалар ҳам кўп нарса ваъда қилувчи келажакни кўриш учун зарур нарх тўлашга тайёр. Демак бизнинг вазифамиз болаларга аниқ тасвирланган келажакни кўришга ёрдам беришдир. Шунда уларда эртага мукофот олиш учун бугун зарур нарх тўлашга сабаб пайдо бўлади. Бунда уларга мақсадлар ёрдам беради.

2. Шахсий ривожланиш.

Ўзимизнинг саводимизни ошириш учун оддий кетма-кетликда қўйилмалар киритиш ва билимлар банки бутун умримиз давомида энг яхши дивидендлар тўланишини таъминлайди. Мен китоб ўқиш, аудио-кассеталар эшитиш, семинарларга бориш, кундалик юритиш ва бошқа муваффақиятга эришган одамлар билан мулоқотга энг кам вақт ажратишни таклиф қиламан. Чарли Тремендос Жонс сиз беш йилдан сўнг ўзингиз ўқиб чиққан ва атрофингизда бўлган одамларнинг йиғиндисига айланишингизни тасдиқлайди.

3. Молиявий режалаштириш.

Мен буни «70/30» режаси дейман. Агар маълум миқдордаги пулни қўлга киритгандан кейин шунчаки 10 % ини бир четга жамғариш учун, 10% ини инвестиция учун ва 10%ини хайрияга деб олиб қўйилса, бу бир қанча вақтдан сўнг ўспиринга молиявий мустақилликни таъминлаб беради.

Яна шу фикримда қоламан: бу учта банд – нафақат болалар, балки уларнинг ота-оналари учун ҳам ажойиб маслаҳатдир!

Пули бор, лекин қувончи йўқ отани кўриш нақадар аянчли. Бундай одам иқтисодиётни ўқиб ўрганган, лекин ҳеч қачон бахтни ўрганмаган.

ЎЗИНИ АЛДАШГА ҚАРШИ ҲАРАКАТ

Молиявий қарам бўлмаслигингиз учун, сиз ўз даромадингизнинг бир қисмини капиталга, корхонага киритиладиган капиталга, корхонани даромадга, даромадларни инвестицияга, инвестицияни эса – ўзингизнинг молиявий мустақиллигингизга айлантиришингиз керак.

Ҳиссиёт билан суғорилган билим ҳаракатга тенг. Ҳаракат – натижалар мавжудлигини таъминлайдиган таркибий қисмдир. Фақат ҳаракат акс-таъсир уйғотиши мумкин. Бунинг устига, фақат ижобий ҳаракат ижобий акс-таъсир уйғотиши мумкин.

Ҳаракат. Бутун дунё рўй бераётган воқеаларга таъсир ўтказа оладиганларни кузатишни ёқтиради. Бу улар сермахсул тадбиркорлик тўлқинларини яратгани учун мукофот.

Нега бу жиҳатга урғу бераяпман? Чунки бугунги кунда чиройли таъкидларга ишонувчилар кўплигини кўриб турибман. Ахир, “Ҳаракатсиз ишонч эзгу ниятларга хизмат қилмайди”, деган ибора ҳали ҳам бор-ку. Бу қанчалар тўғри!

Мен таъкидлар ҳаракатга келтириш воситаси эканлигига қарши эмасман. Барча қоидаларга риоя қилиниб тузилган режани мустақкамлаш учун тақрорланадиган таъкидлар яхши натижаларга эришишда ёрдам бериши мумкин.

Лекин ишонч ва аҳмоқлик ўртасидаги чегара жуда нозик. Кўрдингизми, ҳаракат билан мутсақкамланмаган таъкидлар ўз-ўзини алдашнинг

бошланиши бўлиши мумкин. Сизнинг фаровонлигингиз учун ўз-ўзини алдашдан ортиқ зарарли нарса борми?

Фаровонлик ҳақида ўйлаётган ва бунинг устига ҳар куни маълум бир молиявий қашшоқлик сари бо-раётган эркак ҳам, бахтга интилаётган, лекин шунга қарамай, унинг фикрлари ва қилиқлари умидсизликка бошлаётган аёл ҳам ҳаракатга асосланмаган таъкидлар келтирган ёлғон умиднинг қурбони бўлиши мумкин. Нега? Чунки сўзлар одамни наркотик каби тинчлантиради ва қониқиш ҳолатига солиб қўяди. Эсингизда тутинг: тараққиётга эришиш учун сиз ҳақиқатан ҳам ҳаракат қилишни бошлашингиз зарур! Калит бугуннинг ўзидаёқ поғонага қадам қўйишингиздадир. Лойиҳангиз қандай бўлишидан қатъи назар, уни бугуноқ бошланг. Янгича тарзда ташкил қилинган иш столингиздаги қутини тозалашни ... бугуноқ бошланг. Биринчи мақсадингизни бугуноқ белгилаб олинг. Ҳаракатга ундовчи дисklarни бугуноқ эшитинг. Ортиқча вазни йўқотиш режасини шу бугун тузинг. Ҳар куни битта қийин мижозга телефон қилишни шу бугун бошланг. Ўзингизнинг янги, “Омадга инвестиция киритиш” ҳисобингизга пул қўйишни шу бугун бошланг. Анчадан бери ортга суриб келаётган хатни ёзишни бугуноқ бошланг. БУНИ ҲАР БИР КИШИ ҚИЛА ОЛАДИ! Ҳатто илҳоми йўқ киши ҳам илҳомбахш китобларни ўқиши мумкин.

Ўзингизнинг янги ҳаётингиз сари йўналишга турткини илғаб олинг.

Қаранг, унинг меҳробига қанчалар янги хатти-ҳаракатлар қўя оласиз.

Ҳаммасини амалга оширинг! Ерга тортишнинг бузук таъсиридан қутулинг. Ўз фазовий ҳаракатларингизни бошланг. Пайт пойлашлар тугагани ва

умидлар ордта қолгани, энди ишонч ва ҳаракат ку-
ролингиз эканини ўзингизга исботлаб беринг.

Бу янги кун, янги ҳаётнинг янги ибтидосидир.
Интизомга риоя қилсангиз, қандай ривожланиш-
га эришганингизни кўриб, ҳайрон қоласиз. Айб-
дорлик ва ўтмишдаги қўрқувлар ҳиссидан бошқа
нимани ҳам йўқотардингиз?

Мен сизни даъват қилаяпман: қаранг, қанча нар-
сани бошлашингиз ва буни янги бошланган бирин-
чи куниёқ давом эттиришингиз мумкин.

ФАОЛЛИК/ МЕҲНАТ

Сиз донолик ва кучли ҳиссиётларни меҳнатга ай-
лантиришни ўрганишингиз керак.

Уруғ ва тупроқ мўъжизаси ваъдалар билан рўй
бермайди, у фақат меҳнатда самара беради.

Дам олиш мақсад эмас, заруратингиз бўлсин.
Фақат куч тўплашингиз учун зарур бўлган даража-
дагина дам олинг.

Доимий фаоллик бўлмаганда, ҳаётга таҳдидлар
тез орада қадриятларни еб битиради.

Иши фақат кузатишдан иборат бўлганларга кам-
дан-кам одам ҳавас қилади.

Ҳар бир ваъданинг ўз тўлови бор.

Маслаҳатларга кулоқ солинг, лекин буйруқларга
эмас. Фақат ўзингизга ўзингиз буйруқ беринг. Авра-
ам Линкольн бир куни шундай деганди: «Токи мен
ҳеч кимнинг қули эмас эканман, ҳеч кимга хўжай-
ин ҳам бўлмайман».

“Эл қатори” бўлманг. Одамлар ўзини оқлайвер-
син, сиз улар каби иш тутманг. Ҳаётингиз учун ўзин-
гиз жавоб беринг.

ҲАЁТИНГИЗНИ ЎЗГАРТИРИБ ЮБОРА ОЛАДИГАН ТЎРТ ТУЙҒУ

“Эл қатори” бўлманг. Одамлар ўзини оқлайверсин, сиз улар каби иш тутманг.

Инсон деган мавжудотлар ҳеч нарсадан бирор нарса ясашдек ажойиб қобилиятига эга. Улар ажриқларни боққа, чақани бойликка айлантира олади.

Ҳислар – ичимиздаги энг қудратли кучлар. Инсон деган мавжудот туйғулар таъсири остида энг қаҳрамонона (шунингдек, энг ваҳшиёна) хатти-ҳаракатлар қилиши мумкин. Кўп жиҳатдан тамаддун (цивилизация) инсон ҳиссиётларини керакли ўзанга йўналтириш сифатида баҳоланиши мумкин.

Туйғулар - ёнилғи, онг эса – башарият тараққиёти кемасини ҳаракатга келтирадиган бошқарувчидир.

Қандай туйғулар инсонни ҳаракат қилишга ундайди? Тўртта асосий туйғу бор.

Улардан ҳар бири ёки бир нечтасининг уйғунлашуви ақл бовар қилмас ҳаракатларни келтириб чиқаради. Бу ҳиссиётларингизни истакларингиз билан мустаҳкамлаган кунингиз ўз ҳаётингизни бутунлай бошқача бошлайсиз.

1) Нафрат

Биз одатда «нафрат» сўзини позитив ҳаракат билан боғламаймиз. Бироқ, шунга қарамасдан, у тегишли тарзда йўналтирилган бўлса, нафрат инсон ҳаётини ўзгартириши мумкин.

Нафратни нима келитириб чиқарганини хис қиладиган инсон, охирги нуқтасига етган ҳисобланади, у жойдан қайтиш йўқ.

У (эркак) ёки у (аёл) «Бас, етарли бўлди!» деб айтишга, ҳаётга чақириқ ташлашга тайёр.

Мен айнан шундай қилганман, 25 ёшимда кўплаб камситишларни бошдан кечирдим. Мен ўзимга: «Бундай яшашни мен бошқа истамайман» дедим. Мен қулоғимгача қарзга ботган эдим.

Ха, сернатижа нафрат туйғуси инсон: «Етарли дедимми, етарли» деб айтганида келади. У «йигит» охирида қобилиятсиз, истеъдодсиз, ўртача бўлишдан чарчаган. У куйиниб даҳшатли қўрқув туйғуларидан, оғриқ ва камситишлардан чарчаган. Ва, шунда у, энди бундай бошқа яшамасликни ҳал қилган. Атрофингизга назар солинг! Ушбу кун сизнинг ҳаётингизни бутунлай ўзгартириши мумкин эди. Уни турлича таърифласангиз бўлади: «Бас, етарли бўлди!» куни, «Энди ҳеч қачон» куни, «Етарли дедим энди, етарли» куни. Сиз уни қандай аташингиздан қатъи назар, у катта кучга эга! Ҳеч нима инсон ҳаётини бутунлай ўзгартирувчи - нафратдан кўпроқ ўзгартира олмайди.

2) Қарор

Қарор қабул қилишга мажбур қилиш учун, Бизнинг кўпчилигимизни деворга қисиб, тираш керак. Фақат шу нуқтага етганимиздан кейингина, биз шу захотиёқ бунга ҳамроҳ бўладиган қарама-қарши туйғуларга дуч келамиз. Биз йўлнинг айрилиш жойигача етиб келдик. Ҳозир у икки, уч, ҳаттоки тўрт томонлама бўлиши мумкин. Қарор қабул қилиш жараёни ошқозон муаммоларини келтириб чиқишида, туннинг ўртасида уйқу бермаслигида ёки муз терга ботишимизда ҳеч ажабланарли жойи йўқ.

Ҳаётий муҳим қарорларни қабул қилишни бизнинг ичимиздаги фуқаролар урушига тенглаштириш мумкин.

Курашадиган туйғулар қўшинлари, уларнинг ҳар қайсиси қатор далилларга эга бўлган ҳолда, биз-

нинг онгимиздан устунлик қилиш учун бир бири билан курашади.

Бизнинг якуний қарорларимиз, жасур ёки заиф, яхши ўйланган ёки жиззаки бўлишидан қатъи назар, улар ҳаракатга ундовчи ёки ҳаракатдан тўхта-тувчидир.

Мен сизга қарорлар қабул қилиш бўйича кўп маслаҳатлар бериб ўтирмайман, қуйидагилари эса бундан мустасно:

Нима қилаётганингиздан қатъи назар, ярим йўлда туриб қолманг. Қатъиятли бўлинг. Баъзан ҳеч қандай қарор қабул қилмагандан кўра, нотўғри қарор қабул қилган яхшироқ. Ҳар биримиз ўзимизнинг хиссий иккиланишларимизга қарши курашишимиз ва туйғуларимизни танлаб ола билишимиз шарт.

3) Истак

Истак қаердан келади? Бу саволга аниқ жавоб беришим мумкин деб айта олмайман, чунки бунинг йўллари кўп. Аммо мен истак ҳақида икки нарса-ни биламан:

а. У ташқаридан келмайди, ичимизда пайдо бўлади.

б. У ташқи кучлар таъсирида пайдо бўлади.

Деярли ҳамма нарса истак пайдо қилиши мумкин. Бу вақт ва тайёргарликка боғлиқ. Бу қалбга яқин қўшиқ бўлиши мумкин. Бу эса қолар дуолар бўлиши мумкин. Бу фильм, дўст билан суҳбат, душман билан юзма-юз учрашув ёки аччиқ тажриба бўлиши мумкин. Ҳатто қўлингиздаги мана шу каби бирор китоб ёки мақола одамни “Мен ҳозироқ шуни хоҳлайман” деб айтишга мажбур қилувчи механизмни ишга тушириши мумкин.

Шунинг учун ўз истагининг соф, ишлов берилмаган “қизгин тугма”сини қидириб, ҳаётингизга ҳар қандай ижобий тажрибани олиб кириш. Ҳаёт тажрибасидан “ҳимояланаман” деган ўйда ўр-

тага девор тиклаб олманг. Сизни ҳафсалангиз пир бўлишидан сақлайди деб ўйлаётганингиз ўша девор, сизни худди шу тарзда ҳаёт тажрибасининг бой қуёши нуридан тўсиб қўйиши ҳам мумкин. Шундай экан, келинг ҳаёт аталмиш мўъжизадан баҳраманд бўлинг. Балки бу галги баҳраманд бўлишингиз давомида, ҳаётингизни буткул ўзгартириб юборадиган нарсага дуч келарсиз.

4) Қатъият

Қатъият: «Мен қиламан», дейди. Бу сўзлар энг қудратли сўзлар сирасига киради. **МЕН ҚИЛАМАН**

Британиялик буюк давлат арбоби Бенжамен Дизраэли бир куни: «Ҳеч нарса одам ҳаётини қўйилган мақсадга эриши учун ҳатто ўз ҳаётини тикишга мажбур қиладиган инсон иродаси олдида дош беролмайди» деганди.

Бошқача қилиб айтганда, кимдир бирор ишни “қиламан ё ўламан” деса, энди уни ҳеч нарса тўхтата олмайди.

Чўққини забт этувчи шундай дейди: “Бу тоғни забт этаман. Айтишларича, у жуда баланд, жуда тикка, жуда тойғоқ ва унга тирманиш жуда мушкул. Лекин у – менинг тоғим. Мен унинг чўққисига чиқаман. Тез орада шу тоғнинг чўққисига қўл силтаётганимни ёки этагида жонсиз ётганимни кўрасизлар”. Бундай қатъиятга ким ҳам қарши чиқарди?

Бундай метин иродага дуч келган Вақт, Тақдир ва Ҳолатни тасаввур қиляпман. Улар ўзаро маслаҳатлашиб, шундай дейди: «Келинлар, унга ўз орзусига эришишга имкон берайлик. У ё бу ишни қиламан ёки шу йўлда ўламан деяпти».

“Қатъият” деган тушунчага берилган, қачонлардир мен эшитган энг яхши таъриф, бу Калифорния

штатидаги Фостерлик ўқувчи қизча берган таъриф бўлган. Мен ўрта мактабда бир гуруҳ болаларга му-

ваффақият ҳақида маъруза ўқиётган эдим. “Ким менга “Қатъият” нима эканлигини айтиб беради?” деб сўрадим. Бир неч қўл кўтарилди ва мен бир нечта анча яхши таърифни эшитдим. Лекин энг охиргиси энг яхши таъриф эди.

Орқадаги партада ўтирган тортинчоқ қиз ўридан туриб жавоб берди: «Менимча, қатъият ўзингизга ҳеч қачон таслим бўлмайман, деб ваъда беришингизни англатади». Мана у! Мана у мен қачонлардир эшитган энг яхши таъриф:

ЎЗ ЎЗИГА “ҲЕЧ ҚАЧОН ТАСЛИМ БЎЛМАЙМАН” ДЕБ ВАЪДА БЕРИШ.

Бу ҳақда ўйлаб кўринг! Гўдак қанча вақт давомида юришни ўрганиши керак? Сиз гўдакка “Бас, сен ўз имконингдан фойдаланиб бўлдинг” деб айтишингиздан олдин, унга қанча вақт берган бўлардингиз? Бу – беъманилик, дейсизми? Албатта. Ҳар қандай она «Болам токи юришни ўрганмагунича, уриниб кўраверади!» деган бўларди. Шу боис, ҳамма юришни билиши ажабланарли эмас.

Мана шунда ҳаёт сабоғи бор. Ўзингиздан “Ўз орзумни рўёбга чиқариш учун қанча ишламоқчиман?” деб сўраб кўринг. Мен сизга бундай деб жавоб беришни малсаҳат берган бўлардим: «Қанча зарур бўлса шунча». Бу тўрт туйғу ҳақидаги бор гап мана шу.

ҲИССИЁТЛАР

Ҳиссиётларимиз ё бизга хизмат қилади ёки бизни бошқаради. Бу эса ўзимизга боғлиқ.

Ҳиссиётлар худди интеллект каби таълим олишга муҳтож. Айнан қандай ҳис қилишни, ҳаёт ич-ичимизга кириб олишига имкон бериш ва туйғуларимизга таъсир қилишига қай тарзда жавоб беришни ҳис қилишни билиш муҳим.

Ўз ҳиссиётларингизни ўлчаё билинг. Ҳар бир ар-зимас нарса учун атом бомбаси каби портлашингиз шарт эмас.

Аёллар ҳиссий сигналларни қабул қилишдек ажиб хислатга эга.

Масалан баъзи бўрилар шунчалик ақллики, ҳатто қўйдек кўринишни ўрганиб олишган. Эркак киши “Қўйдаё экан”, дейди. Аёл: «Қани, қанақа қўй экан!» дейди.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Жим, мен тармоқ маркетинги компаниясида қўйи бўғин гуруҳининг раҳбариман. Доим ўз гуруҳимни шахсий ривожланишга чақираман.

Улар бу ишни қилишаётганда, уларнинг натижалари деярли ҳамиша бизнесда ҳам, шахсий ҳаётда ҳам бир-бирлариникидан кескин фарқ қилади. Лекин шуни сезиб қолдимки, улар кўпинча бирор машғулотда ютуққа эришгач, жуда банд бўлиб қолишади ва яна ўрганишни давом эттиришга ҳожат йўқ, деб ўйлаб, ўз билимларини шархлашни тўхта-тишади. Нима маслаҳат берасиз?

Жавоб.

«Усутворлик» - буюк нарса. Биринчи марта мактабга борган кунимиздан бошлаб, умримиз охиригача нима муҳим, нима муҳим эмаслигини ажратишимизга тўғри келади. Менинг фикримча, таълим олишнинг ўсиш чизиги танқидий ўрганишга муҳтож ва янги билимлар олишни ҳеч қачон бас қилмаслик керак..

Одамларни ўрганиш тартибида сақлаб туришнинг энг яхши усулларида бири – уларни доимий

равишда семинарлар, салобатли тадбирлар, тренин-
глар, китоблар, аудиоёзувлар ва ш.к. нарсалар ти-
зимига йўналтириб туришдир. Бу ерларда ҳар доим
билимлар бўлади ва улар ана шу ерларда доим бў-
лишлари зарур. Шахсий ривожланишга йўналтириш
худди радиоприёмник шкаласидаги зарур тўлқин-
ларни созлашга ўхшайди.

Сиз бутун кунни хотиржам ўтказасиз, кейин эса
тўсатдан сизга рағбат бўлиб хизмат қиладиган би-
рор иқтибос, поэма, тарих ёки ҳангомани эшитиб
қоласиз. Шу заҳоти ўз мақсадларингиз, қадрият-
ларингиз, нафсониятингиз ҳақида ўйлаб қоласиз.

Ниҳоят, эслаб қолинг, ўрганиш тўпланиб боради-
ган бол мисолидир. Бу худди учта рақамини била-
диган, тўрт рақамли кодга эга қулфни очаётганин-
гиздагига ўхшайди. Фақат учта рақамни биласиз,
кейин тўсатдан тўртинчисига эга бўласиз. Бироқ биз
айнан қайси китоб ёки воқеа ўша тўртинчи калит
бўлишинию балки ҳаётимизни ўзгартиришнинг ка-
тализатори бўлишини олдиндан аниқ билмаймиз.
Ҳа, баъзан одамлар шахсий ривожланишнинг бир
маромдаги жараёнидан бир қадам четга чиқади,
лекин унда қатнашишда давом этаверсангиз, уни
йўналтириб турсангиз ва ҳаммасидан муҳими шу
билан яшасангиз, улар сизни яна ҳеч қачон йўқо-
либ кетмайдиган бу истак ва ривожланишга инти-
лиш сари етаклайди.

Даромад олиш – биз қўл текизадиган нарсалар-
ни яхшироқ қилишдир.

Агар сиз гапираётган нарсалар, сиз билган нар-
саларга нибатан муз тоғининг фақат кўзга кўри-
ниб турган қисмигина бўлса, бу ҳақиқий қудрат де-
мақдир.

КИТОБЛАР ҶУКИНГ

Муваффақиятнинг қотиллари – сабрсизлик ва ҳасислик. Биз бой, соғлом, бахтли, кучли, омадли бўлиш учун ўқиб чиқиш зарур бўлган ҳамма китоблар ёзиб бўлинган.

Ҳар хил ҳаёт йўлларини ўтган, ақл бовар қилмас ҳаётгий муваффақиятларга эришган, чўнтагида чақалар билан иш бошлаб, бойликка эришган, омадсизликлардан муваффақиятга етиб борган одамлар ўз ҳаётини тасвирлаб бўлган. Биз уларнинг билимлари чуқурлиги ва кучидан илҳомланиб, ўз муваффақиятимиз фалсафасини ишлаб чиқишимиз мумкин. Биз уларнинг йўлини айнан такрорлай олмаймиз, лекин уларнинг синчковлиги ва интуициясидан фойдаланиб, ўз режаларимизни тузаётганда уларнинг хатоларини четлаб ўтишимиз мумкин. Уларнинг доно маслаҳатидан фойдаланиб, ўз ҳаётимизни ўзгартиришимиз мумкин.

Бу ҳаётда бизга керак бўладиган барча инсоний донишмандлик аллақачон бошқа одамлар томонидан китобларда жамланган. Бизнинг ҳаётимизни, болаларимизнинг фаровонлиги, ўзаро муносабатлар ёки хизмат мавқеини яхши томонга ўзгартирадиган қимматли маълумотлар уларда жамланган. Шу ерда савол туғилади: Охирги тўқсон кун ичида нечта китоб ўқидингиз?

Нега биз ҳаётимизни ўзгартириш мумкин бўлган китобларни менсимаймиз? Нега шикоят қиламизу аввалгидек давом эттираверамиз?

Нега кўпчилигимиз натижани лаънатлаймиз, лекин сабабни рағбатлантираамиз? Нима учун аҳолининг фақат уч фоизи кутубхонага бориш учун абонементга – омад ва бахт ҳақидаги ҳамма саволларга

жавоб берадиган абонементга эга, холос? Ўз ҳаёти-ни ўзгартиришга интилаётган одам унинг ҳаётини тубдан ўзгартирадиган туртки мавжуд бўлган китобларни назардан қочирмаслиги лозим. Биз ўтказиб юборган китоб энди ёрдам бера олмайди!

Муаммо китоблар жуда қимматлигида эмас! Агар одам китоб жуда қиммат экан, деб ҳисобласа, у қачонлардир бу китобни сотиб олмагани учун бадал тўлайди. У қачонлардир бу нодонлиги учун ҳақ тўлайди.

Ўқишни билмайдиган ва ўқишни хоҳламайдиган одамлар орасида унчалик катта фарқ йўқ. Иккала ҳолатда ҳам натижа битта - нодонлик. Ўзини такомиллаштириш билан шуғулланишга қарор қилган одам ўзининг китобхонлик маҳорати ва кўникмаларини жиддий ривожлантириши керак. Яхши китобхон бўлишга ўргатадиган кўплаб курслар мавжуд, кутубхоналар жавонларидаги минглаб китоблар эса уларни ўқишини кутиб ётибди. Ўқиш ноёб хислатга эга бўлишни истовчилар учун зарур нарса. Биз ва ҳаётимизни ўзгартириб юбора оладиган китоб ўртасида ҳеч нарса тўсиқ бўлмаслиги шарт.

Ҳар куни китоб ўқир экансиз, сиз қисқа вақт ичида кўп янги ва фойдали нарсаларни билиб оласиз. Лекин агар сиз китобни қўлга олишга вақт тополмасангиз, ўзингизни мажбур қила олмасангиз, иродангизни намоён қила олмасангиз, у ҳолда нодонлик бу бўшлиқни дарров тўлдиради.

Яхши ҳаёт ҳақида орзу қиладиган одам аввало шахсга айланиши керак. У ўзини такомиллаштириш билан сидқидилдан шуғулланиши, ўз ҳаёт фалсафасини ривожлантириши ва такомиллаштириши, ҳамда бу фалсафа талабларига мувофиқ яшаши зарур. Ўқишга одатланиш – бундай ҳаёт фалсафасини яратиш учун пойдевор ва менинг назаримда, муваффақият ва бахта сари энг қисқа йўлдир.

Агар зарур бўлса, тушликдан воз кечинг, лекин китоб ўқишдан эмас.

Баъзилар ёмон романларни ҳам ўқиш лозим, чунки ҳатто ёмон китобда ҳам бирор қимматли нарса топса бўлади, деб тасдиқлашади. Шу мантиққа амал қилинса, агар яхшилаб қидирса, ахлат қутисидан ҳам нон ушоғи топса бўлади. Лекин шу ишни қилиш керакми?

250.000\$ турадиган уйларга эга, муваффақиятли одамларнинг ўз кутубхонаси бор. Бу кўп нарсадан далолат беради.

Сиз мухтож бўлган нарсаларнинг ҳаммасини қўлга киритса бўлади. Фақат кутубхонага боришингиз керак. Америкада одамларнинг фақат уч фоизигина кутубхона абонементига эгалигини ақлга сиғдириб бўладими? Балки бу жуда қимматдир? Йўқ, бу бир чақа ҳам турмайди. Уйингизга яқин жойда кутубхона бордир, эҳтимол.

Фақат уч фоиз!

Баъзи одамлар шунчалик кам ўқишадики, уларнинг мияси қотиб қолади.

Ҳозир мен энг яхши кутубхоналардан бирига эгаман. Тан оламан, кутубхонамдаги ҳамма китобларни ўқиб чиқмаганман. Лекин у ерга киришим билан, ўзимни ақллироқ ҳис қилиб бошлайман.

Ёмон адабиётларни ўқиманг. Бу вақтингизни чоғ қилиши мумкин, лекин ҳеч қандай фойда келтирмайди.

Ўқиб чиқмаган китобингиз сизга ёрдам бера олмайди. Ҳозир китоблар арзон, уларни топиш ва сотиб олиш осон. Юмшоқ муқовали китоб олти ёки етти доллар туради. Сиз бу пулларни болаларингиздан қарз қилиб олишингиз мумкин!

Гап китобнинг нархи ҳақида эмас, гап бу китобни ўқиб чиқмасангиз, қанчага тушишингизда.

ЧУМОЛИ ФАЛСАФАСИ

Иккисидан бирини танлаб олишимиз керак: ё баҳорда уруғ қадаш ёки кузда тиланчилик қилиш.

Мен ҳар доим болаларга чумоли фалсафаси, деб аташ мумкин бўлган оддий, лекин амалий қоидаларни сингдиришга ҳаракат қилганман. Ҳар биримиз чумолиларни ўрганишимиз керак, деб ҳисоблайман. Улар тўртта концепциядан иборат бўлган ажойиб фалсафага эга.

Мана - биринчиси: чумолилар ҳеч қачон таслим бўлмайди. Бу – яхши фалсафа. Агар улар бирор томонга йўл олган бўлса ва уларни тўхтатишга уринсангиз, улар бошқа йўл топишади. Улар тепага чиқиб кетади. Пастга тушади, айланиб ўтади. Улар бошқа йўл қидиришади. Ҳеч қачон таслим бўлмаслик ва белгиланган жойга етиб боришнинг ҳар қандай йўллари излаш қанчалик ажойиб фалсафа..

Иккинчиси: чумолилар бутун ёз бўйи киш ҳақида ўйлашади. Ёз мангу эмас. Шундай экан, чумолилар ёзнинг ўртасида киш ғамини еб бошлайди. Қадимдан қолган ҳикмат бор: «Ёзда, қумда уй қурма». Бу насиҳат биз учун нега муҳим? Чунки одам реалист бўлиши керак. Ёзда соҳил бўйида ҳузур қилиб ётганингизда, кузги довул ҳақида ўйлашингиз керак. Келажак ҳақида фикрланг.

Чумоли фалсафасининг учинчи концепцияси: чумолилар бутун киш давомида ёз ҳақида ўйлайди. Бу жуда муҳим. Қиш давомида чумолилар қуйидагини ўзларига эслатиб туришади: «Қиш мангу давом этмайди, биз яқинда бу ердан чиқамиз». Дастлабки илиқ кунлардаёқ чумолилар ташқари-

га чиқишади. Агар яна совуқ бўлса, улар яна яшириниб олишади ва илиқ бўлганда, тагин ташқари га чиқишади. Улар ҳамиша яхши кунлар томон ўзгаришларни кутиб яшашади.

Чумоли фалсафасининг охирги концепцияси. Қишга тайёрланиш учун ёз давомида чумоли қанча ишлайди? Қанчасини эпласа, шунча. Қандай ажойиб фалсафа: «кучинг етган ҳамма нарсани қилиш».

Ҳеч қачон таслим бўлманг, олдинга қаранг, ўзингизга ишонинг ва кучингиз етган ҳамма ишни қилинг.

ШАХСИЙ ФАЛСАФА

Иқтисодий муаммолар кам ишлаб, кўп пул олишни хоҳлашдан бошланади.

Агар ўз хатоларингизни тўғрилашни истасангиз, ўз ҳаёт фалсафангизни ўзгартиришингиз керак.

Агар охирги тўқсон кун мобайнида бирорта ҳам китоб ўқимаган бўлсангиз, бу ёмон, лекин агар бу унчалик муҳим ҳам эмас деб ҳисоблайдиган бўлсангиз, бу жуда ҳам ёмон.

Сизнинг ҳаёт фалсафангиз – умрингизнинг белгиловчи омилидир. Одамлар ўз ҳаёт фалсафасини ўзгартириб бориб, ўз ҳаётини ўзгартиришлари мумкин. Молиявий келажагингизни пул эмас, ҳаёт фалсафангиз ўзгартиради.

Ўзгалар фикрини ўзлаштириб олманг. Ўз фалсафангизни яратинг, бу сизни муваффақиятга олиб келади.

Агар тўғри йўналиш олсангиз, шамол сизни ҳар доим орзуга эришишга олиб келади.

Фалсафангиз тўғри йўлдан боришингиз ёки хатолар қилишда давом этишингиздан бирини танлаб беради.

Фалсафа бу – билимларингиз ва қадриятларингиз йиғиндисидир.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Мистер Рон, менинг ажойиб ишим бор, яхши одамлар билан ишлайман, ўзим севган ва ўзим яхши қила оладиган иш билан шуғулланаяпман, яъни мен ёзаман. Менинг яхши ғояларим бор ва ўз лойиҳаларимни ривожлантириш истагидаман. Муаммом шундан иборатки, бир нуқтадан силжий олмаётгандайман. Мен ёзувчилик касби ва ноширлик иши ҳақида жуда кўп нарсаларни ўқиб чиқдим. Булар менга ўз орзумни амалга оширишга ёрдам беради, деб ўйлагандим. Лекин ўз орзумни воқеликка айлантиришга менда туртки етишмаётгандек. Сизнинг илҳомбахш сўзларингизни ҳар ҳафта ўқидим, лекин ҳеч қандай ривожланишни кўрмаяпман. Ўлик нуқтадан қандай қўзғалсам бўлади? Менга бера оладиган ҳар қандай ёрдамнингиз учун раҳмат

Жавоб.

Мен ишни бошлаш фактининг ўзида жуда кучли рағбат борлигини аниқладим. Биринчи қадамни қўйишингиз биланок, чарчоқ, зерикиш ўтиб кетади, онгдаги тўсиқлар ва хотирани йўқотишлар барҳам топади. Сизга қувват ва куч келади.

Шунга ўхшаш муаммоси бор жуда кўп одамларни учратганман. Улар мангу талабаларга ўхшайди. Улар доим ўқишади, лекин ҳеч қачон ўз билимларини амалиётда қўллашмайди. Мен – ўқиш тарафдориман, лекин маслаҳатим шуки – аввал ўқинг, кейин иш бошланг. Яна ўқинг ва яна амалда қўлланг.

Мен сизнинг диққатингизни бир нечта лойиҳа ўрнига ўзингиз учун энг муҳим бўлган энг асосий нарсада жамлашингизни таклиф қиламан. Ҳа, сизда лойиҳалар рўйхати бўлиши лозим, лекин ҳеч бўлмаганда биринчи қадамингизни қўйгунигизча уларни бир ёки иккитагача қисқартиришингиз шарт.

Ниҳоят, аввалига кичик одимлар отишингиз етарли бўлади. “Минг чақирим йўлга саёҳат, биринчи қадамдан бошланади”, деган доно гап бор. Кўпинча бу дастлабки қадамлар жуда кўп нарсани англади. Омадингизни берсин!

Яхши ғояларни тўпланг, лекин хотирангиз зўригига ишониб қолманг. Барча ғоялар ва фойдали ахборот учун энг яхши жой – сизнинг кундалигингиз.

Дангал бўлинг. Эҳтимол сиз автомобиль ҳақида кўп нарсаларни биларсиз, лекин унда бирор жойга бориш учун, озгина нарсани билсангиз, кифоя.

Ўзингизга шундай денг: “Бу тоғни забт этаман. Айтишларича, у жуда баланд, жуда тикка, жуда тойғоқ ва унга тирмашиш жуда мушкул. Лекин у – менинг тоғим. Мен унинг чўққисига чиқаман. Тез орада шу тоғнинг чўққисида қўл силтаётганимни ёки этагида жонсиз ётганимни кўрасизлар”.

ИМКОНИАТЛАРНИ СЕВИНГ

Даромад маошдан яхшироқ. Маош омон қолишингизга ёрдам беради, даромад эса сизни бойга айлантиради.

Кимдир сиз қилаётган ишингизни яхши кўришингиз керак, деган эди, лекин бу мажбурий шарт эмас.

Сиз имкониятни яхши кўришингиз муҳим. Ҳаётни, келажакни, соғлиқ, муваффақият ва фаровонликни йўлга қўйиш имконияти. Ҳозир тақиллаётган эшигингиз сизга ёқмаслиги мумкин, лекин бу

эшик ортида сизни нималар кутаётганини тасаввур қилиб кўринг.

Масалан, бир йигит “Мен канал қазийман. Демак мен канал қазишни севишим керакми?», деб сўрайди.

Жавоби бундай: «Йўқ, сиз канал қазишни севмаслигингиз мумкин, бироқ борди-ю, бу муваффақиятингиз сари биринчи қадам бўлса, у ҳолда ўз-ўзингизга “Кимдир менга канал қазиш имконини бергани учун миннатдорман ва бу ерда узоқ вақт ушланиб қолмаслик учун, бу ишни яхшилаб бажармоқчиман”, дейишингиз шарт.

Ҳатто энг кичик омад ҳам сизни руҳлантирсин. Балки аввалига кўп хатолар қиларсиз, балки аввал ҳеч қачон қилмаган ишингизни бажаришга тўғри келар. Аввал қилмаган ишингизни қилиш сизга оғир бўлади. Бу ҳақда ўйламанг. Миннатдор бўлишингиз, имкониятни ва сизга яхши хабар келтирган одамни қадрлашингиз зарур.

Сиз ўзингизга ишонишингиздан олдин, сизга ишона билган одамни қадрланг, “Эй, буни мен қила олаётган эканман, демак сиз ҳам эплейсиз!” деган одамни қадрланг.

Тез орада ўзингизга ишонч ортаётганини тушуниб оласиз. Тушкун кимсадан оптимистга айланасиз. Энг кўп нарсаларни ваъда қиладиган имкониятлар одамлар билан мулоқотда эканини тушуниб оласиз. Сиз учратган ҳар бир одам – ким у?

Балки бу бир умрга дўстингиз бўлиб қолар. Балки анави киши кетар, буниси эса кўп йиллар ҳамкасбингиз бўлиб қолар. Буни вақт кўрсатади. Йўлинг бошида сиз олдингизда турган одам кимлигини тушуниб олишингиз учун қанча вақт кетишини билмайсиз. Демак ҳаммасини ташлаб кетишингиздан олдин, муваффақият узоқ муддатли мажбури-

ятларга, ишонч, интизом ва муносабатларга асосланишини эсда тутинг.

Сиз ҳозир шуғулланаётган ишингизни ёқтирмаслигингиз мумкин, лекин у келажақда катта имкониятларга олиб келади.

ИСТАК/РАҒБАТ

Инсон деган мавжудотлар айнан нимага эга бўлиши керак бўлса, шуни олишдек ажойиб қобилиятга эга. Лекин “қилишим керак” ва “хоҳлайман” ўртасида фарқ бор.

Энг яхшиси – ўзини ўзи рағбатлантиришдир. Бир йигит: «Кимдир келиб, мени чин йўлга солишини истаyman», дейиши мумкин. Хўш, ўша одам келмай қолса-чи? Шунга тайёр туришингиз керак.

Нимани истаётганингизни билсангиз, шу нарсани дунёдаги ҳамма нарсадан кўра кўпроқ хоҳланг. Шунда ўша нарсани олиш усулини топасиз.

Рағбат (мотивация) ўз ўзича, ҳеч нарсани англамайди. Агар ичингизда аҳмоқ яшириниб олган бўлса ва сиз уни рағбатлантириб турсангиз, унда сизда важ-корсонга эга аҳмоқ бор экан.

Эсда тутинг, истак вақт ўтиб, ўз кучини йўқотиши мумкин.

МОТИВАЦИЯ ВА МАНИПУЛЯЦИЯ (БОШҚАРИШ)

Зиг Зигларнинг фикрига кўра, «мотивация» (рағбат) сўзини, кўпинча, манипуляция қилиш (бошқариш) билан адаштиришади.

Мотивация, бу – бошқа одамларни ўз манфаатлари йўлида ҳаракат қилишга ундашдир.

Ҳамма нарса – уй вазифасини бажариш, ўз қилмишлари учун жавоб бериш, таълимни тугатиш – рағбат, яъни мотивация натижасидир. Бошқариш, бу – бошқаларни авваламбор сизнинг манфаатингиз, сизнинг фойдангиз йўлида хизмат қилишга ундаш. Сифати паст буюмларни юқори нархларда сотиш ва қўшимча ҳақ тўламасдан меъёрдан ортиқ ишлашга мажбурлаш каби ҳаракатлар манипуляция қилиш, яъни бошқаларни бошқаришга мисолдир.

Бошқаларни бошқариш шу иш билан шуғулланаётган одамни бузиб боради.

Манипуляторлар кўпинча одамларга катта таъсир ўтказади ва одамлар уларга қарши керакли жавоб бера олмайдилар

Етакчилик, бу – одамни ўзаро ҳамкорлигингиз йўлида ҳаракат қилишга ундашдир.

Мотивацияни манипуляция билан таққослаш, эзгуликни ёлғон билан қиёслагандек бир гап.

Фарқ одамнинг ниятларида. Рағбат одамларни ўз танлови ва истаги бўйича ҳаракат қилишга мажбур қилади, бошқаларни бошқариш эса кўпинча мажбуран рози бўлишга олиб келади. Биринчиси ахлоқан мос келади ва узоқ вақт давом этади; иккинчиси ноахлоқий бўлиб, вақтинча давом этади.

Етакчилар ва рағбатлантирувчилар - ғолиблар; манипуляторлар эса - англашилмовчилик ва келишмовчиликларни келтириб чиқарадиган, мағлублардир. Рағбатлантирувчига айланинг, ўз одамларингизни бошланг, лекин уларни ўз йўригингизга юритувчт бошқарувчи бўлманг.

Ёқимли одамлар ўзгармайди. Яқинда бир сарлавҳа ўқиб қолдим, унда шундай дейилганди: «Биз одамларни жозибали бўлишга ўргатмаймиз. Биз, шунчаки, жозибали одамларни ишга оламыз».

Жуда яхши айтилган.

Даромад камдан ҳолларда шахсий ривожланишдан ортиб тушади.

ЎЗ НАТИЖАЛАРИНГИЗНИ КУЗАТИБ БОРИНГ

Енгилени эмас, ўзингиз яхшироқ бўлишни истанг. Муаммолар оз бўлишини эмас, маҳоратлар кўп бўлишини истанг.

Синовлар кам бўлишин эмас, донолик кўпроқ бўлишини истанг.

Эслаб қолиш учун учта сўз: вазн, ҳисоб ва меъёр.

Нега энди вазн, ҳисоб ва меъёр дейсизми? Ўз фаолиятингиз натижасини, ўз муносабатингиз ва фалсафангиз натижаларини кўриш учун. Агар сизга ўз фаолиятингиз натижалари ёқмаса, жавоб излашингиз учун учта ҳолат бор: сизнинг фалсафангиз тўғри бўлиши керак; ишга муносабатингиз фаол бўлиши зарур, сиз қўшимча кўникмаларга муҳтож бўлишингиз лозим.

Фаолият, ишга муносабат натижалар келтиради.

Энди натижалар ҳақида.

Ҳаёт сиз маълум вақт орасида муайян натижаларга эриша олишингизни назарда тутати. Жуда кўп ишлар уларни қилишингизни кутиб турмаслиги мумкин. Ўз натижаларини қанчалик вақт орасида текшириб туриш керак?

Мана баъзи вақт доиралари.

Биринчи рақамлиси – куннинг охири. Ҳеч нарсага эришмай туриб, кунни бекор якунламанг.

Тавротда шундай келган: «Агар жаҳлинг чиққан бўлса, қуёш ботгунча тинчланиб ол». Ҳазабингизни кейинги кунга ўтказманг. Бу жуда оғир юк.

Агар ҳазабингизни бир ҳафта кўтариб юрсангиз, у сизни тиз чўктириши мумкин. Шундай қилиб

баъзи ишларни кун давомида бажариб бўлишингиз лозим.

Натижаларни текшириш вақтининг кейингиси - ҳафта. Маош беришимиз учун ҳафта давомида қилинган ишларнинг ҳисобини олишимиз керак. Яна қанча қилинмаган ишларингиз қолганидан қатъи назар, ҳафтанинг охирида буни амалга оширишингиз керак.

Бизнесда ҳафта давомида текшириб чиқилиши лозим бўлган иккита нарса бор. Бу сизнинг фаолиятингиз ва иш натижаларидир. Фаолият натижаларга олиб келгани учун, биз бу икки таркибий қисмининг ҳисобини олиб боришимиз керак.

Бир куни ўқитувчим муваффақият рақамлар ўйини, деди. У сўради:

— Охирги тўқсон кун мобайнида нечта китоб ўқидингиз?

— Бирорта ҳам ўқимадим.

— Оз. Ўз кўникмаларингизни ошириш учун охирги олти ойда нечта машғулотга қатнашдингиз?

— Бирортасига ҳам бормадим.

— Кам. Охирги олти ойда қанча пулни тежаб қолдингиз ва инвестиция қилдингиз?

— Ҳеч қанча.

— Оз. Мистер Рон, агар бу сонлар ўзгармаса, ҳаётингиз ҳам ўзгармайди.

Агар бу рақамларни яхшиласангиз, балки фарқини ҳам сезарсиз.

Муваффақият ва натижалар – сонлар ўйини. Жон кичик бир тижорат компаниясига ишга келди. Унинг иши биринчи ҳафтада ўнта телефон қўнғироғи қилиш эди. Шундай қилиб, жума куни унинг менежери “Нечта қўнғироқ қилдингиз” деб сўради. Жон «Биласизми...» деди ва бу ишни қилишга қанчалик кўп вақт сарфлаганини айта бошлади.

Менежер: «Жон, бизга ҳикоялар керак эмас. бизга керак бўлган бор-йўғи, бу – бажарилган ишлар сони, ҳикояларни ўзимиз ўйлаб топаверамиз», деди. Фақат рақамлар ҳамма нарсани англатади. Маълум вақт оралиғида эришилган тараққиёт.

Энг яхши ҳисоб-китоб, бу – ўзингиз юритадиган ҳисоб-китобдир. «Ҳокимият, фирмангиз сиз учун буни қилишини» кутиб ўтирманг. Сиз ўз рақамларингизни ўзингиз ҳисоблаб чиқишингиз ва ўзингиздан “Олдинга ҳаракат қиляпманми, ҳозир истаётган нарсаларимга келажақда эриша оламанми?” деб сўрашингиз керак. Ўзингизга ўзингиз ҳакам бўлинг!

ИШДАГИ МАВҚЕ/БОЗОР

Отам мени ҳар доим иш учун кўпроқ пул тўлаш-тўла-маслигидан қатъи назар, кўпроқ ишлашга ўргатиб келди.

Қанча вақт ишлашингиз – олти ҳафтами, олти ойми ёки олти йилми, муҳим эмас, ҳар доим кета туриб, ишларни ўзингиз олган пайтидагидан яхшироқ ҳолда қолдириб кетинг.

Бозорга эҳтиёжингизни эмас, маҳоратингизни олиб кириг.

Агар ўзингизни ёмон ҳис қилсангиз, шифокорга мурожаат қилинг, бозорга эмас.

Агар пулга муҳтож бўлсангиз, банкка боринг, бозорга эмас.

Агар бирор нарса сотадиган бўлсангиз, кун кўришга пул ишлашингиз мумкин. Агар бу жараёнга пул ва мижозга яхши хизмат кўрсатишни тиксангиз, фаровонликка эришишингиз мумкин.

Ишингиз сизга хизмат кўрсатмасин, шундай қилингики, у сизни муносиб одамга айлантирсин.

Жиддий тайёргарлик йўқлиги бозорда маълум бўлади..

Бозорда ўзингизга ишонмаган ҳолда иш бошлашингиз – у ерда сизнинг келажагингиз йўқ дегани эмас.

Қониқиш олмай ишлагандан кўра, ўз меҳнатингиздан роҳатланиб ишлаганингиз яхшида.

Бизга бозорга олиб чиққан нарсамиз учун пул тўлашади. Бу кўп вақт олади, лекин бизга буюмлар, нарсалар ва хизматлар учун ҳақ тўлашади.

Иш ташлашларнинг асосий вазифаси – кўпроқ пул олишдир. Лекин фақат бирор нарса талаб қилиш орқали бойиб кета олмайсиз!

КўП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Жим, сиз одам ҳамиша ўзига боғлиқ нарсаларни қилиши керак, деб айтасиз. Саволим шундай: ўз ишимни бошлаганим, узоқ йиллар олдин, ҳозиргидан кўра кўпроқ ишлар эдим. Ҳозир мен кўп пул ишляпман, оилам олдида кўпроқ вақт ўтказа оламан ва севган ишимдан роҳатлана оламан. Лекин агар ҳозир ҳам олдингидек ишлаганимда, балки йилига ҳозиргидан кўра 60-80 % кўпроқ пул топармидим, лекин унда бўш вақтим кам бўлиб, оиламга ва севган машғулотимга вақт ажарата олмай қолармидим. Адашиб қогандекман, ўзимга боғлиқ бўлган ҳамма нарсани қилаётгандек бир ҳисдаман..

Илтимос, фикр билдирсангиз.

Жавоб.

Бу қийин масала. Сиз ўз ишингизни баҳолай оладиган ягона одамсиз. Бир нечта таклифим бор. Аввал биз нима ўзимиз учун муҳим эканлигини аниқлаб

олишимиз, шундан сўнг уларга асосланган ҳолда вақтимизни режалаштириб олишимиз керак.

Ўз ишингизга кўпроқ вақт ажратишингиз керак бўлган вақтлар бўлган. Ҳозир эса ҳаётда нимани кўпроқ қадрлашингизни тушунб олишингиз, шунга муносиб равишда ўз вақтингиз ва ғайратингизни ташкил қилишингиз керак.

Иккинчидан, ҳаётда нимаики қилсак, вақти келиб тезроқ ва самаралироқ қилишимиз зарур, чунки вақт ўтиб биз зарур кўникмаларга эга бўлиб борамиз.

Агар сиз ҳафтада ишга 40 соат вақт ажратадиган бўлсангиз, иш вақтидан кейин ишламаслигингиз учун шу 40 соатга максимал куч сарфлашингиз лозим бўлади. Оила ва кўнгилхушликлар билан ҳам шундай йўл тутасиз. Нима билан машғул бўлсангиз, шундан иложи борича энг кўп фойда олишга интилинг.

Кўринишидан, сиз ҳозир иш бошлаган пайтингиздагига қараганда, камроқ ишлаб кўпроқ пул топаяпсиз. Айнан шундай бўлиши керак, чунки сиз кўникмаларингизни яхшилаб бораяпсиз, тажриба орттиргансиз ва агар шу руҳда давом эттирсангиз, ҳаммаси шу тарзда давом этади.

Ниҳоят, охиргиси – баъзи нарсалар ҳақиқатан ҳам кўп вақтимиз ва кучимизни олади, аввалига – янги иш, никоҳ, янги фарзанд, бахтсиз ҳодисадан кейин соғайиш ва ш.к.

Бундай ҳолларда, биз эҳтимол, мослашишимизга тўғри келар – лекин ҳаётнинг ўзи шундай. Яна устувор йўналишларни белгилаб олиш ва ишга кўпроқ вақт ажратишга тўғри келади.

Бизга қадимдан қолган иккита муҳим сўз бор – излаш ва эҳтиёт бўлиш: «имкон изланг ва майлларингиздан сақланинг».

Кунни қоғозда режалаштириб олмасдан, уни бошламай туринг.

Иқтисодий муаммолар кам ишлаб кўп олишни хоҳлаганингиздан бошланади.

ЯХШИ ҲАЁТ НИМА ДЕГАНИ?

Ҳеч нарса текин берилмайди. Агар яхши яшайман десангиз, бунга эришиш учун ишланг.

Ҳаётда асосийси – маош эмас. Асосийси – Мерседес эмас. Ҳаётда асосийси - миллион доллар ёки банкдаги ҳисобрақами ёки уй эмас. Мен ҳаётда асосийси – яхши яшаш, деб ҳисоблайман.

Биз доим ўзимизга берадиган савол мана нимадан иборат бўлиши керак: «мен учун яхши яшаш нима дегани?» Сиз доим бунга жавоб излашингиз керак. У маънавият, иқтисодиёт, соғлиқ, муносабатлар ва ҳордиқни ўз ичига олиши зарур. Ўзимнинг тушунишимча яхши яшаш нимани англатишини қисқа қилиб айтиб ўтаман.

Биринч ўринда - маҳсулдорлик. Сермаҳсул бўлмасангиз, бахтли бўлолмайсиз.

Умр, бу – дам олиш эмас. Одамлар фақат куч тўплаш ва ишга қайтиши керак бўлгандагина, дам олишлари керак. ҳаётнинг мазмуни нима? Мазмун ўз меҳнати натижаларини кўришдадир.

Синаб кўринг, ғайрат қилинг ва ўз меҳнатингиз натижаларини кўра бошлайсиз. Шундай қилиб, яхши ҳаётни ташкил қилувчи биринчи нарса, бу - сермаҳсуллик.

Кейин – яхши дўстлар. Дўстлик – дунёдаги энг катта совға. Дўстларингиз билан мулоқот қилиш учун вақт топинг. Бунинг ўрнин ҳеч нарса боса олмайди. Дўстлар – сиз ҳақингизда ҳамма нарсани билладиган ва ҳали ҳам сизни яхши кўрадиган одам-

лардир. Яқинда мен яқин бир дўстимни йўқотдим. У 53 ёшида юрак хасталигидан ўлди.

Дэвид ҳаётдан кетди, лекин у мен учун энг яхши дўстлардан бири эди. Агар мени қамоққа олишиб, фақат битта қўнғироқ қилишга рухсат беришса, албатта Дэвидга телефон қилган бўлардим. Дўст дегани шу-да. Келиб сизни қутқариб оладиган киши. Алабтга, ҳаммамизнинг ўртоқларимиз бор. Уларга қўнғироқ қилганингизда шундай жавоб беришади: «Яна қўнғироқ қил, биргаликда вақтни ажойиб қилиб ўтказамиз». Шунлай қилиб, сизнинг ҳам ҳақиқий дўстларингиз, ҳам ошналарингиз бўлиши керак.

Яхши ҳаётнинг кейинги таркибий қисми - маданият, мусиқа, одатлар, анъаналар, кийимдир. Бунинг ҳаммаси ҳаётини муҳим нарсалар. Аслида, бу – бизнинг ноёблигимиз, бунда ҳаётини лаёқатимиз, қувватимиз, ҳокимият, таъсир ва адолат бор.

Кейин дин, маънавият келади. У оилани шакллантиришга кўмаклашади, бундан миллат ўсиб чиқади.

Хислатингизнинг маънавий қисмига бепарво бўлманг. Бу бизни қандай бўлсак, шу ҳолимизга етказиши. Бу бизни ҳайвонлардан, итлар, мушуклар, қушлар ва сичқонлардан фарқлаб туради. Шундай қилиб, маънавият.

5) Кейин ота-онам менга ўргатган нарсалар келади. Ҳеч нарсани ўтказиб юборманг. Ўйинни ўтказиб юборманг. Тақдиротни, кино, байрам, рақсни ўтказиб юборманг. Бориш мумкин бўлган ҳаммасини бориб кўринг.

Қайсисига иложи бўлса чипта сотиб олинг. Иложини бориб кўринг. Ота-онам мени шунга ўргатган ва бу менга ҳалигача ёрдам беради. Отам 93 ёшида оламдан ўтди. Агар унга 10:30да ёки кечаси 11:00 да қўнғироқ қилсангиз ҳам, уни уйдан топардингиз. У родео мусобақасига борарди, у бо-

лалар қандай қилиб софтбол ўйнаётганини томоша қиларди, концертларга, черковга борарди, ҳар куни кечқурун у бирор жойга борарди.

Фаол ҳаёт билан яшанг. Агар яхши яшасангиз, яхши пул топасиз. Агар яхши яшасангиз, бу юзингизда акс этади, овозингиздан билинади. Агар яхши яшасангиз, тушунтириб бўлмайдиган, ўзига тортадиган нимадир сиздан уфуриб туради. Бу нафақат шахсий ҳаётингизга, балки шингизга ҳам таъсир қилади. Бу сизга бошқа бирор нарса бера олмайдиган ҳаётий куч беради.

6) Сўнг оила ва ички муҳит келади. Ўз яқинларингизни севинг, шунда улардан худди шундай жавоб оласиз. Уларга илҳом беринг, улар ҳам сизга илҳом бахш этади.

Майда-чуйда нарсаларни ўтказиб юборманг, ахир ҳаётимиз улардан ташкил топади-ку. Отам тирик пайтида, саёҳат қилиб юриб, одатда мен унга телефон қилардим. Эрталаб одатда у фермерлар билан нонушта қиларди. У Айдахонинг жанубий-ғарбидаги кичик қишлоқчада яшарди.

Агар Исроилда бўлсам, ярим тунда туриб, унга кўнғироқ қилардим. Бу бор-йўғи беш-ўн дақиқа вақтни оларди. Мен: «Ота, мен Исроилдаман», дердим.

У «Исроилдамисан! Ўғлим, Исроилда нима гаплар?» дер эди.

У ҳамма унинг ўғли Исроилдан кўнғироқ қилаётганини эшитиб қўйиши учун баланд овозда гапирар эди. Мен: «Ота, улар кеча кечқурун мени юлдузлар остидаги баланд томда қабул қилишди» дердим.

«Ўғлим, тепасида юлдузлар чарақлаб турган том устида дейсанми?!»

Энди унинг ўғли Исроилдан кўнғироқ қилаётганини ҳамма билади. Бу бор-йўғи беш-ўн дақиқа вақтни оларди, лекин мен отам учун қандай ажойиб кунни совға қилардим.

Агар ота уйдан чиқаётганида қизи уни ўпиб қўйса, бу унга кун бўйи куч бахш этади. Агар эр уйдан чиқаётганда, ўз хотини қўлларини ҳис қилса, у кун бўйи дадил бўлади. Бу нарсалар одамларни кучли ва ўзига ишончли қилади.

Шундай экан, бу имкониятни қўлдан чиқарманг. Бу энг катта қадрият.

Бир пайғамбар айтган экан: “Дунёда қадриятлар кўп. Лекин бир одам бошқа одам ҳақида ғамхўрлик қилаётган бўлса, бу энг катта қадриятдир”. Севгидан улкан қадрият йўқ. Ҳашаматли иншоотда ёлғиз яшагандан кўра, қирғоқдаги чодирда севган кишинг билан яшаганинг яхшироқ. Бошқа киши ҳақида ғамхўрлик қилаётган бир одам энг катта қадриятни намоён қилаётган бўлади.

Демак, қилаётган ишингизни нима учун қилаётганингизни эсда тутишингизга ишонч ҳосил қилинг.

ТУРМУШ ТАРЗИ

Бошқалар нолойиқ яшайверсин, лекин сиз эмас. Майли ўзгалар кичик нарсалар устида баҳслашсин, тортишсин, лекин сиз эмас.

Бошқалар ўзларининг келажагини бошқа одамларнинг қўлига топширсин, лекин сиз эмас.

Турмуш тарзи – ўзгача яшай билиш санъатидир.

Баъзи одамлар яхши пул топишни ўрганган, бироқ улар яхши яшашни билишмайди.

Қанча пул ишлаб топишингиз керак бўлса, шунча ишлаб топинг, тезроқ ва қандай топа олсангиз, шундай ишлаб топинг. Қанча тез топсангиз, ўз муаммоларингизни шунча тез ҳал қиласиз

МАҚСАДЛАР ҚЎЙИШ

Мен – мақсадлар аниқ белгилаб олинган бўлишини, кўринарли тарзда тасаввур қилинишини талаб қиламан. Бунинг устига, фикримча, мақсадга нима учун эришмоқчи бўлаётганингизнинг сабабларини билишингиз зарур. Сабаблар ҳар хил бўлиши мумкин. «Нега?» ҳар доим «Қандай қилиб?» дан кучлироқ. Сабаблар ва мақсадлар бир бирига ўхшаш, лекин баъзи фарқлар бор.

Мана сизнинг мақсадга интилувчанлигингиз сабаблари (аслида улар анча кўп эмас):

Моддий қимматликлар – бинолар, автомобиллар, кемалар, спорт мусобақалари ёки театрга чипталар, таътилларни ўтказиш. Моддий қимматликлар жуда муҳим.

Оилавий сабаблар ўта муҳим бўлиши мумкин. Оилавий саёҳатлар, фарзандларингиз таълими, оиланинг бошқа аъзоларига ёрдам бериш. Биз кўпинча ўзимизга қилгандан кўра кўпроғини оиламиз учун қиламиз.

3) Эътироф бизни олға ундаши мумкин – ойнинг энг яхши ишлаб чиқарувчиси бўлиш ёки рекорд ўрнатиш. Тенгқур бўлган одамлар орасида эътирофнинг учта муҳим соҳаси бор:

- а) мавқеи тенг бўлган одамлар орасида;
- б) етакчи ёки устознинг ҳурмати;
- в) оила ва дўстлар орасида;

Сахийлик. Сахий бўлишдан ортиқ нима одамни жозибали қилиши мумкин.

Ҳамма ерда ва ҳамиша яхши бўлиш. Ўзини синаяб кўриш ва тобора янги мақсадларга эришиш. Ҳар доим муваффақият чўққисида бўлиш. Гарчи бу бир кун давом этса ҳам. Буларнинг ҳаммаси жуда катта рағбат яратиши мумкин.

Энг муҳими: агар бу сабаблардан ҳар қандай сизга орзунгиз сари биринчи қадамни ташлашга ёрдам берса, яқин орада сиз ўз саъй-ҳаракатларингизнинг меваларидан баҳраманд бўласиз, шунингдек бу борада сизга ёрдам берган одам ҳам. Энди сизда ҳеч қачон рағбат борасида муаммолар бўлмайди.

Омад ёр бўлсин!

Энг қизиғи, сиз муваффақиятга эришиш учун ўзгариб қолмаслигингиз керак.

Бир нечта содда одатлар, ҳаётингизга таъсир қилиши мумкин ва сиз, қандай қилиб кейинги 90 кунда ўзгаришни кўрасиз. Кейинги 12 ой ёки 3 йил ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Агар сиз болаларингиз билан гаплашсангиз, сиз улар доим бирга бўлишига кўмаклашасиз. Агар сиз улар билан рисоладагидек гаплашиш йўлини билсангиз, сиз уларнинг келажагини қуришга ёрдам берасиз.

Бугунги кунингизни ўзингиз бошқаришингиз мумкин ёки у сизни бошқаради; ишларни ё сиз бошқарасиз, ёки ишлар сизни бошқаради.

Танлаб олинг: ё сиз ишларингизни бошқарасиз ёки ишлар сизни бошқаради.

КУНДАЛИК ЮРИТИШ – ЎЛИМИНГИЗДАН СЎНГ СИЗДАН ҚОЛАДИГАН УЧТА ХАЗИНАНИНГ БИРИДИР

Муваффақият – ҳар куни такрорлаш зарур бўлган бир нечта оддий ҳаракатдан бошқа нарса эмас; айна пайтда муваффақиятсизлик – ҳар куни қайтарилиб турадиган бир нечта хатолардир.

Бу бизнинг ҳаракатларимиз ва фикрларимиз бўлиб, улар бизни ё фаровонликка ёки омадсизликка олиб келади.

Агар сиз ростдан ҳам бой, кучли, соғлом, таъсир кучига эга, маданиятли ва ноёб одам бўламан десангиз – кундалик юритинг. Ўз хотирангизга ишониб қолманг.

Агар бирор қимматли нарса эшитиб қолсангиз, буни ёзиб қўйинг.

Агар бирор муҳим нарсани кўриб қолсангиз, буни ёзиб қўйинг.

Мен одатда қоғоз парчалари ва эски конвертларга ёзиб қўярдим. Мен ўз фикрларимни ресторанлардаги салфеткаларга, ахлат қутисига ташланган қоғозларга ёзиб қўярдим.

Кейин бу фикрларни тўплашнинг энг яхши йўли кундалик юритиш эканлигини тушуниб етдим. 25 ёшимдан бошлаб кундалик юритганман. Интизом – мен олган таълимнинг асосий таркибий қисми, кундаликлар эса – кутубхонамнинг қимматли қисмидир.

Мен кундалик учун тоза варақлар ажратилган китобларни сотиб оламан. Болаларим устимдан кулишади. Улар кундалик қайдларга мўлжалланган бўш китоб учун йигирма олти доллар сарфлаш пулни ҳавога совуриш деб ҳисоблашади.

Нега кундалик қайдларга мўлжалланган бўш китобга бундай пул тўлайман? Сарфланган йигирма олти доллардан кўпроқ нарса топиш учун шундай қиламан.

Менинг ҳамма кундаликларим – шахсий нарсаларим, лекин бирор кун улардан бирортасини қўлингизга олиб қолсангиз, улар йигирма олти доллардан кўп туришини тушуниб оласиз.

Тан олишим керак, агар кундаликларимга кўз ташлангиз, мен жиддий талаба эканлигимни айтган бўлардингиз. У фақат менинг касбимга бағишланган бўлиб қолмай, ҳаётга ва янги кўникмалар

ҳамда тушунчаларни ўзлаштиришга бағишланган. Унда мен уруғлардан, тупроқдан, қуёш нурларидан ва ёмғирдан фаол ҳаёт ғиштларини қуйишни билиб олишни истаганман.

Кундалик юритиш жуда муҳим машғулот. Мен уни биз кейинги авлод учун қолдиришингиз мумкин бўлган учта хазинадан бири деб атайман.

Келгуси авлодлар бу учта хазинани мебелдан кўра кўпроқ қадрлашади.

Биринчи хазина – сизнинг суратларингиз. Кўп расмга тушинг. Лаҳзани тутиб қолишдан эринманг. Лаҳзани тутиш учун қанча вақт керак бўлади? Сониянинг бир улуши. Лаҳзани бой бериш учун қанча вақт зарур? Сониянинг бир улуши. Шундай экан лаҳзани бой берманг. Бу дунёдан ўтганингизда, сиз ҳақингиздаги хотиралар яшаб қолади.

Иккинчи хазина - кутубхонангиз. Бу кутубхона сизни ўқитган, ўз идеалларингизни ҳимоя қилишга кўмаклашган. У сизга ўз фалсафангизни ривожлантиришга ёрдам берган. У сизга бой, кучли, соғлом, омадли ва ноёб бўлишингизга кўмаклашган. Балки у сизга касалликни енгишингизга ҳам ёрдамлашгандир. Эҳтимол камбағалликни енгишингизга кўмаклашгандир. Кутубхонангиз, сизни ўқитган, онгингиз ва қалбингизни тўйдирган китобларингиз – ўзингиздан кейин қолдиришингиз мумкин бўлган энг катта совғалардан биридир.

Учинчи хазина - кундаликларингиз: ҳафсала билан тўплаган ғоялар ва ахборотларингиздир.

Бу уч хазинадан кундалик юритиш – сиз жиддий одам эканингизни кўрсатадиган энг катта кўрсаткичлардан биридир. Фотосуратга олиш – анча осон. Китоб магазинидан китоб сотиб олиш ҳам - осон.

Ўз ҳаётининг, келажаги, тақдирининг тадқиқотчиси бўлиш анча қийин. Қайдлар киритиш ва кунда-

лик юритиш учун вақт топинг. Натижалардан кўнглингиз тўлади. Ўзидан сўнг бирор қимматли нарса қолдириш қандай яхши. Бундан бугуноқ завқ олиш қандай бахт!

КУНДАЛИКЛАР

Яхши ғояларни тўпланг, лекин хотирангиз зўрлигига ишониб қолманг. Барча ғоялар ва фойдали ахборот учун энг яхши жой – сизнинг кундалигингиз.

Мен ўз кундаликларимга шунча пул сарфлашимнинг сабабларидан бири - бу мени бирор қимматли нарса излашга мажбур қилишидир.

Ўз миянгиздан худди картотека каби фойдаланманг. Миянгиздан муаммоларни топиш ва уларни ҳал қилиш учун фойдаланинг; яхши ғояларни ўз кундалигингизга ёзиб боринг.

Охирги тўқсон кун мобайнида бирорта ҳам китоб ўқимаганингиздан ёмонроқ нарса, бунинг сиз учун аҳамиятсиз эканлигидир.

Молиявий келажагингизни пуллар эмас, ҳаёт фалсафангиз белгилаб беради.

XXI АСР УЧУН МАҲОРАТ

Майли бошқалар оз яшайверсин, лекин сиз эмас.

Майли ўзгалар кичик нарсалар устида баҳслашсин, тортишсин, лекин сиз эмас.

Майли ўзгалар кичик нарсалар устида йиғласин, лекин сиз эмас.

Бошқалар ўзларининг келажагини бошқа одамларнинг қўлига топширсин, лекин сиз эмас.

XXI асрга кўп маҳоратлар билан кириш муҳим.

Агар савдо, маркетинг билан шуғулланмоқчи бўлаётган бўлсангиз ёки ўз бизнесингиз бўлса (ёки ке-

лажақда унга эга бўлмоқчи бўлсангиз), бу маҳоратлар келгусида сизга асқотиб қолади.

Мана мен сизга таклиф қилмоқчи бўлаётган қисқача таълим режаси. Уни амалиётда қўллай туриб, сиз янги иш жараёнида маҳоратлар ва кўникмаларга эга бўласиз.

1) Савдо

Савдо билан шуғулланишни 25 ёшимда бошлаганман. Шубҳасиз, бу менинг ҳаётимни кучли ўзгартириб юборди. Биринчи йили даромадимни 5 баробар кўпайтирдим. Фермада муваффақият билан ишлардим. Сигир соғишни билардим, лекин бунга кам ҳақ тўлашарди.

Савдо ҳаётимни тубдан ўзгартириб юборди, мен бозорда товарни тақдим этишни, унинг устун томонлари ҳақида ҳикоя қилиб беришни ўрганиб олдим. Одамни “ҳа” деб айтишга ундай олардим ва мижозга юқори даражада хизмат кўрсата билардим.

2) Янги ходимларни ёллаш

Кейин мен ходимларни ёллашни ўргандим: энди мен ўз бизнесимни кенгайтира олардим ва ташкилот тузишим мумкин эди. Сизнингча нима яхши, товарни 1000 \$ га сотадиган бир кишига эга бўлишми ёки уни 10 \$ дан сотадиган 100 кишига эга бўлишми? Агар мендан сўрасангиз, иккинчи вариантни танлайман. Малакали ходимларни ёллаб, ўз имкониятларини кўпайтириш қобилияти – бу бошқарувдаги энг муҳим кўникмалардан бири.

3) Ташкил қилиш

Сўнг мен ташкил қилишни ўргандим. Баъзан ҳатто ўз кун тартибингизни тузиш ҳам қийин туюлиши мумкин. Энди сиз энг юқори натижалар олиш учун, кўп одамларнинг куч-ғайратларини бирлаштиришингиз керак. Сиз жамоада ишлаш ҳақиқатан ҳам анча кўп фойда беришини аниқлаб ола бошлайсиз.

4) Илгари суриш

Кейин реклама келади. Бу баҳорги кампания, кузги кампания, сўнгра ой яқунлари бўйича кампания. Сиз қачон кимдир сиздан товар сотиб олишини ёки сиз билан ҳамкорлик қилишини истаётганини ҳеч қачон билмайсиз. Шунинг учун сиз ҳар доим одамларга таклиф қила оладиган бирор ўзига хос нарсага эга бўлшингиз керак.

5) Эътироф

Кейинги қадам – эътироф. Баъзи одамлар пулдан кўра, кўпроқ ўз иши тан олиниши учун ишлайди. Ўз йўлингизни танлаб олишда эркинсиз. Агар сиз одамларга бирор ишни мустақил қилиш имкони беришсангиз, улар бу ҳақда ўйланмасдан бу ишни бажаришлари мумкин. Борди-ю, уларни шу ойда ёки чорақда озгина рағбатлантирсангиз, тез орада бу анча фойда келтиришини кўрасиз.

6) Мулоқот

Кейин мен мулоқотни ўргандим. Энг катта қобилият – сўзлар билан ишонтира билишдир.

Одамларни илҳомлантинг, токи улар ўз маҳоратлари ва кўникмаларида ўзларини бошқалардан устунроқ сезсин. Улар доно қарор қилганлигини уларга айтадиган овозга айланинг.

Менинг маслаҳатим – XXI асрда фойдали бўлган маҳоратларни эгалланг. Ўзингизнинг бевосита ишингиз билан шуғуллана туриб, буни амалга оширишдан яхшироқ усул йўқ.

КЎНИКМАЛАР/СОТИШЛАР

Осон бўлишини тиламанг, Ўзингизнинг яхшироқ бўлишингизни тиланг.

Муаммолар камроқ бўлишини эмас, тажриба кўпроқ бўлишини хоҳланг.

Синовлар камроқ бўлишини эмас, оқиллик кўпроқ бўлишини тиланг.

Синовларнинг камроқ бўлишини истаманг, кўпроқ доноликни истанг.

Сиз майлларингизни жиловлашингиз, кўникмаларингизни орттиришингиз керак.

Дарахтни болға билан йиқитишингиз мумкин, аммо бунга тахминан 30 кун кетади.

Агар болғани болта билан алмаштирсангиз, уни тахминан 30 дақиқада кесишингиз мумкин.

30 кун ва 30 дақиқа орасидаги бу фарқ - кўникмаларингиз.

Ҳаёт калити шундай: арзигулик нарсалар қилиш учун, етралича тажрибали бўлиши лозим. Сиз эҳтиёжларингизни яшириш, кўникмаларингизни орттиришни ўрганинг.

Савдода муваффақиятга эришиш учун, шунчаки одамлар билан ҳар куни гаплашингиз керак. Атрофда эса, эҳче, қанча одам бор!

Амалиёт худди савдо каби қимматга эга. Савдо тирик қолишингизга ёрдамлашади, маҳорат ва кўникмалар эса сизни бой қилади.

Савдо – одамларнинг бир бири билан мулоқотидир. Сиз бирор одамга савдо маълумотномаси юбориш билан товарни сота олмайсиз. Маълумотномаларнинг оёғи ҳам, овози ҳам йўқ.

Сотувчилик касбида ҳақиқий иш фақат товар сотилганидан кейин бошланади.

Тижорат билан шуғулланаётган одамлар ўз болаларидан ўрганиши керак. “Йўқ” деган сўз бола учун нимани англатади? Деярли ҳеч нарсани.

Ҳатто агар сиз эндигина савдо қилишни бошлаган бўлсангиз ҳам, сиз маҳорат билан эмас, рақамлар билан иш кўриб, ғолиб бўлишингиз мумкин.

Ишингиз сизга фақат даромад келтирибгина қолмай, у сизни ўзгартирсин ҳам.

АЖОЙИБ ИШЛАР ҚИЛИШ

Молиявий жиҳатдан мустақил бўлиш учун даромадингизнинг бир қисмини капиталга, капитални корхонага, корхонани даромадга, даромадни инвестицияга, инвестицияни молиявий мустақилликка айлантиришингиз керак.

Йўлингизда тўсиқ чиқса, сиз ҳаётдаги қийинчиликлар билан курашишингиз керак ва ўзингизга «Вазиятни ўзгартиришим учун нима қилишим зарур? Савол беришингиз лозим. Иқтисодий нобарқарорлик авжига чиққан бир пайтда нима қила оламан? Ҳаммаси рисоладагидек кетмаётганда нима қилишим керак?» деб савол беринг. Банкротга учраганингизда, ёмон аҳволга тушиб қолганингизда нима қилиш керак? Нима қилмоқ керак?

Бу саволларга жавоб бераман. Бўлиб ўтган ҳамма нарсага қарамай, сиз ҳайратланарли ишлар қила оласиз. Баъзан одамлар энг қўрқинчли ҳолатларга қарамай, ақл бовар қилмас, ҳеч нарса билан қиёслаб бўлмас хатти-ҳаракатларга қодир.

Лекин нима учун бунга қодир: чунки уларнинг ўзи ғаройиб ва ноёб.

Одам Ер юзидаги ҳар қандай мавжудотдан фарқ қилади. Ит ўз йўлида ажриққа дуч келса, уни илдири билан қўпориб ташлайди. Сабаби – у ит. Одамлар бошқача иш тутади. Одамлар ажриқларни боғга айлантира олади.

Одамлар ҳеч нимадан нимадир қила олиш қобилиятига эга. Улар ёввойи ўтларни гулзорларга, чақаларни бойликка айлантира олади.

Нега улар бу ажойиб ишларни қилишади? Сабаби, уларнинг ўзи ғаройиб ва ноёб. Ўзингизни кузатинг ва табиат сизга бу бебаҳо инсоний хислатларни берганини кўрасиз. Бу хислатлар фақат уларни очишингиз ва қўллашингизни кутаяпти.

Бу исътедодингиз билан истаган нарсангизни ўзгартира оласиз. Буни амалга оширишга сизни давват қиламан, чунки сиз ҳамма нарсани ўзгартира оласиз. Агар сизга ҳаётингиз ёқмаётган бўлса, уни ўзгартиринг. Нимадир етишмаётган бўлса, уни қўлга киритинг. Нимадир тўғри келмаса, уни ўзгартиринг. Бир умр бир хил бўлиб қолишингиз шарт эмас. Агар сизга яшаётган уйингиз ёқмаётган бўлса, уни ўзгартиринг! Ахир, сиз дарахт эмассиз!

Энг ғаройиби – сизнинг зарур нарсаларни қила олиш, исталган натижага эриша олиш, салбийни муваффақиятга айлантира олиш қобилиятингиздир. Бу ростдан ҳам ажойиб.

ИСТАК/МАЙЛ

Инсон деган мавжудотлар айнан нимага эга бўлиши керак бўлса шуни олишдек ажойиб қобилиятга эга. Лекин “қилишим керак” ва “хоҳлайман” ўртасида фарқ бор.

Энг яхши мотивация - ўзини ўзи рағбатлантиришдир. Бир йигит: «Кимдир келиб, мени чин йўлга солишини истайман», дейиши мумкин. Хўш, ўша одам келмай қолса-чи? Уни ўзингиз топишингиз керак.

Нимани истаётганингизни билсангиз, шу нарсани дунёдаги ҳамма нарсадан кўра кўпроқ хоҳланг. Шунда ўша нарсани олиш усулини топасиз.

Рағбат (мотивация) ўз ўзича, ҳеч нарсани англамайди. Агар ичингизда аҳмоқ яшириниб олган бўл-

са ва сиз уни рағбатлантириб турсангиз, унда сиз-
да важ-корсонга эга аҳмоқ бор экан.

Истак вақт ўтиб, ўз кучини йўқотиши мумкин.

ДУГ ФЕЙЕРБАХНИНГ МАХСУС МАҚОЛАСИ

«Эрталаб яхшироқ, кучлироқ, ақллироқ бўлиб
туғилиш учун, одам ҳар тунда ўлади».

Emmet Fox

Танқид
Уялиш
Хўрланиш
Ўзига ишончсизлик
Баҳслар
Стресс
Рашк
Хафагарчилик
Оғриқ
Изтироб

Ҳаётнинг бу қора томонлари рўйхатини тиним-
сиз давом эттириш мумкин.

Лекин яхши янгиликлар ҳам бор!!!

Шундай бўладики кунбўйи бировнинг кўнгилга
тегадиган гапидан, ёвузлигидан, танқиддан изти-
роб чекиб юрасиз. Лекин тагин униб чиқиши учун,
уруғ ўлиши керак. Шуни биласизми? Янги ўсимлик-
ка ҳаёт бахш этиши учун уруғ ўлиши керак.

Ҳаёт шу жараённи эслатади. Янги ўсимлик-
ка умр бериши учун уруғлар бизнинг жисмимиз-
да ўсиб чиқади. Ҳаёт уруғлар мисолида бизга са-
боқ беради.

Эртанги кун келиши билан, сиз янги кун келга-
нини, кечаги кун сизга уруғ қадагинини англайсиз.

Энди сиз бу уруғлар ўсиб чиқиши ва сизни янги юк-сакликка кўтаришини кута бошлайсиз.

Баъзан ҳаёт шафқатсиз бўлади. Буни биламиз. Лекин одамлар сизга изтироб бергани учун қалбингизнинг қайсидир зарраси ўлган бўлса, майли. Одамлар кеча сизга қадаган бу оғриқ уруғидан яхшироқ ва донороқ одам ўсиб чиқади.

У бир кечада унмаслиги мумкин, лекин у албатта ўсиб чиқади.

Сизга қанчалик оғриқ бермасин, олдингизда пайдо бўладиган ҳамма қийинчиликларни енгиб ўтасиз.

Сизга буни ваъда бераман. Буни бошимдан ўтказганман. Мен ҳали ҳам шу ердаман.

Оддий одамлар қийинчиликлардан қочиш йўлини қидиришади, муваффақиятли одамлар эса уларни ҳал қилиш учун йўл қидиради.

Орамизда ҳақиқатни гапирадиганлар кам. Биз шу нарса ҳақиқатлигига умид қиламиз, шуни ҳақиқат деб ҳисоблаймиз. Шунинг учун энг яхши йўл “менинг назаримда...” дейишдир.

ТИЛНИНГ КУЧИ

Мен миллион доллар мерос олган ҳолда миллионерга айлана олмаганларга ачинаман.

Даромадингиз ўсгани билан ўзингиз ўсмасангиз, ачинарли бўлади.

Мен бирор нарсага муносабатимизда кўз илғамас жиҳатлар борлигини ва тақдиримиздаги улкан ўзгаришлар ўзимиз фойдаланаётган тилга боғлиқлигини аниқладим. Биз ўзимиз билан, бошқаларга қараганда, ўзгачароқ гаплашарканмиз.

Бир нечт мисол. «Улар йўқ деса, нима бўлади?» дейиш ўрнига: «Улар ҳа деса нима бўлади?» денг. «Ҳеч нарса чиқмаса-чи?» дейиш ўрнига «Ҳамма-

сини эпласам-чи?» денг. Бу рўйхатни чексиз давом эттириш мумкин.

Мен сиз аслида хоҳлаётган нарсангиз ҳақида ўйлаб, гапира бошлаётганингизда, миянгиз автоматик равишда шу йўналишга киришиши ва сизни тўғри йўлга солишини аниқладим..

Бу баъзан худди луғатдаги сўз ўйинига ўхшаб кетади. Лекин бу сизнинг ҳаётга муносабатингиз ва фалсафангизга таъсир кўрсатади.

Тилимиз атрофимиздаги одамларнинг хулқатвориغا таъсир кўрсатади. Агар ўғлингиз “менга 10 доллар беринглар” деса, болангизни тўғри ёндашишга ўргатинг, токи у «Қандай қилиб 10 доллар ишласам бўлади» деб сўрасин.

Пуллингиз кўп, ҳаммага етади, лекин у бу пулларни олиш учун сеҳрли сўзларни билиши зарур.

Сиз Ердан “менга ҳосил бер” деб сўрай олмайсизку. Ер устингиздан кулиб: «Бир уруғ қадамай, мендан ҳосил сўраётган бу масхарабоз ким бўлди?» дейди.

Агар сиз Ерга «менда уруғлик бор, агар уни эксам, ухлаётганимда ишлайверасанми?» десангиз, Ер «Муаммо йўқ. Менга уруғ бер, ухлайвер, сен ухлаб олгунингча мен ишлайвераман» дейди.

Агар сиз бу оддий ҳақиқатларни тушуниб олсангиз, бола ёки катта кишини ўргатишингиз, фақат нутқнинг иши бўлиб қолади. Бу жамғарма ҳисобрақами ўрнига инвестиция ҳисобрақаами дегандай гап.

Бир умр қоқилиб юравериш ва бу оддий қоидаларни тушунмаслик мумкин. Китоб ўқимасдан, жиддий машқларсиз, тил ўрганмай туриб, қийин изланишларсиз тузатиб бўлмайдиган камчиликлар, етиб бўлмайдиган мақсадлар бор.

Сиз ҳар қандай вақтда бошлашингиз мумкин. Мен 25 ёшимда бошлаганман. 25 ёшида камбағал эдим. 6 йилдан кейин мен миллионер бўлдим. Кимдир:

«Фақат сиз буни қила олдингиз» дейиши мумкин. Мен: «Йўқ. Ҳар қандай одам, ҳар қандай 6 йилликда, 36 дан 42 гача, 50 дан 56 гача ёшда қила олиши мумкин!» дейман. Сиз ўзингизни ўргатиш, ўзингизни ривожлантириш, ўзингизни тарбиялаш режангизни жадал, тезлаштириб амалга оширишингиз зарур. Балки бу 6 йил эмас, кўпроқ вақт олар. Аммо мен узунлиги олти йил бўлган баҳони тўлайдиган одамларга худди шу натижаларни, худди шу мукофотларни кафолатлайман.

Сиз қаерда бўлишингиздан қатъи назар, йўлингиз бошидами, ўртасидами, фарқи йўқ, тилингиз муносабатларингизда, фаолиятингиз ва натижаларингизда ҳал қилувчи роль ўйнашини тушуниб оласиз.

МУЛОҚОТ/ИШОНТИРИШ

Бўрттириб кўрсатгандан кўра, камайтириб айтган маъқул. Одамлар натижа сиз ваъда қилганингиздан кўра каттароқ, унга эришиш сиз айтгандан осонроқ эканидан ҳайратга тушса, тушаверсин.

Самарали мулоқот қилиш учун, фикрларингизни қисқа баён қилинг.

Билмайдиган нарсаларингиз ҳақида гапира олмайсиз. Ҳис қилмаётган нарсаларингизни бошқалар билан ўртоқлаша олмайсиз. Ўзингизда йўқ нарсани бировга бера олмайсиз.

Бериш ва бўлишиш учун аввал бирор нарсага эга бўлиш лозим. Жиддий мулоқотга тайёрланиш керак.

Самарали мулоқотнинг мақсади шундан иборатки, токи одамлар: «Мен сиз билан!» деб айтсин.

Фикрларингизни баён қилишни ўрганинг, одамларни ҳайратлантиришни эмас.

Бирор нарсани тушунтираётганингизда лўнда ва мантиқий бўлинг. Эҳтимол сиз автомобиль ҳақида

кўп нарсаларни биларсиз, лекин унда бирор жойга бориш учун, озгина нарсани билсангиз, кифоя.

Самарали мулоқот, бу - 20% сиз биладиган нарсалар ва 80% сиз ҳис қиладиган нарсалардир.

Эсда тутинг, сиз гапираётган нарсалар айсбернинг чўққисини ташкил қилиши керак.

Масала сиз тақдим этадиган ахборотниг миқдоорида эмас, уни қандай тақдим этишингиздадир

Кўп бериладиган саволлар

Савол

Мен Жим Рон машғулотларига тез-тез қатнашиб турганим боис, табиийки менда савол пайдо бўлди. Менинг она тилим инглиз тили. Мен иқтисодга ўз ҳиссамни қўшиш учун қайси тилни мукамал билишим ва малакага эга бўлишим керак деб ҳисоблайсиз? Испан ёки япон тилими, ёки исталган бошқа бир тилми? Мен АҚШда яшайман, аммо бутун дунё бўйлаб алоқасини кенгайтириб бораётган NWM компаниясида ишлайман. Илтимос, менга жавоб беринг. Ташаккур.

Жавоб.

Шубҳасиз, Сизнинг мақсадларингиз ва мавқеингиз юқори. Модомики, Сиз Америкада яшаб туриб, глобал иқтисоднинг бир қисми бўлишни истар экансиз, Сизга испан тилини ўрганишингиз муҳим. Чунки бу тил Шимолий Америка ва Жанубий Америкада бўлгани сингари Европанинг кўпчилиги қисми учун ҳам қадрли. Шу билан биргаликда уни ўрганиш унчалик мушкул эмас. Испан тилини ўрганганингиздан кейин Сиз ўз фикрларингиздан келиб чиқиб, бошқа исталган тилни ўрганишингиз мумкин.

Сизни тилни ўрганиш орқали маҳорат ва малакангизни яхшилашга бел боғлаганингиз билан чин дилдан табриклайман. Кунига атиги 5-10 сўзни ёдласангиз йил давомида 1500-3000 сўзни ёдлаган бўласиз!

Савол

Мен биламанки, Сизнинг корхонангиз Далласда жойлашган, Жим ҳам худди ўша ерда яшайдими?

Жавоб

Умуман олганда, Жим хизмат юзасидан сафарларда юради (бир йилда 100 дан ортиқ маърузалар қилади) ва шахсий ишлари (оиласи, дўстлари) билан машғул бўлади. Шундай экан, у Далласда кам яшайди. Унинг Айдахо Штатининг жануби-ғарбида жойлашган Беверли Хиллсда, Финикс ва Кармэлда қароргоҳлари бор.

Ҳар бир мавсум учун бир қароргоҳ, у ўз олдида бундай мақсадни 40 йил олдин қўйган эди.

Сиз ё баҳорда экин экишни, ё кузда садақа сўрашни ўз олдингизга мақсад қилиб қўйишингиз лозим.

Одатда мен шундай дейман: “Мен ишонаманки, барча ўзгаради”. Кейинчалик эса ўз ҳаётини ўзгартиришнинг биргина йўли, бу инсон ўзини ўзгартириши эканлигини тушундим.

Вақт пулдан кўра қадрлидир. Сиз кўп пул топишингиз мумкин, бироқ Сиз истаганингиз билан вақтингиз кўпайиб қолмайди.

ИЧКИ ДУШМАНЛАР БИЛАН КУРАШ

Майли бошқалар номуносиб яшасин, бироқ Сиз эмас.

Майли бошқалар икир-чикирлар борасида мунозара қилишсиз, бироқ Сиз эмас.

Майли бошқалар майда-чуйдалар учун йиғла-
син, бироқ Сиз эмас.

Майли бошқалар ўз умрини ўзгалар қўлига топ-
ширсин, бироқ Сиз эмас.

Биз довурак бўлиб туғилмадик, бироқ қўрқоқ ҳам
эмасмиз. Биздаги баъзи ҳадиклар эшитганимиздан
ёки газета ўқиганимиздан кейин пайдо бўлган бў-
лиши мумкин. Баъзи ваҳималар асосли, мисол учун,
тунда шаҳарнинг хавфли жойларида юриш. Бироқ,
Сиз бу вазиятни ўзлаштиришингиз билан ваҳима
Сизга соя солмай қўяди.

Ваҳима, ҳатто, у энг оддий бўлганда ҳам бизнинг
нафсониятимизни йўққа чиқаради. Ваҳима муноса-
батларни ҳам йўқ қилади. Агарда ваҳима, қўрқинч-
ни назорат қилмасангиз, у ҳаётингизни барбод қи-
лиши мумкин. Қўрқинч, ваҳима бизнинг ичимизда
яширинган душманларимиздан биридир.

Энди мен Сизга биз дуч келишимиз мумкин бўл-
ган бешта бошқа хил душманлар ҳақида айтиб бе-
раман.

Сизни енгмасдан туриб, енгишингиз керак бўл-
ган биринчи рақиб. Бу – сизнинг бефарқлигингиз.
Бу қандай фожеали касаллик! “Майли шундай бўла
қолсин”. Бироқ бир муаммо бор:

Сиз тоғ чўққисидан туриб бундай ҳаракатни да-
вом эттира олмайсиз.

Биз тўқнаш келишимиз мумкин бўлган иккинчи
душман, бу журъатсизлик.

Журъатсизлик имкониятлар ва ташаббуслар ўғри-
си. Бу душман Сизнинг бахтли келажагингиз ўғриси.

Қилични қўлга олинг ва бу рақибларга барҳам
беринг.

Учинчи душман – бу иккиланиш, Шубҳасиз,
соғлом ишончсизликка ҳам қандайдир ўрин бўли-
ши мумкин.

Сиз барча нарсага бирдек ишона олмайсиз. Бирок, Сиз гумонни ўзингиздан устун келишини ҳам истамайсиз.

Кўпчилик ўтмишдан шубҳаланишади, келажакдан гумонда бўлишади, бир-бирларидан, ҳукуматдан, ҳаттоки, ўз имкониятларидан шубҳаланади. Ҳаммадан ёмони, шундаки, ҳатто, улар ўзларидан шубҳаланишади.

Мен сизга айтаманки, шубҳа Сизнинг ҳаётингиз ва Сизнинг муваффақиятга етишиш имкониятларингизни барбод этади. У Сизнинг банкдаги ҳисобингизни ва юрагингизни қуритади. Шубҳа – бу душман, рақиб. Ундан қочинг.

Ундан ҳолос бўлинг.

Тўртинчи душман бу бизнинг ичимизда, бу бизнинг жонсарақлигимиз. Биз ҳаммамиз баъзан бироз ҳаяжонланамиз. Фақат, бу душманни Сизни енгшига йўл қўйманг. Бунинг ўрнига Сизни бироз нотинч қилишига қўйиб беринг.

Хавотир Сизга фойдали бўлиши мумкин. Агар Сиз Нью-Йоркда йўл чеккасига чиқиб кетсангиз ва Сизнинг устингизга такси бостириб келадиган бўлса, Сиз ҳаяжонлашингиз мумкин. Бирок, Сиз кунжакка қувишган, ақлдан озган итдек ҳадикка берилишингиз жоиз эмас.

Мана Сиз нима қилишингиз лозим: ўзингизни безовталигингизни бурчакка улоқтиринг. Сиздан бир нарсани тортиб оладиган киши ким бўлишидан катъий назар, Сиз унга жоловингизни бериб қўймаслигингиз лозим. Сизни силтаб ташлаган киши ким бўлса майлига, Сиз ҳам унга жавобини бериб қўйинг.

Бешинчи ички душман – бу ҳаддан ташқари эҳтиёткорлик. Бу ҳаётга журъатсизларча ёндашиш.

Журъатсизлик, бу камчилик эмас, бу касаллик. Агар Сиз унга қўйиб берсангиз, у Сизни енгади. Журъ-

атсиз инсонлар олдинга ҳаракатланиша олмайди. Улар муваффақият билан қадам босиша олишмайди, ўсишмайди ва савдода кучли бўлишмайди. Сиз ҳаддан ташқари эҳтиёткорликдан қочишингиз лозим.

Душман билан курашинг. Ўз ваҳимангиз билан курашинг. Мақсадингиз ва орзу-умидларингизга тўсиқ бўлиб, Сизни ушлаб турган нарса билан курашиш учун ўзингизда матонатни шакллантиринг. Истаган нарсангизга етишиш ва ҳақиқий шахс бўлишингиз йўлида ўз ҳаётингиз ва интилишларингиз йўлида довжурак бўлинг.

САЛБИЙЛИКНИ ЕНГИШ

Биз, барчамиз доимий умидсизлик, ғамгинликка қарши тезкор курашишимиз керак. Агарда, биз бироз сустлашсак, қўнғиз ва бегона ўт-ўланлар боғимизни босиб кетади ва биз қадрлаб етиштираётган неъматларимизни йўқ қилишади.

Итоаткорлик - бу фазилат, тортинчоқлик ва журъатсизлик эса касалликдир. Агар Сиз беш дақиқа кимгадир шикоят қилсангиз, Сиз бу дақиқаларни бекорга сарфлаган бўласиз. Шикоят қилишни давом эттирсангиз, ҳеч нарсага эришмайсиз ва ўз пушаймонингиз чанги ўзингизни бўғади.

Боғингиздаги бегона ўтларга қўрқмасдан, ҳадиксирамасдан мурасасизлик кўрсатинг. Сиз уларни ёмон кўришингиз ва уларга барҳам беришингиз лозим! Бегона ўтларни парваришлаш эмас, йўқ қилиш зарур.

ЧАҚҚОНЛИК БИЛАН ҲАРАКАТЛАНИНГ

Санъат асарини яратиш учун маълум бир муддат талаб этилади.

Ҳаётингизни шаклантириб олишингиз учун ҳам. Юксалиш ва улғайиш ҳам вақт талаб этади.

Ўзингизга, ишингизга ва оилангизга арзирли ва талаб этиладиган даражада вақтингизни сарфланг.

Тиришқоқлик, ғайрат, шижоат – машинанинг бензини сингари киши муваффақияти учун зарурдир.

Сиз ўзингизни қамчи билан савалашаётган от сингари ҳис қилган вақтингиз ҳам бўлади, бироқ тиришқоқ инсон сифатида Сиз барча қийинчиликларни енгиб ўтасиз.

Бусиз ҳатто ишингизни бошлай олмайсиз.

Тиришқоқлик, ғайратлиликнинг тескариси – бу сусткашликдир. Тиришқоқлик бу Сизнинг ҳеч қачон енгилмаслигингизни англатади. Сусткашлик эса, Сиз ишингизни бошлай олмаслигингизни англатади, лаёқатсизлик ишни барбод қилса-да, у ҳам сусткашликнинг бир кўриниши ҳисобланади.

Агар Сиз нима учун одамлар ишларини орқага суришади, деб сўрасангиз, Сиз қуйидагича жавоб эшитасиз: “Мен – идеалистман. Мен ишни бошлашим учун артоф-муҳит идеал бўлиши лозим. Мени ҳеч нарса чалғитиши керакмас, ҳеч қанақа ғала-ғовур ёки телефонлар жиринги. Мен ўзимни яхши ҳис қилмоғим лозим. Бошим оғриб турган бир пайтда мен ишлай олмайман”.

Кейинги сабаб – бу бошланган ишни тугата олмаслик. Бунинг ҳам ўзига яраша жавоби бор:

“Мен ўзимдан ҳеч қачон қоникмайман. Мен ўзимга жуда танқид билан қарайман. Хўш, нима қилишим керак, мен шунақаман. Чамаси, мен ҳеч қачон ўзгармайман”.

Бу нимани билдиради? Хатолар, гўё олий фазилатлар сингари тақдим этилмоқда. Идеалистнинг талаблари бу дунё учун жуда кўплик қилади. Бу шунчаки ўзининг кучсизлиги, нотавонлигини тан

олишни истамаган одамнинг оддий баҳона, вазларидир. Тўғриси айтганда, бу ачинарли тарзда ўзини оқлаш.

Агар Сиз бирор бир ишни узоқ қутига ташлаб қўйсангиз, бу муваффақиятсизликка олиб келади. Диққат билан нигоҳ ташлаганингизда, мана нима у, идеализм. Бирор нарсани бажариш борасида Сиз мутлақ комил ёки бошқа бир субъект эмаслигингиздан ҳеч чўчишингиз керак эмас. Ваҳимага тушиш сизнинг ҳаракатингизни умуман тўхтатади, шол қилиб қўяди. Сиз ишни қачон бошлаб, қай маҳал тугатишингизнинг фарқи йўқ. Сиз мавҳум томонга йўналмоқдасиз. Сиз салбий натижалардан қўрқасиз. Бошқалар Сизни танқид қилади ва ҳатто, устингиздан кулишади деб ўйлайсиз. Бу Сизни ҳеч бир ишни бошлай олмасликка олиб келади. Бу эса фақат баҳона.

Мен Сизга бундай муаммони қандай енгилани, унинг қандай қилиб қатъиятга айлантириш мумкинлигини айтиб бераман.

Агар Сиз мен маслаҳат берган ишни қилсангиз, бу жараён ҳеч бир оғриқсиз ўтади. Мана Сизга нофаоллик ва сусткашликнинг ўрнига самарадорлик ва ғайратлиликни оширувчи иккита қоида. Биринчи қоида: вазифани бир неча қисмларга бўлиб олинг. Ўз кучингизни ҳозирда Сиз учун муҳим бўлган ишга йўналтиринг. Сизга зарур бўлмаган ишларни кейинга қолдиринг. Салбий ўй-фикрларингизни ижобийларига алмаштиринг. Бу муваффақиятга илк қадамдир.

Тасаввур қиламизки, мен Сиздан узундан-узоқ роман ёзишни илтимос қиламан. Агар Сиз оддий киши бўлсангиз, бу сизга имконсиздек кўринади. Ўйлангки, мен Сиздан йил давомида ҳар куни ёзишингизни сўрайман. Сиз бунга уддасидан чиқасизми? Энди вазифани уддаласа бўладигандек.

Биз йирик ҳажмдаги китобни бўлакчаларга бўл-дик. Сиз биласизми, нимага? Бир саҳифани қоралаш имконсиз иш эмас-ку. Бироқ, Сиздан келажакка разм солишни сўрашди ва Сизнинг руҳингиз тушиб кетди.

Келинг вазифани ўзгартирамиз.

Фараз қилайлик, мен Сиздан бир варақни бир йилда эмас, бир ойда ёки бир ҳафтада эмас, ҳозир ёзишни сўрасам-чи? Мен кўпчилик бу ишни уддасидан чиқади, деб ўйлайман. Албатта, улар тўлиқ бир китобни ёзишга лаёқатсиз кўриниши мумкин. Бироқ ўтмишга ҳам, келажакка ҳам боқмасдан фақатгина битта варақни ҳозир ёзиш керак. Сиз буни эплейсизми? Ҳозир, фақатгина ҳозирнинг ўзида. Бу жумлаларни биз барчамиз эшитганмиз. Биз нима қиламиз? Биз катта ишнинг бажарилиши, яъни китоб ёзишни қисмларга ва ишнинг бажарилиши вақтларига бўлиб чиқамиз.

Йил давомида шу кайфиятда ишни давом эттиринг ва Сиз китобни ёзиб бўласиз. Олдга ҳам, орқага ҳам қараманг ва Сиз ўзингиз шахсан ўзингиздан кутмаган натижаларга эришасиз. Ва буларнинг барчаси икки сўздан бошланади: қисмларга бўлинг/бўлакларга ажратинг.

Сусткашлик билан курашнинг кейинги усулини бир сўз билан шакллантириш мумкин:

Қайд этинг! Сусткашлик устидан ғалаба қилиш учун қилинадиган қайдлар оддийгина. Келажак ҳақида орзу қилишдан кўра, ҳозирда қандай яшаётганлигингиз, кундалик ҳаётингиз ҳақида қайдлар этиб боринг. Ўзингиз қилишни хоҳлаган ишлар ёки боришни истаган жойлар ҳақида ёзишдан кўра, айнан ҳозир Сиз нима билан машғуллигингизни ёзинг ва Сизда боришингиз зарур бўлган жойлар ҳам қайд этилиши шарт.

Бошқача қилиб айтганда, Сиз қилаётган ишларингиз ҳақида кундалик юритишингиз лозим. Сиз қанча

вақт йўқотилганлигидан ёқа ушлайсиз. Айнан улар Сизнинг мақсадга эришишингизга йўл бермаган.

Кўпчилик кунини режалаштиради, балки улар буни уддасидан чиқиша олмагандир. Вақтингиз борасидаги кундаликни юритиш жуда муҳим, у Сизга вақтни қандай сарф қилаётганлигингизни кўзингиз билан кўришга имкон беради. Бу Сиз ҳақиқатдан нимани бажаряпсиз ёки бажармаяпсиз, шуни кўришга мажбур этади.

Бу унчалик мушкул эмас. Чўнтагингизга сиғадиган кичик ёндафтарчани сотиб олинг. Нонуштани бошлаганингизда, шаҳарда транспортда юрганингизда, химчисткага борганингизда, компьютерда матн тераётганингизда барча-барча ишларни қачон бошлаганингиз ва тугатганингиз вақту соатини ёзиб боринг. Қайдларни ўз вақтида қилишга ҳаркат қилинг. Агар бу Сизга ноқулай бўлса, кейинроқ бўлса ҳам ёзиб қўйинг. Сиз ҳеч бўлмаса 30 дақиқада кундаликка назар ташлашингиз лозим ва буни кун давомида қилишингиз керак.

Ишни қисмларга бўлинг ва қайд этинг – бу сизни сафарбар қилади. Бироқ берилиб кетманг. Булар Сизга бир ишни бошлашда жуда асқотади.

Бу икки қоидани бажаришга киришинг, улар жуда муҳим. Шундай қилсангиз муаммоларингизни ечасиз ва муваффақиятга етасиз.

МУВАФФАҚИЯТ ВА ОМАДСИЗЛИК

Сиз муваффақият орқасидан қувмаслигингиз, уни ўзингизга жалб этишингиз лозим.

Омадсизлик – бу ягона бўлмаган, ҳар куни беҳосдан содир этиладиган хатодир.

Ҳаётингизни ҳар қандай тасодифий воқеалар билан тўлатманг. Тасодиф тасодифни юзага келтиради.

Муваффақият – бу аниқлик, муқаррарликни ўрганиш. Ҳар бир одам ҳали мактаб ёшиданоқ муваффақиятни ўрганиши керак.

Омадсизлар қандайдир анжуманлар ўтказмасликлари жуда ёмон. Бу жуда қимматли ахборот бўлар эди. Агар Сиз 40 ёшида ўз ҳаётини барбод қилган кишини учратсангиз, унга шундай дейишингиз керак: “Жон, агарда мен кундалигимни келтирсам ва кун давомида уни тўлдирсам, сен у кунни мен билан ўтказасанми?”.

Муваффақият – шунчаки биз эга бўлган нарса эмас, бизнинг ким эканлигимизда ҳамдир.

Муваффақият – 20 % малака ва 80 % стратегия. Сиз ўқишни билишингиз мумкин, лекин ундан муҳимроғи Сиз ўқишга киришишингиз.

Оддий одамлар муаммодан қочишни ўйлашади, муваффақиятли кишилар эса, уларни енгиб ўтиш йўллари қидиришади.

Баъзи одамлар яхши пул ишлаб топишади, бироқ улар яхши яшашни билишмайди.

Муваффақиятнинг қушандаси – бу сабрсизлик ва очкўзликдир.

ҲАЁТ БЕРУВЧИНИ МУКОФОТЛАШНИ ИСТАЙДИ

Мен устозимга шундай деганимни эслайман: “Агар менда пул бўлганда эди, менда келажакнинг мукамал режаси бўлар эди”. Шунда у жавоб қилганди: “Агар Сизда яхши режа бўлганида эди, Сиз катта пулга эга бўлардингиз”.

Пулнинг қанчалиги эмас режангизнинг пухталиги иш беради ва у аҳамиятли. Ота-оналар, сардорлар, корхона эгалари, ўқитувчилар ва кўнгиллилар, Сиз ҳаётнинг катта бир сирига эга бўлдингизми?

Мана кўрдингизми Ҳаёт берган кишини қандай тақдирлайди.

Агар Сиз нимадир берсангиз Сиз бир неча маротаба тақдирланасиз. Агар Сиз ўзингизнинг боғингиз ҳақида қайғурсангиз, гулларингиз чаман бўлиб очилади ва Сизга “Менга бир қаранг”, дейди.

“Бизга қаранг, биз қандай ёрқин ва гўзалмиз, чунки Сиз бизни парвариш қилдингиз. Бунинг учун биз Сиздан миннатдормиз”, деб Сизга миннатдорчилик ҳам билдиришади.

Болаларингизга эътибор бериб қарасангиз, улар Сизни ўз муваффақиятлари билан хурсанд қилишади. Мен қизларимни сузишга ўргатдим. Улар қийқиришиб, кулишар ва сувга шўнғиб туриб: “Дада, дада қаранг, қаранг, қарасангиз-чи, ахир”, дейишарди. Мен уларга қараб қувонардим, уларда мен ўзимни бағишлаган нарсаларнинг мукофотини кўрардим.

Мен ўшанда нимадир тухфа этсангиз, у одам Сизга албатта, миннатдорчилик айтишини тушундим. Ўзгаларга ўз вақтини, сабр-бардошини, тажрибаларини берувчиларга миннатдорчилик билдирилади. Сизнинг жаҳду меҳнатингиз эвази ўлароқ экин униб, ўсган бола ажойиб бўлиб вояга етади.

Ва шуни эсда тутинг-ки, Сиз нимага томон ҳаракат қилсангиз, у ҳам Сиз томон ҳаракатланади. Сиз ўқишни бошлаганингизда, билим Сиз томон йўналиш олади. Агар Сиз ўз ютуқларингиз билан олдинга интилсангиз, муваффақият Сизга қарши чиқади. Сиз кимдир ҳақида қайғурсангиз, у одам ўз ютуғлари ва муваффақиятлари билан, албатта Сизни хурсанд этади.

ТАРБИЯ/МУНОСАБАТ

Бошқа бир киши ҳақида қайғурган одам бебаҳодир. Сизнинг оилангиз ва севгингиз боғ сингари

яшнаши лозим. Буни қўллаб-қувватлаш учун Сиз ўз кучингиз, вақтингиз ва тасаввурларингизни ишга солишингиз керак.

Кимгадир тақдим этмоқчи бўлган энг катта совғангиз, бу Сизнинг ўзингиз. Мен аввал айтганман: “Агар Сиз мен ҳақимда қайғурсангиз, мен ҳам Сиз ҳақингизда қайғураман”. Энди мен айтаман: “Агар Сиз ўзингизга мен учун қайғурсангиз, мен ўзимга Сиз учун қайғураман”.

Сиз муваффақиятга бир ўзингиз эриша олмайсиз. Бадавлат танҳони топиш жуда мушкул.

Тарбия соҳасидан кўра сардорликка зарурат бўладиган соҳа йўқ.

Агар Сиз болаларингиз билан гаплашсангиз, Сиз уларга биргалашиб салмоқни сақлаб туришга ёрдамлашасиз. Агар Сиз улар билан рисоладагидек гаплашиш йўсинини билсангиз, Сиз уларнинг келажagini қуришга ёрдам берасиз.

Етакчилик – бу ҳозирги асрнинг фандаги, сиёсатдаги, таълимдаги ва саноатдаги талаби. Бироқ сардорликдаги энг катта зарурат бу – тарбия. Биз замон чақириқларига нафақат ўзимизни, балки болаларимизни ҳам мос равишда тарбиялашимиз керак.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол:

Жим мен Сизнинг вебсайтдаги биографиянгизни ўқиганимдан кейин, Сиз ҳақингизда кўпроқ би-лишни истаяпман. Сиз учун нима муҳимроқ бўлган, нима Сизни муваффақиятга олиб борган?

Жавоб:

Шубҳасиз, менинг ҳаётимга минглаб ижобий ва-зиятлар таъсир этган. Менинг ҳаётим тажрибам кат-

та. Буни биргина биографияда келтириб бўлмайди, у жуда катта. Агар мен ҳаётимдаги ютуқлар ҳақида гапирсам ютуқлар 3 жиҳатга таянади:

Болаликда – бу она-оталарим менга берган ишонч.

Етуклик давримда менга таълим бериб ўргатадиган ўқитувчиларим кўп бўлишган.

Учинчиси менда яқинларимга ишонч бор. Ўйлайманки, бу ҳам ёрдам беради.

Менежерлар одамларга ўзларининг ҳақиқий баҳоларини кўрсатишга кўмак беради.

Етакчилар эса кишининг аслидан ҳам ошиқроқ бўлишини кўра олишга ёрдамлашишади.

Ҳаётда унинг асосий мазмунини ташкил этувчи нарсалар бу ҳамма нарса бўла олмайди. Масала шундаки, Сиз асосийсини танлашни биласизми?

Етакчиликнинг талаблари – булар: кучли, бироқ кўпол бўлмаслик, меҳрибон, бироқ заиф бўлмаслик, довюрак, аммо бачкана бўлмаслик, сермулоҳаза, бироқ ялқов бўлмаслик, камсуқум, аммо журъатсиз бўлмаслик, мағрур, бироқ кибрланмаслик, ҳазил-мутоибани ўрнида, ақл-фаросат билан қила билишлик.

НИМА ЭКСАНГ, ШУНИ ЎРАСАН

Мақсадлар. Агар Сиз бирор нарсага илҳомланиб қолсангиз, уни қилишга киришишингиз мумкин. Сиз унга илҳомлантирилгансиз.

Агар Сиз ўзингизни ишонтира олсангиз, исталган ишни уддасидан чиқа оласиз.

Агар сиз ишга мувофиқ ёндошсангиз барча нарсага эришасиз.

Ҳар бир ақлга мувофиқ ҳаракат рағбатлантирилиши муқаррар. Бу ҳаёт қонунларидан бири. Моҳиятан оладиган бўлсак, бу Инжил қонуниятлари-

нинг давоми. Унда шундай дейилади: “Нима эксанг, шуни ўрасан”.

Мен буни Экиш ва Ўриш қонунларидан аниқладим. Дарҳақиқат, биз нимани эксанг, уни эмас унданда зиёдасини оламиз. Ҳаётнинг қонуниятлари жуда кўп, бироқ биз тушунишимиз лозим бўлган асосий қонун бор: Сизнинг ҳар бир тиришқоқлигингиз кутганингиздан юқорироқ натижа беради.

Ажойиб қонун! Сиз кучингизни ишга қанчалар сарфарбар қилсангиз, мукофот шунча катта бўлади. Агарда Сиз одамларга адолатли, виждонли ва сабрли бўлсангиз мукофот Сиз кутгандан зиёда бўлади. Бироқ калит бўлгувчи сўз – интизом эсингиздан чиқмасин.

Нимаки, қийматга эга бўлса, у қайғуришни, эътиборни ва интизомни талаб этади. Биз ўзимизнинг ички чегараларимизни, одоб-ахлоқ кодексини изчиллик билан аниқлаб олишимиз лозим, аксинча, фикр-мулоҳазаларимиз тартибсиз кечади. Агар фикрларимиз чалкашиб кетса, биз ҳаёт лабиринтида довдираб қоламиз. Чалкаш фикрлар, чалкаш натижаларга олиб келади.

Ёдингизда тутинг: “Ҳар бир ақлга мувофиқ ҳаракат рағбатлантирилади”.

Дўстларингизга ўз вақтида хат ёзишга, ҳисоб бўйича тўлашга, учрашувларга ўз вақтида келишга, вақтингиздан унумли ва самарали фойдаланишга ўрганинг. Одамларга эътибор қаратиш белгиларини, солиқларни ўз вақтида тўлашни, ўзингизга ҳар софияда эътибор беришни ўрганинг. Ўз ҳамкорингиз, ота-онангиз, умр йўлдошингиз, болангиз, қариндошларингиз билан тўғри муомала қилишга одатланг. Ўз дарсларингизга, ўқишингизга, бошқаларни ўргатишга тартиб-интизом билан киришинг.

Ҳар бир ғайратингиз учун мукофотланасиз. Ҳар бир китобдан янги билимларни ўрганасиз. Ҳар бир

муваффақиятдан кейин янги режалар. Синовлардан ўтганингиздан сўнг, янги тушунчалар пайдо бўлади. Ҳа, ҳаёт шунақа. Ҳатто салбий ҳаётий тажриба ўз улушини қўшади.

Ўз турмуш тарзида интизом чегараларидан чиқадиганларни огоҳлантираман: ҳамманинг ўз қард-қиммати бор, барча ҳам қандайдир таъсирга эга. Чегарадан чиққан интизом учун Сиз жавоб беришингиз керак. Вақт ҳамма нарсани тизгинлаб, жойига туширади. .

Агар биз, доимий тарзда интизомга ривоя қилишга интизмас эканмиз, биз эришадиган нарсаларнинг барчаси насиё/қарз.

Жиддий бўлинг. Ҳаёт бу лаборатория иши эмас. Агар Сиз устингизда кийимингизни ечиб шкафага эмас, стулга илсангиз бу ҳақида ўйлаб кўринг. Бу интизомнинг йўқлиги.

Эсингиздан чиқмасинки агар майда нарсаларга эътибор бермай интизомни бузсангиз, ҳаётингиздаги йирикроқ жабҳаларида муҳим йўқотишларга олиб келиши мумкин. Лоқайд ва интизомсиз бўлманг! Сиз ўз гаражингизни тозаламас экансиз, қўл остингиздаги компанияда интизомни йўлга қўя олмайсиз, уни тозалай билмайсиз. Сиз болаларингиз билан муносабатларда сабрсизликка йўл қўйсангиз, ҳамкорингиз ва ишчиларингиз билан хотиржам бўлолмайсиз.

Агар бу Сизнинг ахлоқингиз мақсадга хилоф бўлса, Сиз бошқа одамларга кўпроқ сотишга ундай олмайсиз. Ўзингиз китоб ўқимасангиз, бошқаларни бунга ишонтира олмайсиз.

Ҳаётингиз ҳақида ҳозир ўйлаб кўринг. Нимани зудлик билан қилиш керак? Балки севгилингиз билан аразлашиб қолгандирсиз, бироқ нафратингиз Сизни у билан гаплашишга йўл бермас? Мана Сизга

Ўзингизни бошқача қилишга зўр имконият. Балки Сиз жўнаш ёки бошланғич нуқта чегарасидадирсиз. Сизнинг жиддий муваффақиятингиз учун етишмаётган нарса – бу интизомни юзага чиқариш, ўзингизни одатдагидан тез ишлашга мажбур қилиш. Фақат Сиздан интизом талаб этилади. Қандайдир вазият ёки бир киши Сиздан уни талаб қилишини кутиб тураверманг.

У ҳолда бошқа бир киши Сиз ҳақингизда Сиздан кўпроқ қайғуришини, яъни Сизни эрта тонг уйқудан туриб, бозорга боришга мажбур қилишини тушунтира оласизми?

БЕРИНГ, САХИЙ ВА МИННАТДОР БЎЛИНГ

Ҳали камбағал эканлигингиздаёқ, сахий бўлишни ўрганинг. Миллиондан 100 минг бергандан кўра, бир доллардан 10 цент берган осонроқ.

Бировдан олгандан кўра, берган яхшироқ, чунки қачон Сиз берсангиз сиз ола бошлайсиз.

Миннатдорликдай ҳеч нарса киши фазилатини шаклантирмайди.

Бир нарса ҳақида ким биландир бўлишишингизнинг фойдали томони шунда-ки, бошқалар бир мартаба эшитган нарсани Сиз 10 мартаба эшитасиз.

Сиз бўлишганингиз сари, юксалиб борасиз. Сиз қанча кўп берсангиз, ҳаёт Сизга шунча кўп беради.

Баъзилар шундай дейишади: “Мен барча ҳақида қайғуролмайман-ку. Яхшиси мен ўзим ҳақимда қайғурганим афзал”. У ҳолда Сиз доим камбағал бўласиз.

Сиз берган нарса сармоёга айланади ва Сизга келажакда кўпроқ бўлиб қайтади. Агар кимдир баҳам кўрса, у албатта, голиб бўлади.

Сиз берган нарсанинг миқдорининг аҳамияти йўқ. Фақат берибгина Сиз ўзингиз эга бўлганингиздан ортиқроғига эришасиз.

Бизга қисқа муддатли тўсиқларни енгиб ўтиш учун жуда кучли узоқ муддатли мақсадлар керак.

Ўзгаларнинг режаларидан фойдаланманг. Ўзингизнинг шахсий қарашларингизни юксалтиринг ва бу Сизни ажойиб натижаларга олиб келади.

ОРЗУ-УМИДЛАРИНГИЗНИ АМАЛГА ОШИРИНГ

Маълум бир санъат асари яратиш кўп вақт талаб этади. Ҳаётингизни шакллантириш учун ҳам вақт талаб этилади. Юксалиш ва униб-ўсишга ҳам вақт кетади. Ўзингизга, ишингизга ва оилангизга улар лойиқ бўлган ва керакли вақтни ажратинг.

Кўпчилик одамлар ўзининг яшаши учун маблағ ишлаб топаётган бир пайтда, одамларнинг камчилик қисми ўзлари истаган ҳамма нарсага эгалар. Баъзилар ҳаёт учун қийналиб пул топишнинг ўрнига, фаол ишлаб бойликларини кўпайтирадилар. Кўринишидан барча уларга ишлайди. Кўпчилик ҳаётларининг бахтсизлиги, адолатсизлиги ва қийинчиликлари билан ўралашиб, уларга ботиб қолади. Бу гуруҳлар орасидаги фарқ қанақа? Ота-она, биз қатнаётган мактаб, биз ўсиб катта бўлган мамлакатнинг бир қисми ҳаётимизни белгиловчи омиллар бўлишига қарамасда, уларнинг ҳеч бири бизнинг орзу қилиш қобилиятимиз каби келажагимизга таъсир эта олмайди.

Орзу – бу биз яшашни истаган ҳаётнинг проекцияси (фазовий тасвири). Орзуингиз Сизни орқасидан эргаштириб кетиши, барча тўсиқларни енгиб ўтишга ёрдам бериши мумкин. Улар ҳаётингизда-

ги барча қийинчиликларни енгиб, Сизнинг ижодий қувватингизни кашф этади. Бунинг содир бўлиши учун Сиз нима исташингизни аниқ билишингиз лозим. Келажакни ноаниқ кўриш ҳеч қандай кучга эга эмас. Аниқ келажак кишига қувват беради.

Ўз мақсадингизга ҳақиқатан етиш учун, режаларингиз олдинга босиши учун Сизнинг орзуларингиз тиниқ бўлиши керак.

Агар Сиз қачонлардир Қоядор Тоғларда 14 минг фут баландликдаги чўққига кўтарилганингизда эди, Сизнинг миянгизга шубҳасиз: “Биринчи кўчманчилар буни қандай уддалашган экан? Улар Шарқий соҳилдан Ғарбий соҳилгача қандай етиб олишган экан?”, деган фикрлар келар эди.

Ўзингиз билан озиқ-овқат ва сув запасларини бир кун ташиб юриш қандай мушкул. Дақиқа-ма-дақиқа, кунма-кун, ойма-ой ўз буюмларингизни кўтариб юришингизни тасаввурингизга келтира оласизми? У(кўчманчи) одамларда улкан орзулари бўлган. Уларнинг нафсониятлари бўлган. Улар тоғлардан кўтарилиш мушкулликлари ҳақида ўйлашмаган.

Ақлу онгларида улар аллақачон бошқа мамлакатдалар, фақатгина уларнинг таналари манзилга етмаган.

Хасталиклар, кураш, туғилиш ва ўлимга қармасдан, уларнинг мақсадлари бўлган: қуёш нури мангу ва фавқулодда имкониятларга эга бўлган муқаддас заминга етиб олиш. Йўл қийинчиликларидан, уларнинг орзу-умидлари кучли бўлган.

Сиз орзу қилувчи бўлишингиз лозим. Сиз келажакни кўра билишингиз даркор. Сиз 14 минг фут баландликдаги тоққа чиққанингизда Калифорнияни кўришингиз керак. Сиз ким ўзар мусобақаси ўйнаётган пайтингизда марра чизигини олдиндан

кўришингиз керак. Ўз орзуларингизни фақат шундай қилибгина, амалга оширишингиз мумкин.

МАҚСАДЛАР/МАҚСАДНИ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ

Мақсадни йўлга қўйишнинг негизи – бу унинг(–мақсаднинг) Сизга нимага кераклигини аниқлаштириб олиш, унга эришишса арзийдими, нимага у ҳаётингизда бунчалик юқори қийматга эга, қадрли эканлигида.

Эндрю Карнеги ўлганида, унинг уйдан ҳаётининг асосий мақсадларидан бири ҳақида ёзган варақни топишган. Қоғозда унинг: ҳаётининг биринчи ярмида пул топиш билан, иккинчи ярмида эса пулларни сарф қилиш билан ўтказиши сингари мақсадлари ёзилган. Ҳақиқатан ҳам у шундай йўл тутган.

Баъзи кишилар кундалик ҳаётлари учун маош топиш билан машғуллар, негаки уларда фақатгина шу бор холос. Улар ўз келажакларини аниқлашмаган.

Мақсадлар. Сиз у билан илҳомлансангиз, ҳар қандай ишнинг урдасидан чиқишингиз мумкин. Агар уларга ишонсангиз, Сиз исталган вазифани ҳал қила оласиз. Агар Сиз уларга мос равишда ёндошсангиз, барча нарсага эришасиз. Қисқа муддатли муаммоларимизни ечишда, бизларга узоқ муддатли кучли мақсадлар ёрдам беради.

Мақсадни жуда кичкина қилиб ҳам шакллантирманг. Агар Сиз кўп нарсани истамасангиз, кўп нарсага эришмайсиз ҳам.

Агар Сиз мақсадга эришиш йўлида тинмай ишласангиз, ҳаракат қилсангиз, у ҳолдагина мақсадларингиз Сизга хизмат қилади. Сиз бажараётган ёки бажарган эзгу иш-амаллар ўз навбатида Сизни кучли, муваффақиятли шахсга айлантиради.

Бизнинг танлаш имкониятимиз бор: Биз ҳаёт учун, яшаш учун маблағ топишимиз ва омадли, биз орзу қилган ҳақиқий ҳаётнинг ўзини ярата олишимиз мумкин. Яна бир маротаба эслаб қолинг, муваффақият, омаднинг кушандаси, қотили – бу сабрсизлик ва очкўзликдир.

АҚЛИЙ-МАЪНАВИЙ КАМОЛОТГА ҚАНДАЙ ЭРИШИЛАДИ?

Сиз оқиллик ва кучли ҳиссиётни меҳнат билан уйғунлаштиришни билишингиз керак.

Мен ўз ресторани бўлган ва у ерда тамадди қилишни жуда ёқтирадиган, бироқ севимли адиби бўлмаган одамга жуда ачинаман.

У ўз танасини тўйғазиш учун макон топган-у, заковатини тоблайдиган жой топмаган.

Хўш, нега бундай бўлади? Сиз нотўғри таълим ҳақида эшитганмисиз?

Туғилганимиздан 18 ёшга тўлгунимизга қадар, бизнинг нотўғри ўрганишимиз шиддат билан кечади, бу вақт оралиғида биз йирик таълим мажмуасига эга бўламиз. Гўё биз ҳамма билимларни бир пасда ўзлаштирамиз.

Биз тил, маданият, тарих, математика... хуллас ҳаммасини ўрганамиз!

Баъзи бирлар учун бу жараён узлуксиз давом этаверади, этаверади. Бироқ, кўпчилик учун ушбу жараён кишиларнинг илк машғулотини топиши билан тўхтаб қолади. Агар бизга топширишимиз зарур бўлмаган имтиҳон бўлмаса, биз қўлимизга қалам ёки ручка олишимизнинг ҳожати бўлмаса, китоб мутолаа қилиш не даркор? Албатта, Сиз малакангиз туфайлигина ниманидир ўргатасиз. Баъзан Сиз тўғри

иш тутишингиз, баъзан эса адашишингиз мумкин. Муҳими Сиз ўрганасиз.

Сизнинг эгри таълимингиз бир умр ўсиб борса, нима бўлишини тасаввур қила оласизми? Сиз ўзингизда қандай лаёқатни юксалтиришингиз, қанақанги имкониятларни юзага чиқаришингиз мумкинлигини хаёлингизга келтира оласизми? Сизга маслаҳатим: ўзининг ногўғри таълимини ва ажойиб ғояларни ҳафсала билан излашда давом этувчи ғайриоддий одам бўлинг.

Бошқаларнинг меҳнати орқали ўз ақли ва дунёқарашини юксалтириш йўлларида бири – бу ўзгаларнинг меҳнатидан оқилона фойдаланишдир. Балки, Сиз бундай киши билан учрашмасиз, лекин Сиз унинг китобини ўқишингиз мумкин.

Черчилл аллақачон ўлиб кетган, бироқ унинг китоби мавжуд. Аристотел йўқ, бироқ бизда унинг ғоялари бор. Яхши китобларни ўқиб, дастурларни томоша қилинг, журналлар ва ҳужжатларни мутолаа қилинг. Улар ақлий заковатингизни юксалтириш имкониятларидир.

Бунга қўшимча тарзда, Сиз суҳбат қуришингиз ва ўз тажрибаларингиз билан ўртоқлашингиз мумкин. Менинг ҳаётдаги муҳим муаммоларимни ечишга кўмаклашадиган танишларим бор. Улар, ҳатто, менга шахсий дунёқарашимни фаҳмлаб олишимда, мен учун кадрли нарсаларни меъёрлаштиришда, муваффақиятларим гарови ва ҳаёт тарзим ҳақида мулоҳаза юритишимда ёрдамлашишади.

Барчамизга жамият, пул, саноат, оила, ҳукумат, дўстлик, маданият, таъб ва имкониятларимиздаги асосий муаммоларни фарқлаб олишимиз учун одамлар билан мулоқот лозим.

Киши дунёқарашига унинг ғоялари, ғояларга эса маълумоти, маълумотига эса у мулоқот қиладиган одамлар таъсир кўрсатади.

Ҳаётимдаги катта хурсадчиликлардан бири Жаноб Шоафф билан 5 йил мобайнида мулоқот олиб борганлигимдир. У самолётда парвоз қилган пайтлардаги тушлик палласида, савдо конференцияларида, шахсий учрашувларда ва иш пайтида ўз ғоялари билан ўртоқлашарди. Кейинчалик у мени фаолиятимга кичик ўзгартиришлар киритишга имкон берувчи ғоялар билан таъминлаган.

Бу кундалик ўзгаришлар, жуда катта бўлмаса-да, бироқ муҳим бўлиб, кейинчалик йирик натижалар берган.

Жаноб Шоафф ғояларини маърузаларида эринмасдан такрорлар эди. Бу фундаменталь ҳолатларни тез-тез эшитиш шарт эмас, бироқ улар ақлни ривожлантиришда яхши озуқадир.

Мен Сиз азизлардан ақлу-заковатингизни танангиз сингари озиқлантиришингизни сўрайман. Уни оқил ғоялар билан таъминлаб тулинг. Ҳа, сиз ҳар доим, узлуксиз бизнес ғояси, саноат ғояси, хизмат кўрсатиш ғоялари ҳамда шахсиятингизни юксалтириш ғояларини изланг. Ҳар бир янги ғоя Сизнинг ақлу фаросатингизни янгилашга кўмаклашади. Сизнинг дунёқарашингиз ҳаёт тарзингизни бошқариб, ҳаётингизни лаззатга буркайди.

МОЛИЯВИЙ ДАҲЛСИЗЛИК/ МУСТАҚИЛЛИК

Молиявий мустақилликка эришиш учун, Сиз ўз киримингизни капиталга, маблағни корхонага, корхонани даромадга, даромадни сармоёга, сармоёни молиявий мустақилликка айлантиришингиз мумкин. Молиявий мустақиллик – бу ўзингизнинг шахсий манба/бойликларингиз даромадидан яшаш қобилиятидир.

Мен устозимга “Агар менинг пулларим кўпроқ бўлганда эди, менда улардан фойдаланишнинг энг абзал режаси ҳам бўларди” деганимда, у бундай деб жавоб берди: “Бильякс, агарда Сизда яхши режа бўлганида эди, Сизнинг пулингиз кўп бўлар эди. Пулнинг миқдори қанчалигини эмас, уни оқилона сарфлаш муҳимлигини англаб олинг. Агар сиз ўзингизнинг молиявий режангизни кўрсатганингизда, ва у жуда маъқул бўлганида, мен мамлакат бўйлаб юриб, ўз маърузаларимда унинг намунали эканлиги ҳақида кишиларга маълумот берардим? Нега Сизда муваффақиятга томон элтувчи, интилишларингизга мувофиқ келувчи ҳар томонлама ажойиб режа йўқ?” Мен эса: “Нарсалар жуда қиммат”, дея такрорлашни ёқтирардим. У пайтда устозим менинг гапларимни: “Муаммо нарсаларнинг қиммат туришида, ҳатто, уларни сотиб олишга сизда маблағ етишмаслигида эмас”, деб тўғрилар эди.

Ўшанда мен, муаммо ўзимда эканлигини охири тушуниб етдим. Инжилда бадавлат одамнинг жаннатга тушиши мушкул, деб айтилган. Бироқ, унда бунинг умуман иложи йўқ, деб ёзилмаган! Оламондан узоқлашинг. Унинг кечиримларини қабул қилманг. Ҳаётингиз ва келажагингизни ўз қўлингизга олинг!

Биз кўпроқ интизомга риоя қилишдан ва қўлдан бой берилган имкониятларимизни йўқотганимиздан афсус чекамиз. Гап шундаки, агарда интизор граммлар оғирлигига тенг бўлса, афсусларимиз тонналар қийматига тенглашади.

БОЛАЛАРГА ЎХШАШГА ҲАРАКАТ ҚИЛИНГ

Агар сиз фикр-мулоҳазаларингизни бошқалар билан бўлишсангиз енгиллашасиз. 200 йил муқад-

дам буюк устоз айтган сўзларни эсланг: “Агарда, Сиз болалардек беғубор бўлмасангиз, Сизинг режаларингизнинг умуман қиймати йўқ” Мана қатталар учун мулоҳаза юритишга мавзу. Болалардек бўлишга ҳаракат қилинг ва бунинг учун ёшингиздан қатъий назар тўртта қоидага риоя қилишни унутманг.

Қизиқувчан бўлинг! Болалардек ҳар нарсага қизиқишга ўрганинг.

Болалар агар бирор нарсани билмоқчи бўлсалар нима қиладилар? Сиз, ҳақсиз. Улар саволлар беришни бошлайдилар. Болалар саволларни қалаштириб ташлайдилар, энди тугади деганингизда, яна янгитдан саволга тутадилар.

Улар Сизни шундай ҳолга элтадилар-ки, асабийлашиб, қизариб кетишингиз мумкин.

Бирор нарсани ўрганиш учун болалар қизиқувчан бўлишлари керак. Сиз эътибор берган бўлсангиз керак, болалар чўкка тушиб чумолилар ҳаракатини кузатиб ўтирган бир пайтда, қатталар чумолиларни кўрмасдан босиб кетаверадилар. Синчковлик ва қизиқувчанлик болаларни ўрганиш ва улғайишларида ёрдам беради.

Хавотирли бўлинг, беҳавотирликни одат қилманг! Болалардек хавотир олишни ўрганинг.

Болалар хавотиридан бўлак, ҳеч бир самимийлик йўқ. Болалар шунчалар хавотирланадиларки, ҳатто, ётиб ухлашни исташмайди, эрталабгача кута олишмайди. Улар шунчалар ҳаяжонга бериладиларки, гўё сиз бунга чидай олмай ёрилиб кетасиз. Бундай болаларча сеҳргарликка қандай қилиб қаршилик кўрсатиш мумкин?

Шундай одамлар борки: “Мен бундай кўнгилахушиқлар учун ярамайман, қариб қолдим” дейишади. Бу қайғули эмасми? Сизнинг уларга фақатгина раҳмингиз келиши мумкин. Нима деб жавоб

бериш мумкин? Агар Сиз шунчаки ҳавотирланиш учун ўзингизни қариган деб билсангиз, ҳақиқатдан ҳам қариб қолибсиз. Бунчалик қариб қолишга ошиқманг!

Инонинг! Эътиқод, ишонч болаларга ўхшайди. Ишонч кўпроқ болаларга хос.

Ишонувчан одамлар болаларга ўхшашади. Шунинг учун ҳам “Келинг, катталардек мулоҳаза юри-тиб кўрайлик...” деган ибора мавжуд.

Йўқ, ҳар доим ҳам бундай йўл тутиб бўлмайди. Кўпчилик катта ёшдаги кишилар шубҳаланувчан ва ҳатто, беадаб бўлишади: “Ҳа, мен, аллақачон бу пучаки гапларни эшитдим. Бироқ, мен у қадар гўл эмасман, Сиз менга бу гаплар шунчаки сафсата эмаслигини исботланг, бу ишнинг ҳақиқатдан ҳам фойдали эканлигига мени ишонтиринг”, дейишади. Бу гапларни болалар эмас, фақат катталар айтишади. Болалар эса, ҳаммасига бирдан эришса бўлади, деб ҳисоблашади. Агар уларга: “Учта ҳовузга эга бўлишни истайсизми?”, десангиз, улар Сизга: “Ҳа, учта!”, деб жавоб қайтаришади. Ҳар бирига алоҳида ҳовуз! Бир-бирларига мени ҳовузимга чўмилмайсизлар, дейишади!” Улар ҳовузларни ўзаро бўлишиб оладилар!

Катталарнинг бундай таклифга жавоблари эса тахминан шундай: “Учта ҳовуз? Сизлар ақлдан озибсиз!” қабилида бўлади. Кўпчиликда, ҳатто, биргина ҳовузнинг ўзи йўқ. Ташқари ҳовлингизда битта ванна бўлса ҳам Сизга кифоя”.

Сиз фарқни сездингизми? Устознинг: “Сиз болаларга ўхшамас экансиз, Сизнинг имкониятларингиз иш бермайди”. Ишонувчан бўлинг! Ишонувчанлик – бу болаларча олий фазилат ва у кўп маъно англатади.

Сиз қачонлардир, “боладек ухлапти” деб эшитганмисиз? Бу ўша! Ухлаётган боланинг юзидаги ишонувчанлик, беҳавотирлик. Агар у бугун бажар-

ган вазифаси учун бирор фандан “5” баҳо олса, у қувончини, албатта, ким биландир бўлишади. Илтимоc, Сиз ҳам бу йўлни тутинг.

Қизиқувчанлик, бу лоқайдлик эмас, яхшиликка умид, ишонувчанлик – болалардаги бу ажойиб сифатни албатта, ҳаётимизга қайтаришимиз керак.

БОЛАЛАР

Бола нечта тилни ўрганиши мумкин? Бу фақат Сизга боғлиқ. Сиз қанча истасангиз, Сиз унинг таълимига қанча вақт ажратсангиз, у шунча тилни ўзлаштира олади. Болалар жуда лаёқатли бўлишади. Улар пул топишни, катталар ўйлагандан олдинроқ бошлашлари мумкин.

Ҳар бир бола иккита велосипедга эга бўлиши лозим: бири ўзи ҳайдаши учун, иккинчиси ижарага бериб туриши учун. Бола иккинчи велосипедни нима қилиши мумкинлигини жуда тез тушуниб етишига ишониш осон.

Мен болаларга 40 ёшгача, агар уддабурон бўлишса 35 ёшда бойиб кетишлари йўлларини ўргатаман. Кўпчилик ўзини жуда лаёқатли деб билишади, ҳатто 35 ёшгача бойиб кетишади.

Бола ўзидаги долларни нима қилиши керак? Кўпчилик бундай ўйлайди: “Бир бола бир долларни қандай сарфлашининг нима аҳамияти бор?”

Ё, худойим-э! Қанчалар нотўғри ўйлашади! Сиз болани қачон тарбиялайсиз? Ахир, айнан, ҳозир, Сизда бола ва доллар борлигида бошлашингиз керак. Сиз ўзингизникида туриб оласиз. “У ҳали жуда кичик! Майли ўзи қандай хоҳласа, шундай сарфласин!”

Нима деб ўйлайсиз, бу нима билан тугайди? Шу биланки, бола 50 ни қоралаганда ҳам Сизга ўхшаб муваффақиятсиз бўлади!

Агар болалар ўз қобилиятларини ёрқинроқ кўра олганларида эди, бу долларларини ўз муваффақиятлари учун хурсандлик билан сарфлардилар.

Кўпчилик одамлар ўзларининг кундалик юмушлари учун қайғуришади, нимагаки уларнинг бундан бўлак ташвишлари йўқ. Бундай бўлишига сабаб, улар ҳеч нарсани режалаштирмаганлар, ўзларининг келажакларини тасаввур қилмаганлар, нима қилишлари кераклигини ўз вақтида аниқламаганлар.

КўП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол

Муомалага киришишим қийин бўлган кишига нисбатан юмшоқроқ бўлишга ҳаракат қиламан-у, бироқ: “Агар у менга мулойим бўлганда эди, мен ҳам унга яхши муомала қилган бўлар эдим” сингари фикримни енга олмайман. Унга ён бериш менга малол келади, чунки ёқимсиз одамларни жиним суймайди. Кўнглимга ёқмаган кишилар билан мулоқот қилганда ўзимни носамимий ҳис қиламан.

Жавоб.

Биринчидан, Сиз бу учраши мумкин бўлган ҳолат эканлигини тушунишингиз керак. Кўпол кишилар билан мулойим муносабатда бўладиган туғма қобилиятли кишилар орамизда кўпчиликни ташкил қилади деб ўйламайман. Лекин ҳаёт шундай шакллантирилган, исталган бир одам билан муносабатда қийинчиликларга қарамасдан, биз муваффақиятга эришишимиз учун буни қабул қилишимиз керак. Қуйидагича мулоҳаза юритиш лозим: шундай йўл тутиш керакки, бу мени муваффақиятга олиб келсин.

Иккинчидан, кўнгилсиз одамларнинг қандайдир яхши томони ҳақида ўйлашга ўзингизни ўргатинг.

Бунга ўрганиш учун, бу ҳолатни юзингиздаги аксидан бошлаганингиз маъқул. Кўпчилик муваффақиятли кишиларда намоён бўладиган қарашлар шундай: ҳаракат ҳиссиётдан олдинда юради. Сиз ҳам синаб кўринг, бу усул қандай иш беради?

Масалан: бир киши қайғуга ботган. У ўзини бахтиёр ҳис этиши учун қандайдир ижобий воқеа талаб этиладими? Йўқ. Сиз ўзингизни бахтиёр одамлардек тутишингиз лозим ва шунда бироз вақт ўтиб ўзингизни бахтиёр ҳис қиласиз. Бу фикр исботини топган.

Ўз ҳаракатингизни ўзгартиринг ва Сиз ўз ҳиссиётларингизни ҳам ўзгартира оласиз. Масалан, чинакамига жилмайиб, бир вақтнинг ўзида ғамгин бўлиш мумкин эмас. Сизда бу содир бўлмайди.

Сизга ёқимсиз бўлган одамга самимий ҳиссиётлар ҳадея этишга урининг. Аввалига, майли ўйин бўла қолсин. Ҳечқиси йўқ. Қачонки у Сизнинг самимийлигингизни қадрласа, Сизга яхши муносабатда бўла бошлайди ҳамда Сизнинг хайрли ҳиссиётингиз самимий бўлади.

“Ўзлаштирмасдан ғалаба қозониш: ҳозирги ижтимоий муҳитда одамларни ишонтириш санъатини қандай ўрганиш мумкин” ва “Энг тугал маслаҳатчи: одамларга бирор нарса сотишни эплаш учун улар билан қандай муомала қилиш лозим” китобларининг муаллифи Боб Берг бу ҳақида батафсил ёзган.

Қисқамуддатли тўсиқларни енгиб ўтишга ёрдам бериш учун барчамизга салоҳиятли узоқмуддатли мақсадлар зарур.

Ҳали камбағал эканингизданок олийҳиммат бўлишни ўрганинг. Бинобарин, бир доллардан 10 центни бериш, миллиондан 100 мингини беришдан осонроқ.

Агар Сиз бирор нарсани сотсангиз, кундалик ҳаётингиз учун ишлаб оласиз. Агар маблағ сарфласангиз ва бунда мижозга яхши хизмат кўрсатилса, Сиз бир қанча кўпроқ маблағ топасиз.

ОМАДСИЗЛИК ВА МУВАФФАҚИЯТ ФОРМУЛАСИ

Сиз ўзингиз билмаган нарса ҳақида гапира олмайсиз.

Сиз ўзингиз ҳис қилмаган нарса ҳақида фикр алмаша олмайсиз.

Сиз ўзингизда бўлмаган нарсани бировга бера олмайсиз.

Ниманидир бериш ёки баҳам кўришдан олдин унга эга бўлиш лозим.

Жиддий мулоқотга тайёргарлик кўришингиз керак.

Омадсизлик – бу ягона бўлмаган, бехосдан содир этиладиган хатодир. Омадсизлик – бу нотўғри фикр юритиш ва нотўғри танлашнинг муқаррар натижасидир. Оддий тил билан айтганда, омадсизлик, бу қандайдир бўлакча, ҳар куни такрорланадиган бир қанча хатоликлар мажмуасидир.

Лекин, нега инсон хато қилади ва уни ҳар куни такрорлайди? Негаки, киши хатосига унчалик аҳамият бермайди.

Бизнинг кундалик ишларимиз бир қарашда биз учун аҳамиятли эмасдай. Кичик бир йўқотиш, нотўғри қарор ёки бўш йўқотилган соат жиддий салбий оқибатларга олиб келмайди.

Кўпинча биз хатоларимизни тезгина натижа беришини кўрмаймиз.

Агар биз охирги 90 кун мобайнида ҳеч бир китоб ўқимаган бўлсак, бу ҳаётимизда ҳал қилувчи ўзгаришга олиб келмайди. Ва, агар мана шу 90 кун давомида ҳеч қан-

дай кўнгилсизлик юз бермаса, биз навбатдаги 90 кунда ҳам буни давом эттирамиз, яна ва яна. Нима учун? Нимагаки, ҳеч қандай хатарли воқеа рўй бермади. Айнан мана шунда катта хавф яширинади. Бизнинг бирорта ҳам китоб ўқимаганимиз ёмон. Ундан ҳам ёмони биз бунинг қай даражада муҳим эканлигини ҳам сезмадик.

Қай бир кимса нотўғри овқатланса, саломатлиги борасида муаммолар келиб чиқади. Мазали, бироқ зарarli овқатдан лаззатланиш келгусидаги оқибатларни беркитади. Кўринишидан улар унчалик муҳим эмасдек. Тамаки чекадиган ва ичадиган кишилар йиллар сайин бу ишларини давом этишаверади, худди шунингдек, бунга унчалик аҳамият беришмайди. Кўпчилик ҳолларда хатолар интиқомнинг муқаррар вақти-соати келмагунча давом этаверади. Ва Сиз аҳамият бермаган хатоларингиз учун тўлаб беришга мажбурсиз.

Омадсизликнинг энг ёмон томони шундаки, кўққисдан билдирмасдан юз беради. Бизга ҳаммаси рисоладагидек кечаётгандай туюлади. Ҳаёт шодлик ва бойликка тўла бўлиши, ҳеч бир кўнгилсизлик юз бермаслиги мумкин. Биз шунчаки, оқим бўйлаб кун сайин хатоларимизни такрорлаганча, нотўғри ўйлаганча, ёлғон овозларни эшитганча, нотўғри йўлларни танлаганча сузиб бораверамиз.

Бизнинг бошимизга кеча осмон қулаб тушгани йўқ, аксинча, бизнинг барча ҳаракатларимиз аввалдан ноўрин бўлган. Бизга гўё бунинг ҳеч бир ёмон оқибати йўқдек туюлаверади, шунинг учун ҳам биз ишни шу тарзда давом эттираверамиз. Бироқ, эътиборли бўлмоқ зарур!

Агар биз хато қилган кунимизнинг охирида осмон бошимизга қулаганида эди, шубҳасиз, биз чора қўллаган бўлар эдик. Худди ота-онасининг огоҳлантиришига қарамасдан, қўлини оловга тутадиган гўдақдек, таъсир оний дақиқаларда юз берганида

эди, биз ҳам хатоларимизни қайта, қайта такрорламаган бўлар эдик.

Афсуски, омадсизлик бизни ота-оналаримиз сингари огоҳлантира олмайди.

Ўз дунёқрашимизни ўзгартиришимиз зарур. Бизни ҳар бир қадамимизда йўналтириб турган кучли шахсий фалсафа орқали биз уларни англаб етишимиз, ҳақиқатда нимани ифодалаши ва нимага олиб бориши мумкинлигини тушунишимиз лозим.

Агар Сиз оддий ҳаракатларни амалга оширсангиз ва уларга доимий амал қилиб борсангиз, омадсизлик формуласи сингари, муваффақиятлар формуласини ҳам тушуниш ва унга амал қилиш сиз учун, албатта, осон кечади. Мулоҳаза қилиб кўришингиз учун қизиқ савол туғилади: “Муваффақият формуласига эришиш учун омадсизлик формуласидаги хатоларни нима билан алмаштириш лозим?”

Муваффақиятнинг ҳам, омадсизликнинг ҳам оқибатлари бўлади ва бу айнан, содир этилган воқеанинг муқаррар тухфаси ёки надомати бўлиши мумкин. Агар бу ҳақиқат бўлса, нима учун кўпчилик келажак ҳақида фикр юритиб кўришмайди? Бу жуда оддий: улар айни сонияларда шу қадар бандларки, уларга буларнинг барчаси аҳамиятсиздек туюлаверади.

Муаммолар ва қувончлар уларни шунчалар ғарқ қиладики, улар эртанги кун ҳақида ўйлаб ҳам кўришмайди. Бироқ, биз ҳар кун маълум бир дақиқаларда келажакка назар ташлашга одатлансак, ўз ҳаракатларимизнинг оқибатини кўра олишимиз мумкин.

Бундай қимматли маълумотга эга бўлиб, биз ўз хатоларимизни муваффақиятли ҳаракатларга алмаштиришимиз мумкин. Бошқача қилиб айтганда, агар биз келажакни олдиндан кўра олсак, биз ўз фикрларимизни ўзгартира оламиз. Хатоларимизни тўғрилаймиз ва эски ёмон одатларимизни ижобий янгиларига алмаштираамиз.

Муваффақият формуласининг ажойиб бир фази-лати бор: қатор оддий ижобий ҳаракатларни ҳар кун такрорлаш, тезкор натижаларга эриштиради. Агар биз кундалик хато ва камчиликларимизни ижобий одатларга ўз ихтиёримиз билан алмаштириб бор-сак, қисқа вақт оралиғида ижобий натижаларга эри-шамиз. Агар биз овқатланиш тартибларимизни ўз-гартирсак, соғлигимиз бир неча ҳафталар ичида ях-шиланади. Биз жисмоний тарбия машқлари билан машғул бўлсак, тез орада ўзимизни тетик ҳис қила бошлаймиз. Мутолаа қилишни бошлаганимизда эса, ақллироқ ва ўзимизга ишонишимизни сезамиз.

Кунда такрорланадиган ҳар қандай ҳаракат бе-назир оқибатларга олиб келади. Ўз навбатида, бу янги одатларни юксалишга жалб этади.

Кишида янги одат ва кўникмалар орттирилиши-нинг ажойиб томони шундаки, улар бизнинг фи-кр-мулоҳазаримизни тубдан ўзгартириб юбориши мумкин. Агар биз бутуноқ китоб мутолаа қилишни, ён дафтарча юрғизишни, машғулотларга қатнашни, янада кўпроқ мушоҳада юритишни бошлаб юбор-сак, бугунги кун бизни гўзал келажак сари етакла-ган илк кунимиз бўлиб қолар эди. Агарда биз бугун, кичик бўлса-да, жиддий камчиликларимизни ама-лий ва фойдали одатларга алмаштириш учун онгли ва узлуксиз салоҳиятимизни сарфлаб кўпроқ ишла-ганимизда эди, биз ҳеч қачон жўн ҳаёт тарзига қай-тмасдан, ҳақиқий неъматлар билан тўла ҳаётдан лаз-затлана олар эдик.

ЕТАКЧИЛИК

Оиладаги, ишдаги ва таълим соҳасидаги ҳақиқий етакчилар ниятларини ютуқ дея қабул қилиб янглишмайди.

Менежерлар одамлар ўзларини аслида қандай бўлса, шундай кўришига ёрдам беради.

Етакчилар инсонларга уларни аслидан яхшироқ кўришга ёрдам беради.

Етакчилар содда бўлмаслиги керак.

Олдин мен: «Ёлғончилар алдамаслиги керак» деб айтардим. Бу эса, сўзларнинг беъмани комбинацияси экан. Ёлғончи алдаши керак – у шунинг учун ёлғончи. Шу сабабли уни шундай аташади. Сиз ундан яна нимани кутаяпсиз?

Биз муҳтожларга эмас, балки муносиб инсонларга ёрдам беришимиз керак. Ҳаёт кўпинча ҳожатманд муҳтожларга эмас, шунга сазовор, лойиқ бўлганларга ёрдам беради.

Менинг устозим: «Шуни қилинг» демасдан, «Келинлар, шундай қиламиз» деб айтарди. Жуда яхши айтилган: «Келинлар, бирга қиламиз».

Етакчилар баъзи одамлар, албатта, қаршилик кўрсатишини тушуниши керак. Нимага бундай бўлишини англаш учун вақтингизни сарфламанг, яхшиси, улар кимлигини билиб олинг.

Баъзи одамлар билан мулоқот қилишда, мен одатда шундай йўл тутаман. Кимдир: «Мен билан ҳар доим кўнгилсизликлар содир бўлади – бир униси, бир бошқаси... Нима учун мен билан доим бундай воқеалар бўлади?» деганида, Мен оддийгина: «Ўлдирсангиз ҳам, мен билмайман. Билганим шуки, бундай воқеалар менинг фикримча, Сизга ўхшаган одамлар билан содир бўлади» деб жавоб бераман.

Етакчиликнинг мақсади – ишини яхшироқ бажаришга ҳаракат қилса-да, иши ёмон чиқадиган, шунингдек, қўлидан иш келадиган, лекин ундан ҳам кўпроғига эришмоқчи бўлганларга кўмаклашишдир. Агар Сиз ҳақиқий етакчи бўлсангиз, Сиз, уларни қаерга етаклашингиз ҳақида қарор қабул қи-

лишдан олдин, инсонларнинг нимани ҳис қилиши ва хоҳлашини тушунишингиз керак.

Ўдингизда тутинг, етакчиликнинг пойдевори ИНТИЗОМ ҳисобланади, интизомнинг етишмаслиги муваффақиятсизликка олиб келади.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Жим, Сизда ўсмирлар учун «Буюкликнинг учта калити?» номли видео бор.

Бу қандай учта калит?

Жавоб.

Агар ёш киши ёки катта одам узоқ вақт давомида, бу учта оддий нарсани бажаришга эътибор қилса, ишонаманки, у албатта муваффақиятга эришади.

Ўз олдингизга мақсад қўйинг.

Мен буни келажакни кўриш деб айтаман. Кўплаб одамлар, болалар ҳам, келажакдаги порлоқ истиқболларни кўриши учун маълум ҳаракатлар, зўр бериб тиришқоқлик қилиши керак.

Биз уларни қизиқтириш ва ишонтириш учун, бир нимага эришиш учун бугун ҳаракат қилиш керак, келажакда муваффақиятга эришиш йўлида бугун қийинчиликларни енгиш кераклигини тушунтириб, болаларга келажакни аниқ кўриши учун ёрдам беришимиз керак.

Мақсадни англаш ва аниқ белгилаш уларга буни бажаришга ёрдам беради.

Ўзингизни такомиллаштириш устида ишланг.

Ўзингизни таълим олишингизга мунтазам сармоялар киритинг ва билимлар банкингиз Сизга ҳаётингизнинг асосий дивидендларини тўлай-

ди. Мен иложи борича, китоб ўқишга, аудиокассеталар билан ишлашга, семинарларга қатнашишга

кўпроқ вақт сарфлашни, кундалик тутиш ва бошқа муваффақиятли инсонлар билан мулоқот қилишни таклиф қиламан. Чарли Тремендос Джонс айтишича, беш йилдан кейин Сиз ўзингиз ўқиб чиққан китобларнинг, аралашиб юрган инсонлар доирасининг йиғиндиси бўласиз.

Ўзингизнинг маблағларингизни режалаштиринг.

Мен буни 70/30 режаси деб атайман. Пулларни қўлга киритгач, 10% жамғаришга қолдиринг, 10% сармояларга сарфланг ва 10% муҳтожларга беринг. Бундан ташқари, фарзандингизнинг молиявий мустақиллигини кафолатлаш учун, пулларни аяманг.

Ўйлашимча, ушбу учта банднинг ҳаммаси, ота-оналар, шунингдек болалар учун ажойиб маслаҳат ҳисобланади.

Янги одатни тарбиялаш учун энг зўр вақт, бу Сизнинг фикрингиз кучли бўлган пайти. Агар, бирор нима олмоқчи бўлсангиз – астойдил сўранг. Яратгандан ниманики астойдил сўрасангиз, жавобсиз қолдирмаганидек.

Сиз денгизга чой қошиғи билан бормаётганингизга ишонч ҳосил қилинг. Болалар Сизнинг устингиздан кулмаслиги учун, ҳеч бўлмаганда, пақирча олинг.

Сиз миллионер бўлганингиздан кейин, ўзингизнинг барча пулларингизни сарфлашингиз мумкин, чунки асосийси миллион доллар эмас, балки шаклланишингиз жараёнида Сизнинг кимга айланганингиздир.

ЎЗИНИ ТАРБИЯЛАШ

Ажойиб келажагингизнинг асосий КАЛИТИ - Сизнинг ўзингиз. Ишонаман, шахсий ўсишингиз, келажагингизга таъсир кўрсата оладиган энг муҳим туртки ҳисобланади.

Биз савдо ўсиши, даромад ошиши, активлар ўсиши ҳақида гапиришимиз мумкин, бироқ, бунинг барчаси Сизнинг шахсий ўсишингизсиз бўлмайди.

Бу ҳақиқатан ҳам, барча нарсаларга эшик очади.

Бу муҳим тезисни эслаб қолинг: «Яхши келажаkning асосий калити - Сизнинг ўзингиз».

Яна такрорлаб ўтаман. «Яхши келажагингизнинг асосий калити - Сизнинг ўзингиз».

Ушбу ҳикматли иборани, Сиз ҳар куни кўзингиз тушадиган жойга, ваннага, ошхонага, офисга ёзиб қўйинг. «Яхши келажагингизнинг асосий калити - Сизнинг ўзингиз».

Ҳаётингизни ҳар кунида эсингизда сақланг, доимо: «Асосий калит - Сизнинг ўзингиз» эканлиги ҳақида ўйланг.

Сизга келажақда ёрдам берадиган кўп омиллар бор. Агар Сиз кучли, прогрессив фирмада ишлагингиз, бу Сизга ёрдам беради. Агар фирма яхши товар, хизмат кўрсатишга эга бўлса, бу билан сиз албатта ғурурланасиз.

Агар фирмангизда ўқиш учун яхши шароитлар бўлса, - бу, албатта, Сизга ёрдам беради. Бўрон бўлмаслиги, машинангиз бузилмаслиги, фарзандларингиз касал бўлмаслиги, қўшниларингиз одобли инсонлар бўлиши, қариндошларингиз Сизни безор қилмаслиги, жуда совуқ ҳам ва жуда иссиқ ҳам бўлмаслиги кабиларнинг барчаси келажагингизга таъсир кўрсатади.

Агар нархлар ва солиқлар ошмаса, агар иқтисодиёт барқарор бўлса, бу ҳам ёрдам беради. Биз бу рўйхатни чексиз давом эттиришимиз мумкин, лекин бир нарсани ёдда тутинг: биз ҳозир айтиб ўтганларимиз ва кўплаб бошқа нарсалар - Сизнинг келажагингизда катта роль ўйнамайди.

«Яхши келажагингизнинг асосий калити - Сизнинг ўзингиз». Бу жуда муҳим ва Сиз буни эсда сақлашингиз керак. Асосий калит - Сизнинг ўзингиз.

Менинг дўстим: «Сиз ўртача даромаддан юқори даражадаги даромадга қандай қилиб эришдингиз?» деган саволга шундай жавоб берган: «Жуда оддий. Мен ўртачадан юқори даражадаги одам бўлдим. Ўз устингизда ишланг».

Яна у: «Бир-бирингизнинг қўлингизни қандай қисишингизга эътибор беринг. Кўп одамлар муваффақиятли бўлишни ҳоҳлайди, бироқ улар қўлни қандай қисиш устида ишламайди. Улар фаол одамнинг қўл сиқиши суст бўлмаслиги кераклигини тушунишмайди. Очиқ табассум қилишга, ўз туйғуларингизни ёрқин кўрсатишга, ўзингизни ишга тўлиқ бағишлашга, бошқа одамлар билан қизиқишга ўрганинг. Кўпроқ нарсага эга бўлиш учун – ўзгаринг, бошқача бўлинг. Эсингизда тутинг, Сиз хизматга сарфлайдиганга нисбатан, ўзини тарбиялашга кўпроқ вақт ва куч сарфлаш керак» деб айтди.

Иккита ҳар хил одам бир фирманинг ўзида ҳар хил маош олиши Сизга ғайриоддий кўринмайдими?

Бири энг кўпида ойига 100\$ маош олади, бошқаси эса 1000\$ дан ортиқ.

Бундай тафовутга нима таъсир кўрсатади? Агар товар бир хил, ўқитиш бир хил, иккаласида адабиёт ва асбоблар бир хил, икковининг устози, режаси бир бўлса, иккаласи ҳам бир хил маърузаларга қатнашган бўлса, нега бири 100\$ олади, иккинчиси 1000\$? Эслаб қолинг, бу фарқ шахсда, унинг сиртида эмас, ичида мавжуд. Сеҳрли нарсалар, сеҳрли китоблар, сеҳрли фильмлар бор, дейишади. Сеҳрли учрашувлар бўлади. Бироқ уларни мафтункор, сеҳрли қиладиган нарса бизнинг ичимизда. Сеҳр, мафтункорлик ишончда, тиришқоқликда, ишда, фикрлар-

да, қўл сиқишда, табассумда, ҳайратда ва қатъиятликда. Ҳақиқий сеҳргарлик ҳамдарадликда ва ғамхўрликда, бизнинг ичимиздаги кучли туйғуларда яширинган. Бизнинг ҳаммамизнинг орамиздаги фарқ бизнинг ичимизда жойлашган.

Сиз ҳаммадан фарқ қиласиз. «Яхши келажагинизнинг асосий калити - Сизнинг ўзингиз». Бу жуда муҳим ва буни эсда сақлашингиз керак. Асосий калит- Сизнинг ўзингиз.

ТАЪЛИМ/ЎҚИШ

Таълим олиш Сизга ҳаёт учун пул топишга кўмаклашади, маълумотингизни оширишингиз Сизга бойликка эришишга ёрдам беради.

Барча билимларни қўллаш ва истаган нарсамизни эгаллаш учун Биз ўқишимиз керак.

Таълим олиш – бойликнинг бошланиши. Таълим – саломатликнинг бошланиши. Таълим – маънавиятнинг бошланиши.

Масалан, ҳар биримиз яшаш учун керакли ҳуқуқий билимларга, тиббий саводга, бола тарбияси, ҳуқуқий савод, одоб-ахлоқ қоидалари, овқатланиш маданияти, маиший техникадан фойдаланиш қоидалари, истеъмолчи ҳуқуқлари –каби билимларига эга бўлишимиз керак.

Оддий бемор ҳам, дори қўллаш йўриқномасидаги фойдали ва зарарли томонлари билан танишиб чиқиб, кейин дори қабул қилиши керак. Одамларнинг кўпчилик муаммолари “шундай билимлари йўқлигидан” келиб чиқади.

Ўрганиш жараёнида ва ҳақиқатни тушуниб етишда, англашда ажойиб жараёнлар туғилади.

Агар одам нотўғри йўлдан кетса, уни бу йўлдан қайтишга кўндириш қийин.

Таълим унинг ўзини шуни бажаришга мажбур қилади.

Қизиқишларингизни иккита нарсага қаратиб жамланг: ҳаёт ва инсонлар. Агар Сизга қизиқарли бўлса, келинг бу ҳақида суҳбатлашамиз.

Агар мактабда ўқиётган бўлсангиз, таълим олаётганингизга ишонч ҳосил қилинг. Билимни қандай эгаллашингиз ва ундан келажақда қандай фойдаланишингиз, ўзингизга боғлиқ. Сизга маслаҳатим: мактабдан уларсиз кетманг. Ўзингиз таълим олишингизга сарфлайдиган пулларни ҳеч қачон қизганманг, аяманг. Агар ўзингизни тарбиялаш, ўқитиш йўлига ўтсангиз, Сиз фойдаланишингиз мумкин бўлганидан анча кўп билимни эгаллайсиз.

Ўз билимларингизни ва ғояларингизни кимлардир билан бўлишганингизда, нима содир бўлади? Агар фикрингизни 10 киши билан бўлишсангиз, улар уни бир марта эшитишади, Сиз эса 10 марта.

Осон бўлишини тиламанг, Ўзингизнинг яхшироқ бўлишингизни тиланг. Иш камроқ бўлишини тиламанг, аксинча, ишни бажариш натижасида кўпроқ кўникмаларни эгаллашга интилинг.

Синовларнинг камроқ бўлишини истаманг, кўпроқ доноликни истанг.

МОҲИР ЕТАКЧИЛИК БЕЛГИЛАРИ

Мақсадга эришишда энг муҳими – унга етишиш йўлида қандай ўзгаришингиз. Ҳамма моҳият якуний натижада эмас, уни бажариш бўйича қилинган ишда. Агар Сиз нуфузли, эътиборли одамларни жалб қиладиган етакчи бўлмоқчи экансиз, ўзингиз шундай одамга айланшингиз керак.

Етакчилик – Сиздаги мулкдор, менежер ва ота-она сифатида истеъдод, тажриба ва имкониятларни жалб қилиш қобилияти.

Етакчилик – инсоннинг тақдирга ташлайдиган улкан даъвати чақириғи.

Етакчиликда энг муҳими – ўзини камолотга етказиш. Ҳамма буюклар улкан маррага, катта натижага эришгунича ўз устида тинимсиз ишлаган.

Мана бир нечта қоидалар:

Кучли бўлишни ўрганинг, бироқ қўпол бўлишни эмас. Алоҳида, катта обрўга эга, кучли, истеъдодли етакчи бўлиш учун бутун кучни бериш талаб қилинади. Баъзи одамлар қўполликни куч деб қабул қилади. Бу ёмон.

Кучсиз эмас, меҳрибон бўлишни ўрганинг.

“Андишанинг оти қўрқоқ” деманг.

Биз эзгулик билан кучсизликни адаштирамастимиз керак.

Эзгулик –бу ожизлик эмас.

Эзгулик, меҳрибонлик – бу кучнинг маълум тури.

Биз инсонга ҳақиқатни, ростини айтишимиз учун меҳрибон бўлишимиз керак. Биз барчасини охиригача ойдинлаштириш учун меҳрибон бўлишимиз керак.

Биз адашмаслигимиз, янглишмаслигимиз, унга ҳаммасини, борича айтиш учун ҳам, меҳрибон бўлишимиз керак.

Безори эмас, дойурак жасур бўлишга ўрганинг. Муваффақиятли бўлиш учун Сиз жасурлигингизни намойиш қилишингиз керак.

Бошқаларга таъсир кўрсата олиш учун, етакчи бўлиб улардан олдинда юришингиз керак. Сиз биринчи бўлиб камон отишингиз, биринчи бўлиб қийинчиликларни аниқлашингиз ва муаммони ҳал қилишни бошлашингиз лозим.

Кўрқоқ-юраксиз эмас, камтар бўлишга ўрганинг. Сиз журъатсиз инсон бўла туриб, муваффақиятга эриша олмайсиз.

Баъзилар кўрқоқликни камтарлик билан адаштиради. Тавозе, итоаткорлик – бу Тангрининг сўзи.

Бу иззат-икром ва мўъжиза туйғуси

Бу инсон қалби ва руҳини англаш. Бу инсонда умрининг охиригача мавжуд бўлган қандайдир ноёб нарса борлигини тушуниш.

Итоаткорлик, мўминлик – Биз билан юлдузлар орасидаги масофанинг қанчалар катта эканини, шу билан бирга, Биз Коинотнинг бир қисми эканлигимизни тушуниш. Итоаткорлик – қадр-қиммат, журъатсизлик – касаллик. Журъатсизликни даволаса бўлади.

Мағрур бўлинг, лекин манман, такаббур эмас. Муваффақиятга эришиш учун ғурурли бўлиш керак.

Бу ғурур ўз иштиёқи ҳақида айтишга, жамиятда ўз ўрнини эгаллашга ва етакчи бўлишга кўмаклашади. Сиз ғурурли бўлишингиз керак, лекин манман эмас. Манманлик билимсизликни меваси. Бунда одам ҳеч нимани билмаслиги ҳақида билмайди.

Манманликнинг яна бир тури бор – тоқатсизлик, чидай олмаслик.

Агар одам ақлли ва манман бўлса, биз бунга чидашимиз мумкин. Бироқ, агар у нодон ва манман бўлса, бу сира тўғри келмайди.

Юмор ҳиссини ривожлантиринг, лекин аҳмоқлик, нодонликдан сақланинг. Юмор етакчи учун жуда муҳим.

Етакчиликда зукко, бефаросат эмас, балки мароқли гапириш керак.

Охирида, реал дунёда ҳаққонийлик билан яшашга ҳаракат қилинг. Ўзингизни қийнаманг. Ҳаётни борлигича қабул қилинг.

Ҳаёт бетакрор. Бизларга яратганнинг берган турфа хил, бебаҳо неъмат. Баъзилар уни фожиавий даҳшатли дейди, лекин мен у ноёб деган фикрдаман. Оддий турмуш ноёб. У бутунлай жалб қилиб олади.

Мен бир етакчига хос бўлган хусусиятлар, бошқасига умуман тўғри келмаслигини аниқладим. Лекин етакчиликнинг фундаментал кўникмалари ҳаммага тўғри келади ва ишда, жамиятда, уйда ёрдам беради.

ШАХСИЙ ЖАВОБГАРЛИК

Ўзингизни қурбон қилманг. Кўчада Сизни пойлаб турган ўғрини эсингиздан чиқаринг.

Сизнинг миянгиз ичидаги ўғрини нима қилиш керак? Сиз билан содир бўладиган ҳамма ходисалар ҳам - ҳаётингиздаги энг муҳим воқеалар эмас. Булар ҳамма билан юз беради. Масала ҳаётингизни ҳал қилиб, белгиладиган ва ундаги энг муҳим ҳисобланадиган нарсаларга қандай муносабатда бўлишингизда.

Сиз мамлакатда тартибсизлик деб айтасиз. Бу билан ерни ва уруғларни, қуёш нури ва ёмғирни қарғагандек бўласиз. Сиз эга бўлган барча нарсаларингизни қарғаманг. Сизнинг шахсий сайёрангиз бўлганидагина, у билан билганингизни қилишингиз мумкин. Қолган ҳамма нарсани Сизга муносиб аталганидек қабул қилишингиз керак.

Оломондан узокроқ бўлинг. Унинг вазиятларини ҳисобга олманг.

Ўз тақдирингизни қўлингизга олинг.

Буйруқларни эмас, маслаҳатларни қабул қилинг. Ўзингизга буйруқлар беринг.

Кунларнинг бирида Абрахам Линкольн: «Мен ҳеч кимнинг қули бўлмагунимча, ҳеч кимнинг хўжайини бўлмайман» деб айтган.

Масъулиятни ўз қўлингизга олишингиз керак. Мавжуд шароитларни, йил фасллари эки шамолни ўзгартира олмайсиз, лекин Сиз ўзингизни ўзгартиришингиз мумкин.

Айнан шунга масъулиятли бўлишингиз лозим.

Сиз осмондаги юлдузларга таъсир кўрсата олмайсиз, лекин ўқийдиган нарсангизга, ўзингизнинг касбий кўникмаларингизни ривожлантиришингизга, ўз устингизда ишлашингизга жавобгар бўлишингиз керак.

Маошингиз иш берувчингизга эмас, балки ўзингизга боғлиқ. Иш берувчингиз мутахассис сифатидаги аҳамиятингизга таъсир кўрсата олмайди, Сиз эса таъсир қиласиз.

Сиз ё истакларингизни чеклашингиз, ё ўзингиздаги ишга алоқадор сифатларингизни яхшилашингиз лозим.

Савдо-сотик билан боғлиқ касбларда, ҳақиқий иш мол сотилганидан кейин бошланади.

Яшаш тарзи – “ноёб” ҳаёт кечириш. Майли, бошқалар нолойиқ яшасин, фақат Сиз эмас.

Майли, бошқалар майда нарсалар устида низолашсин, фақат Сиз эмас.

Майли, бошқалар ўз келажагини кимларнингдир қўлига топширсин, фақат Сиз эмас.

ЭЪТИБОРНИ ЖАМЛАШ

Эътиборни жамлаш борасида мен учратган энг зўр маслаҳат қуйидагича: «Қаерда бўлсангиз ҳам, ўша ерда бўлинг».

Ишдамисиз – унда ишланг. Ўйнаяпсизми – унда ўйнанг.

Ҳар бир ишни чин юракдан бажаринг.

Ҳамма нарсага, қиладиган ишингизга ва Сиз мулоқот қиладиган одамларингизга эътибор беринг.

Иш жараёнида натижага эмас, жараёнга эътибор қаратинг. Эътиборли бўлинг.

Кун бўйи сандиралаб, ишсиз, бекор юрманг.

Қайси ишни бажарсангиз ҳам, қабул қилиб олган ҳолатидан яхшироқ қилиб бажаришга интилинг.

Олдинлари: «Мен умид қиламанки, ҳаёт ўзгаради» деб айтардим. Кейин эса ўз ҳаётини ўзгартиришнинг ягона йўли, бу ўзини ўзгартириш эканини тушуниб етдим.

ФЕРМЕР СИНГАРИ ФИКРЛАНГ

Сиз муваффақият изидан қувмаслигингиз керак, аксинча уни ўзингизга тортишингиз керак.

Бизнинг саноатлашган асрда Биз дуч келадиган қийинчиликлардан бири шундан иборатки, фаслларни ҳис қилиш туйғусини йўқотганмиз. Йил фаслларига қараб устуворликлари ўзгарадиган фермерга таққослаганда, бизга ҳаётнинг табиий ритми таъсир кўрсатмайди. Оқибатда, ҳозир нима муҳим эканини аниқлай олмаймиз.

Келинг, бир мисолда кўриб чиқайлик:

Фермер учун баҳор – йилнинг энг фаол фасли. Бу пайтда у саҳардан то кун ботгунича ишлаши керак. У ўз ускуналарини тартибда сақлаши керак, чунки экишни ўз вақтида яқунлаш учун унда вақт жуда кам. Қиш келганида, тез бажариладиган иш тугайди ва фермер дам олади.

Мазкур мисолда – биз учун сабоқ бор. Ўз ҳаётингизнинг мавсумларидан фойдаланишни ўрганинг. Ҳал қилиб олинг: қачон ишлаш керак, қачон дам олиш, қачон диққатни жамлаш, қачон ишни ўзибўларчиликка топшириш керак.

Йиллаб 9 дан 5 гача ишлаш осон. Лекин у ҳолда Сиз афзалликларни ва ҳаётий цикларни таби-

ий ҳис қилишни йўқотасиз. Йиллар - топшириқ ва мажбуриятларнинг туганмас қаторига аралашиб кетишига йўл қўйманг.

Ҳаёт қадриятларини кўздан йўқотмаслик учун, ўз ҳаёт цикларингизни кузатиб боринг.

БЕПАРВОЛИК

Биз ҳаммамиз: «Кунига биттадан олма егин ва Сизга ҳеч қачон шифокор керак бўлмайди» деган гапни эшитганмиз.

Сизга саволим бор: агар бу ҳақиқат бўлса-чи?

Ахир бу жуда осон-ку – ҳар куни бир дондан олма ейиш. Бироқ муаммо шундаки, буни бажармаслик ҳам, худди шундай осон.

Бепарволик инфекция сингари сезиларсиз бошланади ва кейин касалликка айланади.

Юрак касалликлари фақат Американинг ўзида кунига мингдан ортиқ кишининг ҳаётини олиб кетади ва 90% ҳолатларда бу касалликларнинг сабабчиси – бепарволикдир.

Нимага кўпчилик одамлар истаган нарсасига эга бўлмаслигининг сабабларидан бири – бепарволикдир.

Кимгадир тақдим қилишингиз мумкин бўлган энг катта совғангиз - Сизнинг ўзингиз. Мен авваллари: «Агар Сиз мен ҳақимда ғамхўрлик қилсангиз, мен сиз тўғрингизда ғамхўрлик қиламан» деб гапирардим. Ҳозир эса: «Агар Сиз мен учун ўзингиз ҳақингизда ғамхўрлик қилсангиз, мен Сиз учун ўзим ҳақимда ғамхўрлик қиламан» деб гапираман.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Яқинда мен «Муваффақият йўлидаги синовлар» кассетасини тинглаганимда, Жим бир неча марта: «Сиз 40 ёшга келиб, агар ақлли бўлсангиз – 35 ёшга келиб, агар ноёб истеъдодларингиз бўлса, ундан ҳам илгари молиявий мустақил бўлишингиз керак», деб айтганини эшитдим.

Менга қизиқарли бўлди ва бу ҳақида ўйланиб қолдим.

Мен у тавсия қилган учта китобни ўқияпман. Жим тавсия қиладиган яна бошқа китоблар борми?

Жавоб.

Кўплаб китоб ва аудиокассеталар бор. Сиз уларни ўқишингиз ва тинглашингиз мумкин. Улардан баъзиларини айтиб ўтаман. Лекин Сиз учта муҳим ишни қилишингиз лозим. Улар қуйидагилар:

1. Сизни моддий мустақилликка етакловчи режани ишлаб чиқишни, ўзингиз учун ҳал қилинг.

2. Бу масала бўйича барча мавжуд адабиётни ўрганиб чиқинг.

3. Кейина режа ишлаб чиқинг ва уни бажаринг.

Молиявий мустақилликка эришиш учун мана бир нечта тавсия қилинган китоблар:

«Вавилондаги энг бой одам», «Ўйла ва бой бўл», «Бой сартарош», «Миллионер Эшик ортида» ва «Бой ота, камбағал ота».

Муваффақиятга эришиш учун, ўзингизни тубдан ўзгартиришингиз керак.

Бир неча содда одатлар, ҳаётингизга таъсир қилиши мумкин ва Сиз қандай қилиб кейинги 90 кунда

Ўзгаришингизни кўрасиз. Кейинги 12 ой ёки 3 йил ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Муваффақиятга Сиз бир ўзингиз эриша олмайсиз.

Бой қаландарни топиш жуда мушкул.

Кўпчилик баҳорда экади ва ёзда дам олади.

Агар далага ўз вақтида экин экилса, у ҳолда ёз бўйи оғир меҳнат қилишингизга тўғри келмайди, унга фақат қараб турса кифоя.

БУГУН – БУ КЕЧАГИ ЭРТАГА

Инсон йўқ нарсадан бир нарса ярата билишдек ажойиб қобилиятга эга.

Одамлар ўт босган далаларни боғларга айлантириши ва бир тийиндан миллионлар қилиши мумкин.

Биз эртанги кунни кутганимизда ва у ниҳоят келганида, буз уни бугунги кун деб атаймиз.

Бугунги кун – бу кечаги эртага. Масала биз бунга қандай муносабатда бўлишимизда. Кўп ҳолларда биз эртанги кунни бекорга йўқотамиз, чунки биз уни кеча ва бугун йўқотганмиз.

Биз қилишимиз мумкин бўлган барча нарсалар бизнинг эзгу ниятларимизга қарамасдан қўлимиздан чиқиб кетиши мумкин, токи биз ягона қайтарилмас кунни ўтмишда йўқотганимиз сабабли содир бўлиши керак бўлган ҳодиса воқеалар бизга билдирмасдан ғойиб бўлганини англашимиз керак.

Ҳар биримиз тўхтаб ўзимизга эслатишимиз лозим: соатлар дақиқалар сониялар ўтмоқда. Биз туғилган ондан юра бошлаган соатлар, қачондир тўхтайди.

Вақт биз ҳаммамизни тенглаштиради. Вақт ҳеч кимни ажратмасдан, яхшини ҳам, ёмонни ҳам олиб кетади. Ҳар қайсимизга турфа имкониятлар беради, бироқ биздан қатъиятни, тиришқоқликни талаб қилади. Ҳаёт поёнига етганида, хатоларни тузатиш учун

иккинчи имконият бўлмайди. Ҳаётимиз дақиқаларини санаб ўтказадиган соатлар, ютуқлар ва омадсизликларимизга эътибор бермайди. Уларга бари бир, Сиз ютуққа эришдингизми, омадсиз бўлдингизми.

Улар баҳоналар, ростгуйлик ёки тенг ҳуқуқликка назар писанд қилмайди.

Муҳими фақат, биз ўз ўйинимизни қандай ўйнаганимизда.

Ҳар қандай ёшда инсонда вақтни ўткир сезиш лаҳзалари бўлади, у уни дарҳол ҳаракат қилишга ундайди ва мажбурлайди.

Лекин биз ҳаётимиз ҳар дақиқасининг қадрига етишимиз керак - бу дақиқалар шу қадар аҳамиятсиз кўринадик, уларнинг йўқолганини биз кўпинча сезмаймиз ҳам.

Бизда ҳали вақт бор. Нимага қодир эканимизни кўрсатиш учун ҳамон кўп имкониятларимиз, кўплаб фурсатларимиз, кўп йилларимиз бор. Орамиздаги кўпчилик учун азон, пешин, шом, эрта, индин, келаси ҳафта, келаси ой, келаси йил келади. Бироқ, агар биз вақтни ўткир сезиш туйғусини ривожлантирмасак, олдиндаги соатлар, ҳафталар, ойлар ва йиллар, вақт бекорга сарфланади. Вақт туганмас эмас! Яратганнинг ҳаммага санаб берган вақти, ўлчаб берган ризқи бор.

Шундай экан, агар Сиз эртага ўз орзуларингизни рўёбга чиқармоқчи ва мақсадларингизга эришмоқчи бўлсангиз, бугун бошланг, уларни юзага чиқариш йўлида илк қадамларни қўйинг.

РЕЖАЛАШТИРИШ

Мен одамларнинг ажойиб хусусиятини аниқладим. Уларнинг кўпчилиги ҳаётдан кўра, ўзининг таътилини пухталиқ билан режалаштиради. Эҳти-

мол, ҳаётни режалаштирмаслик уни амалга оширишдан осонроқдир.

Агар сиз ўзингизнинг ҳаёт режангизни тузмаган бўлсангиз, Сизда бошқаларнинг тузган режасидан фойдаланишнинг барча имкониятингиз бор. Лекин у сизга нима яхшилик бериши мумкин? Ҳеч нима.

Нима сабабдан аксарият одамлар келажакни олдиндан сезиб завқланиш ўрнига, уни қўрқув билан кутишади? Фақат, улар буни режалаштирмагани сабабли.

Бир ёш йигит шундай деди: «Мен ишлайман. Уйга келганимда эса кеч кирган бўлади. Овқатланиш керак, озроқ телевизор кўриш, дам олиш ва уйкуга ётиш керак. Ахир, ярим тун ўтириб режалар, режалар, режалар.... тузиб бўлмайди-ку!». Бу ёш йигит автомобил учун пул тўплай олмайди!

КАМБАҒАЛ БИТ ЭФФЕКТИ

Ўзингизга қизиқарли одамларни жалб қилишингиз учун, аввало Сизнинг ўзингиз жозибадор бўлишингиз керак.

Кучли одамларни жалб қилиш учун сиз ўзингиз кучли одам бўлишингиз керак.

Мукамал инсонларни жалб қилиш учун, сиз ўзингиз мукамал бўлишингиз керак.

Уларни ўзингизнинг талабингизга мос равишда ўзгартиришга ҳаракат қилиш ўрнига, Сиз ўзингизни ўзгартиришингиз керак. Агар Сиз бунинг уддасидан чиқсангиз, Сиз ўзингиз одамларни жалб қиласиз.

Ўзингизнинг эришадиган ютуқларингиз учун мотив сифатида сахийлик ва хайрия сингари мақсадингиз бўлгани яхши.

Шуни тан олиш лозимки, муваффақиятга эришиш борасида менинг курашимнинг бошида, менинг мотивациям етарлича моддий бўлган. Муваффақиятга эришиш учун баҳонам оддий эди. «Камбағал бит эффекти» деб номланган тоифага кирарди.

Бу сабаб ҳар биримизда исталган пайтда пайдо бўлиши ва бизнинг ҳаётимизни ўзгартириши мумкин.

Мен сизга ўзим билан нима содир бўлганини айтиб бераман...

Бу менинг мистер Шоафф билан учрашганимдан олдин бўлган. Кунлардан бирида уйда бўлганимда эшик аста тақиллашини эшитдим.

Эшикни очганимда, менга термулиб турган жигарранг кўзларни кўрдим. Эшик орқасида ўн ёшлардаги нозик кичик қизча турган эди. У менга кичик юрагидаги жасурлик ва қатъийлик билан, Герл Скаут печеньесини сотишини айтди. Бу ажойиб таклиф эди – бир неча сортдаги печенье, қутиси атиги икки долларга сотилади. Қандай қилиб рад этиш мумкин? У шундай кенг табассум билан менга уни таклиф қилардики, мен уни сотиб олгим келди. Жуда ҳоҳладим.

Бироқ ишқаллик бўлди: менда икки доллар ҳам йўқ эди! Мен жуда хижолат эдим!

Менда, ишга эга одамда, коллеж талабасининг отасида, икки доллар йўқ эди!

Табиийки, катта жигарранг кўзлик кичкина қизчага мен бундай айта олмасдим. Ва мен алдашимга тўғри келди.

Мен унга: «Раҳмат, мен бу печенье сотиб олганман. Уйимда бундай печенье сотиб жуда кўп» деб айтдим.

Бу ёлғон эди, мен ўша пайтда ўйлаб топганим фақат шу эди. Қичкина қиз:

«Яхши, жаноб, узр сўрайман» деди.

Кейин у қайрилиб кетди. Мен узоқ вақт унинг изидан қараб қолдим. Ниҳоят, мен эшикни ёпиб қўйдим, унга суяниб: «мен бундай яшашни истамайман. Етади пулсизлик, етади ёлғонлар, энди мен ҳеч қачон чўнтагимда бирор долларим йўқлиги учун уялишимга йўл қўймайман» деб бақирдим.

Ўша куни мен ўзимга: ҳар доим ёнимда бир неча юз доллар харажатларга пул бўлиши учун кўп пул ишлаб топаман, деб ваъда бердим.

«Камбағал битнинг эффекти» деб мен шуни айтман. Эҳтимол, бу ҳодиса якуний натижага катта таъсир кўрсатмаган бўлса-да, бироқ вақтинчалик муаммоларни ҳал қилиш учун етарли эди.

Воқеанинг охири бахтли якун топди. Бир неча йил ўтгач, мен банкка катта пул жойлаштириб, ундан чиқиб кетаётганимда, ўз машинамга миниш учун йўлни кесиб ўтаётиб, мен икки нафар кичкина қизчаларни кўриб қолдим, улар қайсидир болалар ташкилоти фойдаси учун конфетлар сотишарди. Қизчалардан бири менинг ёнимга келди ва: «Жаноб, Сиз озроқ конфет сотиб олишни истайсизми?» деди.

Мен кулиб «хоҳлайман», - дедим. «Сизда қандай конфетлар бор?»

«Бодом билан».

«Бодом биланми? Бу менинг энг сеvimли конфетларим. Сиз улар учун қанча сўрайсиз?»

«Атиги икки доллар».

Икки доллар! Бундай бўлиши мумкин эмас! Мен ҳаяжонланган эдим.

- Сизда қанча шоколад қутиси бор? деб кизчадан сўрадим.

«Бешта.»

«Сизда нечта қолди?». - деб иккинчисидан сўрадим. «Тўртта».

«Жами тўққизта. Яхши. Мен ҳаммасини оламан». Қизлар ажабланиб оғзини очишди ва баравари-га: «Ростданми?» деб сўрашди

«Албатта, Менинг дўстларим бор, уларнинг олдига бормоқчиман» - дедим мен.

Улар ҳаяжонланиб, барча қутиларни бир жойга йиғиш учун шошилдилар.

Мен чўнтагимдан 18 доллар чиқариб уларга узатдим.

Мен қутиларни қўлтиқлаб олиб кетаётганимда, қизчалардан бири:

«Жаноб, Сизда ҳақиқатан ҳам бир нарса бор!» деди.

Бу ҳақида нима дейсиз! Сиз атиги 18 долларни сарфласангизда ва сиз ҳақингизда: «Сизда ҳақиқатан ҳам бир нарса бор!», деб айтиши мумкинлигини тасаввур қила оласизми?

Энди Сиз, нима учун мен доим ёнимда бир неча юз доллар олиб юришимни биласиз. Мен ҳеч қачон бундай имкониятни яна ўтказиб юборишни хоҳламайман.

Агар ўйлаб кўрсак, бу чўнтагимда икки доллар йўқлигидаги менинг хижолат бўлганим сабабли содир бўлган.

Бу эса керакли оқимга йўналтирди ва мақсадга эришишда ажойиб мотивга айланди.

Сиз билан ҳам шундай бўлганми? Сизга «камбағал Бит эффекти» таъсир кўрсатганми?

Яхши томонга ўзгаришга қаратилган ҳаракатларни бажаришга бир тўртки Сизни мажбур қилганми?

ТАЖРИБА

Ўтмишдаги ҳаракатларингизни таҳлил қилинг, тажрибангизни умумлаштиринг ва уни келажақда инвестициялаш учун вақт ажратинг.

Ўзингизнинг тажрибангизга танқидий қаранг. Агар сиз охириги 10 йилда ниманидир нотўғри қил-

ган бўлсангиз, бу жуда узоқ муддат, бундай тажрибадан воз кечинг.

Ҳаёт – фақат вақт оқими эмас. Ҳаёт – тажриба тўпланиши ва ундан фойдаланиш натижалари.

Ўтмишга юк деб қараш осонроқ, унга Сиз таълим олган мактабга бўлгани сингари муносабатда бўлиш керак.

Вақтга сизни ўқитиши ўрнига, сизни енгшига йўл қўйишингиз осонроқдир.

Янги тажрибага тегишли бўлган ҳамма нарсани ўзлаштириб, ўзингизга сингдириб олинг. Агар сиз уни фойдали ишлатмоқчи бўлсангиз, Сиз аввал уни сингдириб ўзлаштириб олишингиз керак.

ЎЗ АТРОФИНГИЗДАГИ ОДАМЛАРНИ ҚАДРЛАНГ

Бошқалар нолойиқ яшайверсин, лекин Сиз эмас. Майли ўзгалар кичик нарсалар устида баҳслашсин, тортишсин, лекин Сиз эмас.

Бошқалар ўзларининг келажагини бошқа одамларнинг қўлига топширсин, лекин сиз эмас.

Агар сиз ҳаётингизни, сизни шакллантирган ҳамма нарсаларни, Сизнинг шундай бўлишингизга таъсир қиладиган барча нарсаларни баҳолай бошласангиз, биринчи ўринда сиз мулоқот қиладиган одамлар ва фикрлар бўлиши керак. Мистер Шоафф жуда муҳим огоҳлантиришни шакллантирган, мен сизлар билан уни бўлишмоқчиман: «Таъсир кучини етарлича баҳолаш керак».

Ҳақиқатан ҳам, атрофимиздаги одамларнинг таъсири жуда кучли!

Қўпинча бизга нима таъсир қиляётганини ўзимиз англамаймиз, чунки бундай таъсир муайян вақт давомида ривожланади.

Агар Сиз ишлаб топган пулларининг барчасини сарфлайдиган одамлар билан мулоқотда бўлсангиз, Сизнинг ҳам шундай йўл тутишингиз эҳтимоли жуда катта.

Агар Сиз концертга эмас, футболга боришни афзал кўрадиган инсонлар билан мулоқотда бўлсангиз, Сиз айнан футболга борасиз, агар атрофингизда китоб ўқийдиган инсонлар бўлса, сиз ҳам шуни қайтаришингиз эҳтимоли юқори бўлади.

Одамлар бизни шунга ундашда давом этаверади, токи: «Мен қандай қилиб бу ерга келиб қолдим?» демагунимизча.

Агар ўзимиз, ҳаётимиз биз режалаштиргандек ўзгаришини истасак, бу таъсирларни катта эътибор билан ўрганиш керак.

Ушбу муҳим хулосани ҳисобга олган ҳолда, ижозат берсангиз, Сизга учта савол берсам. Улар, сизнинг ҳозирги вазиятингизни яхшироқ таҳлил қилишда ёрдам беради.

Биринчиси: «Қандай инсонлар орасида турибман?»

Ўйлаб кўринг, Сиз кўпинча ким билан мулоқот қиласиз.

Сизга қандайдир таъсир кўрсатиши эҳтимоли бўлган ҳар бир инсонни баҳолашингиз керак.

Иккинчиси: «Бу одамлар мен учун нима қилмоқда?»

Бу энг муҳим савол. Улар мени нима қилишга мажбур қилмоқда? Улар мени нимани тинглашга мажбур қилмоқда? Улар мени нимани ўқишга мажбур қилмоқда? Улар мени қаерга боришга ундамоқда? Улар мени нимани ўйлашга мажбур қилмоқда? Улар мени қандай гапиришга мажбурляпти? Улар мени қандай ҳис қилишга мажбурляпти? Нимани гапиришга мажбур қилишмоқда? Бошқа одамлар сизга қандай қилиб, ҳам ижобий, ҳам салбий жиҳатда таъсир кўрсатишини жиддий ўрганиб, таҳлил қилишингиз керак.

Ва охирги савол: «Бу сизга ёқадими?»

Эҳтимол, сиз мулоқот қилаётган одамларнинг ҳаммаси, Сизга фақат ижобий илҳомлантирувчи таъсир кўрсатади? Балки, бир тўдада бир нечта ёмон олма бордир? Мен таклиф қилган нарса бу жиддий ва объектив таҳлил қилишдир.

Бу масалаларни икки марта кўриб чиқишга арзийди, айниқса, таъсир кучи ҳақида гап кетганда.

Ёмон ҳам, яхши ҳам бизни қаергадир етаклаб кетади, лекин фақат яхши нарса керакли жойга олиб келади.

Бизнинг ҳаётимизга таъсир кўрсатадиган нарсаларни сезмаслик жуда осон. Бир одам айтганди: «Мен бу ерда яшайман, лекин бу қандайдир аҳамиятга эга деб ўйламайман. Мен бу одамлар билан гаплашаман, лекин улар менга таъсир кўрсатади деб ўйламайман».

Менда бошқача фикр бор. Эсингизда бўлсин, ҳамма нарса аҳамиятга эга! Албатта, баъзи далиллар кўпроқ аҳамиятли, қолганлари - камроқ, лекин улар Сизга таъсир қилади. Сиз атрофингиздагилар салбий ёки ижобий томонга оғиб кетмаётганини текширишингиз лозим. Буни инкор қилиб бўлмайди.

Балки, Сиз кичик қушча ҳақидаги ҳикояни эшитгандирсиз. У кўзларини қаноти билан ёпиб йиғларди.

Бойқуш ундан сўради: «Сен йиғлаяпсанми? Нима учун? Катта қуш сенинг кўзингни чўқигани учунми?»

Ва кичик қушча унга «Йўқ, мен катта қуш кўзимни чўқигани учун эмас. Мен унга шундай қилишига имкон берганим учун йиғладим» деб жавоб берди.

Вазиятлар ҳаётимизни йўлга қўйишига, атрофдагиларга биз учун қарор қабул қилишга, биз қаерга боришимизга, тўлқинлар сув кўтарилиши ва пасайишларига рухсат бериш осон.

Масала шундан иборатки, биз билан шундай йўл тутишларига - биз ўзимиз йўл қўямиз.

ТАЪСИР/АТРОФДАГИЛАР

Икки хил таъсир мавжуд: кучли, қувватли ва анча нозик, воситаланган.

Албатта, ҳеч кимга Сизни итариб юборишига йўл қўймайсиз, ҳатто буни сезмасангизда, лекин Сиз қайсидир ҳаракатга Сизни йўналтиришларига имкон беришингиз мумкин.

Ўз шубҳаларимизни бартараф қилиш учун бизга кўп фикрлар ва овозлар керак. Биз ҳаётнинг ва бизнеснинг барча саволларига битта одамдан ёки бир манбадан жавобни олмаймиз.

Бир нимага муносабат таъсир ва муҳит орқали шаклланади.

Сиз учун аҳамиятли бўлмаган одамларга кўп вақт ажратманг.

Сокин овозларни тингланг, шунда Сиз учун қадри нарсаларни топишга имкониятлар кўп бўлади.

«Йўқ» сўзи Сиз ва зарарли таъсир ўртасидаги масофани аниқлайди. Сиз доим ўзингизга шу саволларни беришингиз керак: Мен қандай инсонлар орасида турибман? Улар мен учун нима қиляпти?

Улар нимани ўқишга мени мажбур қилмоқда? Улар нимани гапиришга мени мажбур қилмоқда? Мени қаерга боришга мажбур қилмоқда? Улар мени нимани ўйлашга мажбур қилмоқда? Ва энг муҳими, улар мени ким бўлишимга мажбур қилади? Шунда ўзингиздан сўранг: Менга бу ёқаяптими?

Оломон, тўдага қўшилманг: Сиз ҳеч қачон ўсмайсиз.

Кутилган натижалар ва талаблар юқори бўлган жойга боринг.

Баъзи одамлар билан мулоқотга сиз бир неча дақиқа сарфлашингиз мумкин, лекин соатлар эмас.

Бирор бир қимматли фикр берадиганлар билан мулоқот қилинг. Улар Сизнинг ҳаётингизга ўзлари кетганидан кейин ҳам узоқ вақт таъсир ўтказади.

Ҳаёт – бу йиғиш, тўплаш жараёни. Биз қарзларни ва қимматбаҳо нарсаларни тўплаймиз. Тавба қилиш ёки адолат. Дин бизга инсон ҳаётининг икки тарафига тегишли кўпгина ҳикояларни таклиф қилади. Ушбу ҳикояларнинг биринчи қисми ижобий мисоллар сифатида ишлатилади: - Бу одамлар сингари ҳаракат қилинг.

Бошқа ҳикоялар огоҳлантириш сифатида ишлатилади - Бу одамлар қилгандек сингари йўл тутманг.

Демак, қачондир китобга тушса, Сизнинг тарихингиздан огоҳлантириш эмас, балки намуна сифатида фойдаланишсин.

Агар бир мижозга яхши ғамхўрлик қилинса, 10 минг долларга тенг рекламадан кўра қимматроқ бўлиши мумкин.

Сиз нима билан шуғуллансангиз ва ким билан иш бажарсангиз ҳам, бу кишига максимал эътиборингизни қаратинг, ҳар бир ишни юракдан бажаринг.

ЎЗ АТРОФИНГИЗДАГИЛАРНИ БАҲОЛАНГ 2-ҚИСМ

Бозорга ўз талабингизни олиб келманг, балки кўникма, ҳунарингизни олиб келинг.

Агар ўзингизни ёмон ҳис қилсангиз, шифокорга мурожаат қилинг, бозорга эмас.

Агар пулга муҳтож бўлсангиз, банкка боринг, бозорга эмас.

Одамлар бизни нимагадир ундашини, ҳаётимиздаги таъсирнинг кучини таҳлил қилиб чиқдик, лекин биз ўзимиздан «Мен қандай қилиб бу ерга келиб қолдим?» деб сўрамадик.

Биз ўзимизга 3 муҳим савол бердик:

«Мен қандай инсонлар орасидаман»? Сизга бирон таъсир ўтказа оладиган ҳар бир инсонни баҳолашингиз керак.

«Менинг атрофимдагилар менга қандай қилиб таъсир кўрсатади»? Бу асосий савол. Бу одамлар мени нимани бажаришга, эшитишга, ўқишга, ўйлашга ва ҳис қилишга мажбур қилмоқда?

Бошқа одамлар сизга қандай - салбийми ёки ижобий, таъсир кўрсатишини жиддий ўрганиб чиқшингиз керак.

«Сизга бу ёқадими»? Балки мулоқот қиладиган барча одамларингиз Сизга ижобий таъсир кўрсатар, Сизга қуват бахш этар? Балки, бир тўдада бир нечта ёмон олма бордир.

Атрофингизга танқидий қарашни таклиф қиламан. Бу масалалар уларни икки маротаба кўриб чиқишга арзийди, айниқса, уларнинг таъсир қилиш кучи ҳақида гап кетганида. Ёмон ҳам, яхши ҳам бизни қаергадир олиб келади, фақат яхшилик керак бўлган жойга олиб боради.

Энди биз, бизни орқага етакловчи атроф-муҳит ва муносабатларга қаршилик кўрсатишнинг учта усулини муҳокама қилишимиз керак.

Мулоқотни тўхтатиш.

Ушбу одамлар билан мулоқот қилманг. Бу осон қарор эмас, эҳтимол сиз учун қийин бўлар, лекин баъзи ҳолларда бу зарур бўлади (илтимос, менга буни қандай бажариш ҳақидаги савол билан хатлар ёзманг, буни фақат Сиз ҳал қилишингиз мумкин). Сиз бу мураккаб танловни амалга оширингиз керак ва унинг сизга салбий таъсир қилишига йўл қўймаслигингиз лозим. Мазкур танловингиз ҳаётингиз сифатига жиддий таъсир кўрсатиши мумкин.

Чекланган мулоқот.

Сизга ижобий таъсир кўрсатадиган инсонлар билан кўпроқ вақт ўтказинг, салбий таъсир қиладиганларга камроқ вақт ажратинг. Бунинг аксини қилиш жуда осон, лекин шу тузоққа тушмаслигингиз керак. Сизнинг устуворликларингиз ва қадриятларингизни диққат билан белгиланг.

Сизнинг вақтингиз жуда оз. Буни оқилона ишла-тишингиз керак.

Мулоқот доирасини кенгайтиринг.

Эътиборингизни шунда тўхтатишингизни маслаҳат бераман. Кўпроқ вақт сарфлашингиз мумкин бўлган бошқа муваффақиятли одамларни топинг.

Уларни қаҳваҳонага таклиф этинг (ҳаражатларнинг барчасини ўзингиз тўланг) ва улар қандай қилиб бунга эришганини ва уларни нима бу қадар муваффақиятли қилганини билиб олинг.

Гап фақат молиявий муваффақиятда эмас, балки бошқа нарса бўлиши: масалан, қандай қилиб бахтли турмуш қуриш, яхши ота-она бўлиш, соғлиқни мустаҳкамлаш ёки маънавий ҳаётини бойитиш мумкинлигини билиб олинг.

Бундай учрашувлар - ўзининг мулоқот доирасини кенгайтиришдек жуда аниқ мақсадга эга.

Қачонки сиз буни қилсангиз, сизни орқага тортадиган таъсирларни табиий равишда чеклайсиз.

Синаб кўринг – ўзингиз кўрасиз.

**ҚАЙҒУДОШ БЎЛИШ/
ҒАМХЎРЛИК ҚИЛИШ**

Ҳаёт қийинчиликларига кўп эътибор берманг, лекин бошқа одамларнинг ҳолатига кўпроқ эътибор беринг.

Сизни уларнинг фожиалари ва ғалабалари, муваффақиятсизликлари ва муваффақиятлари қизиқтириши керак.

12 ёшдан 40 ёшгача бўлган турли кишиларни тушунишга қандай ўрганиш мумкин? Ўз хотирангизни зўриқтиринг ва бу ёшда қандай бўлганингизни эсланг.

Сизнинг бирор кишига берадиган энг катта совғангиз – бу унга эътиборингиздир.

Сиз кимгадир қанчалик кўп ғамхўрлик қилсангиз, ўзингиз шунчалик кучлироқ бўласиз.

Қайғудош бўлинг! Қассобнинг пичоғи билан бошқа бировнинг қалбида операция қилманг.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Жим кўпинча устози билан учрашганидан сўнг, ўзининг даромадини оширгани тўғрисида айтиб берарди. Биз Жимга биринчи миллионлар келтирган қайси бизнес билан шуғулланганини билиш жуда қизиқ. Биз бу савдо эканини англадик, лекин биз тафсилотларни эшитишни хоҳлар эдик.

Жавоб.

Жим Жаноб Шоаффи 25 ёшлигида учратган. Уша пайт у маркетингда ишларди.

У маркетинг – агар у яхши фирмада, яхши товар ва бошқарув билан бирга бўлсагина, бу капитализмнинг асоси, деб ҳисобларди.

Савол.

Илтимос Жим қандай қилиб муваффақият қозонгани ҳақида бизга айтиб беринг.

Жаноб Шоафф билан у қайси компанияда ишлаган ва удан кейин қандай фирмаларга эга бўлган ёки бошқарган? Ҳозирда у фақат ўқитиш билан машғулми ёки турли фирмаларни бошқаришни давом эттирмоқдами?

Жавоб.

У биринчи маркетинг ютуғига эришганидан сўнг, Жим тадбиркор бўлди. У ҳар хил фаолият турлари билан шуғулланадиган корхоналарнинг таъсисчиси ёки шериги ҳисобланади. Шунингдек, у ўқитиш фаолияти билан машғул.

Фақат шу йилнинг ўзида унда 25 мамлакатдан 140 та таклиф мавжуд.

Харакатни ютуқлар билан аралаштирманг. Машғул бўла туриб, натижани олмасдан хато қилиш жуда осон.

Ўзингизга савол беринг: «Мен нима билан машғулман?»

Бу ҳақиқатни англатмайдиган самимиятга ўхшайди.

Ахир янглишиш осон, агар инсон самимият билан гапирса, у ҳақиқатни гапиради. Бу тўғри эмас.

Инсон жуда самимий бўлиб, хато ўйлаши мумкин. Самимийликнинг ўлчови самимийликдир, лекин ҳақиқатнинг ўлчови - фақат ҳақиқат.

Худди шундай ҳолат натижада ҳам мавжуд. Сиз жуда банд бўлишингиз, лекин натижаларга эришмаслигингиз мумкин.

Дарахтни болға билан йиқитишингиз мумкин, ammo бунга тахминан 30 кун кетади.

Агар болғани болта билан алмаштирсангиз, уни тахминан 30 дақиқада кесишингиз мумкин.

30 кун ва 30 дақиқа орасидаги бу фарқ, шу ишни бажара билишингиз ва Сизнинг кўникмаларингизга боғлиқ.

САРМОЯДАН ҲАМ МУҲИМРОҚ 9 НАРСА

Бирор мақсадга эришишни истасангиз, ўзингизни шахс сифатида тарбияланг.

Корхона очиш ёки бирор иш бошлашни ўйлар эканмиз, бунинг учун пул керак бўлишини барчамиз яхши тушунамиз. Бироқ ўз ишини бошланғич сармоясиз бошлаган ва ҳавас қилгулик муваффақиятларга эришганлар ҳақида ҳам биламиз, энг камида бундай инсонлар тўғрисида эшитганмиз. Улар бунинг уддасидан қандай чиқишганини сўраяпсизми?..

Комил ишонч билан айтаманки, сармоядан-да муҳимроқ ва сизни муваффақият сари элтадиган нарсалар бор. Ижозатингиз билан уларни таништираман.

Вақт

Вақт пулдан ҳам қимматлироқдир. Вақтингиз беҳуда кетмаслиги, бозорда даромад олиш учун ишлаётган корхонага сарфланиши лозим. Вақт – бу сизнинг сармоянгиз. У қандай қийматга эга?

Тўғри сарфланган вақт сармоядан ҳам муҳимроқ ҳисобланади. Беҳуда ўтказилган вақт забунликка олиб келади, фойдали ўтказилгани эса мўъжизалар яратиши мумкин.

Иложсизлик

Лидия исмли танишимнинг корхона учун сарфланган илк асосий нарсаси иложсизлик бўлган эди. “Болаларим оч, мен буни уддалашим керак. Агар бу иш юришиб кетмаса, аҳволимиз нима бўлади?” – деди у.

Лидия бир долларга маҳсулот харид қилиб, сўнг уни сотди. У бир долларини хатарли корхонага тикди, маҳсулотни чакана сотишни, озроқ пул йиғишни ва савдога чиқариш учун улгуржи маҳсулот сотиб олишни уддалади.

Дўстим Билл Вэйли Чикагога ўсмирлик пайтида, мактабни тугатганидан кейин кетган. Унинг биринчи иши тунги фаррошлик эди. Нима учун бу ишни танлагани ҳақидаги саволга Билл шундай жавоб берди: “Чунки овқат егим келган эди”.

Агар оч бўлсангиз, ҳар қандай жойда ишлайверасиз, тунги фаррош бўлибми, ё бошқа ишдами, фарқи йўқ.

Йиллар ўтиб, Билл Горацио Алжер мукофоти совриндорига айланди, энди у бой ва қудратли киши, мен танийдиган энг ҳурматли инсонлардан бири. Бироқ унинг илк иши тунги фаррошлик эди. Иложсизлик кучли туртки бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Қатъият

Қатъият шундай дейди: “Керак!”

“Нима қилиб бўлса ҳам, харидор топишим керак, – деган эди Лидия аввалига. У иложсиз аҳволда эди. Кейин эса қатъий қарор қилди: – Харидорни кун охиригача топаман”.

Албатта, у харидорни топди. “Бу бир марта иш бердим, демак, яна иш беради”, – деган хулосага келди Лидия.

Эртаси кун харидор йўқ деса, нима қиласиз?

Тўғри, билганингиздан қолманг.

Жасорат

Жасорат пулдан ҳам қимматроқ. Долларингиз кам-у, жасоратингиз кўп бўлса, шубҳасиз, келажакингиз буюқдир. Жасорат ҳар қандай вазиятда ёрдам беради. Бундай мисоллар ҳақида эшитмаганмисиз? Масалан, жаҳаннамга рўбарў келган ва ундан омон чиққан косоволиклар тўғрисида. Улар айнан жасорати туфайли тирик қолишни уддалаган.

Ўзига ишонч

Кунлардан бирида Лидия уч-тўртта нарса сотганидан кейин энди нима қилиш кераклиги ҳақида ўйланиб қолди.

Жавоб ўз-ўзидан келди: “Агар 3 та сота олсам, демак, 33 та ҳам сота оламан. Бордию 33 та сота олсам, 103 та ҳам сота оламан”. Айни пайтда Лидияни келажак ҳақидаги орзулар руҳлантирган.

Энди қўлидагилар яхши фирманинг яхши маҳсулоти эканига ишона бошлади. Унда ўзига нисбатан ишонч пайдо бўлди. Лидия, ёлғиз она, икки фарзанди бор, ишсиз.

“Ё худо, ҳамма нарсани уддалаяпман!”

У ўзини ҳурмат қила бошлади. Пулнинг бунга алоқаси йўқ. Миллион долларингиз бўлсаю, ишончингиз бўлмаса, демак, сиз қашшоқсиз. Сиз бой бўлмайсиз. Энди эса Лидия қандай қилиб миллионерга айланганини айтиб бераман.

Зукколик, топқирлик

Миянгизни ишлашга мажбурланг. Ҳозиргача миянгизнинг атиги ўндан бири ишлагандир. Қолган тўққиз қисмини ишлатсангиз нима бўлади? Нималар бўлиши мумкинлигини ҳатто тасаввур ҳам қила олмайсиз!

Одамлар жуда қизиқ нарсаларни ўйлаб топишлари мумкин. Хўш, топқирликнинг нархи қанча? Унинг баҳоси омад, бойлик, бахтдир. У пулдан-да қимматроқ. Сиздан талаб қилинадиган 1 доллар ва мўл-кўл топқирлик. Уни қандай ишлатиш кераклигини ўйланг.

Қалб ва руҳ

Қалб ва руҳнинг ўрнини нима босиши мумкин? Пул эмас, албатта. Қалб ва руҳни пулга сотиб олишнинг иложи йўқ. Агар миллион долларингиз бўлса-ю, қалбингиз ва руҳингиз бўлмаса, билингки, Сиз яшамаяпсиз. Сиз самарали эмассиз. Қалб ва руҳ одамларни ҳаракатга туширадиган, қарор қабул қилишга мажбурлайдиган кўринмас мўъжизадир.

Шахсият

Индивидуаллигингизни такомиллаштиришингиз ва чархлашингиз лозим. Уни шундай ривожлантирингки, ҳар куни самара берсин. Сиз билан алоқада бўладиган ҳаммага – ёш болаю бизнесменга ҳам, бою камбағалга ҳам таъсир кўрсатсин. Ёдда тутинг: сиз ажойиб ва ўхшаши йўқсиз.

Ўқитувчим Билл Бэйли шундай деган эди: “Ўзингизни ҳамма жойда бемалол ҳис қилишни ўрганишингиз керак, жаноб Рон: Кентуккидаги кулбада, эски дўстингиз билан пиво сипқораётганда ҳам, сенаторнинг Вашингтондаги кошонасида меҳмондорчиликда ҳам”.

Хоҳ бой билан, хоҳ камбағал билан бўлсин, мулоқот қилаётганда ўзингизни ўз уйингидагидек ҳис қилинг. Улардан қай бири бой, қай бири қашшоқлиги сиз учун мутлақо аҳамиятсиз бўлсин. Сизда ҳар ким билан яхши муносабатда бўлиш имконияти бор.

Шахс бўлиш ҳар қандай вазиятда ҳам ўзини бемалол ҳис қилиш ва яхши кўрина олиш демақдир.

Ва ниҳоят, харизм ва нозик дид ёдингизда турсин. Тавозе билан ҳамоҳанг харизм.

Бу хислатларингиз пулдан-да қийматлироқдир. Кармонингизда бир доллар ва қалбингизда бундай фазилатлар билан бутун дунё сизникидир. Ҳаётда нимага эришишни иташингиздан қатъий назар, у сизга тегишли бўлади.

Сизга айтганларим пулдан ҳам қимматлироқ ҳисобланувчи сармоядир. Улар сизни келажак ва муваффақият билан таъминлайди. Унутманг: сизга етмаётган нарса пул эмас.

МУАММОЛАРНИНГ ЕЧИМИ

Ҳар қандай масалани ҳал қилиш учун ўзингизга учта саволни беришингиз керак. Биринчиси: нима қилишим керак? Иккинчиси: бу борада нималарни ўқиб чиқишим мумкин? Учинчиси: бу ҳақда кимдан сўрашим мумкин?

Муаммоларнинг ечими одатда икки-уч қисмдан иборат бўлади. Агар кимгадир ёрдам беришни иста-сангиз, аксар одамлар ҳар қандай муаммонинг бир ҳаракат билан ҳал бўлишига ишонишини унутмас-лигингиз керак.

Бир пайтлар Нейл Армстронг шундай деган эди: “Ойга йўл олаётиб икки нарсани ҳал қилишингиз керак: у ерга қандай етиб бориш ва у ердан қандай қайтиб келиш. Ҳар икки муаммога ечим топмагу-нингча қайта олмайсиз”.

Шундай экан, нима қилишни охиригача билмагу-нингизча ҳаракатни бошламанг. Янги муаммо ҳал-нинг энг яхши йўли – уни қоғозда ечишдир.

МУВАФФАҚИЯТЛИ ЖАМОАНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

Таҳсил – бу бойликнинг ибтидоси.

Таҳсил – бу саломатликнинг ибтидоси.

Таҳсил – бу маънавий ҳаётнинг ибтидоси.

Аҳамиятли нарсаларнинг бари англаш ва таҳсил-дан бошланади.

Етакчи сифатида олдингизга мақсад қўйганин-гизда – янги корхона ташкил этишми, ташкилотин-гиз фаолиятини яхшилашми, ибодатхона қуриш ёки спортда ютуққа эришишми – вазифангиз бу мақсад-га эришишга ёрдам берадиган одамларни топиш.

Муваффақиятли жамоани тузиш – бу зарурат ҳисобланади.

Сизга ушбу машаққатли ишни амалга ошириш – керакли одамларни қидиришга ёрдам бериш учун 4 пунктдан иборат мулоҳазалар билан ўртоқлашмоқчиман.

1. Номзоднинг таржимаи ҳолини ўрганиб чиқинг. Унинг меҳнат фаолияти ва малакаси ҳақидаги маълумотларни қидиринг. Бу энг ошкора қадамдир.

2. Номзоднинг қизиқиш даражасини текшириб кўринг. Агар у қизиқаётган бўлса, демак истиқболи бор. Гоҳида одамлар сизни алдаши мумкин, лекин тажрибали бўлсангиз, буни илғамай қолмайсиз. У билан юзма-юз гаплашинг ва самимиятини баҳолашга уриниб кўринг. Ўйлайманки, қаршингиздаги одам сизга кераклими ёки йўқми, буни аңглай оласиз.

3. Кишининг реакцияларини кузатинг. Реакция инсоннинг ҳалоллиги, феъл-атвори ва кўникмалари ҳақида маълумот беради. Мана бундай жавобларга қулоқ солинг: “Ишга бунчалик эрта келишимни истайсизми?”, “Ишдан бунчалик кеч кетишимни истайсизми?”, “Танаффус атиги 10 дақиқами?”, “Ойига икки-март кечқурун ва шанба кунлари ҳам ишлашим керакми?”

Бундай жавобларни эътиборсиз қолдирмаслигингиз керак. Номзоднинг жавоблари унинг феъл-атвори ва ишга нисбатан муносабатини кўрсатади. Бизнинг бирор нимага муносабатимиз ичимиздаги “мен”нинг аксидир. Мабодо кимнидир вақтинчалик алдасак-да, пайти келиб ҳақиқий “мен” ўзини кўрсатади.

4. Натижаларни текширинг. Ўйинда энг асосийси – бу натижалар. Кишининг чинакам муваффақиятларини яна қандай баҳолашимиз мумкин?

Текширишингиз керак бўлган икки хил натижалар мавжуд. Биринчиси – фаолият натижаси. Бу кишининг шахсий самарадорлигини кўрсатади. Баъзан биз буни дарҳол кўра олмаймиз, аммо кишининг қанчалар фаол эканини баҳолаш анчайин осон.

Фараз қилайлик, ташкилотингиз савдо билан шуғулланади ва Сиз янги сотувчидан ҳафта мобайнида ўн та кўнғироқни амалга оширишни сўрадингиз. Жума куни шундай деб сўрашингиз керак: “Жон, кўнғироқларнинг нечтаси амалга ошди?”

Агар у топшириқни нима учун бажармаганини тушунтириш учун аллақандай хикояларни сўзлай бошласа, жавобингиз шундай бўлсин: “Жон, менга бирдан ўнгача бўлган рақам керак, сенинг тушунтиришларинг эмас”.

Уни яна бир ҳафта синаб кўришингиз мумкин, бироқ бу ҳафта ҳам аввалгисидай муваффақиятсиз кечса, хулоса шуки, Жон жамоангиз аъзосига айлана олмайди.

Бошқаришингиз керак бўлган иккинчи жиҳат – унумдорлик.

Жамоанинг яхши ишлаётганини кўрсатувчи асосий кўрсаткич – бу оқилона фойдаланилган вақт мобайнида эришилган муайян юксалишдир.

Агар жамоангиз яхши натижалар беришини истасангиз, етакчилик қобилиятингизни тўлиқ кўрсатишингизга тўғри келади: жамоа билан ва унинг олдида бўлинг. Бу Сизни келажакдаги ёқимсиз сурпризлардан асрайди.

Бу маслаҳатларга амал қилсангиз, асосий ролни, турган гапки, инстинктларингиз ўйнайди. Иш жараёнида улар такомиллашади. Яхши жамоани тузиш Сизнинг етакчи сифатидаги асосий вазифангиз эканини унутманг. Вақти келади ва Сиз ҳамфикр-

лардан иборат кучли жамоа меҳнатининг меваларини кўра бошлайсиз.

НАТИЖАЛАР

Кун охирида тасмани тескари айлантириб, бугун нималар қилганингизни ўйлаб кўринг. Натижаларни олқишлаш мумкинми ёки улар сизни хижолатга қўйяптими?

Чинакам расолик ҳосил пайтида бўй кўрсатади. Агар ҳосил кам бўлса, тушкунликка тушманг. Кутилмаган даражада кўп бўлса, димоғингиз кўтарилмасин.

Ҳаёт биздан муайян вақтда муайян юксалишга эришишни талаб қилади. Мана нима сабабдан тўрт яшар боланинг ўриндиғи бунчалар кичик: йигирма беш ёшлилар унга қайта сиғмаслиги учун.

Баъзи нарсалар устида чуқурлашишнинг кераги йўқ. Уларнинг борлигини ва ишлаётганини билиш кифоя. Баъзи одамлар томирни ўрганаётган пайт бошқалар мева тераётган бўлади. Қайси одамлар орасида бўлишни ўзингиз ҳал қиласиз.

КЎП БЕРИЛАДИГАН САВОЛЛАР

Савол.

Салом, Жим. Мени анчадан бери ташвишлантираётган савол бор. Бир талай муваффақиятли одамларни учратаман ва улар муваффақият принципи бўйича яшамаётгандек туюлади. Буни қандай изоҳлаган бўлардингиз?

Жавоб.

Бу яхши савол ва унинг жавоби кўп. Мана улардан баъзилари. Мен ишонаманки, энг муваффақиятли одамлар (энг ошкораси бўлгани учун молиявий муваффақиятни назарда тутамиз) тинмай

меҳнат қилиш, яхши мулоқот малакаси, кучли ишонч ва муваффақиятни ҳис қилиш, юқори даражадаги маҳорат-кўникмалар ва ҳоказо хислатлар шарофати билан ютуқларга эришишган. Бироқ баъзан кучсизликларимизнинг ўрнини тўлдиришимиз мумкин. Тинмай меҳнат қилиш, тиришқоқ бўлиш, бироқ одамлар билан мулоқот қила олмаслик мумкин. Одам бошқалар билан мулоқот қила олгани учун эмас, ишлашни қойиллатгани учун ютуққа эришган. Агар у мулоқот маҳоратини яхшиласа, янада кўпроқ натижани қўлга киритади. Ҳалол бўлмай туриб муваффақиятга эришганларга кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Ишончим комилки, улар муваффақиятининг сабаби ғирромлиги эмас, феъл-атворининг бошқа жиҳатларидир. Ҳалол бўлганларида, ютуқлари ҳам кўп бўларди. Ёдда тутинг: муваффақият ва омадсизлик – булар жамғаришнинг натижалари.

Фараз қилайлик, оғирлигингиз меъёрдан 80 фунт ортиқча ва саломатлигингизни яхшилашга киришдингиз. Энг яқин дўстингизнинг эса ортиқча вазни йўқ ва у машғулотларни тўхтатиб қўйди.

Ташқи кўрсаткичлар бўйича у сиздан илғорроқ.

Бироқ гап шундаки, гоҳида одамлар муваффақият сари элтадиган яхши одатлар ҳақида унутиб қўйишади. Бу адашиш бирданига кўринмайди, аммо албатта ўзини намоён этади.

Яна бир мисол. Умр бўйи пул йиғдингиз дейлик. Бирданига пулларни сарфлай бошладингиз. Нима бўлганда ҳам, Сиз эндигина пул йиғишни бошлаган одамдан олдиндасиз. Бироқ тўхтаб қолганингиз албатта ўзини сездиради.

Шундай экан, ишончим комилки, муваффақиятли одамлар ўз ҳаракатларига диққат билан баҳо беришлари зарур. Нима учунми? Чунки юзада тойиш

Бошлагани оулса-да, ҳамма нарса жойида деб ўйлаш ҳам мумкин. Алал-оқибат интизомдаги камчилик банк ҳисобингизни ўпиради ва Сизни муваффақият пиллапоялари бўйлаб ҳаракатланишдан тўхтатиб қолади.

Умид қиламанки, бу мулоҳазаларим Сизга ёрдам беради.

Таълим яшашингизга ёрдам беради, мустақил билим орттириш Сизни бой ва бахтли қилади.

Билганларимизни ҳаётда қўллаш ва истаганларимизга эришиш учун ўқишимиз керак.

Қизиқишларингизни икки асосий объект атрофида жамланг: ҳаёт ва сизни ўраб турган одамлар. Фақатгина улардан Сизни нима қизиқтиришини билиб оласиз.

ЎЗГАРИШЛАР ТАНЛОВДАН БОШЛАНАДИ

Биз ўзимиз истаган кунда ўзимизни ҳамма нарсани ўзгартиришга мажбурлай оламиз. Исталган кунда бизни янги билимлар сари етаклайдиган китобни варақлашимиз ва нимадир янги нарсани амалга оширишимиз мумкин. Биз ўзимиз истаган кунда янги ҳаётга қадам қўйишимиз мумкин. Биз буни ҳозирнинг ўзида ёки келгуси ҳафта ёхуд кейинги ой ёки бир йил кейин қилишимиз мумкин.

Биз ҳеч нарса қилмаслигимиз ҳам мумкин. Ўзимизни ҳеч нарса бўлмаётгандек тутишимиз мумкин.

Агар ўзгаришлар ҳақидаги фикр бизни ноқулайликка солаётган бўлса, турган жойимизда қолаверишимиз мумкин.

Биз меҳнатнинг ўрнига дам олишни, ўқишнинг ўрнига кўнгилхушликни, ҳақиқатнинг ўрнига ха-

тони, ишонишнинг ўрнига шубҳани танлашимиз мумкин. Танлаш ўзимизнинг қўлимизда. Бироқ айни пайтда натижаларни сўкаётганимизда сабаблардан кўз юмишни давом эттираётган бўламиз.

Шекспир шундай деган эди: “Юлдузлар адашмайди, адашадиган бизлармиз”. Биз ўтмишдаги танловимиз билан ҳозирги ҳаётимизни яратдик. Бугундан эътиборан энг яхши танловни амалга ошириш учун имконият ва масъулиятга эгасиз. Янги ҳаётни бошлашни истаган одам саволларига кўпроқ жавоб излаб ўтирмайди ёки қарори ҳақида бош қотириб вақт кетказмайди. Унга фақатгина ҳақиқат керак, бошқа ҳеч нарса эмас.

Хатога йўл қўйиш учун ўзимизга имкон бермаслигимиз, нотўғри йўлга олиб борадиган хатоларни ҳар куни такрорламаслигимиз керак. Биз ҳаётимизга таъсир кўрсатадиган тамалларга қайтишимиз зарур. Сўнг ҳаётимизга бахт ва шодлик олиб келадиган танловни амалга оширишимиз керак.

Эҳтимол, ҳаётини ўзгартиришни истаган одамга маслаҳат бериш учун ўта журъатлидирман. Агар сизга нимадир ёқмаётган бўлса, уни ўзгартиринг! Ахир, сиз дарахт эмассиз! Ҳаётингизнинг ҳар қандай қисмини ўзгартириш учун тўлиқ имкониятга эгасиз. Буларнинг бари танлаш истагингиздан бошланади.

КЕЧИРИНГ, ИШОНИНГ, ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИНГ

Уммонга чой қошиғи билан кетмаётганингизга ишонч ҳосил қилинг. Жилла қурса, болалар устингиздан кулмаслиги учун челақ олинг.

Кўпроққа эришиш учун айни пайт қўлингизда борлари учун шукр қилишдан-да зўрроқ имконият йўқ. Шукроналик янги имкониятлар эшигини очади.

Ўзингизга шундай денг: “Бу тоғни забт этаман. Айтишларича, у жуда баланд, жуда тик, жуда той-гоқ ва унга тирманиш жуда мушкул. Лекин у – менинг тоғим. Мен унинг чўққисига чиқаман. Тез орада шу тоғнинг чўққисига қўл силтаётганимни ёки этагида жонсиз ётганимни кўрасизлар”.

Жирканиш ва қатъийлик – ўзгаришлар сари ури-нишга таъсир кўрсатувчи икки кучли ҳисдир.

МЕН ИШОНАМАН

Мен ишонаманки, ҳар бир инсон аввалроқ ишга солинмаган, битмас-туганмас салоҳиятга эга.

Мен ишонаманки, ҳар бир инсонда у аввалроқ ишлатганидан кўпроқ ақл бор.

Мен ишонаманки, ҳар бир инсонда у тасаввур қилганидан ҳам кўпроқ ижодкорлик бор.

Мен ишонаманки, ҳаётингиздаги энг катта муваффақиятлар ҳали олдинда.

Мен ишонаманки, ҳаётингизнинг энг бахтли лаҳзалари ҳали олдинда.

Мен ишонаманки, Сиз эришадиган энг катта ютуқ ҳали сизни кутиб турибди.

Ва мен ишонаманки, ўрганиш ва билганларингизни ҳаётга татбиқ этиш орқали ҳар қандай муаммони еча оласиз, ҳар қандай тўсиқни енга оласиз, олдингизга қўйган ҳар қандай мақсадга эриша оласиз.

Брайан Трейси

ҲУКУМАТ/ДЕБАТЛАР

Мустақиллик ҳақидаги декларация дунёдаги энг либерал ҳужжатлардан биридир. Дунёдаги энг консерватив ҳужжатлардан бири эса – АҚШ Конституцияси. Мамлакатни барпо этиш учун бизга бу ҳуж-

жатларнинг ҳар иккиси керак. Бошлаш учун либерал ҳужжат зарур. Бу тузилмани сақлаб қолиш учун эса консерватив ҳужжат.

Қадимий қўлёзмада шундай дейилади: “Ўз руҳини бошқара олмайдиган одамнинг шаҳарни бошқаришига имкон берасизларми?” Баъзан биз бунга йўл қўямиз.

Солиқлар – озодлик, демократия ва тадбиркорликнинг олтин тухумларини туғадиган ғознинг озиғидир. Кимдир айтар: “Лекин ғоз жуда кўп ейди”. Бўлиши мумкин.

Умуман ғозсиз ўтиргандан кўра, семиз ғозли бўлган маъқул!

Сиз бирор марта ҳукумат томонидан тайёрланган уй печеньеларидан татиб кўрганмисиз? Бозорни гуллаб-яшнатадиган ҳақиқий истеъдоднинг эгаси ҳукумат эмас, халқдир.

Сиз ҳаётингизни ҳукуматнинг нималар қилаётганига ёки солиқ сифатида тўлаган пулларингиз нималарга сарфланаётганига қараб қура олмайсиз. Сиз ҳалол овоз беришингиз ва шундан кейин йўналишингизни тузатишингиз зарур. Ҳаётингиз яхшилаши учун овоз беринг. Кучлини кучсизлантириш ҳисобидан кучсиз жиҳатни кучайтиришга уриниш хавфлидир. Сиз ҳақингизда жуда қаттиқ қайғураётганлардан эҳтиёт бўлинг. Токи валинеъматингиз сизни зиндонбанд этувчига айланмасин.

Баҳсларда яхши ғоялар туғилади. Шунинг учун Конгресс икки етакчи партиядан иборат. Айтайлик, кимдир келиб шундай деди: “Менда мамлакат учун муҳим бўлган ажойиб бир фикр бор”. Унга шу тахлит жавоб қайтарамиз: “Зўр! Уни буёққа узатинг, муҳокама қиламиз”.

Шундай қилиб, муҳокамани бошлаймиз, фикр-ни билдирганга саволлар берамиз. Учинчи савол-

дан кейин у шундай дейди: “Фикримни қайтариб оламан. Бу саволларни ҳисобга олмаган эдим”.

Янги ғояларни муҳокама қилиш учун вақтни аяманг. Уларни бир қоғозга ёзиб қўйинг, кейин муҳокама қилинг.

Ҳар икки томонни кўриб чиқишга тайёр туринг. Қарши томон фикрини яхши тушуниш ўз фикрини кучайтиришнинг энг яхши усулидир.

Болаларни ҳаётдаги муҳим масалалар бўйича муҳокама ўтказишга ўргатиш керак. Муҳокамалар улардаги қатъиятни мустаҳкамлайди ва йўллари-дан учрайдиган ёт ғоялардан ҳимоя қилади.

ҲАЁТ МАВСУМЛАРИ - 1

Интизом – бу мақсад ва ютуқ ўртасидаги кўприқдир.

Ҳаёт эса ўзгаришларнинг деярли доимий, олдиндан айтиб бўладиган занжиридир. Одамлар бу дунёда пайдо бўлганидан бери 6000 йил ўтди. Улар ота-онасининг панд-насихатига, мактабдаги устозларининг ўғитларига амал қилган ва ҳаётини тажрибаларга таянган ҳолда яшайди, кўпчилиги ўз олдига катта мақсадларни қўяди, чўққиларга интилади. Ҳаёт чархпалаги айланаверади, инсоний ҳислар пайдо бўлади, ғойиб бўлади ва яна пайдо бўлади.

Барчамизни кутаётган энг асосий синовлардан бири шуки, ёш ўтиши билан янги ҳаёт паллаларига одим отишимизга тўғри келади. Ўзгараётган вазиятлар қаршисида ички ўзлигимизни сақлаб қолиш ва уни янада яхшилашга интилишимиз мутлақо зарур.

Шунинг учун ўз позициямизнинг кучига ва қиймати-га ишонаман. Мутолаа қилганимда, фикр юритганимда, одамлар ҳақида, уларнинг хатти-ҳаракат-

лар ва тақдирлари ҳақида ўйлаганимда, бу ёруғ дунёда яшар эканмиз, бизнинг асосий бурчимиз ўсиш, муваффақиятларга эришиш, гуллаб-яшнаш ва бахтли бўлиш эканига бўлган ишончим тобора ортади.

Мутолаа қилиш ёки қилмаслик, бирор нарсани амалга оширишга уриниш ёки таслим бўлиш, омадсизликлар учун ўзимизни ёки бошқаларни айблаш ўзимизга боғлиқ. Ҳақиқатни айтиш ёки ёлғон гапириш, ҳаракат қилиш ёки тўхташ, илдамлаш ёки ортга чекиниш – буларнинг барини бизнинг муносабатларимиз белгилайди, айнан муносабатларимиз билан муваффақиятга эришиш ёки омадсизликка юз тутишни ҳал қиламиз.

Қизиғи шуки, бу муаззам ва мураккаб Коинотни, инсониятни яратган Тангри таоло одамларга муваффақият ёки таназзулнинг бирини танлаш ихтиёрини инъом этган.

Ҳар нарсага қодир Зот биз Ер деб атайдиган нозик мувозанатдаги муҳитни барпо этди ва унга инсон номли ақлли мавжудотларни юборди. Инсонлар Ерни ё гуллаб-яшнатади, ёки вайронага айлантиради. Ҳаммасидан қизиғи, Парвардигор ҳар икки лойиҳани – Ер ва инсонни тугалламай қолдирган! У дарёлар узра кўприклар қурмади, расмларни чизмади, кўшиқларни куйламади, китобларни ёзмади. Ва ниҳоят, Тангри тугал бўлмаган инсонни яратди, бу мавжудот ўзининг қалби ва онги билан, танловларига таянган ҳолда Худо охирига етказмаган ишларни битира олади.

Муносабат танловни белгилайди, танлов эса Бизнинг қандай бўлишимизни. Нафас олар экансиз, Ердаги ишларни тамомлаш имкониятига эгасиз. Ҳар қандай ёшда ва ҳаётнинг ҳар қандай палласида ҳамма нарсани Сизнинг позициянгиз белгилайди!

ҒОЯЛАР

Агар топишни истасангиз, қидиришингиз керак. Яхши ғоя Сизга қўл келади. У ҳаётни ўзгартириши мумкин. Баъзан Сизга керакли бўладиган бор-йўқ нарса фақатгина яхши ғоядир.

Ғоялар – бу шаклга солинадиган маълумотлар ҳисобланади.

Йўлимизда янги ғоялар учраганида уларни ҳаёлий тарозимизда тортишимиз, ана шундан кейин у бирор қийматга эгаллиги ёки эга эмаслигига қарор қилишимиз керак. Сирлардан бири – бу кўтаринки руҳ билан қоришган ғоялардир.

Келажагингиз учун яхши ғоялар ва маълумотларни тўплашдан-да фойдалироқ нарса йўқ. Бу уйга вазифани бажариш деб аталади.

Агар фарзандларингиз билан гаплашсангиз, уларга ҳар доим бирга бўлишга ёрдам берган бўласиз.

Агар улар билан моҳирона суҳбатлашсангиз, орзуларига эришишларига ёрдам берган бўласиз.

Битта нарсанинг ўзи Сизни ўзингизга итоат эттириши ва хизмат қилдириши мумкин. Бугунги кунингизни ўзингиз бошқаришингиз мумкин ёки у Сизни бошқаради; ишларни ё Сиз бошқарасиз, ёки ишлар Сизни бошқаради.

Якка ўзингиз муваффақиятга эриша олмайсиз. Бадавлат тарки дунёчини топиш амри маҳол.

Ютуқни қўлга киритиш учун батамом ўзгаришингиз шарт эмас. Бир нечта янги одатлар ҳаётингизга шундай таъсир ўтказадикки, ҳаётингиз келгуси 90 кун ичида қандай ўзгаргани Сизни таажжубга солганини кўрасиз.

ҲАЁТ МАВСУМЛАРИ - 2

Муваффақиятнинг ортидан югуришингиз эмас, уни ўзингизга тортишингиз зарур.

Мен ҳаммамиз риоя қилишимиз керак бўлган кенг камровли принциплар ҳақида айтган эдим. Ҳаёт – бу ўзгаришларнинг доимий, олдиндан айтиб бўладиган занжирларидир. Келажак сари одимлар эканмиз, барчамиз учун ягона омил ҳисларимиз ва ҳаётга нисбатан муносабатимиздир. Иккинчидан, биз инсон сифатида ўз позициямизга эгамиз ва у танловимизни белгилайди, танлов эса натижаларни белгилайди. Бизнинг қандай ва ким бўлишимиз ўзимизга боғлиқ, бу эса позициямиз ва танловимиз орқали амалга ошади.

Келинг, энди тўрт мавсум ҳақида суҳбатлашамиз. Аввалига бир нечта изоҳ бераман.

Биринчидан, ҳаёт ва бизнес йилнинг ўзгараётган мавсумларига ўхшайди. Ҳаётимиз мавсум сингари мунтазам ўзгараверади.

Иккинчидан, Сиз мавсумни ўзгартира олмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартириш қўлингиздан келади.

Энди ушбу муҳим икки жумлани ёдда сақлаган ҳолда, келинг, қишга қиёсласа бўладиган даврни ўрганамиз. Қиш ҳар доим куздан кейин келади. Баъзан узун, баъзан қисқа, гоҳида қийин, гоҳида осон кечади. Лекин ҳар доим куздан кейин келади. Ҳар доим шундай.

Қишларнинг бир қанча турлари бор: айрим қишларда ҳаммаси қанчалар расво кечаётганини тушуна олмайсиз. Иқтисодий қишлар, ижтимоий қишлар, шахсий қишлар бор. Қиш мавсуми ҳаммамизнинг ҳафсаламизни пир қилиши мумкин. Сиз қишни бошқаришни ўрганишингиз керак. Сиз машаққатларни енгишни ўрганишингиз зарур – улар

ҳар доим нурли йўллардан кейин келади. Сиз ҳар доим ўсишлардан кейин келадиган пасайишларни энгишни билишингиз даркор. Бошқа йўл йўқ.

Масала шуки, қишни нима қилиш керак?

Шунчаки тақвимдан ўчириб ташлаш билан январдан қутулиб бўпсиз. Бироқ Сиз уддалай оладиган ишлар бор: кучлироқ, ақллироқ, яхшироқ бўла оласиз. Қишни ўзгартириб бўлмайди, Сиз эса ўзгара оласиз.

Буни тушуниб етмасимдан олдин нуқул қиш пайтида ёзни кўнглим тусаб қоларди. Машаққатларга дуч келганида улар шунчаки ғойиб бўлиб қолишини истар эдим. Нима яхшироқ эканини билмасдим. Шунда жаноб Шоафф менга файласуфона маслаҳат берди: “Сиз учун энгилроқ бўлишини истасангиз, ўзингизни яхшилашга урининг. Муаммолар камроқ бўлишини эмас, тажриба кўпроқ бўлишини хоҳланг. Синовлар камроқ бўлишини эмас, оқиллик кўпроқ бўлишини тиланг”.

БОШҚАРУВ

Қанча пул ишлаб топишингиз керак? Қанча ишлаб топа олсангиз, шунча. Агар қўлингиздан келганини қилаётган бўлсангиз, бир йилда 10 минг доллар топяпсизми ёки 100 минг долларми, бунинг аҳамияти йўқ.

Бир киши шундай дейди: “Агар бойлигим бўлганида, уни қандай ишлатишни билган бўлардим. Лекин фақатгина ойлик оламан ва унинг қаерга кетаётганидан хабарим йўқ”. Бундай одам фирмангизни бошқаришни истайсизми?..

Агар кўпчиликни бошқаришни истасангиз, буни одамлар сони атиги бир нечта бўлган пайтда ўрганинг.

Бир неча нафар ишчингиз, бир нечта агентингиз ва озроқ одамларингиз бўлса, бу улар билан до-

имий алоқада бўлиш ва ишга буткул шўнғиш учун қулайдир.

Сиз бор бўлган жойингизда ва қўлингиздаги нарсалар билан бошланг.

Муваффақият – 20 фоиз маҳорат ва 80 фоиз стратегия дегани.

Сиз ўқишни биларсиз, лекин янада муҳимроғи айнан нимани ўқишга чоғланяпсиз?

Омадсизлик – бу онда-сонда учрайдиган тасодифий ҳодиса эмас. Муваффақиятсизлик – ҳар куни такрорланадиган бир нечта хатодир.

Агар ниманидир сидқидилдан истаётган экансиз, уни қўлга киритишнинг йўлини албатта топасиз.

ҲАЁТ МАВСУМЛАРИ – 3

Биринчи қисмда шундай дедим:

а) Ҳаёт бу – ўзгаришларнинг деярли доимий, олдиндан билса бўладиган занжири.

б) Барчамиз учун ягона доимий омил – бу бизнинг ҳисларимиз ва ҳаётга нисбатан муносабатимиз.

в) Инсон сифатида барча нарсага нисбатан ўз позициямизга эгамиз, бу бизнинг танловимизни белгилайди, танлов эса натижаларни белгилайди.

Иккинчи қисмда шундай дедим:

а) Ҳаёт ва бизнес – бу йил мавсумларидай гап.

б) Сиз йил мавсумларини ўзгартира олмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартиришингиз мумкин.

в) Ҳаётда ўтиш керак бўлган асосий синов – қишдан қандай ўтиш.

г) Қиш палласида кучлироқ, ақллироқ, яхшироқ бўласиз. Қишни ўзгартириб бўлмайди, лекин ўзингизни ўзгартира оласиз.

Энди баҳор ҳақида суҳбатлашамиз. Бахтимизга, қиш изғиринларидан кейин фаолликлар ва янги им-

кониятлар палласи – баҳор келади. Энди унумдор далага билим ва қатъий саъй-ҳаракатлар уруғларини қадаш пайти бошланди.

Бироқ баҳорнинг келиши кузда ҳамма нарса яхши бўлишини англамайди. Баҳорда ҳаракатни бошлашингиз керак. Танлашингизга тўғри келади: ё баҳорда уруғ экасиз, ёки кузда садақа сўрайсиз.

Баҳордаги ҳар бир кун ва имкониятдан фойдаланинг.

Баҳор бизга ваъда беради: уруғ эксак, кузда ҳосил оламиз. Самодан нозил бўлган эътиқодимиз шуни эслатадики, ҳар бир уриниш учун кўп ҳиссалик мукофот оламиз. Ерга қадалган бир ҳовуч уруғ бир сават ҳосил бўлиб, бошқа одамларга қилинган яхшилик ошиғи билан қайтади. Эътиқодимиз учун кўп мукофотлар билан сийланамиз, меҳр-муҳаббат эвазига меҳр-муҳаббат оламиз.

Баҳор қисқа, аммо ўз чиройи билан бизни чалғитиб қўйиши мумкин. Баҳор ўтиб кетганидан кейин қўлингизда бир халта уруғ билан қолиб кетмаслик учун гуллар исига андармон бўлиб қолманг. Сизга берилган ақл, заковат ва танлаш эркинлигини ишга солган ҳолда, йўлингизда учраган тошлар, бегона ўтлар ва бошқа тўсиқларга қарамай уруғ экинг. Агар ақл билан эксангиз, дунёдаги жами тошлар, бегона ўтлар ва тиканлар ҳам уруғларингизни йўқ қила олмайди. Менинг таклифим – ҳаракатни танланг, ҳордиқни эмас. Ҳақиқатни танланг, пуч хаёлларни эмас. Табассумни танланг, тунд юзни эмас. Муҳаббатни танланг, адоватни эмас. Ҳаётда ҳамма нарсага нисбатан яхшини афзал кўринг, ҳаётингизда баҳор кулиб турган экан, ишлаш имкониятини маъқул билинг.

Баҳор бизга ҳаётнинг доимий бошланғич, доимий имконият, доимий баҳор эканини кўрсатади.

Ҳаётга худди болалардек қарашни ўргансак бас – маҳлиё бўлиб, қизиқиш билан ва кундалик ҳаётда яширинган муъжизани топишга уринган ҳолда қараш лозим.

Ўз баҳорингиз, ўз имкониятларингиз билан тезроқ шуғулланинг. Ҳар биримизга бундай баҳорлардан бир сиқимгина берилган. Энг узун умр ҳам қисқадир. Ҳаётингизда нимани амалга оширмоқчи бўлсангиз, амалга оширинг. Мавсумлар ёнингиздан шунчаки ўтиб кетишига йўл қўйманг.

ЭКИН ВА ЎРИМ

Танлашингиз керак: ё баҳорда уруғ экасиз, ёки кузда садақа сўрайсиз.

Экинг, имилламанг!

Ер дейдики, менга эҳтиёжларингни эмас, уруғ олиб кел.

ШУКРОНАЛИК ҲИССИ БИЛАН ЯШАНГ

Глен Хопкинс

Уйқусиз тунни тасаввур қилиб кўринг. Эрталаб барвақт туришингиз, йиғилишга боришингиз ва унда асосий маърузачи сифатида қатнашишингиз керак. Будильник Сизни саҳарлаб уйғотади. Ўрнингиздан апил-тапил турасиз, тезгина душ оласиз, қўлингизга қаҳва ва бутербродни олганча кўчадаги оломонга ўзингизни урасиз.

Кун дабдала бошланди. Кўпчилик буни маъқуллайди. Фақат айримларгина “йўқ” деб жавоб беради. Фикримча, булар алоҳида қобилиятга эга инсонлардир. Бу қобилият уларнинг ҳаётга нисбатан муносабатини белгилайди. Улар “шукроналик ҳисси” билан яшайди. Улар учун юқорида тасвирланган

ҳолат ёмонроқ кечиши мумкин. Масалан, каравоти йўқ, ёлғиз ва бошпанасиз одам ҳақида ўйланг. У уйқудан уйғонганида совуқ ёмғир вужудини савалаётган бўлади. У ҳам апил-тапил уйғонади ва яла ноёқ ишга отланади. Унинг иши – омон қолиш. Қорнини тўйдириш учун емак қолдиқларини, танасини иситиш учун эски-туски кийимларни чиқинди қутиларида излайди. Бу мисолнинг мақсади – қўлимизда бори учун шукр қилишимиз керак. Бундан баттари бўлмайди деган пайтингизда ҳам, шукр қилиш учун албатта сабаб бор. Шукр қила бошласангиз, бахт ва мамнуниятни ҳис қиласиз.

Сизга маслаҳатим – ҳар қандай вазиятнинг ҳам яхши томонини қидиринг ва шукроналик ҳисси билан яшанг.

Ишонтириб айтаманки, чиқинди қутиларида овқат излаб юрган одам сиз бўлганингизда, шукр қилишга арзигулик нимадир топган бўлардингиз. Атрофингизга разм солинг, диққатингизни ҳаётингиздаги ёмон нарсаларга эмас, яхшиларига қаратинг.

“Оёғи йўқ одамни учратмагунимча пойабзалим йўқлигидан хафа бўлиб юргандим”. (Номаълум муаллиф).

Ҳаёт – топишмоқ. Даҳшатли машаққатларни бошидан кечираётган одамларнинг бошқаларга ёрдам бергани ҳақида кўп мисолларни келтириш мумкин. Бошқа бировга ёрдам бераётганда ҳар доим ўзингизни яхшироқ ҳис қиласиз. Чунки бунда диққатингизни ўз муаммоларингиздан бошқаларнинг машаққатларини ҳал қилишга қаратган бўласиз. Ҳар доим муаммонинг ўзига эмас, унинг ечимига эътибор қаратинг ва шукроналик ҳисси билан яшанг.

Тереза она – бу феноменнинг энг ёрқин мисоли. У бутун умрини ёрдамга муҳтож одамларга бағи-

шлади. Пировардида муҳаббатни ва ҳаётдан қониқишни ҳис этди.

Сизларни ҳаётингизда катта қийматга эга нарсалар ҳақида ўйлаб кўришга чақираман. Масалан, дўстларингиз, оилангиз, ишингиз, сезги (ҳид билиш, сезиш, кўриш, эшитиш) органларингиз ва компьютерингиз ҳақида. Буларсиз ҳаётингиз қандай бўлишини фараз қилинг. Уларнинг номларини қоғозга ёзинг ва улар ҳақида шукроналик билан эсланг. Ўзингизни қанчалар енгил ҳис қилишингиздан ҳайратга тушишингиз тайин!

Ким биландир бирор нимани бўлишсангиз, ўзингизни яхшироқ ҳис қиласиз. Қанчалик кўп берсангиз, ҳаёт Сизга шунчалик кўп қайтаради.

Болаларнинг характерини ҳеч нарса саховатчалик шакллантирмайди.

ҲАЁТ МАВСУМЛАРИ - 4

Биринчи қисмда шундай дедим:

а) Ҳаёт бу – ўзгаришларнинг деярли доимий, олдидан билса бўладиган занжири.

б) Барчамиз учун ягона доимий омил – бу бизнинг ҳисларимиз ва ҳаётга нисбатан муносабатимиз.

в) Инсон сифатида барча нарсага нисбатан ўз позициямизга эгамиз, бу бизнинг танловимизни белгилайди, танлов эса натижаларни белгилайди.

Иккинчи қисмда шундай дедим:

а) Ҳаёт ва бизнес – бу йил мавсумларидай гап.

б) Сиз йил мавсумларини ўзгартира олмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартиришингиз мумкин.

в) Ҳаётда ўтиш керак бўлган асосий синов – қишдан қандай ўтиш.

г) Қиш палласида кучлироқ, ақллироқ, яхшироқ бўласиз. Қишни ўзгартириб бўлмайди, лекин ўзингизни ўзгартира оласиз.

Учинчи қисмда шундай дедим:

а) Баҳор – ҳаётнинг унумдор ерлари билим ва қатъий саъй-ҳаракатлар уруғлари экилишига тайёр.

б) Баҳор бизга ваъда беради: агар уруғ эксак, албатта, ҳосил оламиз, ҳар бир уриниш учун ошиғи билан мукофот оламиз.

в) Ҳар биримизга бундай баҳорлардан бир сиқимгина берилган. Мавсумлар ёнингиздан шунчаки ўтиб кетишига йўл қўйманг.

Энди биз ўзлаштиришимиз керак бўлган учинчи асосий сабоққа тўхтаталамиз: ёз давомида ҳосилни етиштириш ва уни асраш. Ишончингиз комил бўлсин: уруғ қадашингиз билан серғайрат кўнғизлар ва захарли ўтлар меҳнатингизни барбод қилиш учун ишга киришиб кетади.

Икки оғиз гап учинчи дарснинг мазмунини очиб беради. Биринчиси: “Ҳамма яхши нарсага ҳужум қилишади!”

Бунинг сабабини мендан сўраманг, чунки ўзим ҳам билмайман. Фақатгина бунинг ҳақиқат эканини билман. Реалист бўлинг. Ҳар бир боғ ҳужумга учрайди.

Иккинчи жумла: “Ҳар бир қимматли нарса ҳимоя қилиниши зарур”. Ижтимоий, сиёсий, иқтисодий аҳамиятдаги қимматли нарсалар – бари асралиши керак. Боғни ёз бўйи парваришlash даркор. Агар буни қилмасангиз, ҳеч қачон бирор қимматли ишни амалга оширмайсиз.

Агар қунт билан боғингизни етиштирсангиз ва уни ҳимоя қилсангиз, ҳеч қайси зараркунанда баҳордаги меҳнатингиз мевасини йўқ қила олмайди.

УДДАБУРОНЛИК

Одамлар йўқдан бор қила олиш қобилиятига эга.

Улар ёввойи ўтларни гулзорларга, чақаларни бойликка айлантира олади.

Уддабуронлик танбалликдан яхшироқдир. Муваффақиятга эришиш нима биландир шуғулланиш, ишни бошланғичдагидан яхшироқ ҳолатга келтириш деганидир.

Уддабуронлик – келажагимиз учун умиддир.

Даромад маошдан яхшироқ. Маош омон қолишингизга ёрдам беради, даромад эса Сизни бойга айлантиради.

Барчамиз пул топишнинг турли йўларини биламиз. Лекин бой бўлиш йўлини топишдан-да мароқлиси йўқ.

Болаларнинг иккита велосипеди бўлиши керак. Биттаси миниш учун, иккинчиси ижарага бериш учун.

Ўқитувчим билан учрашувда у менга шундай савол берди:

“Жаноб Рон, охирги олти йилда қанча пулни тежадингиз ва сармоёга сафрладингиз?”

“Ҳеч қанча”, – дедим мен.

“Буни сизга ким маслаҳат берди?”

“Агар пулим кўпроқ бўлганида, уни ишлатиш учун тузукроқ режам бўларди”.

“Аксинча, – дея жавоб қайтарди у, – агар тузукроқ режангиз бўлганида, пулингиз кўпроқ бўлар эди. Тушунинг, пулнинг қанчалиги эмас, ундан қандай фойдаланиш муҳим. Нима учун интилаётган маррангизга Сизни элтадиган яхши молиявий режангиз йўқ?”

Бахт – бу келажак учун жамғараётганингиз эмас, айни пайт рўёбга чиқараётганингиздир. Бахт – бу Сиз истаган тасодиф эмас. Бахт – бу айни дамда сиз яратаётган нарсадир.

ҲАЁТ МАВСУМЛАРИ – 5

Биринчи қисмда шундай дедим:

а) Ҳаёт бу – ўзгаришларнинг деярли доимий, олдиндан билса бўладиган занжири.

б) Барчамиз учун ягона доимий омил – бу бизнинг ҳисларимиз ва ҳаётга нисбатан муносабатимиз.

в) Инсон сифатида барча нарсага нисбатан ўз позициямизга эгамиз, бу бизнинг танловимизни белгилайди, танлов эса натижаларни белгилайди.

Иккинчи қисмда шундай дедим:

а) Ҳаёт ва бизнес – бу йил мавсумларидай гап.

б) Сиз йил мавсумларини ўзгартира олмайсиз, лекин ўзингизни ўзгартиришингиз мумкин.

в) Ҳаётда ўтиш керак бўлган асосий синов – қишдан қандай ўтиш.

г) Қиш палласида кучлироқ, ақллироқ, яхшироқ бўласиз. Қишни ўзгартириб бўлмайди, лекин ўзингизни ўзгартира оласиз.

Учинчи қисмда шундай дедим:

а) Баҳор – ҳаётнинг унумдор ерлари билим ва қатъий саъй-ҳаракатлар уруғлари экилишига тайёр.

б) Баҳор бизга ваъда беради: агар уруғ эксак, албатта, ҳосил оламиз, ҳар бир уриниш учун ошиғи билан мукофот оламиз.

в) Ҳар биримизга бундай баҳорлардан бир сиқимгина берилган. Мавсумлар ёнингиздан шунчаки ўтиб кетишига йўл қўйманг.

Тўртинчи қисмда шундай дедим:

а) Ёз – имтиҳон палласидир. Ҳар бир яхши нарса ҳужумга учрайди ва ҳар бир боғни зараркунандалар қуршаб олади.

б) Ҳар бир қимматли нарса ҳимоя қилиниши керак.

в) Ёз бўйи боғни парваришлаш даркор. Агар буни қилмасангиз, ҳеч қачон бирор қимматли ишни амалга оширмайсиз.

Якуний қисмда куз ҳақида, яъни ҳосилни – меҳнати-миз натижасини олиш палласи тўғрисида гаплашамиз.

Куз бизга ўзлаштиришимиз керак бўлган тўртинчи асосий сабоқни беради: яхши ишлаган бўлсангиз ва шикоятлар йўқ бўлса, кузда ҳосилни шукроналик билан йиғиш керак.

Кузда мўл-кўл ҳосил олишдан-да яхшироқ ва куп-қуруқ далада қолишдан-да ёмонроқ нарса йўқ.

Инсон фаолиятининг ҳар жабҳасида қонун борлигини унутмайлик: бу дунёда нимани эксак, ўшани ўрамиз.

Бу адолатли ҳисоб-китобнинг табиий усулидир. Шундай қилиб, ҳосил қандай бўлишидан қатъи назар, унинг учун масъулиятни бўйнингизга олинг. Инсон камолотининг энг ёрқин шаклларида бири – ўз ҳаёти учун масъулиятни тўлалигича ўз бўйнига олишдир.

Бу мени муҳокамамининг бошига етаклайди. Ҳаёт – бу даврларнинг мунтазам ўзгариши эканини унутмаслигимиз керак. Шунингдек, унинг икки қарама-қарши томонлари бор, худди батареядаги манфий ва мусбат зарядлар каби.

Бу қарама-қаршилиқни ҳамма жойда кўриш мумкин: аёл ва эркак, кун ва тун, эзгулик ва ёвузлик, ҳаёт ва ўлим, сув ва қуруқлик, ёз ва қиш, ўсиш ва пасайиш, шодлик ва ғам.

Ҳа, ишонаманки, бизни буюк ўзгаришлар кутмоқда, аммо аввалгидек ҳар йили қиш, баҳор, ёз ва куз бўлиши ҳақида ҳам ўйлайман.

Аксар ҳолларда бизнинг муваффақиятимиз қобилиятларимиз, баҳорда ўз имкониятларимиздан фойдаланишга тайёргарлик, ёзда ёввойи ўтларни юлиш ва ерга ишлов бериш, кузда ҳосилни йиғиб

олиш ва натижаларни ҳисоб-китоб қилиш ҳамда кучлироқ, ақллироқ, яхшироқ бўлишимизга боғлиқ.

Унутманг, келажагингизни Сиз билан содир бўлаётганлар эмас, уларга қандай муносабатда бўлишингиз белгилайди.

ШАХСИЙ ЎСИШ

Қизқарли инсонларни жалб этиш учун ўзингиз жозибадор бўлишингиз керак. Кучли кишиларни жалб қилиш учун эса ўзингиз кучли бўлишингизга тўғри келади. Хизматга тайёр одамларни жалб этиш учун ўзингиз хизматга тайёр бўлишингиз даркор. Одамларни ўз ихтиёрингизча ўзгартиришнинг ўрнига ўз устингизда ишланг.

Ўзимизни ўзгартирсаккина ҳозир эга бўлганларимиздан кўпроғига эга бўламиз.

Муҳими – табиат бизга инъом этган салоҳиятдан максимал даражада фойдаланиш.

Мен миллионлаб доллар мерос олгани ҳолда миллионерга айлана олмаганларга ачинаман.

Даромадингиз ўсгани ҳолда ўзингиз ўсмасангиз, ачинарли бўлади.

Иш бўйича ўзимизга беришимиз керак бўлган муҳим савол “Қанча ишлаб топяпман?” эмас, “Кимга айланяпман?” бўлиши керак.

Ўз меҳнати билан эришилмаган нарсани сақлаб қолиш анчайин мушкулдир.

Миллионерга айланганингиздан кейин бор пулингизни сарфлашингиз мумкин, чунки миллион доллар эмас, иш жараёнида пайдо бўлган инсон – Сиз муҳимроқ.

Камдан-кам ҳолларда даромад шахсий ўсишдан ўзиб кетади.

Қандай инсонга айланганингиз Сиз қўлга кири-
таётган нарсага тўғридан-тўғри таъсир кўрсатади.

Молиявий жиҳатдан мустақил бўлиш учун даро-
мадингизнинг бир қисмини капиталга, капитални
корхонага, корхонани даромадга, даромадни инве-
стицияга, инвестицияни молиявий мустақилликка
айлантиришингиз керак.

Одамлар билан мулоқотда кўпинча шундай ёнда-
шувни қўлламан. Кимдир: “Мен нуқул кўнгилсиз-
ликларга рўбарў бўламан. Нега шундай?” деса, жаво-
бим шу: “Мени ўлдиришингиз мумкин, лекин бунинг
сабабини билмайман. Билганим шуки, бундай нар-
салар айнан Сизга ўхшаганлар билан содир бўлади”.

Устозимнинг гапи: “Буни бажаринг” эмас, “Ке-
линг, буни бажарайлик” деган маъқулроқ”.

ДАРОМАД МАОШДАН ЯХШИРОҚ

Шахсий масъулиятингизни зиммангизга олишин-
гиз керак. Сиз вазиятларни, йил мавсумларини ёки
шамолни ўзгартира олмайсиз, лекин ўзингизни ўз-
гартиришга қурбингиз етади. Бунинг учун эса ма-
съулиятли бўлишингиз лозим. Сиз осмондаги юл-
дузларнинг ҳолатидан масъул эмассиз, лекин му-
толаангиз, ўсишингиз, таълимингиздан масъулсиз.

25 ёшимда ўқитувчим менга бутун ҳаётимни ўз-
гартириб юборган бир гапни айтди: “Даромад мао-
шдан яхшироқ. Маош тирикчилик ўтказишингиз-
га ёрдам беради, даромад эса Сизни бой қилади”.

Биргина маош билан кун кечириш жуда қийин,
лекин даромади бор ҳар ким бой бўла олади. Маошга
қўшимча даромад ҳеч қачон ортиқчалик қилмайди.

Қаерда ва ким бўлиб ишлашингиз муҳим эмас:
хусусий тадбиркорми, маркетинг компаниясидами
ёки хизмат соҳасидами.

Ёзда манзараларнинг расмини чизишингиз ёки қишда Янги йил чироқларини ёқишингиз мумкин. Бу ўргатиш, маслаҳат бериш ёки таълим бериш бўлиши мумкин. Бу расм чизиш, дурадгорлик, компьютер ёки овқат пишириш сингари хоббингиз бўлиши мумкин. Лекин вақтингиз ва ҳаракатингизнинг ақалли бир қисмини ишингизга сарфласангиз, ҳафтада атиги бир неча соат сарфлаган ҳолда ҳар куни эрталаб омадни қарши олиш учун уйғониш қанчалар ажойиб эканини тушуниб етасиз. Ҳар куни омад билан юзлашиш Сизга қанчалар куч бағишлашини ҳис қиласиз. Бойлик сари одимлар экансиз, дунёқарашингиз ўзгаради. Руҳиятингиз ўзгаради. Буни овозингиз, юзингиз, имо-ишораларингизда билиб олса бўлади. “Ҳозир ишхонада ва қисман режамга кўра ишляяпман, чунки ишларимни яхшилашнинг йўлини топдим”, – дея оласиз.

Баракалла!

Нимани назарда тутганингизни мен ҳам биламан.

Пулни сарфлагандан кўра, кимгадир қарзга берган маъқул.

Моливий мустақиллик – ўз ресурсларидан келадиган даромадга яшаш демакдир.

Агар пенсиянгиз ҳақида компаниянгиз қайғурса, даромадингизни бешга бўлинг, ўзингиз қайғураётган бўлсангиз, бешга кўпайтиринг.

БАНДЛИГИНГИЗГА ҚАРАМАЙ

Агар мақсадларга эршиш учун ишлаётган экансиз, мақсадларингиз сизга хизмат қила бошлайди.

Сиз қилаётган яхши ишлар ўз навбатида Сизни тарбиялайди.

Бандлигингизга қарамай, келгуси икки ҳафта ичида режалаштириш ҳақида ўйлаш учун вақт то-

пинг. Турмуш ўртоғингиз ва фарзандларингиз билан келгуси йилнинг режалари ва орзулар ҳақида гаплашиш учун вақт ажратиш. Янги йил арафаси бунинг учун энг маъқул вақтдир.

Ўйлайманки, оилангиз билан келажак орзулари ва режалаштириш ҳақида суҳбатлашиш келгуси 12 ой давомида ҳаракат қилишингиз учун сизга янги туртки беради.

Келинг, ортда қолган йилдаги ғалабалар ва мағлубиятлар, муваффақиятлар ва турғунликларга бир қур назар ташлаш учун, келгуси йил қандай ўтиши кераклиги ҳақида обдан ўйлаб олиш учун вақт топайлик.

Кўпроғини қўлга киритишнинг энг яхши усули – айна пайтда эга бўлганларимиз учун шукр қилишдир.

Шукроналик янги ғоялар ва имкониятларга йўл очади.

**БОЙЛИК ВА БАХТГА
ЭРИШИШНИНГ
7 СТРАТЕГИЯСИ**

Аниқ белгиланган мақсадлар кучи...

БУТУН ҲАЁТИМНИ ЎЗГАРТИРГАН КУН

Йигирма беш ёшлигимда Эрл Шоафф исмли инсонни учратганман. Бу учрашув нақадар ҳаётимни ўзгартириши ҳаёлимга ҳам келмаган эди...

Ўша вақтгача мен катта муваффақиятга интилмай оддийгина ҳаёт кечираётган кўплаб одамлар каби улкан бахт нималигини билмай яшаганман. Ҳаётим ажойиб тарзда бошланган бўлиб, мен Айдахо штатидаги фермерлар оиласида дунёга келганман.

Уйимдан чиқиб кетаётганимда, менда америкаликлар орзусининг бир қисмига мен ҳам эриша оламан деган умид бор эди.

Лекин аслида мен ўйлаганча бўлиб чиқмади. Мактабдан кейин коллежга ўқишга кирдим. Аммо бир йилда етарлича ақлли бўлдим, деб ўқишни ташладим. Бу қадамим биринчи катта хатоларимдан бири эди. Мен ишлаб пул топишга шошилардим. Иш топишга ҳеч ҳам қийналмагандим (ўшанда мен тиркичилик учун пул топиш ва ҳаёт тарзини яхшилаш орасидаги фарқни тушунмаганман).

Тезда уйландим. Минглаб эрлар каби, мен ҳам тезда бойиб кетишни хотинимга ваъда қилганман. Мен мағрурлик билан олға бориб, самимий ният қилиб, ғайрат билан ишлаганман. Омад мени ўз бағрига олганди! Ёки менга шундай туюлган эди...

Йигирма олти ёшга тўлганимда, мен олти йиллик фаолиятимни сарҳисоб қилишга киришдим. Мен ҳаётда доимо ниманидир нотўғри қилаётганимдан хавфсираб юрардим. Маошим ҳафтасига ўртача эл-

лик етти долларни ташкил қиларди. Бу мен кутгандан анча кам эди ва оиламга келаётган тўлов хабарномалари кўпайган сари топаётган даромадим жуда пастлиги янада ёрқинроқ кўзга ташланарди. Оила бошлиғи сифатида мен кўпаяётган оилам олдида жавобгарлигим ошиб бораётганини сезардим. Шу билан бирга мен ўз тақдиримга тан бериб бораётганимни ҳам тушунардим.

Менинг молиявий аҳволим кундан кунга ёмонлашиб борарди, айнан нимани ўзгартириш кераклигини тушунмасдим.

Балки, чираниб ишлашни ўзи етарли эмасдир, деб ўйлардим мен. Бу фикр мен учун катта янгилик бўлганди, чунки мен доимо захматкаш инсонларгина меҳнат роҳатига эришадилар, деб ўйлардим. Мен етарлича “тер тўкиб” меҳнат қилаётган бўлсам ҳам, шу мақомда ҳаётимни ўтказиб, олтиш ёшлигимда атрофимдаги кўпчилик одамлар каби пулсиз ва ёрдамга муҳтож қарияга айланишимни тушуниб етдим.

Бу фикр мени даҳшатга солганди. Бундай келажак мени қониқтирмасди. Дунёдаги энг бадавлат мамлакатда бундай бўлиши мумкин эмасди!

Саволлар кўп, жавоблар йўқ эди. Нима қилиш керак? Ҳаётни қай йўналишга ўзгартириш лозим?

Мен ўқишни давом эттиришни ўйладим. Нима бўлгандаям, яхши иш топиш учун коллеждаги бир йил етарли эмасди. Лекин оила хархашаси билан яна ўқишни бошлаш имкониятим йўқ эди.

Кейин мен ўз бизнесимни бошлаш ҳақида ўйладим. Ўша пайтда бу фикрдан завқланиб кетгандим! Аммо менда, турган гапки, керакли сармоя йўқ эди. Ахир менинг катта муаммоим ҳам айнан ўша пулларнинг йўқлиги эди, ойнинг ярмида бор, ярмида яна йўқ!

Шундай қилиб, мен йигирма беш ёшимда орзуларимдан анча йироқ бўлган ҳаёт кечириб, уни яхшилаш йўлларини билмас эдим.

Ўшанда мени омадим биринчи марта юришганди. Нега бу бахтли тасодиф айнан ўша вақтда юз берганини ва керакли воқеалар айнан керакли вақтда юз беришини мен ҳозиргача тушунмайман.

Ишим юриб кетишига сабаб бир одамни учратганим бўлди – бу мутлақо антиқа инсоннинг исми Эрл Шоафф эди. Мен уни илк бор савдо-сотик мавзусида ўтказган семинарларининг бирида кўргандим. Ўша кеча у нима билан мени ром этганини ҳозир эслолмайман, лекин аниқ биламанки, ўшанда мен унга ўхшашлик учун барча нарсага тайёрлигимни тушунган эдим.

Семинар якунида мен бор итоатимни жамлаб, уни олдига бордим ва ўзимни таништирдим. Озгина довдираб гапирганимга қарамасдан, у менинг муваффақият сари интилаётганимни сезди чоғи, мени бир мунча ёқтириб қолди. Бир неча ойдан сўнг у мени ўз компаниясига ишга олди.

Кейинги беш йил давомида мен мистер Шоаффдан кўп ҳаётий сабоқларни олдим. Мени ўз ўғли каби билиб, у соатлаб менга ўзининг шахсий фалсафасини ўргатганди. Ўша назарияни мен эндиликда БОЙЛИК ВА БАХТНИНГ ЕТТИ СТРАТЕГИЯСИ деб атадим.

Лекин кейинчалик мистер Шоафф кутилмаганда қирқ тўққиз ёшида бевақт вафот этди.

Айрилишга сабр билан бардош бериб, маълум вақт ўтиб, менинг ҳаётимга мистер Шоафф ўтказган таъсирини баҳоламоқчи бўлдим. У қилган энг катта яхшилик - мени ишга олгани ва оддий йўриқчидан компаниянинг ижрочи вице-президенти-гача кўтаргани эмаслигини тушундим. Энг қадрлиси – мен унинг фалсафасининг доно моҳиятини ва

унинг ҳаётда муваффақият қозонишнинг асосий тамойилларини ўзлаштирганим бўлган эди.

Кейинги беш йил мобайнида мен унинг ғояларини ҳаётга тадбиқ этиб, муваффақиятга эришдим. Мен ҳақиқатда катта миқдорда пул топдим. Лекин менга энг кўп завқ бағишлагани ушбу ғоялар билан бизнесдаги ҳамкорларим ва ҳамкасбларим билан ўртоқлашганим бўлди. Улар бунга катта қувонч билан жавоб бериб, тезда сезиларли натижаларга эришдилар.

Ўзимни биринчи навбатда ёзувчи ёки оратор деб эмас, балки бизнесмен деб ҳисобласам ҳам, мен ушбу ғояларни оддий ва самимий шаклда бошқаларга етказиш кераклигини сезардим.

БЕШТА АСОСИЙ СЎЗ

Китобдаги барча ғоялар асосий сўзлар гуруҳи асосида ёритилган. Шунинг учун китобни тушуниш ва ундан энг кўп фойда олиш учун бу сўзларни ҳар бирини тушуниб олишингиз лозим.

АСОСЛАР

Биринчидан, “асослар” сўзини кўриб чиқайлик. Бу сўзни мен ҳар бир ютуқ юзага келадиган асосий тамойиллар маъносида изоҳлайман.

Асослар бошланиш, базис ва ҳақиқатни ташкил этиб, улар асосида барча нарсани бошланиши ва энг муҳим жиҳатлари юзага келади.

Бизнесдаги муваффақият асослари ҳақида гап кетганда, ишни ғайритабиий ва эскириб кетган ечимлар билан олиб бориш ярамайди.

Ким нима деса десин, лекин муваффақият – бу оддий жараён. У осмондан тушмайди. Унда ҳеч қандай сир ва сеҳр-жодуга ўрин йўқ.

Муваффақият – бу яхши ҳаёт кечириш асосий тамойилларини изчил амалга оширишнинг табиий натижаларидан бошқа нарса эмас.

Бу сўзлар бахт ва бойликка ҳам тааллуқли. Улар ҳам – бахтиёр ва бекаму кўст ҳаёт кечиришнинг асосий тамойилларини изчил амалга оширишнинг табиий натижаларидан бошқа нарса эмас. Муваффақиятнинг калити – асосий тамойиллардан четга чиқиб кетмасликдан иборатдир.

БЕШ-ОЛТИТА АСОСИЙ КОМПОНЕНТЛАР

Устозим мистер Шоафф бир куни: “Джим, ҳар бир ишда натижалар фарқини саксон фоизга белгилайдиган беш-олтита асосий компонентлар бўлади”, деган эди. Беш-олтита асосий компонентлар... асосий, ҳал қилувчи фикр мана шу. Саломатлигимизни яхшилашга, бойлигимизни кўпайтиришга, шахсий ютуқларимиз ёки табдиркорлик қобилиятимизни оширишга ҳаракат қиламизми – барида ғолибона муваффақият ва аччиқ мағлубият ўртасидаги фарқ мана шу беш-олтита асосий компонентларни аниқлаш, ўрганиш ва ишлатиш қобилиятимиз билан белгиланади.

Шунинг учун ҳар бир янги лойиҳани бошлашдан ёки янги мақсадлар қўйишдан олдин ўзингизга қўйидаги саволни беришингиз керак: *Даромаддаги фарқнинг кўп қисмини белгилайдиган уша асосий компонентлар нима?*

Шу оддий тамойилни тушуниш ва ишлатиш орзу-умидларингиз ва мақсадларингизни амалга ошириш йўлидаги биринчи қадам ҳисобланади.

БОЙЛИК

Моҳиятини тушуниш керак бўлган иккинчи асосий сўз – бу бойлик. Бу қарама-қаршиликларга бой атама, чунки инсон фикру-хаёлида бойлик турли ва баъзида бир-бирига зид қиёфаларда гавдаланади. Қолаверса, ҳар биримиз бойликка турли нуқтаи-назар билан қараймиз. Кимгадир у – хоҳлаган ишини қилишга имконият берадиган миқдорда пул топиш бўлса, кимгадир – қарз-калавасиз, озод ва эркин яшаш, учинчи шахсга эса – ўсиш ва муваффақият қозониш имконияти демакдир.

Бу масала устида бош қотиришни унча хоҳламайдиганлар бойлик деганда “миллионер” сўзини кўз олдиларига келтиришади. Бу тушунча муваффақият, озодлик, куч, мартаба, роҳат-фароғат, имкониятлар ва хушфەъллик каби фазилатларни ўз ичига олади. Турган гапки, миллионер бўлиш – жуда зўр фикр!

Қолаверса, бойлик сўзи нафақат иқтисодий тушунчаларни ифода этади. Бу ўринда бой тажриба, дўстлик, муҳаббат, оилавий ҳаёт ва бой маданият ҳақида гапириш мумкин.

Лекин бизнинг мақсадимиз – молиявий эркинлик маъносидаги бойлик, қилинаётган хатти-ҳаракатлар ва тадбиркорлик фаолияти натижасида пул ва қимматли қоғозларга айланадиган бойликни асл моҳиятига етишдир. Тўғри, ўзимизни бадавлат деб ҳисоблаш учун бойлик миқдори ҳар биримизда турлича бўлиши мумкин. Лекин, мен аминманки, ҳар биримизнинг бош орзуимиз бир хил: молиявий босимдан озод бўлиш, танлаш ва ижодкорона меҳнат қилиш имкониятига эга бўлишдир.

Бойлик аслида нимани билдиради? Молиявий эркинликни сезиш учун сизда қанча пулингиз бўли-

ши керак? Бу оддий саволлар эмас. Қисқаси, моддий бойлик тушунчасини ўзингизга нақадар ойдинлаштириб олсангиз, бу китобдаги ғоялар сизга шу қадар кўп наф келтиради.

БАХТ

“Бахт” тушунчаси ҳамма инсонлар қидираётган нарсани ифодалайди. Бахт – бу одатда ёқимли фаолият билан боғлиқ бўлган қувонч демақдир.

Лекин “бахт” сўзи бойлик каби бир қатор қарама-қарши маъноларга эга. Бахт – бу кашф этиш қувончи, билим олиш завқи. Кўпинча у ҳаётнинг ранг-баранглиги, оҳанглари ва хотиржамлигини тўлақонли ҳис этадиганларга ҳамроҳлик қилади.

Бахт – бу шунингдек ўз ҳаётини обдон режалаштириб, санъаткорона умргузаронлик қиладиганларга насиб қиладиган қувончдир.

Бахт – бу ҳаёт қувонч ва ташвишларига муносабат билдириб, уларни қувонч ва завқ билан қабул қилиш қобилиятидир. Нимадир бериб ҳам, нимадир олиб ҳам, бойликка эгалик қилиб ҳам, бошқаларга мурувват кўрсатиб ҳам бахтга эришин мумкин. Бахт – бу ҳаёт хотиржамлиги ва шунчаки овқатдан, буюк ғоялар ва шунчаки бир бурда нондан роҳатланиш қобилиятидир.

Лекин бахт умумий ҳиссиётлардан юқори туради. У шунингдек туйғулар, ҳаракатлар ва ҳаёт тарзини белгилайдиган фикрлаш усули. Яъни у оламни ва ундаги воқеаларни турлича талқин қилиш қобилиятидир.

Бахт – бу барча қадриятлар мутаносиблиги. Бу кундалик ишларни, шу жумладан ҳар кимни елкасига тушган бир хил юмушларни бажаришдан завқ олиш туйғусидир.

Бахт – бу маълум мақсадли фаолият. Бу – ҳаётга бўлган муҳаббат. Бу – оддий ҳақиқатни тезда англаш ҳамда олам сирларига тан бериб яшашдир.

Кўпчилик бахтни ўтган замонда ёки келажақда тасаввур қилади. Камдан-кам одам бахтни фақат ҳозирги замонда сезиш мумкинлигини тушуниб етди. Тўғри, бахтнинг барча ижобий нарсалар сингари кўпинча қўлдан чиқиб кетиш хусусияти бор. Лекин, ишонаверинг, уни ушлаб қолиш йўллари ҳам талайгина.

Хўш, мовий бахт қушини қай тарзда ушлаб олиш мумкин? Жавоб ғалати туюлиши мумкин, аммо бунинг учун бахт деганда хаёлингизга келмайдиган тушунчани англаб, ундан фойдаланиш керак бўлади. Ушбу тушунчани номланиши ИНТИЗОМ.

ИНТИЗОМ

Бойлик ва бахтни топишда ҳал қилувчи компонент – бу интизомдир. Шундай бўлса-да, бу тушунча ҳақида сўз кетганда, кўпчиликда у салбий қиёфалар яратади – бу аскарларни қийнаётган сержантдан тортиб, мактабдаги чизғич ушлаган баджаҳл ўқитувчи бўлиши мумкин.

Шундай бўлса-да, интизомга риоя қилиш сизнинг орзу-исталарингизни рўёбга чиқаришга йўл очиб берувчи калитдир. Бунинг учун интизом нималигини аниқлаб олишимиз керак бўлади.

Интизом – бу истакни натижа билан, илҳомни ютуқ билан боғловчи кўприқдир. Интизом – бу ҳар бир муваффақиятнинг пойдевори. Интизом бўлмаса, ҳар бир иш омадсизликка юз тутаяди.

Лекин кўпчилик интизом йўқлигини муваффақият йўқлиги билан боғламайди. Кўп одамлар омад кетганида, буни компания банкротлиги ёки уй эгасини

алмашиши каби бирданига рўй берадиган инқирозли ҳодиса деб талқин қилишади.

Аммо омадсизликни табиати бошқача. У кам ҳолатларда бирон бир алоҳида олинган воқеа натижаси бўлади. У кўпинча тўпланиб қолган бир талай майда омадсизликларнинг кетидан келиб, улар ўз навбатида интизом жуда паст бўлганидан юзага келган бўлади.

Агар сиз бугуннинг ўзида ўнта хат ёзишни мақсад қилиб, фақат учта хат жўнатсангиз, демак сиз бугун еттита хатга орқада қолгансиз.

Агар сиз бешта жойга қўнғироқ қилишингиз керак бўла туриб, фақат битта қўнғироқ қилган бўлсангиз, демак тўртта қўнғироққа орқадасиз.

Агар молиявий режангиз бўйича ўн доллар тежашингиз керак бўла туриб, сиз бирон цент ҳам тежаманган бўлсангиз, бу шу бугунни ўзида ишингиз ўн доллар орқада қолганини билдиради.

Бор йўғи бир кун бекор ўтди, деб ўйлаш натижасида буни орқасидан аста секин катта хавф кириб келади.

Бир кунлик омадсизликлар тўпланиб, ойлар ва йилларга тўпланиши мумкин. Балки бутун умрингиз шундай ўтиб кетар. Кундан-кунга такрорланадиган майда омадсизликлар бора-бора сизни бадбахт қилиши мумкинлигини тушуниб етган бўлсангиз керак.

Муваффақият ҳам худду шу схема бўйича кириб келади, ... агар сиз тескарисини қилсангиз. Яъни бугунни ўзида ўнта қўнғироқ қилиш ўрнига ўн бешта, бешта алоқа хати жўнатиш ўрнига саккизта, ўн доллар тежаш ўрнига ўн икки доллар тежасангиз, ушбу ғайратингиз меваларини йил давомида, балки бутун умрингиз давомида йиғасиз.

Интизомга эришиш учун нима қилиш керак? Биринчидан, ҳаётингизда интизом нақадар муҳимли-

гини тушуниб етишингиз керак. Иккинчидан, мақсад сари интилишда интизомга риоя қилиб, ҳар бир қадамни ақл билан, обдон ўйлаб, кетма-кет бошиш керак. Охир-оқибат сизнинг ғайрат ва интизом билан бажараётган ишларингиз ташқи тўсқинликларга тўқнаш келганда, сиз уларни енгишга мажбур бўласиз.

Интизом сизга хизмат қилиши билан бирга ўзингизни ҳам ўзгартиришга қодир. Ўзингиз учун белгилаган кичик интизомий қоида ҳам ҳаётингизга улкан таъсир кўрсатиши мумкин. Ҳар битта янги киритилган интизомий қоида дарҳол ҳаётингиз йўналишини ўзгартиради.

Баъзилар қаттиқ интизом инсонга хос бўлмаган ҳолат, одамзотга оддий турмуш тарзи етарли, деб таъкидлашади. Улар қўйилган мақсадларига эришиш мажбурияти уларни асабларини бузади, бунинг учун амалга оширадиган ҳатти-ҳаракатлари эса сунъий ва ғайритабиий чиқади, деб ҳисоблашади. Аслида эса интизом ва ҳаёт учун курашаётган табиат ўртасида кўп ўхшашликлар мавжуд.

Интизом ўзига имкониятларни тортади. Ўз қобилиятларини ривожлантириб, ҳаракатга интилаётганларга инсонни илҳомлантирувчи имкониятлар албатта очилади. Интизомга таяниб, катта мақсадларга интилаётган одам имкониятларни маҳкам ушлайди, унча дадил бўлмаганлар эса бу имкониятлардан фойдаланишга иккиланиб туришади.

Ҳар бир киши интизомли одам бўлиши мумкин. Сиз бундай шаклланиш жараёнини аста-аста, қадам-бақадам бошлашингиз мумкин. Илҳомингиз келиб қолса буни... БУГУН, ҲОЗИРНИ ЎЗИДА... БОШЛАШИНГИЗ МУМКИН!

“Қўлимдан келмайди, иродам етмайди”, деган гапларни қўйинг. Буни ўрнига “Агар эпласам, кўп

нарсага эришардим... Қўлимдан келади, иродам етади”, деб ўзингизни ишонтиришингиз лозим. Янги жараён шундан бошланади, аввалига кичкина қадамлар босилади. Кейин эса олган мажбуриятингиздан четга чиқмасликни ўрганасиз.

ЎЗ-ЎЗИНИ АЛДАШ ЎРНИГА ҲАРАКАТ ҚИЛИШ

Охирги йилларда бир қатор китоблар пайдо бўлиб, уларда шундай ғоя ташвиқот қилинади-ки, гўёки одам мақсадларимга албатта эришаман, деб ҳар куни ўзига-ўзи такрорлаб турса, омад қандайдир сирли тарзда унга эргашар эмиш.

Мен бундай фикрларга умуман қаршиман. Ўз тажрибамдан келиб чиқиб, ишонтириб айтаман-ки, агар руҳиятингизга синдириётган сўзларингиз аниқ бир ҳаракат ва натижалар билан тасдиқланмаса, унда сиз ўзингизни ўзингиз алдаётган бўласиз, чунки юксалиш сари кетяпман, деб ўйлаётган пайтингизда сизнинг ҳар кунлик фаолиятингиз аслида ҳеч қаерга олиб бормади.

Нега одамлар бир нарсани хоҳлашларини таъкидлаб туриб, буни умуман тескарисини қилишади? Нега? Чунки сўз билан ифодаланган мақсадлар одамни алдаб, наркотик каби унда қониқиш хиссини ҳосил қилади. Унутманг: **ТАРАҚҚИЁТГА ЭРИШИШ УЧУН, СИЗ БИРИНЧИ ҚАДАМНИ ҚЎЙИШИНГИЗ КЕРАК!**

Шундай қилиб, ҳаётингиз гуллаб-яшнашини истасангиз, ишни “Гуллаб-яшнаш режаси”ни тузишдан бошланг. Бой-бадавлат одамга айланмоқчимисиз, - унда “Бойлик орттириш режаси”ни ишлаб чиқинг. Ҳаммаси оддий - бизнес-режа тузиш учун бой ва бадавлат бўлишингиз шарт эмас, “Бойлик ортти-

риш режаси” чўнтагида ҳеч вақоси йўқ одамда бўлиши мумкин. Лекин бу ўша жуда муҳим ўрин тутадиган биринчи қадам. **ҲАР БИР ИШНИ РЕЖАДАН БОШЛАНГ!**

Юқоридагиларни муҳим жиҳати шундаки, қадамни... БУГУН босиш керак. Лойиҳангиз қандай бўлишидан қатъий назар, ишни бугун бошланг. Янгича тахланган иш столингизни тозалашни эртага қолдирманг. Биринчи мақсадингизни белгилашни бугун бошланг. Фаолиятингиз йўналтирадиган китобларни ўқиш, аудио- ва видеодарсларни ўзлаштириш – бугун, эртага эмас. Ортиқча вазни сезиларли даражада камайтириш ниятингизни бугуннинг ўзида режа тузишдан бошланг. Ва ҳоказо, ва ҳоказо...

Энди мен қуйидагиларни амалга оширишингизни даъват этаман: бошлаган ишингизнинг биринчи кунини кейинги ҳафтанинг самарали бир қисми бўлсин. Шу тарзда давом эттиринг. Ўшанда сиз бошлаган ишингизнинг биринчи ҳафтаси давомида бир қанча ишларни бошлаганингиз ва уларнинг маълум қисмини бажариб бўлганингизни гувоҳи бўласиз.

Кейин ҳаракатларингизни бошлаган ишингизнинг биринчи ойига ҳамда... биринчи йилига йўналтиринг. Янги ишингизни биринчи йили якунлайдиган вақтгача ўтмишингиз сизни ҳеч қачон безовта қилмайди – эски иллатлар, эски таъсирлар, эски афсуслар ва эски омадсизликлар ортда қолади.

МУВАФФАҚИЯТ

Муваффақият — бу бешинчи асосий сўз. Юқорида кўриб чиққан тушунчалар каби бу ҳам ўзининг кўп маънолари билан ажралиб туради.

Муваффақият — бу шунингдек ушлаб бўлмас ғалати тушунча. Қолаверса, муваффақият – бу қаер-

гадир қилинган сафар ва унинг мақсади ҳам, шундай эмасми?

Муваффақият – бу мақсад сари доимий қадам ба қадам интилиш ҳамда мақсадга эришиш.

Муваффақият — бу якунловчи ютуқ ҳамда ҳаётнинг куч-қувватини тушунадиганлар эга бўладиган донолик.

Муваффақият — бу қадриятларни англаш ва асл қадриятларни интизомдан фойдаланган ҳолда ривожлантириш.

Муваффақият ҳам моддий, ҳам маънавий ва ҳам амалий, ҳам назарий бўлиши мумкин.

Муваффақият — бу нимадандир ундан яхшироғига бурилиш ясаш жараёни: бекорчиликдан – бандликка, ширинликдан – меваларга, харажатлардан – сармоя киритишга.

Муваффақият – бу ўзгариш, юксалиш, ривожланиш ва оёққа туриш чақириғига жавоб.

Аммо аввалам бор муваффақият – бу ҳаётингизни ўзингиз истаганингизча яратиш қобилияти. Барча имкониятларингиз устида бош қотириб, бошқаларни ҳавасга арзигулик мисолини кўриб чиқиб, сиз аслида ҳаётдан нималарни истайсиз, шуни аниқланг. Бу жиддий савол, тўғрими?!

Унутманг, муваффақият – бу маданиятимиздан олинган бир қатор қолиплар тўплами эмас, балки аниқ белгиланган ва тамоман эришилган шахсий қадриятлар сарасининг жамланмасидир.

Ҳаётингизни ўзингиз истаганингизча яратиш – муваффақият шундан иборат. Хўш, бунга эришиш учун нима қилмоқ керак? Мазкур китоб айти шу ҳақида.

МАҚСАДЛАРГА ИНТИЛИШДА НИМАЛАР ТУРТКИ БЎЛАДИ

Бир куни мистер Шоафф: “Джим, менга мақсадларингиз рўйхатини берсангиз, биз уларни кўриб чиқиб, муҳокама қилардик. Ҳозирнинг ўзида Сизга бера оладиган ёрдамимни энг яхшиси шу бўлса керак”, - деб қолди. “Лекин менда бунақа рўйхат йўқ”, - жавоб бердим мен. “У машинангизда ёки уйингиздами?”, - сўради устозим. “Йўқ, сэр, унақа рўйхат менда умуман йўқ”, - тан олдим мен. Мистер Шоафф хўрсиниб: “Яхши, йигитча, демак уни тузишни ҳозироқ бошлашга тўғри келади, шекилли”, - деди ва шундан кейин кўзимга тикка боқиб: “Мақсадларингиз рўйхати бўлмаса, мен банкдаги ҳисобингизда қанча маблағ борлигини бир неча юз долларгача аниқлик билан айтиб беришим мумкин”, - деб қолди. Ва у тўғри топди.

Бу муъжиза бор эътиборимни тортганди. Мен ёқамни ушлаб қолгандим. “Сизнинг-ча, агар менда мақсадлар рўйхати бўлганда, банкдаги ҳисобим ўзгарармиди?”, - деб сўрадим мистер Шоаффдан. “Албатта”, - жавоб берди у.

Ўша куни мен мақсадлар қўйиш санъати ва илмини ўзлаштиришни бошладим. Ўша биринчи кунларда ўрганганларим ичида мақсадларни белгилаш ҳаётимга энг чуқур таъсир кўрсатди. Мен ҳар томонлама яхши томонга ўзгаргандим – ютуқларим, даромадим, банк ҳисобим, турмуш тарзим, ҳаттоки шахсиятим ҳам ривож топганди.

Мақсадни аниқлаш қобилиятини эгаллаш ҳаётингизга чуқур таъсир кўрсатишига қаттиқ ишонганим учун мен буни муҳокамасига катта жой ажратмоқчиман, зеро бу жараённи кўпинча нотўғри тушунишади.

ОРЗУНИНГ КУЧИ

Ҳар бир кишининг ҳаёти қатор омиллар таъсирида бўлади. Улардан бири бизнинг атроф-муҳитимиз – яшаш жойимиз, ота-оналаримиз, ўқиётган мактабимиз, ёнимиздаги дўстларимиз. Уларнинг ҳар бири ҳаётимизда маълум ўрин тутлади.

Шуниндек, биз ҳаётимизда бўлаётган воқеалар таъсирида шаклланамиз. Масалан, уруш қалбимизни титкилаб ташлаши мумкин.

Аммо ҳаётимизга таъсир кўрсатадиган ҳеч бир омил орзу-ният каби катта ҳаётбахш кучга эга эмас.

Орзулар – биз истаган ҳаётни девордаги акси дейиш мумкин. Шунинг учун орзуларга эргашганимизда, бизда ижодий куч пайдо бўлиб, у мақсадларимизга эришиш йўлидаги барча тўсиқларни енгиб ўтиши мумкин.

Лекин ўша кучни олиш учун орзуларимиз аниқ белгиланган бўлиши керак. Мавҳум келажакка интилиш кучи ҳам кам бўлиши табиий. Фақат аниқ ва равшан орзулар келажак учун режа сифатида хизмат қилиб, керакли куч-ғайрат ва илҳом олиб келади.

Келажакка муносабатнинг икки тури бор: сиз келажакка ундан нимадир кутиб ёки ундан қўрқиб қарашингиз мумкин. Назаримда, кўпчилик одамлар келажакка қўрқув билан қарашади.

Ҳаётда доимо хавотирда юрадиган одамлар бор. Уларнинг қўрқувининг сабаби – келажagini режалаштиришга вақт тополмаганида. Кўпинча улар кимдир, - ота-оналари, дўстлари, касбдошлари, - уларнинг орзуларини маъқуллашини кутиб яшади. Уларга яшашни кимдир ўргатиши керак. Шунинг учун улар доимо хавотирда – атрофларидан уларни ишларини маъқуллайдиганларни қидиришади.

Лекин одамлар ичида келажакка умид билан қарайдиган, уни режалаштириб, кўтаринки руҳда олға бораётганлар ҳам бор. Улар келажакларини тасаввур қила оладилар, орзулар уларни илҳомлантиради ва катта куч-ғайрат келтиради.

АНИҚ БЕЛГИЛАНГАН МАҚСАДЛАР КУЧИ

Орзулар албатта ажойиб нарса, лекин улар етарли эмас. Истаган натижанинг чиройли кўринишига эга бўлишни ўзи етмайди. Бу учун мақсадлар ифода этилган “йўл чизмаси” керак бўлади.

Аниқ белгиланган орзу каби, равшан ифодаланган мақсадлар ҳам магнит сингари бўлади. Гапларимга ишонаверинг: муваффақиятга эришиш йўлида ҳаёт “ўнқур-чўнқурлари” сизни адаштирмоқчи бўлганда, сизни мақсад сари тортувчи айни ўша кучли магнит керак бўлади.

Атрофингизга бир назар солинг: минглаб одамлар ҳеч қанақа мақсадларсиз кун кечиришади. Улар ҳеч қанақа орзу-умидларсиз, ҳаётларини режалаштирмай шунчаки тирикчилик учун яшашади. Мен уларни “магнитсиз”, ҳаётда адашган одамлар деб биламан. Зеро Торо айтганидек: «Кўпчилик одамлар осойишда тушкунликда ҳаёт кечиришади».

САБАБЛАР

Асосий фикрлардан яна бири – ЕТАРЛИ САБАБЛАР МАВЖУДЛИГИ. Ҳар бир саволга аввал сабаб аниқланиб, кейин жавоб топилади.

Агар сиз нима истаётганингизни яхши тасаввур қилсангиз ҳамда уни етарли тарзда истасангиз, сиз унга етишиш йўлини албатта топасиз. Йўлингиз-

даги муаммоларни ечиш учун керакли бўлган жавоблар, усуллар ва ечимларни кашф этасиз.

Айтайлик, сиз бойлик орттириш йўллари кўрсатилган китоб ёки кассета ҳақида эшитиб қолдингиз. Сиз уни сотиб оласизми? Албатта, сотиб оласиз! Чунки айни пайтда муваффақият қозониш ҳақидаги китобни ўқиётганингиз сабабли бойлик орттириш ҳақида ҳам кўп яхши китоб ва кассеталар борлиги сиз учун қутилмаган янгилик бўлмайди.

Аммо сиз бадавлат бўлишга эҳтиёж сезмасангиз, унда сиз шу мавзудаги китоб ва кассеталарга ўз вақтингизни сарфламаслигингиз ойдек равшан. Бир эски мақол бор: “Эҳтиёж – кашфиёт туғдиради”. Бу ҳақ гап! Шуни назарда тутиб, доимо аввал сабаблар устида, кейин эса жавоблар устида ишлашни давом эттиринг.

ТҶРТТА УЛУҒ МОТИВАТОР

Бир савол бор, ва сиз унга жавобни ўзингизга ўзингиз беришингиз керак: “Менга нима туртки бўлмоқда?”.

Сизга туртки бўлаётган омиллардан қай бири ни алоҳида кўрсатиш лозим? Ўз молиявий даромадингизни кўпайтириш каби очиқчасига айтиладиган истакдан ташқари яна тўртта бошқа асосий мотиваторлар мавжуд.

Улардан биринчиси БАҲО ОЛИШ. Таниқли компания раҳбарлари ва ақлли менежерлар билишади: баъзи инсонлар моддий мукофотлар олишдан кўра тан олиниш, оқилона баҳо олиш учун кўпроқ тер тўкишади. Шунинг учун сотиш билан шуғулланувчи омадли компаниялар, айниқса, уларнинг бевосита сотувларга ихтисослашгани, ўз ходимларининг барча катта- кичик ютуқларини тан олишга катта эътибор беришади. Кўп сонли аҳоли яшай-

диган бизнинг дунёда кўпчилик ўзини ҳеч ким эмас, уларни ҳеч ким ўйламайди, деб хис қилишини оқил раҳбарлар яхши билишади. Баҳо олиш эса – бу уларнинг кераклигини ўзига хос тасдиғидир. Дарҳақиқат, инсон хосиятларини яхши биладиганлардан кўпинча “Сиз – антиқа одамсиз”, “Сиз – бошқача дунё” деган баҳоларни эшитамиз.

Аминман, агар барча компаниялар ўз ходимларини, - нафақат сотиш билан шуғулланадиган, балки хизматчилар, котибалар ва хизмат кўрсатувчилар ишини қадрлашга кўпроқ эътибор қаратишса, унумдорлик кўп маротаба ошади.

Баъзи одамларга хос ва уларни ишлашга ундовчи иккинчи туртки – бу уларни ҒАЛАБАНИ ҲИС ЭТИШНИ ёқтиришидир. Бу ишлашга ундовчи энг яхши турткилардан бири. Ғалабага, ютуққа интилиш – омади юришган одамларга хос фазилат. Суткасига 10-12 соат ишлайдиганларга нафақат пул ва бойлик керак. Уларни кўпчилигига ғалаба ортидан келувчи завқ, роҳат ва ишдан қониқиш туйғусидир.

“Агар менда миллион долларим бўлганида, мен бошқа бир кун ҳам ишламасдим”, - дейишади баъзилар. Худонинг иродаси билан бундай кишилар ҳеч қачон бадавлат бўлишолмайди. Уларни ҳаётнинг ўзи жазолайди.

Учинчи улуғ мотиватор – ОИЛА. Баъзилар ўзи учун қилмайдиган ишларни севадиган инсонлари учун бажаришга қодир.

ХАЙР-ЭҲСОН, яъни ўз бойлигини бошқаларга ҳам улашиш истаги – бу тўртинчи улуғ мотиватор. Буюк пўлат қироли Эндрю Карнеги вафот этганида, у 12 ёшлигида ёзиб қолдирган бир парча қоғоз топилган. Унда “Мен ҳаётимнинг биринчи ярмини пул йиғишга, иккинчи ярмини шу пулларни бошқаларга тарқатишга сарфламоқчиман”, деб ёзилган эди.

МАЙДА-ЧУЙДА САБАБЛАР

Бойлик орттиришга туртки бўладиган улуғ мотиватордан ташқари инсоннинг оддий эҳтиёж ва ҳаёт турмуш-тарзидан келиб чиқадиган оддий сабаблар ҳам мавжуд. Мен уларни “майда-чуйда сабаблар”, деб атаган бўлардим. Сабабларни бу тури ҳар биримизда – ҳар доим, ҳар вақтда – юзага чиқиши ҳамда ҳаётимизни тубдан ўзгартириб ташлаши мумкин.

Гап бир нечта сабаблар ҳақида кетмоқда. Улардан бири – кундалик ҳаётда нима учундир пулингиз етмаганида, яқинларингизни оддий майда-чуйда нарсалар билан сийлашга чўнтагигингиз кўтармаслигидан келиб чиқадиган пул топиш истаги. Ўша майда-чуйда – оддий музқаймоқдан тортиб фирма дўконигадаги болалар велосипеди бўлиши мумкин.

Бу сабаб тагида бой-бадавлат бўлиш орзуси эмас, балки одамларга ўхшаб тирикчилик қилиш истаги ётади. Кўпчилик инсонлар, айниқса эркак зоти, айнан шу сабаб таъсирида нимагадир эришади. Шунинг учун мен яқинларим, дўстларим, ёру-биродарларим ва ҳаттоки умуман танимайдиган одамларни сийлаш учун чўнтагимда ҳар доим ортиқча уч-тўрт юз доллар пул олиб юраман.

Яна бир майда сабаб бор. Бу пулсизликдан қийналиб, жазавага тушиш ҳолати. Шу жазава ва уни кетидан келиб чиқадиган жаҳл туйғуси керакли тарзда йўналтирилса, “майда-чуйда сабаб” сифатида кучли мотиватор сифатида ишлаши мумкин.

Қисқача қилиб айтганда, дунёда турли характердаги инсонлар мавжуд, шунинг учун муваффақият қозонишга интилиш сабаблари ҳам минг хил бўлиши мумкин. Асосийси ЕТАРЛИ САБАБЛАР МАВЖУДЛИГИ.

МАҚСАДЛАР БЕЛГИЛАШ ЙЎЛЛАРИ

Биринчи бобда биз интизом ҳақида гапиргандик. Энди шу ижобий фазилатни қўллашни бошлаш вақти келди. Бу ўзига хос уй вазифасини биргаликда бажарамиз.

Айтиш лозим, бу уй вазифасини сиз бутун умрингиз давомида бажаришингизга тўғри келади, зеро мақсадлар вақти-вақти билан ривожланиб ва ўзгариб туради.

Энг оғири бошлаб олиш. Интизомни қанча тез ишга солсангиз, шунча тез натижалар билан баҳраманд бўласиз. Натижалар пайдо бўлиши билан сиз махсус вазифаларни бажариш ва интизомга бўйсинишга мажбур бўлганингиздан ҳеч ҳам афсус қилмайсиз. Демак, бошладик!

УЗОҚ МУДДАТЛИ МАҚСАДЛАР

“Мен кейинги бир йил, икки йил, ..., ўнинчи йилларда нималарга эришмоқчиман?” – биринчи навбатда шу саволга жавоб топишингиз керак.

Бу машқни бажаришга 12-15 дақиқа сарфлаб, элликтагача турли вазифарни ўз олдингизга қўйинг. Бунинг учун қуйидаги олтита саволлар сизга ёрдам беради:

1. Мен нима қилишни истайман?
2. Мен ким бўлишни истайман?
3. Мен нима кўришни истайман?
4. Мен нимага эга бўлишни истайман?
5. Мен қаерга боришни истайман?

6. Мен бошқаларга нималарни улашишни истайман?

Шу олтита саволни назарда тутиб, асосий саволга жавоб беринг: “Умримнинг бир йилдан ўн йилгача бўлган кейинги даврида мен аслида нимани истайман?”. Фикрларингиз оқимига эркинлик беринг. Жавоб беришда тавсилотларни баён этишга уринманг: буни сиз кейинроқ қиласиз. Масалан, “Кулранг мовий салон Мерседес-600 олишни истайман”, деб ёзишни ўрнига оддийгина “600” рақамини ёзинг ва кейинги бандга ўтинг.

Рўйхатни тузиб бўлгандан сўнг, ундаги ҳар бир бандни бажаришга ёки унга эришишга кетадиган вақтни қўйиб чиқинг. Яъни ҳар бир бандга кетадиган муддатга қараб “1”, “3”, “5” ёки “10” рақамларини қўйиб чиқинг.

Энди мақсадларингиз бажариш муддатларини “тарозига қўйиб”, ўрганиб чиқинг. Масалан, ўн йилга мўлжалланган мақсадлар сони кўп бўлса ҳамда бир йилликлари кам бўлса, бу демак, сиз мақсадларингизни бугунни ўзида бажаришдан қочиб, уларни бажариш муддатларини чўзишга мойиллик қилмоқдасиз.

Агарда аксинча узоқ муддатли мақсадлар кам бўлса, демак сиз узоқ келажақда турмуш тарзингиз қандай бўлиши ҳақида бир қарорга келмаган бўлишингиз мумкин.

Бунда энг муҳими қисқа ва узоқ муддатли мақсадлар мувозанатини таъминлашдир.

Турли муддатларда амалга ошириш лозим бўлган кўп мақсадларни қўйиш заруриятининг аслида муҳим сабаби бор. Агар турли муддатли кетма-кет мақсадларингиз бўлмаса, маълум вақтга бориб, у ёки бу мақсадга эришиб бўлгач, сиз у ёғига нима қилишни билмай турғунлик ҳолатига тушиб қолишингиз мумкин. Ойга парвоз қилган америкалик астронавтлар айнан шу кунга тушганлари тарихда маълум.

Ойни забт этгандан сўнг, улар энди қайси сайёрага интилишни билмай, чуқур руҳий муаммоларга дуч келишган. Ушбу аччиқ хулосадан сўнг кейинги астронавтлар маълум бир сайёраларга учиш эмас, балки “юрак ўтларини сўндирмаслик учун” коинотни обдон ўрганиш, у ерда турли тадқиқотларни ўтказишни мақсадлар рўйхатига киритишган.

Лекин биз Ерга қайтайлик. Тузган рўйхатингизни тарозида тенглаштирганингиздан сўнг ҳар бир муддатдан (бир йил, уч йил, беш йил, ўн йил) сизга энг аҳамиятли кўринган тўрттадан мақсадни танлаб чиқинг. Энди сизда ўн олтита мақсад бор. Уларни ҳар бири учун қисқа қилиб қуйидаги тарзда изоҳ бандини ёзиб чиқинг:

1. Мақсад тафсилотлари. Бу маълум моддий иншоот бўлса, уни ўлчовлари, нархи, русуми, ранги ва ҳоказо. Маълум касб, ҳунар, лавозим ёки бошланғич бизнес бўлса, унда ўзлаштириш керак бўлган иш хусусиятлари – билим манбаи, иш кўлами, бюджети, олинадиган маош, ходимлар сони ва бошқаларни баён этинг.

2. Мақсадни бажариш ёки уларга эришиш сабаби. Агар сиз шу мақсадни нима сабабдан истаётганингизни аниқ ва ишончли тарзда белгилаб олмасанингиз, демак у ҳақиқий мақсадлар эмас, хом-хаёллар сирасига киради ва сиз уни бошқасига алмаштиришингиз керак бўлади.

“Шу нарса менга керакми?” деган саволга жавоб топсангиз, ҳамма бандлар жой-жойига тушади. Янги фикрларингиз мақсадни аниқлаш ва уни қайта кўриб чиқишга керакли асослар яратади, бу эса келажагингизни режалаштиришга ёрдам беради.

Ўн олтита мақсадларингизни белгилаб бўлганингиздан сўнг, уларни алоҳида қоғоз ёки кундалигингизга ёзиб, доимо ёнингизда олиб юринг. Ҳафтада

бир уларни кўздан ўтказиб, улар ҳанузгача сиз учун муҳимлигини ҳамда сиз уларни амалга ошириш йўлида фаол қадамлар қўяётганингизга ишонч ҳосил қилинг. Мақсадлар қўйиш – бу аниқ натижалар олиб келадиган бир марталик вазифа эмас. Аксинча, бу бутун умр давом этадиган узлуксиз жараён.

ҚИСҚА МУДДАТЛИ МАҚСАДЛАР

Қисқа муддатли мақсадлар деб мен амалга оширишга бир кундан бир йилгача вақт кетадиган мақсадларни атайман. Бу мақсадлар зарурлиги бўйича узоқ муддатли мақсадлардан камтарроқ бўлса-да, муҳимлиги бўйича уларга тенг аҳамиятга эга.

Қисқа муддатли мақсадлар, турган гапки, сизнинг узоқ муддатли мақсадларингиз билан боғланган бўлиши керак. Лекин сезиларли даражадаги устунликка эга мақсадлар – бу яқин келажакда эришишга имконият бор мақсадлардир. Мақсадларнинг ушбу турини мен “дадиллик бунёдкорлари” деб атаган бўлардим, чунки уларга эришиш сизда дадиллик билан олға юриш заруриятига ишонч ҳосил қилади.

Юқоридаги рўйхатдан фойдаланишнинг яна бир афзаллиги бажарилган бандлар рўпарасига “V” белгисини қўйиш имкониятидир. Шу белги қўйилгандан сўнг, вақт топиб, ютуғингизни нишолашга ўрғанинг. Агарда сиз енгил вазифани бажарган бўлсангиз, бу ўтириб ишларингизни обдон ўйлаб чиқиш пайти бўлиши мумкин. Ва агарда ютуғингиз салмоқли ва арзигулик бўлса, уни “ювиш” жараёни билан сиз ўзингизни рағбатлантирасиз. Нима бўлганда ҳам, ғалабаларингиздан завқланиш учун вақт топинг. Бу сизни янада самарали ишлашга илҳомлантиради.

Шундай бўлса-да, ютуқларни нишонлаш кераклигига сизни ишонтириш билан бирга, қулоққа ун-

чалик ёқимли бўлмаган яна бир маслаҳат бермоқ-
чиман: ЙЎҚОТИШ ОҒРИҚСИЗ БЎЛСИН!

Кўрганингиздек, ўсиш амалиётнинг икки тури – ғалаба нашидаси ва йўқотиш азоби асосида юзага келади. Бирон-бир лойиҳани охирига етказиш ўрнига сиз вақтни зое кетгазган бўлсангиз, зарарни қоплаш йўлини топишга ҳаракат қилинг. Ҳам ижобий, ҳам салбий ҳаракатларингизга жавоб беришни ўрганинг.

Бундан ташқари, атрофингизга сизнинг савсаталарингизни қабул қилмайдиган одамларни йиғишга ҳаракат қилинг. Ҳамма гапларингизни маъқуллайдиган жамоага қўшилманг. Улкан мақсадларни кўзлаётган, муваффақиятга интилиши баланд бўлганлар ёнига боринг. Бу ҳам сизнинг бойлик ва бахтга эришиш умумий стратегиянгиз бир қисми.

БЕҚАРОРЛИК

Муваффақиятга эришишингизни мен жуда истайман! Айнан шунга мен озгина хавотирдаман. Биламан, бу саҳифаларни ўқиётганларнинг кўпчилиги бор жаҳди билан мақсадлар қўйишга ва уларни ривожлантиришга киришмайди. Хўш, нега? Чунки бу – кўп вақт ва фикрлашни талаб этадиган иш. Қизиги шундаки, кундан кунга ўзлари ёқтирмаган ишда терлаб меҳнат қилаётган кишилардан вақт топиб, ўз келажакларини режалаштиришни маслаҳат берсангиз, улар: “Ахир мени вақтим йўқ”, - деб жавоб қайтаришади. Улар ўз келажаклари мавҳум бўлиб қолишига рози бўлишади.

Кўпчилик одамлар аниқ режалар тузмасликларини мен яхши биламан, лекин сиз уларнинг бири бўлиб қолмаслигингиз керак.

Буни сезасизми ёки йўқми, бундан қатъий назар айна пайтнинг ўзида сиз ҳаёт деб номланмиш мусо-

бақада ўйинчисиз. Гапимга ишонаверинг, агар сиз-да пичоққа илинадиган мақсадларингиз бўлмаса, сиз ҳеч қачон чиройли ўйин кўрсатолмайсиз. Ҳисоби олиб борилмаётган ўйинни кўриш учун ҳеч ким пул тўламайди.

Интизомли, меҳнаткаш, ҳалол инсон бўла туриб, инқирозга учраш ва қарзларга ботиб кетиш мумкин. Сиз нафақат интизомли, ҳалол ва меҳнаткаш бўлишингиз, балки сиз ажойиб режакаш, ўз мақсадларингизнинг бунёдкори бўлишингиз даркор.

Мақсадларга жиддий ёндашиш бўлмаса, уларга эришиш режаси тузилмаган бўлса, интизомга риоя қилинмаса, ҳар бир иш фақат азоб-уқубат олиб келади. Шундай қилиб, ишга жиддий ёндашинг. Мақсадларингизни қоғозга туширинг. Ишонинг, менинг маслаҳатларим ҳаётим тажрибасидан келиб чиққан.

МАҚСАДЛАР: УЛАР СИЗ УЧУН ИШЛАШИ КЕРАК

Олдинги бобларда мен мақсадларни танлаш ва уларни амалга оширишни бошлаш ҳақида сўз юритгандим. Энди сиз орзу-истакларингиз турмушингизни шакллантиришга таъсир кўрсатиши учун нима қилишингиз кераклигини ўрганишингиз керак.

Биринчидан, шуни билинг-ки, катта аҳамиятга эга мақсадларни ўз олидингизга қўйишингиз билан сиз шахс сифатида ўзгарасиз. Аниқ қўйилган мақсадлар кун давомида бажарадиган деярли барча ишларингизга ўз таъсирини кўрсатади. Юриш-туришингиз, салом-алигингиз, кийинишингиз, овозингиз оҳанги, - қўйинг-ки, бор вужудингиз ўзгаради.

Лекин елкангизга катта масъулиятни юкловчи мақсадлар салмоқли бўлиши керак. Кимнидир шу ойлардаги мақсади солиқларни бир амаллаб тўлаш

бўлиши мумкин. Бу ҳам, албатта, муҳим, лекин бу – жуда кичик мақсад. Уни бутун ҳаётингизни белгилловчи мақсадлар қаторига киритиш нотўғри бўларди.

Албатта, куч-ғайрат сизга ҳамроҳ бўлиши учун сиз улуғвор мақсадларни ўз олдингизга қўйишингиз лозим. “Осилсанг, баланд дорга осил”, - деган нақлга итоат қилиш керак бўлади. Шу билан бирга, “кўрпангизга қараб, оёқ узатиш”ни ҳам эсингиздан чиқарманг. Асл имкониятларни ҳисобга олмай қўйилган мақсад уни амалга оширишни бошламасингиздан олдин сизни синдириб қўйиши мумкин.

МАҚСАДЛАРНИНГ АСЛ МОҲИЯТИ

Мақсадларни белгилаш жараёнида уларга эришиш асл қиймат ҳисобланмайди. Кўнглингиз кетган буюмни сотиб олиш ўз моҳияти бўйича аслида иккинчи ўринда туради. Мақсадларни белгилаш жараёнининг асосий моҳияти – сизни шахс сифатида шакллантиришдир.

Миллионернинг энг катта қадр-қиймати унинг миллион доллари эмас, балки у шу мақсадга эришиш йўлида тўплаган кўникма, билим, интизом ва лидерлик фазилатларидир. Бу – ишни режалаштириш ва амалга ошириш йўлларини белгилаш давомида орттирган тажриба. Бу – миллион доллар тўплаш учун керак бўладиган ички куч бўлиб, уни сиз ўзингизда ривожлантирасиз.

Миллионер бўлиш қўлидан келмайдиган кишига миллион доллар бериб кўринг, - у бу пулларни икки кунда ҳавога совуради ёки уларни сандиққа яширади. Ҳақиқий миллионердан бор бойлигини олиб қўйинг, - у яна ҳа дегунча яна ўз ҳолатини тиклайди. Нега? Чунки миллионер мақомини эгаллаганлар кўникма, билим ва бой тажрибасидан келиб чиқиб,

пул топиш жараёнини қайта ва қайта такрорлашга қодир бўлади.

Кўрганингиздек, кимдир миллионер бўлишининг энг муҳим жиҳати унинг орттирган бойлиги эмас, балки у қандай одамга айланганидир.

Куйидаги қоидани эсдан чиқарманг: **ОДАМ ДА-РОМАДИНИНГ МИҚДОРИ КАМДАН-КАМ ҲОЛЛАРДА УНИНГ АҚЛ ДАРАЖАСИДАН ЮҚОРИ БЎЛАДИ.** Ана шунинг учун ҳам биз ҳаммамиз ўзимизни ўзимиз ўрганишимиз керак бўлади. Мақсадларига эришиш учун инсон ёки ўзини ўзгартириши керак, ёки мақсадга туртки бўлган хоҳиш-истагини ўзгартириши лозим.

ЎЗИНГИЗНИ СИНДИРИШГА ЙЎЛ ҚЎЙМАНГ

Мақсадларни қўйиш жараёнида, айниқса бошла-нишида, осонгина тушкунликка тушиб кетиш мумкин. Менинг маслаҳатим – ўзингизни холи тутинг.

Мақсадларингизга эришишингизга кўзингиз етмаётган бўлса, эсдан чиқарманг: **СИЗНИНГ ҚОБИЛИЯТЛАРИНГИЗ ОРЗУЛАРИНГИЗ БИЛАН БИРГА РИВОЖЛАНАДИ.** Бу мақсадлар қиш жараёнининг ажойиб хусусияти. Ўз мақсадларингиз устида қанчалик кўп ишласангиз, олдингизда шунча кўп янги имкониятлар очилади. Ҳамда ҳар бир янги имконият замирида аввалига ечимсиз туюлган муаммонинг ечими ётади.

Шунинг учун бошлашдан қўрқмаслик керак. Кўпчилик олдинги омадсизлик ва мағлубиятлар оғирлигида ишни бошлашдан қўрқишади. Дўстларим, ўтмишни ўзгартириб бўлмайди. У ортда қолди. Лекин сиз келажақда буюк ишларни амалга оширишга қодирсиз. Кечаги инсон бугун бошқа бир шахсга

айланиши мумкин. Ҳаётингизга қисқа муддат ичида мислсиз ўзгартиришлар киритишингиз мумкин.

Қобилиятларингиз ривожланишни бошлайди. Олдин ҳеч қачон мавжудлигини билмаган имконият ва истеъдодларингизни юзага чиқаришни бошлайсиз. Вақт ўтиши билан сиз захирада яшириниб ётган ижод ва ақл-идрок каби қобилиятларингизни ишга соласиз.

Мақсадлар шу қадар кучлими? Шу ўзгаришлар рўёбга чиқишини улар инсонни қандай қилиб мажбурлай олади? Бу саволларга мен ҳам жавоб бера олмайман. Улар ўша “турмуш жумбоқлари” деб номланадиган фалсафий тушунчалар сирасига киради. Лекин бир нарсани аниқ айтишим мумкин: айтганларим иш беради. Буни сиз ҳам ўзингизга кашф этинг. Ўзингиз орзу қилган шахсга айланишга, интилган мақсадларингизга етишишга ўзингизга имконият беринг.

САВОЛЛАР БЕРИШ ҚОБИЛИЯТИ

Савол бериш қобилияти – ўзлаштириш керак бўлган муҳим кўникмалардан бири.

Биринчидан, савол билан мурожаат қилиш – бу олиш жараёнининг бошланиши. Бу ақл ва ҳиссиёт даражасида қандайдир ғаройиб усқунани ишга солиш учун босиладиган тугмача каби ишлайди. Мен ҳар бир ишни саволлардан бошлашингизни тавсия этаман.

Иккинчидан, саволга керакли ва қониқарли жавоб олишда уни тўғри қўйишни билиш керак.

Учинчидан, темирни қизиганда босиш керак! Ишингиз юришига ишонч бўлса, олдингизда уммон каби имкониятлар вужудга келса, сув олдиға чой қошиғи билан эмас, ҳеч бўлмаганда кичкина челак билан боринг.

Саволларни тўғри қўйиш ҳам катта аҳамиятга эга. Аввалам бор, ақл билан савол беринг. Бир балоларни мингиллаб турсангиз, ҳеч нарса ололмайсиз. Фикрларингизни аниқ ва лўнда ифода этишни ўрганг. Ақл билан савол беришни ўзига хос аниқ жиҳатлари мавжуд: баландлиги, узунлиги, миқдори, вақти-соати, русуми, ранги ва ҳоказо. Нима истаётганингизни аниқ кўрсатиб беринг. Аниқ ифодаланган мақсадлар магнит каби ўзига тортади.

Иккинчидан, ишонч билан сўранг. Ишонч – болаларга хос фазилат. Болангиз каби ишонинг. Катталарга хос жиддийликдан қочинг. Болалиқдаги қизиқувчанлик хислатингизни руҳиятингизга қайтарсангиз, сиз савол беришга устаси фаранг бўлиб кетасиз.

МАҚСАДЛАРНИ ҚЎЙИШ ВА ВАҚТНИ БОШҚАРИШ

Вақтни бошқара олиш – бугунги куннинг энг қизиқарли мавзуси. Вақтдан самарали фойдаланиш ҳақида маълумот олмоқчи бўлаётганларга бир таллай китоб, кассета ва ўқув семинарлари таклиф этиляпти. Вақтдан унумли фойдаланишни ўрганмоқчи бўлганлар қуйидагини эслаб қолинг: АГАР СИЗДА АНИҚ МАҚСАДЛАР БЎЛМАСА, ВАҚТИНГИЗНИ САМАРАЛИ БОШҚАРА ОЛМАЙСИЗ. Самара – бу аниқ ифодаланган мақсадлар натижаси.

Агар мақсадларингиз миянгизда аниқ ва равшан акс этмаган бўлса, вақтни тақсимлаш ҳал қилувчи омил бўлолмайди. Бу оддий ҳолат. Шунинг учун мақсадларни қоғозга тушириш катта аҳамиятга эга.

УСТИВОРЛИКЛАР

Техника асрида биз тўқнашадиган қийинчиликлардан бири фасллар алмашувини сезиш қобилиятини йўқотганимиздир. Мавсумга қараб, устивор вазифалари ўзгарадиган фермердан фарқимиз шуки, биз ҳаётнинг табиий меъёрларига аҳамият бермай қолганмиз. Натижада биз устиворликларимиз устида мувозанатни йўқотдик.

Бундан керакли сабоқ олиш керак бўлади. Ҳаёт мавсумларидан унумли фойдаланишни ўрганинг. Тезликни қачон ошириш ва қачон пасайтиришни, юзага келган шарт-шароитни қачон жиловлаш ва қачон ўз ҳолига қўйишни билиш керак. Йилдан йилга эрталабки соат тўққиздан кечги соат олтигача ишлаб, табиий босқичларни сезиш қобилиятидан маҳрум бўлиш мумкин.

АСОСИЙ ВА ИККИНЧИ ДАРАЖАЛИ ИШЛАР

Устиворликларни белгилашда асосий ишларни иккинчи даражали ишлардан ажратиб олиш қобилияти муҳим аҳамиятга эга. Иккинчи даражали лойиҳаларга вақтингизни сарфлашдан асрашга ҳаракат қилинг.

Асосий ва иккинчи даражали ишлар концепциясининг яна бир қўлланиш жиҳати бор. Унга асосан бош лойиҳаларга кам вақт сарфлаш мумкин эмас. Қадриятларни аралаштириб юбормаслик керак.

Бу концепция пулларга ҳам алоқадор. Иккинчи даражали нарсаларга катта маблағ сарфлаш ярамайди, ва, аксинча, бош лойиҳаларга озгина пул тикиш ҳам мумкин эмас.

Вақт ва пулдан фойдаланишнинг энг мақбул усули – уларни қадрини мумкин қадар кўтаришдан иборат. Бу энг юқори натижаларга эришиш мақсадида пухта ўйланган сармоя киритиш усулидир.

ЭЪТИБОРНИ ЖАМЛАШ

Ҳар бир қилаётган ишингизга катта эътибор билан қаранг. Хат ёзаётганингизда ҳам, бир муаммони ечишга уринаётганингизда ҳам, музокара ўтказётганингизда ҳам – доимо фикрингизни жамлаган ҳолда ҳаракат қилинг. Бу ҳаётингизга қандай таъсир қилишини сиз тасаввур ҳам қилолмайсиз.

Табийи-ки, баъзи бир ҳолларда эркин фикрлаш керак бўлади. Аммо бундай ҳолатлар учун алоҳида вақт ажратинг. Агарда мияннгизга дам бермоқчи бўлсангиз, ҳаёт ташвишларидан узоқроқда – денгиз бўйида сайр қилинг ёки баланд тоғларга чиқинг. Лекин бу енгил кайфиятга фақат белгиланган маълум вақтда берилинг. Бошқа вақт доимо диққат-эътиборингизни бир ерга жамлаган ҳолда иш тутинг.

ҲАЁТДА ҲАММА ЎЗ НАСИБАСИНИ ОЛАДИ

Энди охирги бандни кўриб чиқиш қолди. Ҳаракатларингизни энг пухта ўйлаб чиқилган режаси бўлган тақдирда ҳам, барча истаганингизга етиша олмайсиз. Буни мен биламан. Мақсадларингизга эришиш йўллари сизга ўргата туриб, бу гапни айтишим қизиқ-а?! Демак, мен ўзимга ўзим қарши чиқяпман, шундайми?!

Нега сиз истаган нарсаларингизни барчасини ололмайсиз? Чунки буни ҳаёт дейдилар, оғайни.

Баъзида кутилмаганда келган дўл сизнинг экинларингизни пайҳон қилиши ёки тўй кунингиз ёмғир ёғиши мумкин. Баъзида ҳаётингиз пойдеворини қурт ва қумирсқалар емириб ташлаши мумкин. Бу ҳаётда ҳамма нарса бўлиши мумкин.

Бу алолатдан эмас, демоқчимисиз? Балки шундайдир. Лекин ҳаёт бунёд этилишида сиз билан менинг фикрларимизни ҳеч ким сўраб ўтирмаган. Шу боис ҳаётни борлигича қабул қилишдан бошқа иложимиз йўқ.

Мақсадлар. Улар сизни илҳомлантирса, нималарга қодир эканлигингизни билиб оласиз. Уларга ишониб яшасангиз, натижани охирида кўрасиз. Мақсадларингизга интилган ҳолда ҳаракат қилсангиз, ўзингизни қандай одамга айланишингизни ҳаёт кўрсатади, мен бир нарса дея олмайман. Аммо менинг ўргатганларимни тўқсон кун давомида ўзингизда синаб кўринг. Шунчаки бир синаб кўринг! Балки сизнинг натижаларингиз меникидан ҳам яхши бўлиб чиқар. Балки... Мен чин кўнгилдан сизга шундай бўлишини тилайман. Ноумид шайтон!

ОҚИЛЛИККА ЙЎЛ

Яхши яшашни асосий йўлларида бири ўз мақсадларингизга эришиш учун қандай маълумотлар керак бўлишини билишдан иборат. Мақсадингизга эришиш учун қандай билим кераклигини билсангиз, шу билимларга эга бўлиш йўлларида ҳам тушуниб етасиз.

Камдан кам одам бойлик орттириш ҳақидаги билимларга эга бўлишга интилади. Лекин кўпчилик эркак ва аёллар бой ва бадавлат бўлиб, бахтли

ҳаёт кечиришга интилишади. Демак, бундан келиб чиқадики, улар “бойлик”, “бахт” деган тушунчалар моҳиятини обдон ўрганиб чиқишлари керак. Шундайми? Аммо улар нега бундай қилишмайди? Бунга жавоб ҳаётнинг яна бир жиҳати бўлиб, мен уни “ҲАЁТ СИРЛАРИ” деб атайман.

БИЛИМ ГАВҲАРЛАРИГА ЭГА БЎЛИШ

Ўрганиш учун яна бир асосий тушунчалардан бири – билим ўзлаштириш қобилияти. Чин маънода катта аҳамиятга эга нарсаларни сезиш ва уларни ўзлаштиришни албатта ўрганиш лозим бўлади.

Биринчидан, алоҳида ҳолларни сезиш ва уларни сақлаш йўллариини ўрганинг. Камерадан фойдаланинг. Бир талай суратлар олинг. Воқеани бир сонияда ушлаб қолиш қобилияти – бу йигирманчи аср феномени.

Семинар вақтида аудиторияда мингта тингловчи ўтирган бўлса, минбарда сўзлаётган нотиққа мингтача камера қараган бўлади. Чунки ҳар бир қатнашчи янги тадбирни, янги дўстларини ва эсда қоларли ҳар бир ҳолатни сақлаб қолиш учун камера олиб келади.

Билимга эга бўлишни яна бир усули – сизнинг шахсий кутубхонангиз. Сиз қайта-қайта ўқиб чиққан, саҳифалари букилган, ҳошияларида турли ёзувларингиз пайдо бўлган китобларни назарда тутмоқдман. Ўша сизнинг ҳаётий қадриятларингиз фалсафасини шакллантирган китоблар. Бундай билим манбаининг баҳоси асл гавҳар билан тенг!

Бугунги ривожланган алоқа воситалари даврида мен ушбу қадриятлар манбалари қаторига бизнинг ҳаётимиз яхши томонга ўзгаришига таъсир

этган аудио- ва видеокассеталарни қўшган бўлардим. Буларни ҳаммаси ҳам бизнинг фарзандларимиз учун ўзига хос мерос ҳисобланади.

Бойлик ва бахт деб номланадиган фанни ўзлаштириш истагида бўлган жиддий талабаларга мен кундалик ёки ён дафтардан фойдаланишни маслаҳат бераман. Унга ҳаётингизда учрайдиган барча фикр ва ғояларни киритиб боринг. Аста секин юзага келадиган ёзувлар ажойиб гавҳар билан тенг бўлади – сизда бизнес ғоялари, ижтимоий лойиҳалар, маданият соҳасидаги ғоялар, инвестициялар бўйича таклифлар, қўйинг-ки сизнинг бор турмуш-тарзингизни яхши томонга олиб борувчи барча ғоялар жамланган бўлади. Уни ҳақиқий баҳосини тасаввур қила оласизми?! Бундай бойлик сизнинг эски қўл соатингиздан ҳам анча юқори баҳоланадиган оила бойлиги бўлади.

ОҚИЛ БЎЛИШ ЙЎЛЛАРИ

Оқил ва доно бўлишни икки усули мавжуд. Биринчи усул – ўз ҳаётингиз мисолида ўқиш. Иккинчиси – бошқа одамлар ҳаётини ўрганиш.

ШАХСИЙ ФИКРЛАР

Ҳаёт тажрибангизга хаёлан қайтинг. Фикрлаш санъатини эгаллашга интилинг. Яъни ҳаётингиз воқеаларига баҳо бериб, улардан керакли сабоқлар олишни ўрганинг. Мен бу жараённи “лентани қайта кўриш” деб атайман.

Ҳаётингиз воқеалари – энг зўр ахборот воситаларидан биридир. Ҳаётингиздаги кунларни шунчаки яшабгина қолмай, улардан нимадир олишга ҳаракат қилинг. Атрофингизда бўлаётган барча ҳолат-

лардан хабардор бўлиб, кун воқеаларини миянгизда аниқ сақлаб қолинг. Бу ахборот керакли пайтда сизга асқотади, яъни жиддий фикрлаш вақти келганда сиз ундан унумли фойдаланасиз. Афсуски, муваффақиятнинг ушбу формуласидан фойдаланишга кўпчилик етарли аҳамият бермайди.

Кун охирида бўлиб ўтган воқеаларни қайта кўриб чиқишга бироз вақт ажратинг – қаерга борганингиз, нималар қилганингиз, гапирган гапларингизни эсланг. Нима самарали бўлди, нима йўқ, қайси ишни қайтарса бўлади, қайсинисини бўлмаслигини аниқланг. Ранглар, сиймолар, товушлар, суҳбатлар ва қўнглингиздан ўтган фикрларни эсланг.

Ҳаёт тажрибаси буюм, пул ва валюта, яъни бойлик манбаси бўлиши мумкин. Фақат битта шарт бор – сиз ўша тажрибани қоғозга тушуриб, ўлчаб кўриб, тегишли баҳо бериб, уни асл бойликка айлантира олишингиз керак. Қолаверса, турли инсонлар ҳаётларидаги фарқ улар билан бўлиб ўтадиган воқеалар билан белгиланмайди. Ҳар бир киши ҳаётидаги воқеаларга бўлган муносабати охириги натижани белгилайди. Ҳаётимизда қандайдир ижобий натижага эришиш учун биз ундан қийматли ҳаётий маълумотларини олишимиз керак бўлади.

Фикрлаш учун яна бир самарали вақт – бу ҳафта, ой ёки йилнинг якунидир. Ҳафта охирида бир неча соат ажратиб, охириги етти кунда бўлиб ўтган воқеаларни таҳлил қилинг. Ой охирида бунга бир кун бағишланг. Йил бошида эса сарҳисобга бир ҳафта сарфланг.

Янги кун, янги ҳафта, янги ой ва янги йилни шунчаки яшаб ўтиш ярамайди. Бунинг ўрнига олдинги даврларни жамлаб, ҳаётингизни кейинги даврларига киритинг. Навбатдаги музокарани шунчаки ўтказиш ҳам ярамайди. Бунинг ўрнига олдинги бар-

ча суҳбат ва музокаралардан орттирган тажрибани йиғиб, навбатдаги музокарага ўтказиш лозим бўлади.

Шундай қилиб, янги дарсни ўзлаштиришга киришинг. Ҳаётингизни кузатиб, бу дунёда нима ва қандай ишлашини аниқланг. Ҳаётингизни ўрганиб чиқаётганингизда ҳам салбий, ҳам ижобий воқеаларни, ҳам омадсизликлар, ҳам муваффақиятларни таҳлил қилаётганингизга ишонч ҳосил қилинг. Бизни омадсизликларимиз улардан керакли хулоса чиқариб олганимизда бизга катта ёрдам бериши сир эмас. Кўпинча омадсизликлар муваффақиятларга қараганда бизга кўпроқ сабоқ бўлиши мумкин.

Ниманидир тўғри бажаришни ўрганиш усулларида бири уни аввал нотўғри бажариб кўришдир. Нотўғри, хато ишларни қилиш – ҳаётнинг бебаҳо мактаби. Лекин сиз бу мактаб синфларида кўп вақт ўтириб қолмайсиз деган умиддаман. Агар сиз охириги ўн йил ичида ниманидир нотўғри қилиб келаётган бўлсангиз, мен бу ҳолатни яна ўн йил давом эттиришингизни тавсия қилмаган бўлардим.

БОШҚАЛАР ИБРАТИДАН САБОҚ ОЛИШ

Билим олишнинг яна бир усули бошқаларнинг ҳаётий тажрибасидан фойдаланиш йўлидир. Сиз бошқа инсонларнинг ҳам муваффақиятлари, ҳам мағлубиятларидан керакли дарс олишингиз мумкин.

Бошқалар ҳаёти мисолида сабоқ орттиришнинг қуйидаги учта усули бор:

1. Китоб каби чоп этилган адабиёт, шунингдек чиқарилаётган аудио- ва видеокассеталардан фойдаланиш.

2. Бошқа инсонларни оқилона маслаҳатлари ва бемаъни гапларини сабр билан эшитиш.

3. Ғолиб ва мағлубларни кузатиш.

Энди ҳар бир усулни алоҳида кўриб чиқайлик.

КИТОБ ВА КАССЕТАЛАР

Мен ҳаётимда учратган ҳамда муваффақият қозонган одамларнинг барчаси китоб ўқишга катта аҳамият беришган. Улар доимо ўқишган, ўқишган ва яна ўқишган. Бунга уларнинг айнан қизиқувчанлиги туртки бўлганди. Улар ҳамма нарсани билишни исташган. Улар доимо янада комилроқ инсон бўлиш йўлларини қидиришган. Битта яхшигина ибора, уни эслаб қолиш зарар қилмайди: **БАРЧА ЛИДЕРЛАР – ЎҚИШНИ ХУШ КЎРИШАДИ.**

Бир вақтлар ноширлик иши босма маҳсулот – китоб билан боғлиқ бўлган. Эндиликда эса биз электрон шаклдаги маълумотлардан фойдаланишимиз мумкин. Бунда мен билим олишнинг ажойиб воситаси бўлмиш аудио- ва видеокассеталарни назарда тутаяпман.

Минглаб китоб ва кассеталар мавжуд бўлиб, улардан турли мавзу ва йўналишлардаги билимларни олиш мумкин. Бу манбалардан ҳаётнинг барча жабҳалари ўрин олган: куч ва ирода сирлари, қатъиятли бўлиш, нотиклик санъатини ўрганиш, самарали лидерликка эришиш, одамларга таъсир ўтказиш, ишқ-муҳаббатга етишиш ва оила қуриш, бизнесни бошлаш ва ҳоказо, ва ҳоказо. Юзлаб бошқа фойдали маслаҳатлар ва тавсиялар! Лекин кўп одамлар ушбу билимлар хазинасидан ҳозиргача фойдаланмайдилар. Буни қандай тушуниш мумкин?

Муваффақиятга эришган минглаб кишилар ўз бошларидан кечирган завқли қиссаларни қоғозга туширишганини биласизми? Шундай бўлса-да, инсонлар уларни ўқишга шошилмайдилар. Нега?

Интизомли, меҳнаткаш, ҳалол инсон бўла туриб, инқирозга учраш ва қарзларга ботиб кетиш мумкин. Сиз нафақат интизомли, ҳалол ва меҳнаткаш бўлишингиз, балки сиз яхшигина китобхон бўлишингиз даркор. Китоб ўқишни ёқтирмаган тақдирда ҳеч бўлмаса уйга қайтаётганингизда фойдали кассета эшитиб келишингиз мумкин.

“Жон, мен бу олтин конини сотиб олдим. Кўп олтинга эга бўлдим. Унинг ҳаммасини нима қилишни ҳам билмай қолдим. Менга шерик бўл, биргалашиб олтин қазиймиз”, - дейман мен.

“Аммо менда белкурак йўқ-да”, - жавоб беради Жон.

“Яхши, Жон, ишга киришавер, белкурак топилади”, - дейман мен.

“Лекин шу кунларда белкурак нархи қанчалигини биласанми”, - дейди у.

Китоб ва кассеталар сотиб олишдан мақсад ўз билим даражангизни оширишдир. Ўз келажагингизга сармоя киритишдан ҳеч қачон қочманг. Мустақил равишда қўшимча таълим олиш ҳар бир омадли иш юритишни мақсад қилган инсоннинг режасидан ўрин олиши керак. Мактаб, коллеж ёки университетда олган билимларингиз етарли эмас – сиз албатта доимо қўшимча билимларга интилиб яшашингиз даркор. Мен шу тариқа ўз кутубхонамга эга бўлганман. Фахр билан айтишим мумкин – бугунги кунда менинг кутубхонам энг яхши кутубхоналардан бири.

Эсингиздан чиқарманг: СИЗНИНГ ТАШҚИ КЎРИНИШИНГИЗ СИЗ ЎҚИГАН КИТОБЛАРНИ АКСИДИР.

Бировникига меҳмон бўлиб борганимда мен биринчи навбатда кутубхонаси билан танишишга шо-

шиламан. Одамнинг китоблари ва кассеталар тўпламини кўриб чиқиш у билан беъмани гап сотиб ўтиришдан кўра кўпроқ фойда келтиради.

Мактаб, коллеж ёки университетни тугатиш сизга бу ёғига китоб ўқимаслик ҳуқуқини бермайди. Аксинча, сиз янада кўпроқ китоб ўқишингиз ва янада кўпроқ билимга эга бўлишингиз керак бўлади. Фақат бу ёғига сиз ўқийдиган китоблар сизнинг асл қобилиятларингизни ривожлантиришга хизмат қилади.

Маҳорат етишмаслиги, билим етишмовчилиги, тушуниш етишмаслиги, қадриятлар камчилиги, турмуш тарзининг камчиликлари – буларни барчаси китоб ўқимаслик оқибатидир. Эсингизда тутинг: ўқилмаган китоб – бу сизга ҳеч қачон ёрдам бера олмайдиган китобдир. Албатта, сиз жуда-жуда кўп китоб ўқишга қодир эмассиз. Лекин сиз уларни ўзингизга керакли сонини ўқиб чиқиш қўлингиздан келади.

ЭШИТИШ ҚОБИЛИЯТИ

Бировни эшитиш қобилияти – бу билим олишни яна бир ажойиб усулдир. Келинг, бир тажриба ўтказишга жазм қилайлик. Бирон бир асл муваффақиятга эришган одамни танлаб, уни тушликка таклиф этинг. Битта шарт – у сиздан бойроқ бўлиши керак. Хўш, дастурхон атрофида ким гапирадию, ким эшитади? Албатта сиз бадавлат инсонни гаплари тагидаги унинг ҳаёт тажрибаси ва муваффақият қозониш сирларини эшитиб олишингиз керак бўлади. Таваккал қилинг, шу экспериментни ўтказинг. Эллик, олтимиш, саксон, балки юз долларингиз кетар, лекин сиз уриниб кўринг. Тушлик вақтини мумкин қадар чўзишга ҳаракат қилинг. Меҳмонингизни аста-секин таомдан-таомга саволларга кўмиб ташланг. Ўтириш

камида икки соат чўзилишига эришинг, ана ўшанда сиз бадавлат меҳмонингизни ишлаш стратегиясини ўзлаштиришга улгурасиз, бу эса ўз навбатида сизнинг даромадингизни ошишига ва турмуш даражангиз ўсишига олиб келади.

Кулаяпсиз, биламан! Сиз ҳақсиз – ахир камбағал одам қандай қилиб бойни меҳмон қила олади?! Балки шунинг учун ҳам улар қамбағаллигича қолиб кетишар.

Интизомли, меҳнаткаш, ҳалол инсон бўла туриб, инқирозга учраш ва қарзларга ботиб кетиш мумкин. Сиз нафақат интизомли, ҳалол ва меҳнаткаш бўлишингиз, балки сиз бошқалар илмига қулоқ солишингиз керак бўлади.

КУЗАТИШ

Бошқа одамлар мисолида билим олишнинг яна бир йўли – бу кузатиш қобилияти. Муваффақият қозонган инсонларни кузатинг. Чунки ҳар бир муваффақият кетидан унга эришиш ҳақида маълумот берувчи деталлар қолади. Омади юришаётган одамни бошқалар билан сўрашиш усулини кузатинг. Ишида муваффақият қозонган бизнес-хониманинг савол беришдаги оҳангини кузатинг. Омад ва муваффақиятнинг ўзига хос майда-чуйда деталлари бўлади. Худди шундай деталлар омадсиз ва мағлуб одамларда ҳам борлиги аниқ. Хизмат поғонасида кўтарилмоқчимисиз? Унда сиздан юқори турадиган ҳамкасбларингизни кузатинг. Пулларингиз тоғангизникидек кўп бўлишини истайсизми? Унда унинг пулларга бўлган муносабати, турмуш тарзини кузатинг.

Шундай қилиб, яхшигина кузатувчи бўлишга ҳаракат қилинг. Ҳаётингизни яхши томонга ўзгарти-

рувчи ва омад сирларини очувчи ҳеч бир калитни назарингиздан қолдирманг.

КЕЛАЖАККА САРМОЯ

Билимга интилиш – бойлик ва бахт сари олиб борувчи йўллардан бири. Бу ғоя ўз мевасини бермай қолмайди – доимо ўз вақтингизни мақсадли билим излашга сарфласангиз, албатта натижаси ижобий бўлади. Қадр-қиймат ҳақида гапирадиган бўлсак, бу дунёда ҳамма нарса учун тўлаш керак бўлади. Минг афсус. Айнан шунинг учун кўпчилик бойлик сари ингтилишда йўл бошида қолиб кетади. Билим олишда маълум сармоялар киритиш зарурати мавжуд. Амалиётда билим оламига сафарингиз омадли бўлиши учун уч турдаги сармоя киритишингиз керак бўлади.

Биринчидан, пул сарфлаш керак бўлади. Китоб ва кассеталар харид қилиш, семинар ва тренингларда қатнашиш учун сиздан маълум миқдорда маблағ талаб этилади. Айнан шунинг учун сизга шахсий билим жамғармангизни ташкил этишни маслаҳат бераман.

Ҳар ой даромадингизни маълум қисмини билим излаш учун ажратиб боринг. Пулни ичингизда мудраб ётган девни уйғотишга сарфланг. Бу пайтда сарф-харажатингиз сизга қимматга тушмайди. Чунки келажақда сизни бепоён имкониятлар қарши олади.

Яна бир сармоя тури – бу вақт. Вақт бу сармояларнинг асосийси. Пул сарфлашга қараганда ўз вақтини сарфлаш кўп ҳолатларда инсонларга унча ёқмайди. Буни мен яхши тушунаман.

Лекин, афсуски, қисқа йўлларнинг ўзи йўқ – билим олиш учун вақт талаб этилади. Токи замонлар

Ўзгариб, керакли билимларни махсус машиналар қидириб топиб, уларни инсон миясига киритиб қўядиган узоқ келажак кириб келгунича, билим олиш учун вақт керак бўлади.

Бахтимизга ҳаётимиздаги катта сармоялар кетидан мукофот тариқасида юқори фойда кириб келади. Бугун сарфлаётган бебаҳо вақтингиз улкан ютуқларга эришишга асос бўлиши мумкин.

Охирги киритиш керак бўлган сармоя – бу сизнинг қунтингиз. Шунчаки ўқиш учун эмас, ҳақиқий билим олиш учун анча мунча қунт ва ҳаракат керак бўлади. Қилаётган ҳаракатингизнинг кучи олаётган билимингиз ҳажмига чуқур таъсир ўткази.

ШАХС КАМОЛОТИ МЎЪЖИЗАСИ

Шахс сифатида шаклланиш, ички руҳий устунликка эга бўлиш ҳам муваффақиятга эришишда алоҳида ўрин тутди. Бу барча вазифалардан энг оғиридир. Шахсий камолотга етиш деб номландиган ушбу бизнес аслида бутун умр давом этади.

Сиз орттирган моддий бойликдан сизнинг шахсингизда бўлган ўзгаришлар анча муҳим ҳисобланади. Ишга киришишда ўз олдингизга қўядиган муҳим савол қанақа бўлиши лозим? Сиз “Мен нима оламан?”, деб сўрамасдан, “Мен ким бўламан?” саволини қўйишингиз керак. Бунда “мен” ва “ким” тушунчаларини бир-бирига ёпишиб туғилган сиам эгизакларига таққослаш мумкин. Сизнинг “ким бўлишингиз” бевосита сиз оладиган “нима”га ўз таъсирини кўрсатади. Бугун эгалик қилаётган нарсаларни кўп қисмини сиз бугунги шахс бўлиб етишингиз натижасида қўлга киритгансиз.

Шундай қилиб, ҳаётнинг буюк аксиомаси қуйидагича: БОРИДАН ҲАМ КЎПИГА ЭГА БЎЛИШ, ШАХСИЙ

ФАЗИЛАТЛАРНИ ҚЎПРОҚ РИВОЖЛАНТИРИШ. Бунга сиз диққат-эътиборингизнинг кўп қисмини сарфлашингиз керак бўлади. Акс ҳолда сиз ҳаётнинг қуйидаги яна бир аксиомаси билан курашиб яшашингизга тўғри келади: **ЎЗИНГИЗНИ ЎЗГАРТИРМАСДАН СИЗ ДОИМО БОРИГА БАРАКА ТИЛАБ ЯШАЙСИЗ.**

Даромад миқдори камдан-кам ҳолларда шахснинг ривожланиш даражасидан юқори бўлади. Баъзида даромадингиз бирданига кўтарилиб кетиши мумкин, аммо сиз уни қунт билан бошқара олмасангиз, одатда даромадингиз тезда одатий миқдорга камайиб қолади.

Агар кимдир сизга миллион доллар берса, сиз дарров ўзингизни миллионердек сезишни бошлайсиз. Роса бадавлат бир одам айтган экан: “Дунёда бор пулларни йиғиб, ер аҳолисига тенг бўлиб берган тақдирда ҳам, тез орада улар қайси кармонлардан олинган бўлса, ўша кармонларга бориб тушади”. **ШАХСИЙ РИВОЖЛАНИШ ҲИСОБИГА ОЛИНМАГАН НАРСАНИ УШЛАБ ҚОЛИШ АНЧА МУРАККАБ.**

ҚАДР-ҚИММАТ

Мустақил ҳаётимнинг биринчи кунларида мен баъзи нарсаларга ҳайрон қолардим. Нега биров икки минг доллар ойлик олади, иккинчиси – тўрт минг доллар? Ахир иккови ҳам битта компанияда ишласа, бир хил маҳсулот билан шуғулланса, бир хил меҳнат стажига ва бир хил малакага эга бўлса? Нега?

Ҳайрон бўлардим. Жавоб тополмай, қийналардим. “Ҳамма гап вақтдан унумли фойдаланишда, - ўйлардим мен. – Баъзи одамларда вақти кўплигидан иши юришиб кетган”. Ҳозир бу фикрларим ғирт ахлоқона бўлганлигини тушуниб етдим.

Бир киши менга айтганди: “Агар менда озгина кўшимча вақтим бўлганида, мен яна кўшимча пул ишлаб олардим”.

Жавобим қуйидагича бўлди: “Бу ғоянғизни унутинг. Ҳеч қандақа кўшимча вақт бўлиши мумкин эмас. Уни қаердан қидирмоқчисиз?”

Гапимга қулоқ солинг, оғайни. Соат тўртта ноль рақамини кўрсатганида, бу – кун тугаганидан далолат беради! Бошқа ҳеч қанақа вақт мавжуд эмас. “Суткасига йигирма беш соат ишладик” деган ибора вақт ҳақида эмас, куч-ғайрат ҳақида тўқилган эртак”.

Шундай қилиб, сиз кўшимча вақт яратишга қодир эмассиз. Унда кўшимча пул топиш учун нимадир яратишингиз керак. Бу нимадирнинг номи – кадр-қиммат. Сиз ҳеч қачон кўшимча вақт яратолмайсиз, лекин сиз кадр-қимматли шахс, яъни малакали мутахассис ёки сифатли товар ишлаб чиқарувчи бўлишингиз мумкин.

Ушбу тамойил иқтисодиётдаги асосий сабоқ ҳисобланади. Ким бўлиб ишлашингиз, нима сотишингиз ёки қандай хизматлар кўрсатишингиздан қатъий назар, сизнинг меҳнатингизга, ишлаб чиқарилган маҳсулот (хизмат) кадр-қимматига асосан ҳақ тўланади. Энди сиз шу кадр-қийматни бозорга олиб чиқиш учун вақт сарфлашингиз керак. Сиз бунга бир кун, бир ҳафта ёки бир ой сарфлашингиз мумкин, лекин қанча вақт кетганидан қатъий назар сиз яратган маҳсулотнинг кадр-қиммати бир хил бўлади. Сиз кадр-қиммат учун, сифат учун, ишингиз унумдорлиги учун ҳақ оласиз.

«Мен соатига йигирма доллар оламан», - дейишади. Бу нотўғри гап. Агар одам соатига йигирма доллар олганида, у хотиржам уйида ўтириши, пуллар эса осонгина уни уйига жўнатиб турилиши мумкин бўларди. Аслида у йигирма долларни

бир соат иши учун эмас, бир соат давомида яратган кадр-қиймат учун олади. Соатбай тўлов – бу аслида кадр-қийматни ўлчаш имконини берувчи қулайгина бир усул холос.

Шунинг учун қуйидаги саволлар сизни қизиқтириши ва мендан жавоблар кутишингиз табиий ҳол: “Икки баробар кадр-қийматга эга шахс бўлиш ва соатига икки баробар кўп ҳақ олишни иложи борми? Мен ўша бир соат давомида уч ва ҳаттоки тўрт марта қийматли шахс бўлишим мумкинми?”. Менинг жавобим: “Ҳа, албатта!”.

Янада қийматли шахс бўлишингиз учун сиз асосан ўз устингизда ишлашингиз керак бўлади.

“Менда ўн йил иш тажрибаси бор. Лекин нега ишим ҳалигача юришиб кетмаётганини ҳеч тушунолмаяпман”, - дейди кимдир. Аслида эса ўша кимса ўн йил иш тажрибасига эга эмас. Унда бор нарса – ўн марта қайтарилган бир йиллик иш тажрибаси холос. Тўққиз йил ичида у ўз ишига биронта ҳам янгилик ёки ўзгартириш киритмаган.

Ҳамма кўпроқ пул ишлашни истайди. Лекин кўпчилик уни топиш жойларини нотўғри танлайди. “Хўжайиндан маошимни кўпайтиришни сўрамоқчиман”, - дейди кимдир. Сир эмас, ходим сўраши билан пулини шу заҳоти тўлайдиган бошлиқлар умуман йўқ. Компания пулини иш ҳақи учун сарфлашни кўпчилик хўжайинлар унча хуш кўришмайди. Фақат томи кетган бошлиқ бирданига илҳомланиб, ҳеч қандай асоссиз ходим маошини икки мартага кўтариб қўяди.

“Биз маошимизга “устама” сўрашимиз керак”, - дейишади баъзилар. Бундай одамларнинг энг фожеали муаммоси шу-ки, улар умр давомида ёки меҳнат шартномаси компания томонидан бекор қилинмагунича қўл чўзиб, ҳадя сўраб яшашади.

Бундан ташқари, маошларига “озгина қўшишни” сўраб бошлиққа кирганларга садақа берганга ўхшаш кам миқдорда қўшимча пул беришади. У пуллар оғир ҳолатдан чиқиб кетишга етмайди, лекин тирикчиликни бир амаллаб туришга яраб қолиши мумкин. Менинг маслаҳатим – тирикчиликни бир амаллаб турадиган иқтисодий усулларни унутинг!

Тўғри, сиз бир бурда нон ва иккита қўйлак билан ҳам кун ўтказишингиз мумкин. Лекин сиз кўпига лойиқсиз. Ахир бу китобни ўқишингиздан мақсад биров дастурхонидаги қолдиқлар билан тирикчилик ўтказиш бўлмаган-ку? Тўй-тантана сизнинг уйингизда бўлиши керак, шундай эмасми?

Яна бир хилдаги “учар” савдогарлар бор. Уларни айтишича, маҳсулот сотиш учун абжир бўлиш, мижозни энсасини қотириш йўллари баён этилган китобларни ўқиб чиқишни ўзи кифоя. Лекин менинг тажрибам кўрсатишича, ҳар бир “учар ва абжир” ходим асл кадр-қийматга эга бўлмайди, у тезда иқтисодий зинапоянинг энг пастига тушиб қолади.

Алдов йўллари билан орттирган кадр-қиймат – бир тийин. Ялиниб-ёлвориб олинган кадр-қиймат – бир тийин. Фақат самарали фаолият ва шахсий юксалиш ҳисобига олинган натижа катта кадр-қийматга эга.

Маълум бир ишни бажариш ташқи сабабларга боғлиқ эмас. Ички дунёси бой, мияси бутун одамларгина ташқи муҳитдан қатъий назар асл натижаларга эришадилар. Ҳаётда тикка туриш учун биз кўпинча атрофимиздан устун қидирамиз. Аслида эса муваффақият ва бахт – бу ташқи дунёдан излайдиган кадр-қиймат эмас, балки ўзимизда ривожлантириш керак бўлган кадр-қийматдир.

Кўпинча одамлар менга бир савол беришади: “Ҳаётнинг ўрта даражасидан юқорига қандай кўтари-

лиш мумкин?” Жавоб бераман: “Ўртамиёна шахс даражасидан юқори даражадаги шахсга айланинг”. Лекин қандай қилиб?

Бошланишига ўртамиёна даражадан юқори бўлган шахсларга хос бўлган қўл сиқиш услубини ўзлаштиришга ҳаракат қилинг. Бу жуда муҳимлигини англашингиз керак.

Яна ўрта даражадан юқори бўлган шахсларга хос бўлган табассум қилишни ўрганинг; ўрта даражадан юқори бўлган шахсларга хос бўлган бошқалар иши билан қизиқиш фазилатини ривожлантиринг; ўрта даражадан юқори бўлган шахсларга хос бўлган ғалабага интилиш қобилиятини ривожлантиринг. Буларни ҳаммаси сизни тубдан ўзгартиради.

Фақат ахмоқ одамгина ўрта даражадан юқори бўлган ижрочи бўлмай туриб, ўрта даражадан юқори бўлган маош тўланадиган ўрта даражадан юқори бўлган иш кидиради. Мен бу ҳолатни фрустрация деб атайман.

Оғир кунларимда мен ҳаммаси яхши бўлиб кетишига ишонардим. Менинг ягона умидим шу фикрларим эди. Ҳолат ўзгармаган сари мен янада қийин аҳволга тушиб қолардим. Охири ҳамма нарса тугаётганини тушуниб, мен ўзимни уммонда чўкиб кетаётгандек сезишни бошлаганман.

Ўшанда мен “олма пиш – оғзимга туш” деганча ўтираверсам, ҳақиқатда уммонга ғарқ бўлардим. Менинг ҳаётим ўзгаришининг асосий сабаби мен ўзимни ўзгартирганим бўлди.

Ким билан суҳбатлашимдан қатъий назар, у катта бизнес эгаси ёки мактаб ўқувчиси бўладими, менинг маслаҳатим бир хил янграйди: Яхшироқ натижаларга эришишнинг ягона йўли – бу ўзингиз яхшироқ шахсга айланишингиздир.

ҲАЁТ МАВСУМЛАРИ

Сиз назарда тутишингиз лозим бўлган икки ибора бор. Биринчиси: Ҳаёт ва тижорат йил фаслларига ўхшайди”. Иккинчиси: “Сиз йил фасллари ни ўзгартира олмайсиз, лекин сиз ўзингизни ўзгартира оласиз”.

Энди шу икки иборага бош тамойиллар сифатида қараб, ҳаёт мавсумлари ва уларни қандай ўтказиш кераклигини кўриб чиқайлик.

Қиш: куч йиғиш мавсуми. Биринчи навбатда у билан муомала қилишни ўрганинг. Қишнинг турли хиллари мавжуд. Иқтисодий қиш бор, унда молиявий емирилиш хавфи бўлади; жисмоний ҳолсизлик қиши бор, унда бизнинг саломатлигимиз ҳеч нарсага ярамайди; шахсий ҳаёт зимистони бор, унда қалбимиз тилка пора бўлган бўлади. Қиш фасли. Ҳаммаси тугаган. Ёлғизлик. Ғам-ғусса.

Лекин келинг, шоирликдан қочайлик, зеро бизнинг мақсадимиз шу қишнинг турли хиллари билан қандай муносабатда бўлишни ўрганишдир. Асосийси – қишдан шахсий ривожланиш учун фойдаланиш. Яъни иссиқ кунларни кутиш ўрнига совуқ кунлардан унумли фойдаланиш.

Бизнесингизни совуқ кунларида устозим мистер Шоаффнинг куйидаги сўзларига амал қилсангиз яхши бўлади: “Сиз иссиқ кунларни кутишингиз керак эмас. Сиз ўзингизни иситиш йўлини қидиришингиз керак. Сиз муаммолар камроқ бўлишини истамаслигингиз керак. Сиз янада кўп маҳоратга эга бўлишни ишташингиз керак. Сиз эътирозлар камроқ бўлишини истамаслигингиз керак. Сиз кўпроқ ақл-идроқка эга бўлишни ишташингиз керак”.

Шундан сўнг мен қиш мавсумларини хурсанд бўлиб кутиб олмасам-да, улардан ўз фаолиятимни таҳлил қилиш, ишлар сарҳисобини ўтказиш учун фойдаландим. Бу ишлар билан банд бўлиб, баҳор эшик қоқаётганини сезмай қолибман.

Баҳор: имкониятлардан фойдаланиш вақти

Баҳор устунлигидан фойдаланишни ўрганинг. Баҳор олдида турган энг буюк вазифа – у қиш ортидан келишидадир. Қийинчиликлар кетидан имкониятлар кириб келади. Иқтисодий ўсиш иқтисодий пасайиш ортидан аниқ ва равон ишлаётган соат механизми каби кириб келади. Парвардигор буюклиги шунда.

Баҳор – бу бор устунликдан фойданиб қолиш вақти. Шу икки сўзга эътибор беринг. УСТУНЛИК-ДАН ФОЙДАЛАНИШ. Илик ёқимли ҳаво сизни мақсадингиздан чалғитишига йўл қўйманг. Агар кузда ҳамма ишингиз беш бўлишини истасангиз, сиз учун баҳор – бу уруғ экиш вақти. Натижа икки хил бўлади. Ёки биз баҳорда яхшилаб уруғ қадаймиз, ёки кузда садақа сўрашни ўрганишимизга тўғри келади.

Шундай қилиб, баҳорда фаол бўлинг. Ҳар бири-мизда фақат санокли миқдорда ўз баҳоримиз бўлади. “Битлз” куйлаганидек, “Ҳаётимиз қисқа”. Жон Леннон учун эса Нью-Йорк кўчаларидаги ҳаёт эса жуда ҳам қисқа бўлиб чиқди.

Ёз: ўстириш ва парваришлаш вақти.

Бутун ёз давомида экинларингизни озуқалаш ва ҳимоялашни ўрганинг. Ишонинг, сиз уруғни экканингиз билан ҳашарот ва бегона ўтлар сизнинг ҳосилингизни нобуд қилишга ҳаракат қилишади. Ва улар бунга эришишади, агарда сиз ўсимликларингизни керакли тарзда ҳимоялаб ололмасангиз.

Муваффақият қозонишнинг бир қисми – яратган нарсангизни муҳофаза қила олишингиз. Ёзнинг энг буюк сабоғи ҳам айни мана шунда.

Ёз даврларингизда амал қилишингиз керак бўлган икки ҳақиқат қуйидагилардан иборат.

Биринчидан, эслаб қолинг: ҳар бир кўркам нарса албатта ҳужумга учрайди. Сабабини айтишга мени мажбурламанг. Мен нима учунлигини ҳақиқатдан билмайман – буни файласуфлардан сўрайсиз. Лекин бу айти ҳақиқатлигини мен яхши биламан. Ҳар бир боғ ёки полизга албатта кимдир ҳужум қилади – ҳашаротлар, жониворлар, шум болалар, ҳасадгўй қўшнилари. Буни билмаслик соддликнинг ўзгинаси.

Иккинчидан, буни ҳам эслаб қолинг: ҳар бир қадр-қийматлик ҳимояланган бўлиши керак. Барча қадриятлар – ижтимоий, сиёсий, оилавий, тижорий бўладими, барчаси ҳимояланган бўлиши даркор. Ҳар бир боғ ёз давомида парваришга муҳтож бўлади. Сиз ишониб бошлаган ишингизни муҳофаза қилмасангиз, келаётган куз сизга ҳеч нарса қолдирмайди.

Куз: масъулиятни сезиш вақти.

Куз – баҳор ва ёзда қилган меҳнатимиз мевасини терадиган фасл. Етиштирган ҳосилингиз ҳажмидан қатъий назар сиз олган натижалар негизининг ҳар бир мисқолига жавобгарсиз.

Ўз бўйнига бор жавобгарликни олиш – инсон шахси етуклигининг энг юқори ва энг оғир шаклларида биридир. Бу болалиқдан катта ёшга ўтадиган кунингиз.

Кузни қувонч билан мақтов ёки норозиликсиз қабул қилишни ўрганинг – муваффақият қозонган бўлсангиз мақтовсиз, унга эришолмаган бўлсангиз норозиликсиз билан қарши олинг. Бу осон эмас, аммо бундай хушфезллик етукликдан далолат беради.

Мустақил ҳаётимнинг биринчи кунларида ушбу соҳада анчагина муаммоларим бор эди. Кимдир

ишларим ҳақида сўраганида, мен одатда ишим юришмаётганининг бир қатор сабабларини келтирардим. Бу рўйхатни мен “муваффақият қозониб бўлмайдиган сабаблар” деб атаб, ундан ўзимни оқловчи кўп сабаблар ҳам жой олган эди.

Мен ҳукуматни айбдор деб билардим. Ҳукумат рўйхатимда биринчи ўринда эди. Кейин мен солиқларни айблардим – “Кўрамиз, улар ҳаммасини ушлаб олгандан сўнг, қанча фойда қоларкин!”. Яна мен нарх-навони аблардим – “Супермаркетга йигирма доллар билан кириб, бир центсиз чиқиб кетдим!”. Мен об-ҳавони айблардим. Кейин транспортдаги йўл ҳақини айбдор топардим. Мен автомобилимни ва уни ишлаб чиққан корхонани айблардим. Менга салбий муносабат билдираётган қариндошларимни айблардим: “Улар доим менга босим ўтказишади!”. Яна мен ёнимдаги бағритош қўшниларимни айблардим. Мен учун бутун жамият айбдор бўлиб туюларди.

Қисқаси менда бир арава сабаблар бўлиб, улар ишимга жиддий тўсқинлик қиларди. Қандоқ бўлганда ҳам, мен шундай деб ўйлардим.

Кунлардан бирида устозим омадсизлигим сабаблари билан қизиқиб қолганида, мен унга “сабаблар рўйхати”ни ўқиб беришга жазм қилдим. Мен рўйхатда бор айбдорларни санаб ўтдим – ҳукуматни, солиқларни, нарх-навони ва ҳоказо, ва ҳоказо, - ҳамма-ҳаммасини. Устозим жаноб Шоафф рўйхатни тугатишимни сабр билан кутди. Сўнгра диққат билан менинг рўйхатимни ўзи ўқиб чиқди. Ваниҳоят норозилик билан бошини чайқаб: “Рўйхатингизда бир катта хатога йўл қўйибсиз... Унга яна битта асосий сабаб – ўзингизни киритишни унутибсиз”, - деди.

Кейин мен ўша “муваффақият қозониб бўлмайдиган сабаблар рўйхати”ни йиртиб ташлаган эдим.

Сўнгра тоза оқ қоғоз олиб, унинг тепасига ягона сўз – “мен” сўзини ёзиб қўйдим. Замондан орқада қолганим боис мен одатда ҳар хил ташқи сабаблар ва шароитларни айблардим. Муаммонинг асл сабаби эса мени ўзим бўлган эканман.

Икки ака-уканинг отаси ашаддий пияниста бўлган. Ака жинойт кўчасига кириб кетган, ука эса судья бўлиб етишган. Бир хил муҳит – икки хил натижа. Шундай бўлиши мумкинми? Мумкин. Бунга жуда кўп ҳаётий мисоллар келтирса бўлади.

Сиз Мэрфи қонуни ҳақида эшитганмисиз? Мэрфи қонунини қуйидагича ифодаланеди: “Агар бирон-бир ёмон ҳолат юзага келишига асос бўлса, у ҳолат албатта юзага келади”. Ковбойлар хона ичида тамаки тутатишяптими – ёнғин содир бўлади. Кўприк тахталари чириб қолдими – у эртами-кеч қулайди. Менда ҳам бундай ҳолатлар бўлган. Бир вақтлар мен озмас-кўпмас – икки миллион доллар пулимдан ажралганман. Фалокат!

Ҳозирги кунда кимгадир икки миллион доллар унча катта пул эмаслигини мен ҳам тан оламан. Лекин ўшанда бу мени бор бурдим эди. Тақдирнинг аянчли ҳазили шу – кутилмаганда сиз борингиздан айрилиб қолишингиз мумкин. Ҳозирги кредитлар замонида бу унча аянчли туюлмас, лекин ўша вақтларда мен ўзимни тирик мурда деб билганман.

ЎЗ-ЎЗИНИ ЧЕКЛАШ

Муваффақият қозониш учун бизни шахс сифатида ривожланишимизга тўсқинлик қилаётган ички чекловларимиздан холис бўлиш устида ишлашимиз керак. Ким бўлишингиздан қатъий назар, сиз энгишингиз керак бўлган учта чекловлар мавжуд.

Биринчиси – бу кечикиш, яъни “бугунги ишни эртага қолдириш”. Бу чекловларнинг энг хавфлиси бўлиб, у тўпланиб қолиш хусусиятига эга: унча мураккаб бўлмаган вазифани кейинга қолдиришимиз унча катта аҳамиятга эга бўлмаган ҳол бўлиб туюлиши мумкин. Бирон бир ишларни биз кун бўйи қўлдан кетгунча бажарсак, шу кун биз учун омадсиз бўлиб туюлмайди. Лекин шу каби кунларнинг бир нечта миқдори тўпланиб қолса, билингки, сизни олдинда бир йиллик хатарли кунлар кутмоқда.

Яна бир чеклов – бу айбловлар бўлиб, уларни биз шахсий ривожланиш йўлимизга ғов қилиб қўямиз. У ёки бу пайтларда биз кимнидир нимададир айблаганмиз. Биз ўзимизни ўзимиз чекловчи ушбу машғулот билан кўпдан бери шуғулланиб келамиз: илк бор одамзот барчага таниш бўлган анжирзорда айтган айблови эсингиздами? “Ҳаммасига аёл сабабчи. Мени бу боғга ўша етаклаб келди”, - деган эди дунёдаги биринчи эркак. Аёл эса ҳамма айбни илоннинг бўйнига қўйганини ҳам сиз яхши биласиз.

Нега биз бармоғимизни бигиз қилиб, бошқа бировга ишора қиламиз-у, ўзимизнинг ичимизга бир назар солмаймиз?! Манманлигимиз бизни ҳимоя қилишга уринади. Шунинг учун биз ташқи кучларни айбдор деб кўрсатаётганимизда ўзимизни камчилик ва енгилтаклигимизни кўришга ожизмиз. Шунинг учун бўлса керак, менинг “сабаблар рўйхатим” дунё юзини кўришга мушарраф бўлган.

Юқоридаги “сабаблар рўйхати”нинг менга роса ёққан банди баланд нарх-наволар бўлган эди. Мистер Шоафф бунга жавобан мени тергаганди: “Сизнинг муаммоингиз юқори нархлар эмас, гап нимадир жуда қиммат туришида эмас. Асл муаммо шу ниманидир сотиб олишга сизнинг маблағингиз етарли бўлмаганида”. Ва жаноб Шоафф ҳақ эди.

Ўз ўзини оқлаш – чекловларни яна бир тури бўлиб, у ҳам шахс камолоти йўлида ғов бўлиб туради ҳамда ўз-ўзини чеклашнинг бошқа бир тури – айблаш билан яқин боғланган. Тасаввур қилинг, дунёда қанчадан-қанча ўз-ўзини оқлаш мисоллари мавжуд?! Миллионлаб мисоллар! Ҳар бир инсон бутун ҳаёти давомида яна бошқа бир миллион оқловларни пайдо қилади. Буни тушуниш қийин эмас – миллион доллар яратганга қараганда миллион оқловлар топиш анча осон иш.

Хуллас, қўйидаги асосий саволга сиз жавоб топишингиз керак бўлади: ўз-ўзингизни янада мукамаллаштириш учун сиз бугундан бошлаб нима қилишингиз даркор? Тўғри жавобни ушбу ибора билан ифодалаш мумкин: агар сиз баъзи бир чекловларингиздан ҳақиқатда халос бўлолмасангиз, ҳаётингизнинг кейинги беш йили олдинги йилларни деярли ўзи бўлади, фақат бир ўзгариш юзага келади – сиз беш ёшга қариб қолган бўласиз. Лекин сиз ишга масъулият билан ёндашиб, ўз чекловларингиздан фориғ бўлсангиз, сиз аксинча беш йиллик ўсишга эга бўласиз.

Ўз қобилиятларига ишонмайдиган одамлар бу дунёда етарлича бор. Улар ўз ўзларига ишонишмайди. “Мен нима ҳам қила олардим? Қўлимдан нима ҳам келарди? Ҳаётимни ўзгартиришга қодирманми? Бу саволлар билан улар ўз-ўзларини ҳузур билан чеклаб қўядилар.

Рухсатингиз билан аввалига юқоридаги саволларга кенгайтирилган жавобимни баён этсам. Ҳаёт йўлингизда тақдир сиз қандай қишларни раво кўрмасин, сиз ғаройиб ишларни амалга оширишга қодирсиз. Керак бўлганда, “пичоқ суякка бориб тақалганда”, инсон кўп нарсаларга қодир бўлиши сир эмас: ўз фарзандини қутқариш учун аёл киши икки

тонналик автомобилни кўтаради; оиласи бағрига қайтишни умид қилган концлагерь махбуси очлик ва касалликларни бошидан кечириб, тирик қолади; муҳожирлар мусофирдаги янги ҳаётини идиш ювишдан бошлаб, беш йилдан кейин тежамкорлик ва сабр-тоқат эвазига ўзларини гуллаётган бизнесларини яратадилар. Бу ахир ажойиб-ку!

Шунингдек мен болалар ҳам ғаройиб нарсаларни қилишга қодир эканликларининг гувоҳи бўлганман. Уларни телевизор олдидан тортиб олиб, ақл ва танларига мос ишни беринг – улар улғайганда ажойиб кишилар бўлиб етишади.

Одамлар ғаройиб ишларни қилишга қодир, чунки улар ер юзидаги энг ажойиб зотлардир. Сиз ва мен, биз ҳаммамиз кумисқа, балиқ, парранда ёки кўппаклар эмасмиз. Биз одамзотмиз. Биз ҳеч нарсадан нимадир яратишга қодирмиз, биз пеннини катта бойликка, мутлақ мағлубиятни тантанага айлантира оламиз.

Шунинг учун сиз Парвардигор яратган ердаги энг юқори мавжудот эканлигингизни шукроналик билан қабул қилиб, ўзингизни ягоналигингиздан фойдаланинг. Ўз ички имкониятларингизга назар солиб, ажойиб инсоний фазилатларингизни катта қисмини намоён этинг. Улар бор, фақатгина уларни ўзингиз учун кашф этиб, бошқаларни ҳайратда қолдириб, амалда қўлласангиз бўлди.

Албатта, бу ҳавойи гапларга ҳам ўхшаб кетади, шундай эмасми?! Гўёки шуни ўзи етарлидек. Мени сўзларим гўёки катта залда юзлаб одамларни йиғиб, уларга руҳий таъсир кўрсатаётган фирибгар гапирётгандек туюлади, тўғрими? Тингловчилар: “Мен эплайман! Менинг қўлимдан келади! Мен бунга қодирман!”, деб ўзларини ўзлари ишонтиришга ҳаракат қилишади. Ҳозирги пайтда шу каби машғулот

ва тренинглар ҳам бизнес таълимотида ўз ўрнини эгаллаган албатта.

Лекин, ўзини ўзи руҳий таъсир кўрсатиб, шахсий қобилиятларни ривожлантиришга интилаётганлар бу билан масалани ҳал қилишга бир қадам ҳам яқинлашмайдилар. Ҳақ гапим учун ҳамкасблардан узр сўрайман.

Хўш, фирибгар устоз раҳнамолигида сакраб, бақириб ва чақириб бўлгандан сўнг омад ўзидан ўзи ҳаётингизга кириб келадими? Йўқ, албатта. Олдинда бир қатор аниқ вазифаларни бажариш керак бўлади. Агар уларни бажармасангиз, минг сакраб, бақирсангиз ҳам, ҳаётингизда ҳеч нарса ўзгармайди. Аниқ ишларни бажариш учун эса китобнинг бошидан баён этилганидек интизомга риоя қилиш керак бўлади. Эплай олишингиз, қўлингиздан келиши ва нимагадир қодирлигингизнинг асосий ва биринчи шarti – бу интизом билан ишни олиб боришдир.

ЎЗИНГИЗНИ ЎЗГАРТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Менинг эски ва қаттиқ ўрганиб қолган одатларим ўзгараётганида мен бир қатор ички қийинчиликларни бошимдан кечирганман. Лекин дунёқарашимизни ўзгартиришни бошлашимиз билан бизнинг одатларимиз ҳам ўзгаришни бошлайди.

ШАХСИЙ КАМОЛОТ САРИ УЧ ЙЎНАЛИШ

Сизнинг шахсий камолот сари изланишларингизда учта йўналиш мавжуд бўлиб, сиз уларни ҳам кўриб чиқишингиз керак бўлади. Ривожланишин-

гиз маънавий, жисмоний ва ақлий йўналишларда бориши лозим.

МАЪНАВИЙ КАМОЛОТ

Тан олишим керак, бу соҳада мен ўзимни дилетант деб ҳисоблайман. Мен чуқур иймон муҳити ҳукм сурган уйда ўсганим сабабли (отам дин мудarrisи бўлган), Худо сўзига муҳаббат билан тарбия олганман.

Аммо сизнинг келиб чиқишингиздан қатъий назар (бу китоб келиб чиқиши ва эътиқоди турлича бўлганлар учун ёзилган), ҳаётнинг ушбу жабҳасида қай даражагача ўсишни ва қандай ўзгаришларни амалга оширишни сизнинг ўзингиз ҳал қилишингиз керак. Маънавий ва ахлоқий қадриятлар бойлик ва бахт излаш йўлингизда мустаҳкам пойдевор яратишга ёрдам беради.

ЖИСМОНИЙ КАМОЛОТ

Муқаддас “Инжил” китобида ёзилишича, биз ўз танамизга ибодатхонага қарагандек қарашимиз керак. Ҳақиқатда ҳам гигиена ҳақидаги Иуда қонунлари обдон ўйлаб чиқилган ва аниқ ифодаланган.

Лекин гигиенадан ташқари, мени ўйлашимча, биз кийиниш муаммоларини ҳам кўриб чиқиб, муваффақият қозониш истагимизга жавоб берадиган усти-бош масаласини ҳал қилишимиз даркор. Тан олишимиз керак, бизнинг ташқи кўринишимиз касби-коримизда унумли фаолият кўрсатишга озми-кўпми ўзини таъсирини кўрсатади. Одамлар биринчи учрашганда бир-бирига ташқи кўринишига қараб баҳо беришади. Демак, жисмоний камолот сари интилиш йўлида кийиниш ҳам

Ўз ўрнига эга. Худо доимо сизнинг маънавий бойлигингизга баҳо берса, одамлар баъзида сизнинг ташқи кўринишингизга қараб баҳолашади. Шунинг учун сиз энг чиройли ва бежирим кўринишда бўлишингиз керак.

Жисмоний камолотнинг яна бир жабҳаси одам ўз танасини соғлом ва кўркам сақлаб туриши билан боғлиқ. Тана ва ақл биргалашиб ҳаракат қилади.

Сизда доимий жисмоний машғулотлар жадвали борми? Йўқ бўлса, ўзингизга мос келадиганини топиб, дарров бажаришга киришинг. Ундан ташқари, истеъмол қиладиган озиқ-овқатингизга ҳам керакли эътибор беришга ҳаракат қилинг.

АҚЛИЙ КАМОЛОТ

Кўпчилик учун ақлий ривожланиш ёшлик йилларида тўхтаб қолади. Яхшигина ишда ишлаётганлари боис уларнинг кўпи келгусидаги ҳар қандай ақлий ривожланишни бас қилишади.

Тезкор таълимот эгри чизиғи ҳақида эшитганмисиз? Унга асосан бизнинг билим олиш чизиғимиз таваллудимиздан бошлаб ўн саккиз ёшимизгача кескин тепага қараб юради. Биз билимларнинг улкан ҳажмини тезлик билан ўзлаштириб, ёшимиз катта бўлиши ва ҳаётда ўз ўрнимизни топишимиз сари бизнинг таълимот эгри чизиғимиз бирданига тўғри чизиқ бўлиб тўхтаб қолади.

Ўтган асрларда кўпчилик ўртамиёна турмуш даражасига интилгани сабабли ақлий ўсишга эҳтиёж унчалик кўп бўлмаган. Лекин йигирманчи асрнинг охириги ўн йилликлари одамлардан доимий ўсиш ва таълим олишни талаб этмоқда.

Технологиялар жадал суръатларда ўзгараётгани боис, эндиликда ҳеч ким қирқ йил давомида бир

жойда ишлаб туришига умид қилмайди. Иш жойи отадан ўғилга, ўғилдан неваррага, неваррадан чева-рага ўтадиган замонлар орқада қолди. Шу билан бирга ўсиш ва мослашиш кераклигини тан олмаган одамлар ҳам ўтган замон одамларига айланди.

Энди яна тезкор таълимот эгри чизиғига мурожаат қилайлик. Агар сиз бутун умрингиз давомида ўша чизиқнинг эгрилигини сақлаб қолиб, доимо тепага қараб кетишини таъминлай олсангиз, ким бўлиб етишингизни бир тасаввур қилиб кўринг-а! Қай даражадаги маҳорат, қай миқдордаги натижа, бойлик, бахт ва саодатга эришган бўласиз!

ИНТИЗОМ САҚЛАШНИНГ ОСОН ЙЎЛИ

Юқорида баён этганимиздек, ишларни самарали олиб бориш учун қаттиқ интизомга риоя қилиш керак бўлади. Шу боис интизомни таъминлаш бўйича бир иккита тавсияларни бермоқчиман.

Бошланишида ўзингиз учун кичик интизомий шартларни қўйинг ва уларни аста-секин уларни бирлаштириб, қоида мақомига олиб боринг.

Ҳозирни ўзида ечишга қурбингиз етадиган бирон бир кичик муаммони ҳал қилишга киришинг. Кейин яна бошқа айна шу мураккабликдаги муаммони бартараф этинг. Маълум вақт ўтгач, йўлингизда катта вазифалар пайдо бўлганда, сиз уларни дадиллик билан бажаришга қодир бўласиз. Масалан, вазнингизни камайтирмоқчимисиз? Нонни сариёғсиз истеъмол қилинг. Европага сафар қилмоқчимисиз? Ҳар ҳафта йигирма доллардан ажратишни бошланг. Ишга кечикмай бориш ниятида мисиз? Эрталаб атиги ярим соат олдин уйғонишга одатланинг. Миллион долларлик савдо шартнома-

сини тузмоқчимисиз? Эллик долларлик маҳсулотни сотишдан бошланг.

Роберт Шуллер айтганидек: «Аста-аста — ва ҳаммаси жойида бўлади». Лекин сиз ҳеч қачон биронта майда қадам қўймаган бўлсангиз, унда катта вази-фаларни бажаришга умид қилманг. Ўзининг шахсий бюджетини тартибга солмаган одам катта корпорация молиявий активларини йўлга қўйиши даргумон. Оиласида тартиб, тотувлик ва барқарорликни таъминлай олмаган эркак катта жамоани бошқара олишига ишониш қийин.

Кўрганингиздек, бу ҳаётда ҳамма нарса бир бирига боғлиқ ва ўзаро таъсир қилади. Бир жойда интизом бор-йўғлиги бошқа жойда уни бор-йўғлиги-га ўз таъсирини ўтказади.

ЎЗ-ЎЗИГА МОТИВАТОР

Баъзида журналистлар мени катта ишларни бошлашга туртки бўлувчи америкалик мотиватор деб аташади. Бу мутлақо нотўғри. Мен бизнесменман. Мен ғояларим ва тажрибам билан алмашишим мумкин, бошқалар эса ўз-ўзига мотиватор бўлиб, ўзларига ўзлари туртки беришлари лозим.

Биз бошқаларни ўзгартира олмаслигимизни тушунишга мен бир мунча вақт сарфладим. Худо шоҳид, мен одамларни ўзгартиришга ҳаракат қилгандай бўлдим, лекин, буни иложи бўлмади.

Яхши одамларни излаб топиш керак, учраган одамни ўзгартиришга ҳаракат қилманг. Тўғри, улар ўзларини ўзлари ўзгартиришлари мумкин, лекин сиз ҳам, мен ҳам уларни ўзгартира олмаймиз.

Самарали менежментнинг биринчи қоидаси қуйидагича ифодаланади: **ЎРДАКЛАРИНГИЗНИ ШУНҚОРЛАР МАКТАБИГА ЖЎНАТМАНГ!** Нега? Чунки бу иш

бермайди. Охир оқибат, бечора ўрдаклар олдингизга шумшайиб қайтиб келишади. Улар шунқорлар каби баландга учолмайдилар. Мен буни яхши биламан, бу мени бошимдан ўтган.

Мингтача тингловчи иштирок этган маърузамдан сўнг бир киши “Мен энди ҳаётимни ўзгартирмақчиман” деса, иккинчиси “Маърузадаги бундай савсатани олдин ҳам эшитганман” дейди. Нега шундай? Бу мен учун ҳозирча жумбоқ.

Омма олдига чиқиб, миллионер “Шу китобни ўқиб чиқиб, мен бойлик сари биринчи қадамимни қўйдим”, деб айтди. Сизнингча, миллионер маърузасидан сўнг неча киши югуриб бориб, ўша китобни сотиб олди? Тўғри – санокли одам. Бу ҳам ғаройиб эмасми? Нега ҳар бир одам китобни сотиб олмади? Яна бир жумбоқ.

Жумбоқлар жумбоқлигича қолсин, биз эса тегишли хулоса қилайлик. Демак, ҳар бир инсон учун биринчи ва асосий мотиватор – бу уни ўзи экан. Сиз ўзингизга ўзингиз туртки бўлишингиз керак. Шу китобни ўқияпсизми, демак сизда ўсиш ва ўзгариш учун керакли ички мотиваторингиз бор экан. Шу пойдеворга асосан қобилиятингизга яраша ҳаётингизни ўзгартиринг. Биламан, сиз бунга қодирсиз!

МОЛИЯВИЙ ЭРКИНЛИККА ЕТИШИШ ЙЎЛЛАРИ

Пул, пул, пул... Эҳтирос ва қарама-қаршиликларга бой мавзу. Бу масалага кўпчилик икки томонлама муносабат билдириши сир эмас. Биринчи томондан тинч ва тўқ яшашимиз учун бизга пул керак; иккинчи томондан молиявий тўқлик қайсидир йўл билан бизнинг ахлоқ меъёрларимизга зарар етказишидан қўрқамиз. Ўз навбатида кино ва телеви-

дение бадавлат одамларни жуда бемехр ва баджаҳл қилиб тасвирлайди, айниқса Ғарб мамлакатларида.

Диний китобларда қўйидаги ибора бор: “Барча жоҳиллик пулга меҳр қўйишдан бошланади”. Лекин баъзи одамлар бу иборани муҳим жиҳатини кесиб ташлаб “Барча жоҳиллик пулдан бошланади” деганча талқин қилишади. Гап пулда эмас, гап пулга ружу қўйишда, бойлик орттиришга муккасидан кетишдадир.

Агар сиз пулга меҳр қўйиб, ҳаётдаги бошқа қадриятларни йўқотиб ёки уларга зарар етказиб бойлик орқасидан югурсангиз, сиз моддий томондан тўқ бўлишингиз мумкин, лекин маънавий қашшоққа айланасиз.

Лекин иккинчи томондан, агарда инсон молиявий эркинликдан воз кечиб, фақат бошқа қадриятларга катта аҳамият бериб яшаса, унда ҳам муаммолар юзага келиши мумкин. Ахир сиз кўчама кўча юриб, файласуфлик қилишни хоҳламайсиз-ку!? Сиз бозор ичидаги кулдаба яшаб, туну кун қадриятлар ҳақида куйлаб, дарвиш бўлиб яшашни истамайсиз-ку!? Қолаверса, антиқа асрлар замони анча орқада қолиб кетган, шундай эмасми?!

Бизнинг замонда ҳар бир шахсда тадбиркорлик қобилияти яширинган десак, хато бўлмайди. Биз эндиликда инсоннинг бошқа эркинликлари қаторида молиявий эркинликка ҳам интилишимиз керак. Ҳаётнинг ҳар бир жабҳасида, жумладан, моддий бойлик яратишда ҳам, биз юқори унумдорликка, қобилиятларимизни тўла ишлатишимизга, имкониятларимизни барчасини ишга солишга интилишимиз лозим. Ҳаёт мазмуни ҳам аслида шундан иборат.

Ақлли одамлар бир нарсани билишади: Худо берган қобилиятлардан максимал фойдаланиш ҳаёт-

да катта аҳамиятга эга. Сизнинг орттирган пуллар миқдори эмас. Сиз тўплаган ноёб санъат асарларининг сони эмас. Сиз ишлаб чиқараётган маҳсулотнинг аъло сифати ҳам эмас. Аҳамиятлиси – сиз шахс сифатида камолотга етиб, барча қобилиятингизни бу дунёда намоён этишдир.

Бу борада мен сизларга бир китобни ўқиб чиқингизни маслаҳат бераман. Унинг номи “Вавилондаги энг бадавлат одам”, муаллифи – Жорж Клейсон. Китобни бир ўтирганда ўқиб тугатишингиз мумкин – у шу қадар қизиқарли ва фойдали маслаҳатларга бойитилиб ёзилган. Мен бу китобни “Молиявий эркинлик ҳақидаги катта маърузадан олдинги мазали газак” деб атаган бўлардим. Уни албатта ўқиб чиқинг.

МОЛИЯ ПАТИРИНИ ТАҚСИМЛАШ

Иқтисодий таълим соҳаси жуда бепоён. Иқтисодий билимлар бизга мактаб курсисидан берилади. Лекин ҳақиқий ҳаётдаги иқтисодиёт умуман бошқа дунё, ва у, афсуски, ҳеч қайси таълим муассасасининг дарслар жадвалидан ўрин олмаган. Шахсий пулларни бошқаришни ҳеч ким ўргатмайди.

Бизнинг молиявий эркинлигимиз кундалик иқтисодий жараён асосида шаклланади. Бойлик яратиш учун пул маблағларини тақсимлаш масаласини алоҳида кўриб чиқамиз.

СОЛИҚЛАР

Бойлик яратиш борасида бериладиган маслаҳатлар муҳокамасини солиқлар масаласидан бошлаганим кўпчиликни ҳайрон қолдириши ва, ҳатто-

ки, аччиғини келтириши мумкинлигини мен жуда яхши биламан. Шундай бўлсада, бутун умрим давомида мен шу нарса иқроор бўлдим-ки, биз ким бўлишимиздан қатъий назар, бой ёки камбағал, ёш ёки қари, аёл ёки эркак, - ҳар доим солиқлар тўлаш мажбуриятини ўз хоҳишимиз билан қабул қилишимиз керак. Бу фикрни фарзандларимизга ва кейинги авлодларга сингдириб бориш ҳам мақсадга мувофиқ бўлади.

Солиқлар билан биринчи бор тўқнашаётган ёки уларнинг вазифасини бир томонлама тушунадиганларга керакли мисоллар асосида саводини ошириш лозим. Яъни солиқлар деганда фақат уй ва ер солиғини назарда тутмасдан, биз истеъмолчи сифатида фойдаланадиган ҳар бир маҳсулот, хизмат, табиий ва моддий бойлик нархи таркибида солиқлар борлигини тушунтириш керак бўлади. Шу билан бирга йиғилган солиқларни ким йиғиши, тўловни кимлар назорат қилиши, маблағлар қаерда тўпланиши ва қайси ҳисоб рақамига тушиши, ва албатта солиқлар нимага сарфланишини ҳар бир шахсга ёшлигидан тушунтириб бориш керак. Афсус, бундай зарур ишларни кўпчилик мамлакатлардаги ҳукумат амалга оширмайди, лекин бу ўша мамлакатлар раҳбарлари ва халқининг муаммоси. Биз бунга аралашмаймиз.

Устозим жаноб Шоафф мендан тўлаган солиқларимга рози бўлишимни талаб қиларди. Мен аввалига уни тушунмагандай бўлдим, лекин бир мунча вақт ўтиши билан, у нима демоқчи бўлганини англаб етдим. Ва мен барча тўлаган солиқларимга рози бўлдим. Албатта мендаги бу ўзгариш бирдан нига эмас, асталик билан рўй берди. Яъни мен солиқлар жамиятда қандай вазифани бажараётганини тушуниб, ҳар бир шахс унга солинган солиқлар-

ни ўз вақтида тўлаш ҳуқуқи ва мажбуриятини англаб етдим.

Ҳар бир инсон жамиятда яшаб, мільионлаб инсонлардан бири бўлган ҳолда умумий фойдаланишда бўлган бойлик ва хизматларни яратишда иштирок этиши лозим. Ижтимоий инфратузилма, таълим ва маориф, тиббиёт ва ижтимоий таъминот, ташқи сиёсат ва мудофаа, ва ҳоказо ва ҳоказо – буларни ҳаммаси биз тўлайдиган солиқлар эвазига яшайди ва ишлайди.

Солиқлар тўлаш билан боғлиқ яна бир ҳолат – белгиланган солиқлардан ортиғини тўлаш ҳам нотўғри. Солиқ назоратчингиз билан бўладиган суҳбатда буни унга албатта етказиб қўйинг. Зеро, оқилона солиқ сиёсатининг яна бир муҳим жиҳати – адолатпарварлик бўлиши даркор.

Шундай қилиб, барча ҳисоб-китоблар яқунлангач, ҳамма шартномавий тўловлар амалга оширилгандан сўнг даромадингизга қараб солиқларнинг якуний миқдори аниқ бўлади. Ўшанда солиқ суммаси миқдоридан қатъий назар уни розилик билан тўлаб қўйинг. Нафақат розилик билан, балки роҳат ва завқ билан тўланг, - зеро сиз бу пулларни озодлик, хавфсизлик, адолат ва эркин тадбиркорлик учун тўламоқдасиз. Энг камбағал одам ҳам солиқларни тўлаши лозим, майли йилига бир доллар бўлсин, шуни ўзи етарли. Асосийси ҳар бир киши унга адолатли мезон асосида ҳисоблаб чиқилган ўз улушини тўлаб, шу жамият аъзоси эканлигини мағрурлик билан ҳис этиши даркор.

Исо пайғамбар ва унинг шогирдлари ҳақида бир ажойиб ҳикмат бор. Улар ибодатхонага ўз эҳсонларини олиб келаётган одамларни кузатиб туришганида кимдир кўп миқдордаги пулларини олиб келган, кимдир – оз. Битта жиккакина қари аёл эса ибодат-

хонага кириб келиб, эҳсон лаганига икки дона майда тангани қўяди. Исо ўша аёлни кўрсатиб: “Мана шу ажойиб аёлга бир қаранг, у ўзининг икки тангасини ҳадя этди”, - дейди. Шогирдлар бунга ҳайрон бўлишади. “Иккита майда тангалар холос-ку! - деб бақиривади улар. - Бугун ўз ҳадяларини олиб келган барча ажойиб қурбондорлар ичидан сен нега айнан шу аёлни бизга ибрат сифатида кўрсатдинг?”. Исо бунга жавобан: “Сиз буни англамадингиз, лекин бу аёл бошқаларга нисбатан кўп эҳсон қилди”, - дейди. “Иккита майда танга бошқаларникидан кўпми? - сўрашди ўқувчилари. - Бизга тушунтириб бер, Устоз”. Исо ўшанда шундай деб жавоб берган экан: “Ҳа иккита майда тангалар унинг бор-йўғи эди”.

Келинг, шу ҳикмат сабоқларини ўрганишни давом этамиз. Айтайлик, Исо эҳсон лаганидан ўша икки дона тангачани олиб, қари аёлга қайтариб берганча: “Мана, муҳтарама заифа, биз сизни қанчалик абгорлигингизни кўриб турибмиз ва сизга раҳимдиллик кўрсатиб, икки тангангизни ўзингизга қайтарамиз”, - дейди. Аёл учун бу сўзларни нақадар ҳақоратли бўларди! Турган гапки, у Исога: “Нима гап, менинг икки тангамда бирон бир нуқсон бор эканми? - деб мурожаат қиларди. - Бу менинг бор-бурдимни катта бир қисми. Сизлар мени мағрурлик туйғумдан маҳрум этмоқчимисиз?!”. Албатта, бундай кўриниш юз бермаган, биз ҳикматга ижодий ёндашдик холос. Лекин унда чуқур маънавий маъно бор.

70/30 ҚОИДАСИ

Солиқларни тўлаб бўлганингиздан сўнг, сиз олган фойданинг етмиш фоизига яшашни ўрганишингиз керак. Сиз уларни ўз эҳтиёжингизга ва қим-

матбаҳо нарсаларга сарфлашингиз мумкин. Фойданинг қолган ўттиз фоизини қандай тақсимлашни, келинг, қуйида кўриб чиқайлик.

ХАЙРИЯ

Ўша ўттиз фоизнинг учдан бирини сиз хайрия мақсадларида сарфлашингиз лозим. Хайрия – бу сиз жамиятдан олганингизни қайтариб бериш тадбири бўлиб, уни ўтказишдан мақсад ёрдамга муҳтожларга кўмаклашишдир. Солиқлар тўловидан қолган даромадингизни ўн фоизи бу вазифани қойилмақом тарзда бажариш учун етарли суммани ташкил этади. (Сиз бу миқдорни кўпайтиришингиз ёки камайтиришингиз мумкин – ахир бу сизнинг шахсий режангиз, тўғрими?).

Баъзи одамлар хайрия мақсадларга атаган маблағларини черков ёки жамоатчилик ташкилотлари орқали ҳада этишни лозим топишади. Бошқалар эса шахсан ўзлари беришни йўлга қўйишган.

Хайр-эҳсон қилиш амалиёти инсон ҳаётининг илк босқичида пайдо бўлгани яхши. Болага хайрияпарварварлик сабоғини беришга энг маъқул вақт – бу у биринчи долларини ишлаб топган кунлардир. Бола билан кўргазмали сафарга чиқинг. Болада раҳмдиллик туйғуларини уйғонтириш мақсадида, уни абгор, мискин ва бечора одамлар бор жойга олиб боринг. Агар бола ҳолатга тушуниб етса, у ҳеч иккиланмасдан бир долларининг ўн фоизини эҳсон қилиб, бирон бева-бечорага ўн центлик тангани узатади. Одатда болалар қалби жуда кенг бўлади.

Даромадлари кам бўлган вақтда хайр-эҳсон қилиш амалиёти инсон ҳаётида пайдо бўлиши кераклигини сабаби бор: бир доллардан ўн центни эҳсон қилиш жуда осон. Лекин бир миллион доллардан юз

мингини ҳадя этиш анча мушкул. Сиз: “О! Агар мен-да бир миллионим бўлганида, мен қийналмасдан юз мингини берган бўлардим!”, - деб мақтанишингиз мумкин. Ишониш қийин. Юз минг доллар – бу катта пул. Шунинг учун хайрия қилишни эртароқ бошлаш керак, ўшанда сиз катта пул келиши бошланмасидан олдин хайр-эҳсон қилишга одатланган бўласиз.

МАБЛАҒ КИРИТИШ

Солиқларни тўлаб бўлганингиздан сўнг, сиз олган даромадингизни кейинги ўн фоизини бойлик яратишга йўналтиришингиз керак. Бу пулларни сиз нималарнидир сотиб олишга, ташкил этишга, ишлаб чиқаришга ёки сотишга сарфлайсиз.

Аминман, бизнинг мамлакатда ҳар бир одам капитализмнинг қайсидир шаклига жалб этилиши лозим. Бу юртда капитал халқ қўлида эканлигини биз ишонч билан айта оламиз.

Коммунизм эса ўз навбатида капитал давлат қўлида бўлиши керак, деб уқтиради.

Бу ҳолат икки тизим ўртасида катта фарқни юзага келтиради. Коммунизмни фарқи шуки, у алоҳида олинган шахс оқилона қарорлар қабул қилиш қобилиятига ишонмайди. Коммунизмда ҳокимият устидаги одамлар ҳамма нарса марказлаштирилган ҳолда ҳукумат қўлида бўлишини исташади. Бизнинг мамлакатимизда эркин тадбиркорликка йўналтирилган барча бошқа мамлакатлардаги каби халқ азалдан истеъдодга эгалигига ишонамиз. Мол ва хизматларга янгилик киритишга давлат эмас, айнан алоҳида олинган инсон қобил. Фойда олиш – ҳар бир киши учун фаровон ҳаёт яратишга кучли турткидир.

Хўш, даромадингизни ўн фоизини ишлатиб, сиз қай тарзда бойлик яратишга киришасиз? Бундай

имкониятлар кўп. Ақл-заковатингизга эркинлик беринг. Иш жараёнида ўрганган ёки ишқибозлигингиз туфайли ўзлаштирган бирон бир маҳоратингизга эътиборингизни қаратинг. Балки сиз шу маҳоратни ўзгача шакллантириб, уни фойда келтирувчи ишга асос соларсиз.

Бундан ташқари, сиз маҳсулотларни улгуржи сотиб олиб, уларни чакана сотишни ўрганарсиз. Ёки бирон бир мулкнинг маълум қисмини сотиб олиб, уни такомиллаштирарсиз. Ва ёки пулларни акциялар сотиб олиш йўли билан мулкнинг маълум қисмига эгалик қиларсиз.

Даромадингизни ўша ўн фоизни асбоб-ускуна, маҳсулот ёки ҳиссадордик жамиятидаги улушни сотиб олишга сарфлаб, ишни бошланг.

Яна бир илҳомлантирувчи фикр! Иш куни давомида ишхонангизда ойлик учун ишлаб, қолган вақтни бойлик яратишга сарфласангиз ҳам бўладими? Албатта, бўлади! Сиз очикчасига “Мен бойлик орттириш учун ишляяпман. Мен тирикчилик учун ишлаётганим йўқ” дея олишингиз сизга нақадар завқ ва шавқ бағишлашини тасаввур қилиб кўринг. Агар сизда бойликка эришиш режаси бўлса, сизда шу қадар кучли туркилар бўладики, сиз ярим кечача ишлаб чиқасиз.

ТЕЖАМКОРЛИК

Даромадингизни охирги ўн фоизи тежашга мўлжалланган бўлиши даркор. Мени фикримча, тежамкорлик – бу бойликка эришиш режангизни энг муҳим таркибий қисмларидан бири бўлиб, у ҳаётингизнинг “қиш”ларига тайёргарлик кўриш имкониятини беради.

ИҚТИСОДИЁТ ВА БОЛАЛАР

Болани капитализм асосларига ўргатишнинг энг қулай даври у маълум миқдордаги қўшимча пуллар топа олишини ва бошқаларга фойдали бўла олишини кашф этган вақти. Сиз болага ҳақиқий тадбиркорлик дунёсига кириб бориш йўлларини кўрсатиб беришингиз мумкин.

Масалан, болада иккита велосипед бўлиши мумкин: биттаси – ўзи миниши учун, иккинчиси – ижарага бериш учун. Шу тариқа у тижорат дунёсини тушунишни бошлайди. Ёки иккинчи ғоя. Болангизга бир шиша ювиш воситасини икки долларга сотиб олиб, уни биронта қўшнига уч долларга сотиш йўлини кўрсатинг. Буни амалиётдаги капитализм дейдилар – бозорга олиб чиқиладиган маҳсулот ва уни орқасидан келаётган фойда. Бу катта бойликка асос бўладиган бирламчи материал. Минг афсуски, мен йигирма беш ёшимда ҳам шу оддий ҳақиқатни билмас эдим.

Агар фарзанларингиз бўлса, уларга албатта бойликка эришиш режаси нималигини тушунтириб беринг. Улар 70/30 формуласини ёшлигидан ишлатишни бошлашса, қирқ ёшга бориб молиявий мустақилликка эришишларини кўрсатиб беринг. Ўшанда умрларининг қолган қисмида улар ўзлари хоҳлаган ишларни қилишлари мумкин бўлади.

Шу ўринда “бой” ва “камбағал” тушунчаларини изоҳлаб беришга рухсат этинг. Камбағал одамлар пулларини кўпини сарфлаб, қолганини тўплайдилар. Бойлар пулларини кўпини жамғариб, қолганини сарфлайдилар.

Бой ва камбағал ўртасидаги фарқ уларни қанча иш ҳақи олишида эмас, балки ишлаб топган пулларини қандай сарфлашларидадир.

ЙЎЛ ЯРМИДАГИ ТУЗАТИШЛАР

Агар сиз қирқ ёки эллик ёшингизгача молиявий мустақилликка эриша олмаган бўлсангиз бу сиз ёмон мамлакатда яшайсиз дегани эмас. Бу сиз ёмон жамиятда яшайсиз дегани ҳам эмас. Шунингдек бу сиз ёмон замонда яшайсиз ёки ўзингиз ёмон одамсиз дегани ҳам эмас. Ҳаммаси жуда оддий: сизнинг режангиз – ёмон режа.

Тинчланинг, сиз ёлғиз эмассиз. Кўпчилигимиз йўлдан адашганмиз. Лекин барчамиз йўл қўйган иккинчи хато – ёмон режамизга унинг биринчи босқичларида ёки ҳеч бўлмаганда йўлни ярмига борганда тегишли тузатишлар киритмаганмиз.

Агар биз молиявий мустақилликка эришишни хоҳласак, вақти-вақти билан йўл ўртасидаги тузатишларини киритишимиз керак бўлади. Эллик ёшда ҳам буни амалга ошириш кеч эмас. Муҳими олтмиш ёшингизда сиз умуман бошқа одам бўлагиз.

ҲИСОБИНГИЗНИ ЙЎҚОТМАНГ!

Мистер Шоафф мендан молиявий ҳисоботимни сўради. У нима эканлигини мен ўша йигирма беш ёшимда билмас эдим. Устозим сабр билан менга тушунтириб берганди.

Ўзингизни алдамаган ҳолда пулларингиз ҳолати қанақалигини билиш жуда муҳимдир. Ўшанда сиз молиявий маблағларингизни бошқариш ва кўзланган мақсадга эришиш йўллариини ўзингизга аниқ тасаввур эта оласиз.

Молиявий ҳисоботни тузиш қийин эмас. Активларингиз миқдорини қоғоз бетининг бир томони-га ҳамда эгаллик қилаётган пасивларингиз миқдо-

рини – иккинчи томонга ёзиб чиқасиз. Кейин активларингиздан пассивларингизни айриб ташлаб, ҳақиқий молиявий баҳони аниқлайсиз. Шу ўринда айтиш жоиз, молиявий ҳисобот юритишда асосийси аниқланган баҳо яхши ёки ёмонлиги эмас, балки ўша баҳо аниқланганлиги ва сиз ундан хабардор бўлганингиздир.

Молиявий ҳисоботингизда даромад ва харажатларингиз қатъий ҳисобини олиб боришни бошланг. “Ҳаммаси қаерга кетаётганини билмай қолдим” дейдиган одамга ўхшаш бўлманг. Шу ондан бошлаб сиз қаерга чиқим ва қаердан кирим бўлаётганини аниқ билишингиз лозим.

Етарли пул топишни ўзи етарли бўлмайди. Ойига ўн минг доллар оладиган киши охир оқибат инқирозга учраши мумкин. Агар у ойига ўн бир минг сарфлайдиган бўлса. Гапимга ишонаверинг, агар кимдир ойига ўн минг доллар пул топадиган бўлса, у ўн бир минг харажат қилишдан ҳеч тортинмайди. Шунинг учун ўз пулларингизни ҳақиқий эгаси бўлиб, уларни ақл билан ишлатинг. Ҳеч қачон ҳисобингизни йўқотманг. Ўшанда буюк бойлик, буюк саломатлик, буюк натижалар, буюк обрў-эътибор ва буюк турмуш тарзига эришасиз. Майда ишларни ҳам аъло даражада бажаришга одатланинг. Ўшанда сиз бойлик ва бахтга эришишни асосий тамойилларини биладиган оқил одамлардан бири бўласиз.

БОЙЛИК ВА БАХТГА МУНОСАБАТ

Биз кўп нарсани ёмон кўрамиз. Биз солиқлар тўлашни ёмон кўрамиз. Биз тўловларни амалга оширишни ёмон кўрамиз. Биз пулларимиздан ажралишни ёмон кўрамиз. Ҳа, биз кўп нарсани ёмон кўра-

миз. Аммо шу ёмон кўрган нарсаларимизга ижобий нуқтаи назардан қарасак, қандай бўларкин.

Бу масалада устозим мистер Шоафф шундай маслаҳат берганди: «Сиз солиқлар тўлашни яхши кўришингиз керак, чунки сиз уларни озодлик, хавфсизлик, адолат ва эркин тадбиркорлик учун тўламоқдасиз. Сиз тўловларни амалга оширишни, пасивларингизни камайтириш ва активларингизни кўпайтиришни яхши кўришингиз керак. Сиз пулларингиздан ажралишни ва уларни айлантиришни яхши кўришингиз керак, чунки бу билан сиз самарали иқтисодиётни яратишга ёрдам берасиз».

Дунёқарашнинг қандай ғаройиб усули! Ҳаётга нисбатан “мен яхши кўраман” жумласини айтиш учун менга бир мунча вақт керак бўлганига қарамай, ёмон муносабатдан яхши муносабатга ўтишдан сўнг ҳаётимда катта ўзгаришлар рўй берди.

МОҲИР ХҲЖАЙИН БЎЛИШ ЙЎЛЛАРИ

Ҳар куни эрталаб турганингизда муваффақият ва бахтга эришиш учун сизга энг қиммат бойлик берилганини биласизми? У сиз эгалик қилган мол-мулк, маҳсулот ва акциялардан ҳам самаралидир. Уни сиздан ҳеч ким тортиб ҳам олмайди. Ва уни ҳеч ким ўғирлаб ҳам кетмайди. У ҳаммага бир вақтда ва мир хил миқдорда Парвардигор томонидан берилади. Бу сизга илоҳий режа бўйича берилган йигирма тўрт соат вақт. Ҳар куни эрталаб умрингиз давомида сиз уни текинга оласиз.

Вақт салтанатида аслзода бойлар ва аслзода донолар йўқ. Ҳаттоки даҳолар ҳам бир суткада ортиқча бир дақиқа ҳам ололмайди. Бунда ҳеч қандай жазо ҳам қўлланилмайди. Сиз уни хоҳлаганин-

гизча сарфлашингиз мумкин ва у сиздан ҳеч нарса талаб қилмайди.

Шунингдек, сиз келажакдаги вақтдан ҳам фойдалана олмайсиз. Вақтни қарзга олиб бўлмайди! Сиз фақат жорий кундаги вақтни сарфлай оласиз. Сиз эртанги кун вақтини сарфлай олмайсиз – у сизга эртага берилади.

Вақт – бу буюк мўъжиза, тўғрими?! Ҳар куни сизнинг ҳаётингизда шу йигирма тўрт соат вақт бор. Шу вақт ичида сиз қанчалар ишларни бажаришингиз мумкин бўлади. Вақтдан тўғри фойдаланиш ва уни самарали сарфлаш – энг катта аҳамиятли ва энг зарур бўлган масала. Барча жабҳалардаги натижалар айнан вақтдан қай тарзда фойдаланишга боғлиқ. Ҳамма интилаётган ўша тутқич бермас бахт ҳам шу вақт билан боғланган.

Агар инсон уни бошқарувидаги йигирма тўрт соатли “даромад”ни етарли тарзда сарфлай олмаса ва у “ҳаражат бандларига” мос келмаса, унда бу одам ҳар доим, бутун умри давомида тартибсизлик ҳолатида яшайди.

ВАҚТ БИЛАН МУОМАЛА ҚИЛИШДАГИ ТҶРТ ПОЗИЦИЯ

Вақт – бу биз эгалик қиладиган энг қимматли “истеъмол предмети”. Шунинг учун у билан муомала қилиш қобилияти умримиз қандай ўтишига энг чуқур таъсир кўрсатади.

Вақт билан муомала қилишда тўртта турли позиция мавжуд. Ушбу позицияларни ҳар бири мутлақо ҳар хил турмуш тарзини ифода этади.

Бўлмағур одам менталитети

Бўлмағур одамлар – мақсадсиз ва бекорчи кишилар – умуман вақтни инкор этадилар. Улар иложи

борича тартибсиз турмуш тарзини олиб боришни маъкул кўришади.

Агар улар бирон жойда ишласа ҳам, одатда бу вақтинчалик бандлик бўлади, чунки улар ҳар бир тузум ва вақтни тартибга солишнинг ҳар бир уринишига қарши чиқадилар. Бундай мақсадсиз одамни сўзлари норозилик аломатларига бой бўлади: “Мен умрим давомида доимо кеч қолганман. Мен ҳеч қачон вақтимни бошқара олмасам керак. Ҳа, майли, нима бўлса бўлар! Мен бунинг учун тинчлигимни бузмайман ва ўз ҳолатимни оқ кўнглим ва ҳозир-жавоблик билан қабул қиламан”, - дейди у.

Агар сиз ҳам шундай турмуш тарзига йўлиққан бўлсангиз, бир нарсани ҳисобга олинг – ҳаётнинг асосий ва чекка кўчаларида сирғаниб юриш позицияси асл тараққиётга элтувчи ҳар бир имконият олдида тўғаноқ бўлади.

Тўққиздан бешгача ўз вақтининг хўжайини

Одамларнинг бошқа бир гуруҳи, - улар кўпчиликини ташкил этса керак, - вақтга нисбатан бўлмағур одамлар ва меҳнатсеварлар ўртасида жойлашган позицияни эгаллаган. Бу одамлар орасида жуда кўп ишчилар бўлиб, улар ўртача меъёр даражасида ишлашади. Улар бир вақтда унча кўп бўлмаган лойиҳаларни бошқара оладилар. Улар кечалари бўш бўлишни исташади ҳамда бутун умрлари давомида ишдан кейин “гуллар ифоридан баҳраманд бўлиб” яшайдилар.

Бундай одам компания учун меҳнат қилади, кейинчалик эса ўз бизнесини бошлашга қарор қилади. Лекин у жавобгарлиги ошганини, ишхонага бошқалардан эртароқ келиб, охирги швейцардан ҳам анча кеч кетишини кўриб, иккиланишни бошлайди: “Яхшиси мен бошқа биров учун меҳнат қиламан. Барча шон-шухрат ва бошоғрик ўшанга насиб этсин”, - дейди у.

Меҳнатсевар

Муваффақиятнинг эскириб қолган қонцепцияси одам кўп ва берилиб ишлаши кераклигига асосланган бўлиб, унинг ёрқин намояндаси сифатида “Коммивояжер ўлими” пьесасидаги Вилли Ломанни мисол келтириш мумкин. Меҳнатсевар кишилар ишлаш-ни тўхтатиш ҳақида ўйламайдилар. Улар суткаси-га ўн, ўн икки, ўн тўрт соатлаб меҳнат қилишади.

Меҳнатсеварлар бирданига иккита иш жойида ишлашга ҳаракат қилишади ҳамда икки иш ора-сида деярли танаффус қилишмайди. Уйқуларини енгиб, ҳаловатдан юз ўгириб, кўпроқ ишни бажа-риб бўлганларидан сўнггина улар қониқиш ҳосил қиладилар.

Биз ҳаммамиз бундай турмуш қандай натижа-ларга олиб боришини яхши биламиз. Меҳнатсе-варга қолоқлар кўпинча ҳавас билан қарашса-да, унинг хулқ-атвори оиладан узоқлашига, саломат-лигини йўқотишига ҳамда турмуш қадриятларини инқирозига олиб бориши мумкин.

Меҳнатсевар инсон доимо ҳам энг катта пул ишлайдиган одам бўлмаслиги мумкин. Бунинг са-баби у кўпинча ишнинг натижасига эмас, уни ўзи-га аҳамият қаратади.

Агар вақтга бўлган муносабатнинг юқорида са-наб ўтилган учта тамойилларидан бирини танлаш керак бўлганда, мен биринчи вариантни танлашга мажбур бўлардим. Лекин бахтимга вақт билан муо-мала қилишда яна бир позиция мавжуд бўлиб, мен уни энг мукамал деб ҳисоблайман.

Вақтнинг моҳир хўжайини

Вақтга бўлган муносабатни тўртинчи ва энг ўқи-мишлиси олдинги учтасидан келиб чиқади. Вақт-нинг моҳир хўжайини ҳаётининг ҳар бир жабҳаси учун вақт ажратади. У ҳаттоки бекорчиликка ҳам

вақт ажратиб, ўз режасига “такасалтанглик” банди-ни ҳам киритади. Тўққиздан бешгача ишлайдиган одамлар сингари, у ҳам иш вақти чегарасини биллади ҳамда оила каби муҳим кадриятлар учун вақт ажратади. Меҳнатпарвар каби у ҳам ҳеч қачон кўп соат ишлашдан қўрқмайди, аммо буни зарурат бўлгандагина қилади.

Вақтнинг моҳир хўжайинини моҳир қиладиган жиҳати – ўз вақтини моҳирона режалаштириб ва ишга ажратилган вақтдагина меҳнат қилиб, меҳнатсевардан кўпроқ иш ҳажмини бажаришга эришади. Бунга у қандай эришади? У кўп ишламаса ҳам, ғайрат билан ишлаб, иш соатларини кўпайтиришга эмас, балки иш унумдорлигини оширишга эътибор беради.

Вақтнинг моҳир хўжайинлари иш унумдорлигини ошириш учун янгидан янги имкониятларини излашади. Бошқача қилиб айтганда, улар “тортмалар тизими”дан фойдаланиш ҳисобига ўз бойликларини кўпайтиришади.

“Тортмалар тизими” ресурсларингизни бир неча мартага кўпайтириш имконини беради. Масалан, шундай тортма сифатида пуллардан фойдаланиб, сиз кўчмас мулк сотиб олиш ёки ўз бизнесингизни очиш учун кредит олишингиз мумкин бўлади. Ёки тортма сифатида вақтни ишлатиб, сотишлар билан шуғулланадиган ходимлар сонини кўпайтириш эвазига ишларингиз ҳажмини оширтиришингиз ёки унумдорлиги энг паст бўлган ишларни маҳорати кўпроқ ходимларга ўтказишингиз мумкин.

Вақтга мукамал эгаллик қилиш

Вақтни бошқариш қобилиятини англаш учун куйидагиларни тушуниш керак бўлади. Ёки сиз иш кунингизни бошқарасиз, ёки иш куни сизни бошқаради. Дарҳақиқат, бу мусобақада ким ғолиб бўлишини

аниқлаб олиш керак. Назоратни йўқотиб, бошқарув арқонини бериб юбориб, вақтни бошқариш қобилиятидан маҳрум бўлиш қийин иш эмас.

Вақтингиз устидан назоратни қайта қўлга олишнинг энг яхши усулларида бири – вақтни самарали бошқаришга имкон берувчи сўзни айтишни ўрганишдир. Бу қандай сўзлигини биласизми? Бу сўз – “йўқ” деган сўз. “Йўқ” дейишни ўрганинг.

Мен ҳанузгача шу масалада қийналаман. Ҳаммага “хўп” деб, “яхши йигит” бўлиб юриш осон. “Хўп” деймизу, кейин берган ваъдамизни бажариш учун қимматли вақтимизни сарфлаймиз. Биз рози бўлмаслигимиз керак. Вақтни беҳуда ўтказишнинг асосий сабабларидан бири ҳам шу.

Охир-оқибат мен хушмуомалалик билан “йўқ” дейишни ўргандим. Эндиликда мен шу йўлни тутаман. Мен: “Йўқ, мен бу ишни қилолмасам керак. Лекин бирон нарса ўзгарса, мен сизга қўнғироқ қиламан.”, - дейман. Ахир одамларга яхши хабарни етказиш учун қўнғироқ қилиб, вақтингиз пайдо бўлганини айтиш яхши-ку. Бир уриниб кўринг, бу иш беради.

Вақт устидан назорат ўрнатиш ва кунингизни бошқаришнинг бошқа бир усули куйидагича: ишляпсизми – ишланг, дам оляпсизми – дам олинг. Бу икки машғулотни аралаштириш ярамайди. Ўзинигизни ўзингиз алдашни ҳеч ҳам ҳожати йўқ, бу амалиётни тезда тўхтатишингиз лозим. Бир вақтда ҳам ишлаб, ҳам дам олиб, сиз ишдаги натижа берадиган катта қувонч ва қониқиш завқидан маҳрум бўласиз. Иккинчи томондан дам олишингиз ҳам кўнгилдагидек ўтмайди, тўпланган барча чарчоқ ва оғир фикрлар сизни тўлалигича тарк этмайди. Ярим дам олиш билан чала ишладан ўзингизни асранг.

“Мен оиламга денгиз бўйида дам олишни ваъда қилгандим. Мен уларга албатта борамиз дегандим. Ваъдамни бажармасам, оилам мен ҳақимда ёмон фикрга боради”, - дердим мен ўзимга. Шунда мен бола-чақам билан денгизга жўнаб кетиб, доимо бошқа гапни такрорлардим: “Мен офисда бўлишим керак. Қайси ақл билан мен денгизга жўнаб кетдим-а?! Ахир ишларим бошимдан ошиб ётибди-ку! Лекин ишга қайтиш учун қандай қилиб таътилни бирданига тўхтатаман? Мен иш ҳақида ўйлайвериб, ажойиб хордиқ онларини бузардим.

Шунингдек, мен бунни аксини ҳам қилардим. Мен ишда: “Соат учларда секин жуфтакни ростлаш керак – бирон соат мотоцикл минмасам бўлмайди”, - дердим. Энди тасаввур қилинг кун бўйи соат учгача мен нима ҳақида ўйлашим мумкин эди?! Тўғри, мени фикрим хаёлим фақат мотоциклни гуриллатиб минаётганимда бўларди.

Эндиликда, маърузалар билан Испания, Африка ёки Австрияда бўлганимда, мен ушбу сафарларни фақат хизмат сафарлари деб режалаштираман. Ҳар бир куним банд: маърузалар, интервью ва анжуманлар. Лекин хизмат вазифаларим тугагандан сўнг, мен дам олиш, ўйин-кулгу ва хордиқ учун вақт топаман. Бу мен учун яхши сабоқ бўлган.

Бир омади чопган пудратчи дўстим ўз вақт жадвалини тузиб, бир ҳафта ишлаб, бир ҳафта дам оларди. У ўз жадвалига “work-week-rest-week” деб ном қўйганди. Аслида, агар шанба ва якшанбаларни қўшсак, дўстим шу икки ҳафтада тўққиз кун дам олиб, беш кун ишлар эди. Мазза, тўғрими? Лекин шуни айтиш лозим, ўша беш кун ичида у чинакамига ишларди. У қандай ғайрат ва шижоат билан ишлашини сиз тасаввур ҳам қилолмайсиз. Атрофидаги ходимлар – котибалар, ҳисобчилар, меъмор ва менежерлар,

– соатлаб тинимсиз ишдан тутаб кетардилар. Шу беш кун ичида у бор кучини сарфлар эди. У барча ишларни тинмасдан бажаришга интиларди. Кейин у барча ишларни тўхтатиб, оиласи билан дам олишга жўнаб кетарди. Зўр-а!

ЎЗИНИ АНГЛАШ

Вақтни ижодкорона бошқаришнинг асосий қоидаларидан бирида: “ЎЗИНГНИ ЎЗИНГ АНГЛА” дейилган. Ҳар биримизда бетакрор биологик соатларимиз мавжуд бўлиб, улар иш унумдорлигимизни кўтарилиши ва пасайишини назорат қилади.

Энг кучли фаолият кўрсатадиган вақтингизни аниқланг. Агар самарали ишлаш вақтингиз эрталабки соатларга тўғри келса, бундан фойдаланиб, энг йирик лойиҳаларингизни куннинг биринчи ярмига режалаштиринг. Мисол учун, ишингиз одамлар билан ишлаш, уларга таъсир ўтказиш билан боғлиқ бўлса, улар билан ўтказадиган учрашувларни нонушта вақтига белгиланг.

Агар аксинча – эрталабки вақт сиз учун энг оғир бўлса ҳамда тушликкача ўз исмингизни ҳам аранг эсласангиз, унда энг муҳим ишларингизни тушликдан кейинги вақтга ёки кечқурунга режалаштиринг.

Ўз одатларингизни ҳам бир кўриб чиқсангиз фойдали бўлади. Агар ҳозиргача девонхона ишларини тартибга солиш ёки неча йилдан бери қайдлаш дафтарини юргизишни ният қилиб, буларни бажармаган бўлсангиз, унда буни бор ҳолат сифатида қабул қилиб, биронта ёрдамчи олинг. Бу ёғига сиз энди ўзгармасангиз керак.

Бор камчиликларингиз сизга зарар етказмаслиги учун ўзингизни масъулиятга чақиришга одатла-

нинг. Бу ҳам вақтни ижодкорона бошқариш қоби-
лиятини бир қисмидир.

Бир неча йил олдин қўл остимдаги ходимларим мени ёмон курьер эканлигимни юзимга айтишганди. Мен доимо сафарларга чиқишим боис, улар кўпинча мен жўнаётган шаҳардаги одамларга ҳужжатларни бериб қўйишни сўрардилар. “Хўп, гап бўлиши мумкин эмас”, - деганча мен қоғозларни чўнтагимга солиб қўярдим. Кўпинча ўша эгаларига етиб бормаган қоғозлар ҳақида мен химчисткадан хабар беришганидан кейин эслардим...

Вақт ўтиб, ходимларим яна менга мурожаат қилиб, бу сафар мен билан гўёки беш яшар бола билан гаплашаётгандек гаплашишарди. “Бу ҳужжат Нью-Йоркка етказилиши керак. Сиз уни ўз вақтида етказиб боришингизга ишонасизми?”, - дейишарди ходимларим. “Албатта, менга ишонишингиз мумкин”, - жавоб берардим мен.

Ҳужжат мен қайтиб келганимдан сўнг ҳам портфелимда ётиши ҳақида гапиришнинг ҳожати бўлмаса керак.

Шундай қилиб, ваъда яна қайта бажарилмаган эди. Янги ишга келган ҳар бир ходимга, қўл остимдагилар: “Раисимизга ҳеч нарсани бировга бериб қўйишни сўраб, мурожаат қилманг. У бошқа ишларда устаси фаранг, лекин у ёмон курьер. Бу масалада бошқалар билан келишинг”, - деб янги ҳамкасбларига йўл-йўриқ кўрсатишарди.

Мени ана шундақа камчилигим бор эди. Керак-ли донолик кўрсатиб, барча ишларни ҳам аъло даражада бажара олмаслигингизни тан олишни ҳеч уятли жойи йўқ, аксинча бу камчиликларингиз мақсадларингизни амалга оширишга тўсқинлик қилишининг олдини олади. Дарҳақиқат, ўз-ўзини англаш

вақтни бошқара олиш қобилиятингизнинг ҳал қилувчи жиҳатлари ҳисобланади.

ТЕЛЕФОН

Ҳозирги кунда биз ҳаммамиз телефонни оддий алоқа воситаси деб биламиз. У ҳаётимиздан шу қадар жой олганки, нафақат ҳар бир уйда, балки ҳар бир хонада бор, тез орада эса ҳар бир автомобилга ўрнатилади.

Шунга қарамай, баъзи биримиз телефондан мумкин қадар самаралироқ фойдаланиш йўлларини таҳлил қилишга вақт сарфлаган. Натижада биз бир ҳолатни тан олишимиз керак: самара нуқтаи назаридан телефон ажойиб восита бўлиш билан бирга у бизнинг ҳаётимизда вақтни бекор ўтказиш бўйича энг бузғунчи манба бўлиши ҳам мумкин.

Мени тушунган бўлсангиз агар, айтмоқчи бўлганим шуки, телефон сиз учун ажойиб алоқа воситаси бўлса, у бошқа ҳар бир кишига ҳам айнан шунанга ажойиб алоқа воситаси ҳисобланади. Санокли сонияларда сиз бошқа биров билан алоқага чиқа олсангиз, бошқалар ҳам сизни тезлик билан топиш имкониятига эга. Ҳаётимиздан мустаҳкам ўрин олган ушбу ҳолат ҳар бир кунлик режамиз ёки ўрнатилган кун тартибимизни вайрон қилиши мумкин.

Шунинг учун телефон биринчи навбатда иш жараёнини қулай қилиш учун хизмат қилиши ҳақида қайғуриш керак бўлади. Ким ва қачон сизга қўнғироқ қилиши мумкинлигини ўз назоратингизга олинг. Котиба ишлатишни чўнтагингиз кўтарса, унга барча телефон қўнғироқларини ёзиб боришни ўргатинг. Шунингдек телефондаги автоматик тарзда жавоб бериш функциясидан фойдаланиб, ўзингизга қулай вақтда керакли одамларга қайта қўнғироқ қилинг.

Шуни ҳам унутмангки, телефон бошқаларга сизнинг вақтингизни уйда бўлганингизда ҳам назорат қилиш имкониятини беради. Бу дегани, агар сиз эҳтиёткор бўлмасангиз, унда бошқалар огоҳлантирмасдан сизнинг шахсий вақтингизга аралashiши мумкин. Бунга йўл қўймаслик керак. Дўстларингиз билан учрашган кунларингизда ёки оила даврасида вақтингизни ўтказаяётган пайтингизда телефон қўнғироқларига жавоб бермаслик имкониятини топинг. Бунда сиз телефондаги автоматик тарзда жавоб бериш функциясидан фойдаланишингиз ёки оддийгина телефон апаратингизни тармоқдан узиб қўйишингиз мумкин. Оила ва дўсту-биродарлар сизни безовта қилаётган телефон қўнғироқларидан минг марта афзал, зеро сиз шахсий вақтингизни яқинларингизга бағишлагансиз.

Кириш қўнғироқларини назоратга олишга қўшимча чиқиш қўнғироқларини ҳам такомиллаштиришнинг оддий усули бор: бу қўнғироқлар китобини жорий этиш. Биз кўпинча вақт ва маблағимизни самарасиз телефон сўзлашувларига сарфлаймиз. Амалиётингизда қуйидаги гапларни телефон орқали кўп марта айтган бўлсангиз керак: “Кечирасиз, мен сиз билан келишиб оладиган бошқа бир масала бор эди. Лекин ҳозирнинг ўзида уни нимагадир эслолмаяпман. Мен сизга кейинроқ қўнғироқ қиламан”. Бу ҳолат сизга яхши таниш, шундай эмасми?! Бу вақтни инсофсизларча бекор ўтказиш билан бирга касбий камчиликлар сирасига киради.

Хўш, шу каби ҳолатларни ечими нимада? Ечим айнан ўша “Қўнғироқлар китоби”ни қунт билан олиб боришда. Ҳар қайси қўнғироқни қилишингиздан олдин муҳокама қиладиган мавзунини асосий томонларини ёзиб олинг. Бу ҳар бир телефондаги суҳбатингизни янада самаралироқ, янада қисқароқ ва

янада малакалироқ бўлишини кафолатлайди. Шу билан бирга бу ҳар бир суҳбатингиз қисқача баёнини ёзма равишда сақлаб қолиш имконини яратади.

Ўшанда агарда сизга бирон бир телефондаги суҳбатингизнинг тафсилотлари керак бўлиб қолса, олдингизда бу суҳбат ҳақидаги тўлиқ маълумот бўлади. Масалан, сиз ходимингиздан: “Майкл, биз кун-кеча муҳокама қилган масалалар бўйича ишлар қандай кетяпти?”, - деб сўрашингиз мумкин бўлади. Майкл эса, довдираб: “Қанақа тўртта масала? Биз улар ҳақида гапирмаган эдик”, - деб жавоб қайтаради. Ўшанда сиз “Кўнғироқлар китоби”ни керакли саҳифасини хотиржам очиб, у билан бўлган телефон суҳбатини қисқача баённомасини кўрсатасиз. Балки, шундан сўнг у ўз ишига масъулият билан қарашни бошлар ёки сиз уни ишдан бўшатиб юборарсиз.

ВАҚТДАН ФЙДАЛАНИШНИ САМАРАЛИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Биз ҳаммамиз кўп ишларимизни олдиндан бизга сингиб кетган ва одат бўлиб қолган тарзда бажаришга ҳаракат қиламиз. Аммо биз вақтимиздан янада самаралироқ фойдаланишни истасак, эскича тарзда ишлаш вақтни кўкка созуриш билан тенг бўлиб қолади. Шунинг учун иш услубларингизни таҳлил қилиб чиқишга вақт топинг. Системалаштириш услубингизни замонавий деб айта оласизми? Ҳисобхонангизда ишлар қай даражада? Бугунги кунда иш унумдорлигини оширишга мўлжалланган жуда кўп электрон воситалар ишлаб чиқилган. Бизнинг асримиз катта ҳажмдаги маълумотларни қайта ишлашни янада тезроқ амалга оширишга улкан имкониятлар яратди. Сиз ушбу ахборотни қайта ишлаш электрон воситаларидан фойдаланишингиз мумкин.

Ахборотни қайта ишлаш электрон воситалари ичида компьютер энг замонавийсидир. У бир талай ажойиб ишларни бажариши ва кўп вақтингизни тежаши мумкин. Бундан ташқари, ноутбук ҳам ишлаб чиқилган бўлиб, ушбу техникадан сафарга чиқилганда фойдаланса бўлади. Ахборот тармоғига улангандан сўнг мен керакли маълумотни бош компьютерга ўтказиб оламан. Вақтни тежашнинг ажойиб усули!

Шу билан бирга, ушбу мўъжизавий электрон техника воситалари вақтни беҳуда кеткизишга ҳам олиб келиши мумкин. Одамлар шу қадар дангаса бўлиб кетишдики, баъзан телефон рақамларини сақлаш учун ҳам компьютердан фойдаланишади. Бу девор орқали яшайдиган қўшниникига машинага ўтириб бориш билан баробар. Шунинг учун янги электрон воситаларидан фойдаланиш жиҳатларини обдон ўйлаб кўриш керак. Агарда сизнинг бизнесингиз ўзига яраша мураккаб бўлса, унда асосий ишни тирик одамларга – мутахассис ва экспертларга қўйиб беринг. Бу айниқса таржимонлик фаолиятида жуда муҳимдир – ҳозирда ҳеч бир компьютер дастури ҳеч бир матнни, - айниқса, адабий ва бадий асарларни, - инсончалик таржима қилиш қобилиятига эга эмас.

ТЎҒРИ САВОЛЛАР БЕРИШНИ ЎРГАНИНГ

Агарда сиз вақт тежамкорлиги бўйича энг етук мутахассислар сирасига кирадиган раҳбар ходимларга махсус саволлар берадиган бўлсангиз, унда саволларни тўғри беришни ўрганинг. Одам психологияси кўрсатишича, ҳар бир нарса бошқа нарсадан келиб чиқади. Қандайдир муаммо юзага кел-

ганида, бу қаердадир янада чуқурроқ сабаб борлигидан далолат беради.

Мазмун-моҳиятни аниқлашнинг энг яхши усули шошилинич хулосаларни чиқаришдан эмас, балки саволлар бериб, уларга жавоб олишдан иборат.

Агар Мэри сотиш ҳажмини кўпайтира олмаётган бўлса, биз: “Окей, Мэрига сотиш йўллари ҳақида маъруза ўқишимиз керак”, - деймиз. Ёки биз уни супервайзерида: “Нега Мэри сотишни эпломаяпти?”, - деб сўрашимиз керак бўлади. Супервайзер: “У мижозларга етарли миқдорда қўнғироқ қилмаяпти”, - деб айтиши мумкин. Шунда биз: “Хўш, нега у етарли миқдорда қўнғироқ қилмаяпти”, - деб сўраймиз. “Чунки у эрталабдан ишлашни бошламайди”, - жавоб беришади раҳбарлари.

Шу ерда биз савол-жавобга якун ясаб, Мэри иш кунини эртароқ бошлашини рағбатлантирувчи чоралар кўришга ҳаракат қилишимиз мумкин эди. Лекин бунини ўрнига биз яна бир саволни берамиз: “Хўш, нима сабабдан Мэри иш кунини эрта бошлай олмайди?”. Энди, охир-оқибат, биз масалани асл моҳиятига етиб бордик. Демак, Мэрида қандайдир шахсий муаммоси бўлиши мумкин. Балки гап у ривожлантириши керак бўлган касбий маҳоратида эмасдир.

Жиддий муаммоларнинг асл сабаблари чуқур яширинган бўлади. Керакли ва тўғри қўйилган саволларни беришни ўрганиб, сиз ўзингиз учун бир талай вақтингизни тежаб олишингиз мумкин, чунки бунда муаммони моҳиятини аниқлаш тезроқ кечади.

ФИКРЛАРНИ ҚОҒОЗДА БАЁН ЭТИШНИНГ ТҮРТ УСУЛИ

Вақтни самарали бошқариш қобилиятининг энг улуғ усулларида бири қоғоз орқали фикрлаш маҳор

ратидир. Порлоқ корхона барпо этиш бинокорликка ўхшайди. Миз миянгизда ғояларни ривожлантириб, уларни қоғозга кўчирасиз ва унга асосан лойиҳани амалга оширасиз. Компаниямда биз ушбу мақолни шиор қилиб олганмиз: **ҒОЯ АСОСИДА ЭМАС, ҲУЖ-ЖАТ БЎЙИЧА ИШЛАЙМИЗ!**

Кунни режалаштириш ҳам фикрларни қоғозда баён этишни талаб этади. Одам эрталаб туриб: “Қани, бугун нима қилишимни бир ўйлаб олайчи?” дегани ҳеч нарсага ярамайди. Бу жуда кеч ҳаракат. Бажариши лозим бўлган ишлар билан шуғулланиш ўрнига у одам кун ярмини нима қилишни режалаштириш билан банд бўлиши мумкин. Энг яхшиси, у ушбу йўқотган кунини режалаштиришга сарфлаб, эртага, кейинги ҳафтага, кейинги ойга қиладиган ишларини қоғозга тушириб олгани маъқул. Фақат ҳиссиётларга берилиб, шеър ёзишни бошламас бўлгани.

Фикрларни қоғозда баён этиш – бу ижодий жараён. У фақатгина “қилинадиган ишлар” рўйхатини тузиш эмас, балки ишларнинг бошқа турли жабҳаларини ўз ичига олади. Ҳаётингизни режалаштиришда фойдаланишингиз лозим бўлган тўртта турли, аммо жуда муҳим бўлган усуллар мавжуд.

Кундалик

Маъруза ва интенсив семинарларимда мен кундаликлар тутишни тарғиб қилишга кўп вақт ажратаман. Бундай қилганимни сабаби, улар ҳаётда муваффақият қозониш масаласини жиддий ўрганаётган кишилар учун бебаҳо восита эканлигига қаттиқ ишонаман.

Кундалик – бу сизнинг ҳаёт йўлингизда сизга учрайдиган бор ижобий ахборот ва доно фикрлар жамланадиган жой. Яхши фикрларни деярли ҳар бир киши айтиши мумкин. Сиз уларни жуда маъно-

ли диний маърузалардан илиб олишингиз мумкин. Ёки бошқа манбалардан ахборотнинг сизга керакли қисми учраб қолиши мумкин. Сиз рулда кетаётганингизда ҳам миянгизга буюк ғоя ташриф буюриши мумкин. Энг асосийси: **ЯХШИ ҒОЯЛАР СИЗДАН ҚОЧИБ КЕТИШИГА ЙЎЛ ҚЎЙМАНГ**. Буюк ғоя сизни ҳаётингизни тубдан ўзгартириши мумкин – агар сиз уни илинтира олсангиз. Қаерда бўлишингиздан қатъий назар, ёнингизда кундалик бўлсин.

Лойиҳалар тўплами

Сиздек олийжаноб ва ишчан инсонда ҳар доим кўпгина режалаштиралаётган лойиҳалар ва ҳамфикр ҳамкорлар бўлиши табиий. Сизга ўхшаш доимо банд одамлар кўпинча ўзларини циркда бирданига бир нечта ликобчаларни айлантиришга мажбур бўлган жонглёр каби ҳис қиладилар. Бу эса жуда мураккаб санъат.

“Ликобчалар” устидан назоратни сақлаб қолишнинг энг яхши усулларида бири – лойиҳалар тўплагини жамлаб боришдир. Агар сиз одамлар билан ишласангиз, тўплагингизда ҳар бир киши учун алоҳида бўлак ажратинг. Ҳар бир киши учун ажратилган бўлакда барча керакли маълумотларни жадвал шаклида жойлаштиринг. Ўша кишининг тавсифини, оиласи ҳақида маълумотларни, уни мақсадларини, кучли жиҳатларини, хоҳишларини ёки сиз керакли деб ҳисоблаган бошқа барча маълумотларни киритинг.

Сизга менежер сифатида сотишлар ҳақидаги маълумотлар ёки ишлар бажарилиши графиклари керак бўлиши мумкин. Ўшанда ишлар юришига баҳо бермоқчи бўлганингизда, қўл остингизда доимо аниқ ва фойдали маълумотлар бўлади.

Шундай қилиб, бизнесингиз ёки касбингиз хусусиятларига қараб, сизга ҳар бир офис ёки бўлим

учун турли жадваллар керак бўлиши мумкин. Ёки сизга лойиҳаларда ишловчи мутахассисларнинг (шу жумладан, сизнинг ҳам) малакасига қараб бўлинган турли масалалар тақсимооти керак бўлади. Бу ерда энг асосийси – йўқолиб кетган сон-саноксиз папкалардан керакли маълумотни қидириб топишга вақтни беҳуда сарфламасдан, барча маълумотларни жамлаб, уларга ўз эътиборингизни қаратишдир.

Юқоридаги лойиҳалар тўплами юритиш таклифи сизнинг шахсий ишларингизда ҳам самара бериши мумкин.

Масалан, сиз фарзандларингизни ҳар бирига “жадвал юргизишингиз” мумкин бўлади. Ўз фарзандлари ҳақида ахборот йиғиш деганда бироз ғалати туюлиши турган гап. Лекин рухсатингиз билан сизга бир нечта саволлар билан мурожаат қилсам. Айтинг-чи, фардандингизни охирги баҳолар жадвалини эслайсизми? Эсласангиз агар, у олдингисидан нима билан фарқ қилади? Болангиз қайси тадбирга сиз билан бирга боришни хоҳлайди? Сиз шуни ёзиб олганмисиз? Сиз у билан юзма юз бўлган охирги муҳим суҳбатни эслайсизми? Фарзандингизни энг кўп безовта қилаётган нарса нима?

Болалар ота-оналари билан биргаликда қилган ҳар бир машғулотни эслаб қолишини биласизми? Бахтга қарши биз ота-оналар кўпинча жуда банд ва эътиборсиз бўламиз. Ҳар бир фарзандингиз учун алоҳида бўлим юритилиши юқоридаги муҳим масалалар ҳақида сизни эслатиб туради.

Табиийки, бундай системалаштиришдан сизнинг шахсий молиявий ишларингиз ҳам ютиб чиқади, чунки у сизнинг сармояларингиз, суғурта полисларингиз ва бошқа молиявий воситаларингизни ҳам изга солиши мумкин.

Савол туғилади – ҳақиқатда ҳам доимо сизнинг ёнингизда кундалик ёки лойиҳалар тўплами бўлиши керакми? Йўқ, албатта! Агар сиз уларни доимо қўл остингизда олиб юрсангиз, бундан аслида ҳеч бир натижа чиқмайди. Лекин бойлик ва бахт йўлида бораётганлар учун бу усуллар мақсадга эришиш жараёнини ажойиб тарзда тезлаштиради.

Тақвим

Фикрларингизни қоғозга жамлашга имкониёт берувчи яна бир услуб – бу тақвимий кундалик дафтарини юргизишдир. Бу ерда мен тақвим деганда деворга осилган календарни назарда тутаётганим йўқ. Мен айтмоқчи бўлган тақвимни устига босмохона дизайнери “Тақвимий кундалик” (“Ежедневник”) деган ёзув туширган.

“Тақвимий кундалик” — бу учрашув ва режалангизни ёзиладиган кундалик журнал. Лекин унда кўп бошқа нарсалар учун ҳам жой бор. Унда бизнесингиздаги харажатларни кузатиш учун жой, анжуманлар натижалари учун, телефон сўзлашувлари ва бажариладиган ишлар рўйхати учун жой бор.

Тақвимий кундалигингиз шунингдек жорий кун ёки ҳафтанининг асосий воқеаларини ўз саҳифаларида акс эттириб, улар истасангиз кейинчалик катта кундалигингиз ёки лойиҳалар тўпламига киритиши мумкин. Тақвимингизни бир кун, бир ҳафта, бир ой ва ҳаттоки бир йиллик ахборот олинадиган ва таҳлил этиладиган марказий қўлёзма манба деб ҳисоблашингиз мумкин.

Ўйин режаси

Ўйин режаси дунёдаги ҳамма нарсани ўзгартириши ва сизнинг бу дунёдаги ўйинингиз қандай тугашини белгилаб беради. “Ўйин режаси” жумласи ҳазиломуз маънода айtilган, чунки биз футбол ёки баскетбол ўйинида ўйин стратегиясини тузиш

муҳимлигини тан олсак ҳам, орамизда камдан кам одам ўз ҳаёти учун ўйин режасини тузишга вақт ажратади.

Ҳаётингиздаги ўйин режаси учун белгиланган биринчи ва энг муҳим қоида қуйидагича: КУН РЕЖАСИНИ ТУЗИШНИ ЯКУНЛАМАСДАН ТУРИБ ЯНГИ КУННИ БОШЛАМАНГ. Модомики, ҳар бир кунингиз ҳаётингиз стратегиясининг бойлик ва бахтга эришиш йўлидаги ранг-баранг нақшнинг бебаҳо қисми экан, унда ҳар доим янги кунингизни бошлашдан олдин уни режасини тузиб олинг. Буни ҳар куни амалга оширинг. Тўғри, бу ёзув-чизувлар жонингизга тегиб кетиши мумкинлигини мен яхши тушунаман. Аммо шуни билингки, бойлик ва бахт бу ҳаракатларингизнинг самарали натижаси, орзу ва умиднинг мавҳум якуни эмас.

Янги кунингизни, ҳар бир кунингизни режалаштириш санъатини ўзлаштириб олган бўлсангиз, демак, сиз кейинги, янада катта муваффақиятга эришиш даражасига ўтишга тайёрсиз. Кейинги муҳим қоида: ҲАФТА РЕЖАСИНИ ТУЗИШНИ ЯКУНЛАМАСДАН ТУРИБ ЯНГИ ҲАФТАНИ БОШЛАМАНГ.

Янги ҳафтани бошламасдан олдин уни режасини тузинг. Якшанба оқшомида ўз ўзингизга “Шу ҳафта ичида нималарни қилишим керак?” деган саволни беришингизни ўзи турмушингизни бироз мураккаблаштириб юборишини тасаввур қилишингиз мумкин. Тўғри, бу ҳолат бир мунча зиддиятли бўлиши мумкин, лекин сиз ҳар бир кунингизни ҳафталик ўйин режасининг бир қисми сифатида режалаштиришни ўрганиб олсангиз, унда барча қисмлар бир бирига анча равон уланади. Натижада ҳар бир кунингиз янада самаралироқ ўтади.

Ҳар бир ҳафтани режалаштириш санъатини ўзлаштириб олган бўлсангиз, унда сиз ҳаётингизни

бирданига бир ойини режалаштиришга қодир бўласиз. Шунинг учун кейинги асосий қоидани эшитинг: ОЙ РЕЖАСИНИ ТУЗИШНИ ЯКУНЛАМАСДАН ТУРИБ ЯНГИ ОЙНИ БОШЛАМАНГ.

Кейин сиз кунлик, ҳафталик ва ойлик мақсадларингизни уч ойлик, олти ойлик ва йиллик мақсадларингиз билан мувофиқлаштиришни ўрганасиз.

Сиздан юқори интизомни намоён этиш талаб этилади. Аммо шу ишни амалласангиз, сизни ўз вақтини моҳир хўжайини деб аташ мумкин бўлади. Вақтни бўйсиндириш санъатига олиб борувчи йўлни юқори тезликда ҳам босиб ўтиш мумкин, лекин сиз бу саёҳатни роҳатланиб, атрофдаги манзаралардан, йўл четидаги мевалар таъмидан ҳамда ўзингизга ўхшаган бошқа моҳир вақт хўжайинлари билан ўрнатилган шерикликдан баҳраманд бўласиз!

СУҲБАТЛАШИШ ТАМОЙИЛИ

Шахс шаклланишига таъсир этувчи асосий факторлардан бири шу билан бирга тушунтириш талаб этадиган фактор ҳамдир. Бу – сизнинг бошқа одамлар билан мулоқотингиз. Бошқа одамлар деганда сиз ҳаётингизга кириб келишига рухсат берган кишилар назарда тутилади. Бошқа одамлар сизнинг ҳаётингизни қай тарзда шакллантириши ҳақида ҳеч ўйлаб кўрганмисиз? Бу фикр устозим мистер Шоаффнинг бир гапигача мени ҳаёлимга ҳам келмаган эди. Жаноб Шоафф бир куни: “Жим, ҳеч қачон бошқалар таъсирини паст баҳолама”, - деганди.

Албатта, у ҳақ эди. Атрофимиздагиларни бизга ўтказадиган таъсири шу қадар кучли, шу қадар аниқ ва шу қадар доимий бўлиб, биз кўпинча буни тасаввур ҳам қилишимиз қийин.

Бир ўйлаб кўринг. Агар атрофингизда бор даромадини сарфлайдиган одамлар бўлса, сиз пуллари қадрига етмай кўкка совурадиган кишига айланишингизга ажойиб имконият туғилади. Агар атрофингиздагилар футболга қизиқса, сиз шу спорт ишқибози, мумтоз мусиқага қизиқса – шу санъат шайдосига айланишингиз мумкин. Атроф-муҳит таъсирининг кучи мана шунда.

Аммо бу таъсир янада чуқурлашиб кетиши мумкин. Агар сизни ёнингиздаги одамлар бошқаларни баъзи-баъзида алдаб туриш мумкинлигини жирканч одат деб билишмаса, улар сизни ҳам баъзи қонун-қоидаларни бузишга ўргатишлари мумкин. Одамлар ҳақиқатда ҳам аста секин сизни тўғри йўлдан адаштиришлари ҳамда орадан йиллар ўтгач кунлардан бирида сиз эрталаб уйқудан туриб ўзингизга ўзингиз: “Мен қандай шу ҳолатга тушиб қолдим?”, деган савол беришингиз мумкин.

Сизга тўғри келмайдиган одамларга шерик бўлиб, вақтингизни беҳуда ўтказишнинг олдини олиш учун ўзингизга қуйидаги учта муҳим саволларни беринг:

1. Вақтимни қандай одамлар билан ўтказаяпман?
2. Улар менга нисбатан ўзларини қандай тутишади?
3. Улар билан бирга бўлиш менга ижобий таъсир қиладими?

Шу саволларни инкор этманг. Танишларингизнинг ҳар бири билан ўтказган вақтингизга баҳо беринг. У ижобий ва самаралими ёки салбий ва фойдасизми? Жавоб топишингиз қийин бўлаётган бўлса, қуйидаги саволлар устида ўйланг:

- Улар сизни нималарни қилишга мажбурлашди?
- Улар сизни нималарни эшитишга мажбурлашди?
- Улар сизни нималарни ўқишга мажбурлашди?
- Улар сизни қаерларга боришни мажбурлашди?

- Улар сизни нималар ҳақида ўйлаб кўришга мажбурлашди?

- Улар сизнинг гапларингизга қандай таъсир ўтказишди?

- Улар сизнинг ҳиссиётларингизга қандай таъсир ўтказишди?

- Улар сизни фикрларингизга қандай таъсир ўтказишди?

Шу саволлар устида обдон фикр юритиб бўлганингиздан сўнг, ўзингизга яна битта яқуний саол бериб кўринг: танлаган мақсадингиз сари интилишингизда ҳозирги оғайниларингиз сизга ёрдам беришяптими? Бахтингизга бунинг жавоби “ха” бўлса, муборак бўлсин. Лекин сиз бунга унча ишонмасангиз, ҳаётингиздаги баъзи асосий ўйинчилар билан ўзаро муносабатларингизга ҳолисона баҳо бериш вақти келди деб ҳисоблайверинг.

Бошқаларни бизга ўтказадиган таъсири ҳақидаги ушбу масалани инкор этиш жуда осон. Сиз: “Яшаш муҳитимнинг менга аҳамияти йўқ. Атрофимдаги одамлар мени қизиқтирмайди” дейишингиз мумкин. Бу сизнинг хатоингиз. Ҳамма нарсанинг аҳамияти бор. Ҳа, айти шундай, шу иборани эсда тутинг: **ҲАММА НАРСАНИНГ АҲАМИЯТИ БОР.**

Ушбу китобнинг бошқалардан фарқи шуки, у асл ҳаёт билан боғлиқ, орзу-истакни ҳақиқат қилиб кўрсатмайди. Аслида ҳам бу китобнинг бош мақсадларидан бири сизни чин дилдан қуйидаги гапларни айтишга ундашдир: “Ўзини ўзи алдаш замонлари ўтиб кетди. Мен ким бўлиб етишганимни ва ким бўлаётганимни билишни ростдан ҳам истайман. Мен кучли томонларим ва камчиликларим қанақалигини, устимдан нима ҳукмдорлик қилаётганини, ҳаётимга нималар ўз таъсирини ўтказаётганини билмоқчиман”.

Шундай қилиб, шу саволларни кўриб чиқиб, уларни яна бир бор ўрганиб чиқинг. Барча кадрга эга нарсалар қайта кўриб чиқилишга лойиқ, бу айниқса таъсир кучига тегишли. Сиз кичкина қушча ҳақидаги қиссани эшитган бўлсангиз керак...

Бир қалдирғоч қаноти билан бир кўзини берки-тиб, қаттиқ йиғлаётган эмиш. Бойўғли учиб келиб, ундан сўрабти: “Эй, қушча, сенга нима бўлди, нега йиғлаяпсан?”. Қалдирғоч қанотини ёйиб, кўзи ўрнидаги чуқур жароҳатини кўрсатибди. Бойўғли кўзларига ишонмасдан, тахмин қилибди: “Тушундим, қарға кўзингни чўқиб кетганига йиғлаяпсан!”. “Йўқ, - ғамгин жавоб берибди қалдирғоч, - мен қарға кўзимни чўқиб кетганига эмас, шундай қилишига йўл кўйганимга йиғлаяпман!”.

Кимдир сизнинг орзуларингиз устидан кулади. Яна кимдир ўша орзуларингизни ёмонлаб, ер билан яксон қилади. Чунки ўзгалар таъсири ҳаётимизни шакллантиришига биз осонликча имкон берамиз. Айниқса салбий таъсирлар енгил йўл топади. Ҳаётимиз йўналишини атрофдагилар белгилашига, ўзгалар ақидалари бизни қамраб олишига, денгиз тўлқинларида ғарқ бўлишимизга, кимларнидир босими остида характеримиз шаклланишига биз осонликча йўл қўямиз.

Хўш, сиз ниятларингизга етиб, интилганингизга эришасизми ёки бошқалар сизни орзу-умидларингизни йўққа чиқаришларини истайсизми?!

Ажралиш

Атрофингизда шаклланган одамлар гулзорини ўрганиб чиқиш натижасида у ерда бир нечта бегона ўтлар ҳам ўсиб чиққанини аниқласангиз, сиз қуйидаги чораларни кўришингиз мумкин.

Биринчидан, сизнинг соғлом турмушингизга салбий таъсир кўрсатаётган одамлар билан алоқани

узишингиз мумкин. Буни амалга ошириш мушкуллигини мен тан оламан, айниқса агар у одам оилангиз аъзоси бўлса. Ким бўлганда ҳам, сизни орзуларингиз, мақсадларингиз ва дунёқарашингизни доимо танқид қилишдан роҳатланадиган кишилардан ва уларнинг таъсиридан озод бўлинг. Шу қарорингиз ҳаётингиз сифати ва жозибасини сақлаб қолиши мумкинлигини унутманг.

Албатта, ҳаёт камдан кам ҳолатда осон кечади. Баъзида биз вақтимизни сарфлаб, бизга ёқимсиз бўлган ҳамкасбларимиз, ҳамкорларимиз ва бошқа одамлар билан гаплашишга мажбур бўламиз. Одамлардан тўла-тўкис узоқлашиш имкони бўлмаган шунга ўхшаш ҳолатларда улар билан чегарали мулоқот ўрнатишга ҳаракат қилинг.

Шундай ҳолатлар ҳам бўлади-ки, юзаки ёқимли бўлиб кўринган муносабатлар кўп вақт давомида ҳаётингизга салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Ҳафтада икки марта ошно-оғайнилар билан тун бўйи майхўрлик қилишга одатлансангиз, ҳаётингиз охири ўз мувозанатини йўқотиши мумкин. Бунинг оқибатлари беш, ўн, йигирма йилдан кейин фалокатга олиб бориши мумкин.

Кўримсиз одам бўлиб яшаш қийин эмас, албатта. Бунинг учун асосий вақтингизни кичкина одамлар билан майда-чуйда ишларга сарфласангиз бўлди. Оқил кишилар эса ўз ҳатти-ҳаракатларига тўғри баҳо беришади. Улар улуғвор мақсадлар ва майда-чуйда юмушлар фарқига етишади, ҳар бир нарсани ҳаётларидаги қадри ва аҳамиятини яхши билишади.

Оқил одамларда ҳам таниш-билишлари кўп бўлади, албатта. Лекин одми одамлардан фарқли равишда улар билан муносабатларга асосий вақтларини сарфламайдилар, фақатгина унчалик муҳим бўлмаган дам олиш вақтларини ўшалар билан ўтказадилар. Улар бу-

гун бор, эртага йўқ дўстларга ва турли маишатпарвар нухаларга ўз вақтларини беҳуда сарфламайдилар.

Насихат қилишдан узоқман – бу сизнинг ҳаётингиз, албатта. Сиз вақтингизни ким билан ва қандай ўтказишни ўзингиз биласиз. Лекин бу китобни сиз шунчаки кўнгилочарлик учун сотиб олмаган бўлсангиз керак. Сиз барча устивор қадриятларингизни, шу жумладан атрофингиздаги одамларни ҳам кўриб чиқишингиз ва уларга холисона баҳо беришингиз талаб этилади. Бу телба дунёдаги умримиз шу қадар қисқаки, уни мумкин қадар оқилона ўтказишга ҳаракат қилайлик.

Кенгайтирилган муносабатлар

Ажралиш масаласидан ёқимлироқ бўлган чуқур ва ижобий бўлган кенгайтирилган муносабатлар масаласига ўтайлик. Кенгайтирилган муносабатлар қонуни қуйидагича: **ВАҚТИНГИЗНИ КЎПРОҚ ТЎҒРИ ОДАМЛАР БИЛАН ЎТКАЗИНГ**. Хўш, ўша тўғри одамлар ўзи ким? Уларни белгилаш сизнинг мақсад ва вазифаларингизга боғлиқ. Лекин асосан бадавлат ва маданиятли одамларни қидиринг, - улар ҳаёт мазмуни ҳақида ўйлаб, интизом ва куч-ғайратлари эвазига катта ишларни амалга ошириб яшайдилар.

Бу борада ҳам устозим мистер Шоафф менга қимматли маслаҳатини берганди. “Агар сиз ҳақиқатда муваффақиятга эришмоқчи бўлсангиз, тўғри одамлар билан муносабатда бўлинг, – деган эди у. – Лекин ҳозирги шароитингизда буни амалда қўллаш учун сизга режа тузиш ва схема ишлаб чиқишингиз керак бўлади”. Аслида ҳам шундай эди. Атрофимда керакли одамлар бўлиши учун ҳақиқатда режа тузиш ва схема ишлаб чиқишимга тўғри келди.

Сотишлар бўйича презентациялар ташкил этишим керак бўлган биринчи кунларда овоз ўчиргичсиз эски машинамни мен кўпинча учрашув жойидан

бир неча квартал узоқда қолдириб келишга мажбур бўлганман. Баъзилар мендан албатта сўраб қоларди: “Айтмоқчи, Жим, сен бу ерга нимада келдинг?”. – “О! Мени ташлаб қўйишди”, - деб жавоб берардим мен. Шундан сўнг мен бир квартал узоқда турган “шалдироқ аравамда” уйга қайтардим.

Иш кўзини биладиган одамлар билан мулоқотга киришиш аслида унчалик қийин эмас. Менга таниш битта аёл, менинг яхшигина дўстим улгуржи савдо бизнеси билан иш бошлаган. Аста секин у ўз шахрининг савдо палатасига кирди, бир нечта комиссияларнинг фаол аъзоси бўлди, кейинчалик уни шаҳардаги энг мартабали кишилар билан теннис ўйнашга таклиф этиб қолишди. Шу тариқа хоним керакли одамлар даврасига кириб олди.

Шунингдек, сиз кўпчиликка таниш бўлган “бир пиёла чой” услубидан фойдаланишингиз мумкин. Керакли одамни тушликка таклиф қилинг.

Таниш-билишлар даврасини кенгайтиришда ҳаётингиздаги қадриятларни инобатга олинг. Бу мақсадли муносабат деб аталади.

Масалан, бир нечта иши юришаётган одамлар билан дўстлашсангиз, улар сизга муваффақиятга эришиш режасини тузишга ёрдам беришади; бир нечта соғлом ва бақувват кишилар – жисмоний машқлар ва тўғри овқатланиш режасини тузишга кўмаклашадилар; бир нечта бахтли оила қурган одамлар – шахсий ҳаётингизни яхши ташкил этиш йўлларини кўрсатишади. Ушбу одамлар билан дўстлашишга эришиш мушкул бўлади деган фикрга борманг. Ҳақиқий ишбилармонлар оқил ва доно бўлишади, улар бошқалар билан ўз билимлари билан ўртоқлашишни яхши кўришади. (Шунинг учун ҳам уларни иши доимо юришади).

Оқил ишбилармонлар улардан завқланадиган одамларни қидириб юришади. Улар илҳом ва маъ-

рифатга мулоқотнинг тўғри олиб бориш натижасида эга бўлиш мумкинлигини яхши билишади. Мен ҳам бу қоидадан холи эмасман. Менда ҳам шундай мулоқот ўтказадиган одамим бор, у билан мен мумкин қадар кўп вақтимни ўтказишга ҳаракат қиламан. У катта ҳайвонлар овчиси, миллионер, сайёҳ ва ишбилармон. У шунингдек, дунёдаги энг йирик файласуфлардан бири ҳисобланади.

Дўстимнинг кўп истеъдодлари бор, лекин унинг икки қобилияти жуда ажойиб. Биринчидан, у кун воқеаларининг барча тафсилотларини дақиқама дақиқа эслаб қолиш истеъдодига эга. У нафақат ҳар бир кунни, балки ақлини танигандан кейинги бутун ҳаётини ҳар бир кунини эслай олади. У қачондир ўқиган ҳар бир китобини эслай олади. Назаримда, у кўрган ва эшитган ҳар бир фактни эслаб қолишга қодир. Мен хориж сафарига чиқадиган бўлсам, у билан маслаҳатлашиб, режаларимни ўзгартириш ва сайёҳатимизни бир вақтда ўтказишга қарор қилишим мумкин. Чунки у ҳеч бир муҳим нарсани ўтказиб юбормайди. У ҳар бир воқеа тафсилотларини ўз ичига синдириб олади.

Дўстимнинг иккинчи таланти – ҳиссиётларининг бойлиги. Сайёҳатдан қайтиб келиб, у мамлакатнинг оҳанг ва рангларини, унинг халқларининг урф-одатлари ва кечинмаларини, қилган сафарининг кичик ҳодисалари ва катта воқеаларини жонли тафсилотлар билан тасвирлаб беради. У барча кўрган-билганларини, қўли билан ушлаганларини ва ҳис этган туйғуларини эҳтиросли ва жонли сўзлар билан баён қила олади.

Бундай ноёб ва бетакрор мулоқотдан одам қандай бойлик орттириши мумкин деган савол беришингиз мумкин. Буни билмадим, лекин ишонч билан айта оламанки, суҳбатимиз натижасида мен бир неча маротаба ўз билимимни кенгайтириб, ўз ду-

нёқарашимни, малакамни, тадбиркорлигимни ва турмуш тарзимни чуқурлаштириб оламан.

Зиё тантанасини сиз яна қаерда ва ким билан ҳис этишингиз мумкин? Ёқтирган ресторани бор, лекин севимли тафаккуршунос дўсти йўқ одамга мени раҳмим келади. Бундай киши танасига роҳат бериш ҳақида қайғуриб, ўз ақл-фаросатига ва маънавиятига аҳамият бермайди.

Бугун ахборот технологиялари шарофати билан биз масофа ва вақт орқали мулоқот қилиш имкониятига эгамиз. Сиз инсон билан учрашишга ша-роитингиз бўлмаса ҳам, унинг сўзларини ўқишингиз ва ёзиб олинган овозини эшитишингиз мумкин. Черчилл, Арасту ва Линкольн орамизда йўқ, аммо уларнинг айтганлари ҳозиргача бизни ҳаяжонга солмоқда, руҳлантирмоқда ва сабоқ бўлмоқда.

Мулоқот қилиш – бу бойлик ва бахт йўлидаги етти стратегиялардан бири. “Бегона ўтлар”нинг салбий таъсирини ҳаётингиздан узоқроқда тутишга ҳаракат қилинг. Бунинг ўрнига ҳаётбахш таъсирлар “уруғини парваришланг”. Ўшанда нақадар катта омад ҳосилини йиғиб олишингизни сиз тасаввур ҳам қилмайсиз!

СИЗДАН БОЙРОҚ ОДАМНИНГ ТУРМУШ ТАРЗИГА ЭЛТАДИГАН ЙЎЛ

Мистер Шоафф устоз сифатида мендан доимий эътиборни талаб этарди. Унинг бир соҳадаги тамойилларини қўллашни бошлашим билан у шу заҳоти янада муҳим бўлган бошқа тамойилни олға сурарди.

Бизнесимни юргизиб, кўпроқ пул ишлаб топишни бошлашим билан, у: “Жим, сиз нафақат пул топиш йўлини ўрганишингиз, балки муносиб яшаш йўлини ҳам ўрганишингиз керак!”, - деб қолди.

Мен тушунмадим. Аввалига унинг бу гапига унча аҳамият ҳам бермадим. “Ахир мен берилиб ишляпман, қўйилган мақсадларимга эришишга интиляпман, муваффақиятга эришишга ҳаракат қиляпман. У нима демоқчи? Унинг фикрича мен нимани назаримдан четда қолдирдим? Бу ерда яна нима бўлиши мумкин?”, - деб ўзимга ўзим савол берардим.

Фикрларимни ўқигандек, мистер Шоафф жилмайиб туриб деди: “Жим, шундай одамлар бор, улар ажойиб нарсалар қучоғида яшашади, лекин унчалик бахтли эмаслар; бошқалар бир олам пул йиққанлар, лекин улар маънан қашшоқ ва ҳаётларида қувонч кўришмайди. Мен сизга турмуш тарзини режалаштириш санъатини, яхши яшаш санъатини ўргатмоқчиман”. “Яхши, - жавоб бердим мен, - менда ҳақиқатда кўп пулим бўлганида, мен бу таклифингизни қабул қилардим. Ҳозир эса мен уларни ишлаб топиш йўллариини ўрганишим керак. Сиз бунга нима дейсиз?”.

«Йўқ, Жим, - деди жаноб Шоафф, бошини чайқаб, - ўз турмуш тарзини режалаштириш санъатига пулингиз миқдори унча кўп бўлмаган вақтда ўрганиш осонроқ. Аслида эса буни кармондаги иккита йигирма беш центлик танга билан бошласа ҳам бўлади”.

“Иккита танга? – бақириб юбордим мен. – Ярим доллар пул билан турмуш тарзини такомиллаштириш билан қандай шуғулланиш мумкин?”

Мистер Шоафф кулиб қўйди. Ажойиб коммерсант охири мени эътиборимни жалб этишга эришди: “Айтайлик, сизнинг пойафзалингизни тозалаб беришди. Косиб-бола ишини қойилмақом бажариб қўйди. Пойафзалингиз ялтираб турибди. Уни рози қилиш учун унга қанча чой чақа беришни ўйлайсиз: унга йигирма беш центлик тангани нечтасини беришни билмай қоласиз. Мени маслаҳатим, агар икки хил

пул миқдоридан бирини танлаш керак бўлса, ҳар доим кўп миқдорни танланг. Яъни косибга иккита йигирма беш центли тангани узатинг”.

“Мен ниманидир эшитмай қолдим, шекилли”, - ўйланиб қолдим мен. Жумбоқни ечолмай, мен устозимдан: “Фарқи нима – ҳар икки тангани миқдори чорак доллардан бўлса?” - деб сўрадим.

“Бу дунёда ҳар бир нарса ўз фарқига эга, - давом этди Шоафф. – Агар сиз унга битта тангани берсангиз, бу кун давомида сизнинг кайфиятингизга таъсир қилади. Сиз ўзингизни бир мунча айбдор ҳис қиласиз, ҳаттоки озгина довдираб ҳам қолишингиз мумкин. Кун бўйи пойафзалингизни ялтирашига бир бир қараб қўйиб: “Ҳақиқатда бу хизмат менга арзонга тушди. Шундай моҳирона иш учун бор йўғи йигирма беш цент!”, - деб қўясиз.

«Бошқа томондан қарайдиган бўлсак, - давом этди устозим, - агар сиз иккита тангани берсангиз, унда кун давомида сизга омад ва ғурур ҳамроҳ бўлади”.

Муҳим фикрлардан бири: БОРИГА ШУКУР ҚИЛИБ ЯШАБ, КЎПИГА ИНТИЛИШНИ ДАВОМ ЭТТИРИШ КЕРАК. Мен умримнинг ҳар кунини шу қоида бўйича яшашга ҳаракат қиламан. Бунга ўрганишининг аслида ҳеч қийин жойи йўқ. Камбағал одамлар ҳам нозик табиат инсон бўлишлари мумкин. Улар пивога атаган пулларида тежаб, бир шиша тоза вино олишга ҳаракат қилишади. Улар ишга велосипед миниб бориб, тежалган йўл кирага ойда бир марта концерт ёки театрга боришади. Ёки бир йил тежамкорлик билан яшаб, сайёҳатга боришга ёки санъат асарини харид қилишга сарфлашади.

Барча пулларингизни бир мартада сарфламанг. Оз-оз йиғиб, бирон бир нозик, сифатли ва қадрли буюм сотиб олинг. Сифат даражаси сон миқдоридан устун туришини яхши биладиганлар ҳар йили

битгадан арзон пальто киймасдан, ўн йилга чидай-
диган сифатли шуба кийишади.

Хулоса қилиб айтганда, тўғри турмуш тарзини олиб боришда пулларингиз миқдори асосий эмас. Бунда сизнинг маданиятингиз, дидингиз ва дунёга бўлган қизиқишингиз муҳим ўрин тутади.

МУҲАББАТ ВА ДЎСТЛИК

Бойлик ва бахт қасрининг эшигини очувчи яна бир калит – сиз севадиган ёки сизни севадиган инсоннинг қўлидадир. Агар сиз ҳақида ўйлайдиган одам бўлса, дунёда бундан катта бойлик йўқ. Бир одам иккинчиси учун яшаса, демак ҳаёт ўзининг тўлақонли шаклида намоён бўлади.

Муҳаббатни бор кучингиз билан ҳимоя қилинг. Унинг йўлида тўғаноқ бўлишга ҳеч кимга ва ҳеч нарсага имкон берманг.

Муҳаббатдан кейин энг муҳими дўстликдир. У ҳам бебаҳо. Дўстлар – сизнинг барча ютуқ ва камчиликларингизга қарамай сиз билан бирга бўладиган инсонлардир. Юқорида айтилган керакли одамлар оғир кунларингизда сиздан юз ўгиришади. Аммо дўстлар доимо ёнингизда бўлишади. Ҳақиқий дўст ютуқларингизга сиз билан бирга қувонади, ёмон кунларингизда оғирингизни енгил қилади.

Яқунида қуйидагиларни эслаб қолинг: яхши яшаш – бу сон кўрсаткичлари эмас; яхши яшаш – бу ҳаётдаги ўрнингиз, бу ҳаракат, бу ғоя, бу кашфиёт, бу изланишлар. Яхши ҳаётни банкдаги пулларингиз миқдоридан қатъий назар яхши шаклантирилган турмуш тарзи белгилайди. Қолаверса, шахс бўлиб шаклланмаган одамни бойлиги бойлик эмас, моҳирликсиз ишлаб чиқариш саноат эмас, сифатсиз сон тўқлик эмас, хайр-эҳсонсиз бойлик тадбиркорлик эмас.

**МУВАФФАҚИЯТНИНГ
БЕШ КАЛИТИ**

*Ўз қадримизни билиш – юксалишнинг
бошидир...*

СЎЗБОШИ

Муваффақиятнинг ҳақиқий табиати кўпчилик учун номаълум бўлиб, ким уни англаб етиб, унинг ортидан тушса, у албатта ўз мақсадига эришади. Муваффақият шундай мураккаб ҳолатки, уни таъқиб қилганлардан қочади, аксинча уни ўзига жалб қилиш, тортиш керак. Муваффақиятга эришимиз уни тинимсиз излашимиз, қувишимиз туфайли эмас, балки ким бўлганимиз сабабдир, охир-оқибат кимлигимиз асосий роль ўйнайди.

Бу ҳаётда каттароқ нарсага эришиш учун ўзимиз каттароқ одам бўлишимиз керак. Бу Жим Роннинг “Муваффақиятнинг беш калити” китобида баён этилган инсон шахси камоли, муваффақияти ва бахти ҳақидаги фалсафанинг асосий моҳиятидир.

Бизнинг дунёқарашимиз, шахсий фалсафамиз ҳаётга бўлган муносабатимизни белгилайди. Ҳаётга қандай муносабатда бўлсак, ҳаракатларимиз, фаолиятларимиз сифати ва суръати ҳам шу даражада бўлади. Ҳаракатимизга яраша эса натижа оламиз, натижалар ўз навбатида биз яшаётган ҳаётимиз даражасини белгилаб беради.

Натижалар ва турмуш даражамиз – бу ҳаракатларимиз оқибатидир, бироқ буларнинг бошида юқорида келтирганимдай, дунёқараш, шахсий фалсафа, ҳаётга муносабат ва бизнинг фаолиятимиз турибди. Биз оқибатни ўзгартирмақчи бўлсак, унинг сабабига таъсир қилишимиз керак. Лекин кўпчилик одамлар оқибатдан нолишади, шикоят қилишади, сабабни эса ё эслашмайди, ё ундан айб қидиришмайди.

Жим Роннинг мазкур учинчи китобида ҳаёти-ни яхши томонга ўзгартириш илинжида юрган инсонлар учун беқиёс ажойиб ғоялар, фикрлар ва маслаҳатлар берилган. Муаллифнинг “Сиз ҳозирга қараганда кўпроқ нарсаларга эришишингиз мумкин, чунки сиз ҳозиргидан кўра яхшироқ бўлишингиз мумкин” деган ҳаётий позицияси кўплаб инсонлар учун ҳақиқий муваффақият калити бўлиб хизмат қилмоқда.

Китобни шундай мутолаа қилингки, унинг фикрлари, ғоялари сизни ҳаётингизни яхши томонга ўзгартириш мақсадида руҳлантира олсин.

Сиз китобни ўқиб, муваффақиятнинг беш калити нимадан иборат эканлигини англаб етганингиздан сўнг, илгари пайқаманган ўз имкониятларингизни кўра бошлайсиз!

Кайл Уилсон
Jim Rohn International
корпорацияси президенти.

КИРИШ

Бу шунчаки китоб эмас, балки улкан кучдир, шундай кучки, сизнинг ҳаётингизни тубдан ўзгартиради. Мен уни ёзиш учун қандай масъулият билан ёндашган бўлсам, сиз уни шундай масъулият ва диққат билан ўқиб чиқасиз, деб умид қиламан.

Сиз кўриб турган саҳифаларда шунчаки сўзлар терилган. Сиз билан менинг вазифам мана шу сўзларни ҳаётингизни ўзгартирадиган воситага, кучга айлантиришдир.

Кўпчилик китоблар ўқувчининг вақтини чоғ қилиш, дам олдириш ёки шунчаки маълумот бериш учун ёзилади. Менинг китобим шундай ёзилганки, у руҳлантиради. Менинг китобим қўлингизда эканми, демак сиз бу борада изланишдасиз. Демак, сиз ҳаётингизни ўзгартирмоқчисиз. Балки сиз кўпроқ пул топа олишингиз, ҳозиргидан кўра кўпроқ ўзингизни, имкониятингизни ва қобилиятингизни кенгроқ намоён қила олишингизни истарсиз. Балки сиз боши берк кўчага кириб қолиб, бу ёғига нима қилишни билмай тургандирсиз.

Ҳозирги, шу китобни ўқишга ундаган ҳолатга келишингизга нима сабаб бўлишидан қатъий назар, сиз ўз саволларингизга жавоб қидирмоқдасиз. Сиз шундай бахтли инсонлардан бирисизки, ҳаётингизни сиз истаган томонга ўзгартириш арафасида турибсиз. Энди ҳаётингиз сиз қандай хоҳласангиз шундай бўлади.

ЎЗГАРИШ ЖАРАЁНИ ҚАНДАЙ БОШЛАНАДИ

Ўзгариш бошланиши учун икки сабаб мавжуд. Биринчидан, рухий тушкунлик, чорасизлик бизни ҳаётни ўзгартиришга мажбур қилиши мумкин. Баъзида ҳаётий муаммоларимиз шундай мураккаблашиб кетадики, уларга ечим топиш учун ҳаракат қилмай қўямиз, чунки ҳаётимиз ечими йўқ чигалликлардан иборат деган фикрга бориб қоламиз. Ҳал этилмай қолиб кетган муаммолар йиғилиб-йиғилиб, охири бизни берк кўчага олиб кириб, бошимизни деворга уради, шундагина ноиложлик, тушкунлик оқибатида ҳаётимизда қандайдир ўзгартириш қилишимиз кераклигини англаб етамиз.

Бизни ҳаётда ўзгартириш қилишга ундайдиган иккинчи сабаб – бу руҳланиш, илҳомланишдир. Мен умид қиламанки, китобим сизга шундай руҳланишни бера олади.

Руҳланиш сизга исталган вақтда турли манбадан келиши мумкин. Сиз бирон қўшиқ ёки китобдан илҳомланишингиз ёки кимнингдир руҳлантирувчи нуқти сизга таъсир қилиши мумкин. Кўплаб қийинчиликларга қарамай муваффақиятга эришган инсон ҳикояси сизда кучли ҳисларни уйғотиши ҳеч гап эмас. Руҳланиш манбаи қандай бўлишидан қатъий назар у бизда ўзимизга ишонч, қатъийлик ва умид уйғотади. Ҳатто бир оғиз қўллаб-қувватловчи сўзлар ҳам ўз имкониятларимиз борасида ишончимизни кучайтиради. Бизда имкониятларимизни янада кенгроқ намоён қилиш хоҳишини авж олдиради. Мана шундай руҳланган, илҳомланган пайтда ё биз бирон ишга қўл уриб, имкониятимизни ишга соламиз, ёки ўз ўзимиздан мамнун бў-

либ, бу туйғулар ўчгунча унинг тафтидан лаззатланамиз-у, бироқ имкониятни қўлдан бой берамиз.

Айни пайтда ҳаётингиз қай тарзда бўлмасин, тушкунликдан қутулиш пайдамисиз ёки бирон ишга қўл уриш учун илҳом излаяпсизми, сиздан бир илтимосим шуки, китобни шунчаки ўқишни бошламанг, уни бутун диққат-эътиборингиз билан охиргача ўқиб чиқинг. Зеро, бизнинг ҳаётимиз борасида баҳо берилганда, унда сиз қўл урган ишлар эмас, балки муваффақиятли тарзда охирига етказган ишлар эътиборга олинади.

Мен астойдил ҳақиқатдан ҳам ҳаётни ўзгартира олиши мумкин бўлган ғояларни йиғдим. Мен ишонган ғоялар инсонни исталган вазиятда ҳаётини ўзгартиришга қодир. Бироқ бу ғоялар иш бериши учун сиз вақт ажратиб, ўз ҳаёт йўлингиз борасида ўйлаб кўришингиз, менинг ғояларимни астойдил ўзлаштириб, таклиф этган принципларимни ҳаётингизга тадбиқ қилишингиз керак.

Бошида имкон берсангиз, сизга муваффақият ва бахтга эришишга ёрдам бериши мумкин бўлган бир қанча фикрларим билан ўртоқлашсам.

МУВАФФАҚИЯТ ВА БАХТ КАЛИТИ

Атиги бир нечта принциплар борки, улар ҳаётда эришган аксарият муваффақиятларимиз асосидир. Бу асосий принциплар нафақат саломатлигимиз, бахтимиз, турмушимизга таъсир қилади, балки банкдаги ҳисобга ҳам алоқаси бор. Мен инсон ҳаётини ўзгартириши мумкин бўлган принциплар бор-йўғи бир неча демоқчи эмасман, албатта улар кўп. Бироқ мен ўз китобимда уларнинг бешта энг асосийларини келтирганман ва улар ҳаёт мозаикасининг беш қисмини ташкил этади.

Сиз ҳаётнинг барча соҳасида уста бўлишингиз учун ҳаётингизнинг ўзи етмайди. Ҳар бир майда нарсага эътибор қилиш яхшиликка олиб келмайди. Бунинг ўрнига кўплаб принципларнинг ичида энг асосийси бўлмиш бир нечтасини яхши ўзлаштириб олишингиз мумкин. Бир қанча энг муҳим принципларгина сизнинг турмушингиз даражасини ошириб, ҳаётингизни тубдан яхшилашингиз имкони беради.

Ҳаётни яхшироқ қилиш йўллари излаганингизда, сиз энг аввало энг яқин ва энг муҳим йўлларнигина изланг. Агар сиз шу йўлдан қолмасангиз, сиз албатта ўз мақсадингизга етасиз.

Айнан шу принциплар Ер юзида инсоният мавжуд эканки, улар ўз аҳамиятини йўқотгани йўқ. Бошқа асосий қоидалар ўйлаб топилган ҳам эмас. Асос ҳар доим асос бўлиб қолган, қолганлар эса бу асосни ривожлантириш ва мукаммаллаштиришга қаратилган. Бугунги аҳволингизни яхшилашда асрлар давомида синалган принциплардан чекинманг, улар бахтли ҳаётингизнинг тамал тоши бўлсин.

ҲАЁТ МОЗАИКАСИНИНГ АСОСИЙ БЕШ БЎЛАГИ

Агар ҳар бир ўқувчи ўтириб, ўз ҳаётининг беш асосий тамойилини белгилаб ёзса, бир биридан фарқ қилувчи юзлаб тамойилларга эга бўламиз. Қайсидир маънода уларнинг барчаси тўғри бўлади, чунки ҳар биримиз ҳар хил принципларни бошқалардан устун қўямиз.

Бир нарсани тушуниш керакки, мен китобимда тавсия қиладиган беш асосий тамойил ягона эмас, улар бошқа тамойилларни рад этмайди. Мен барча саволларга жавобни биламан, менинг тамойилла-

рим ягона деб айта оладиган даражада дохий эмасман. Бироқ мен китобимда келтирган принциплар узоқ инсоният тарихи давомида синовдан ўтган ва сиз уларни бемалол ўз ҳаётингизда қўллашингиз мумкин. Мен кўплаб тақдирларни ўргандим, кўплаб суҳбатларда бўлдим, изландим, тадқиқ қилдим, бироқ шу беш принцип беш ўзак сингари барча муваффақиятлар асосида кўрдим.

Мен биламан, шундай инсонлар борки, ҳаёт ҳақиқатини англаб етишгани, унинг саволига жавоб топишганини уқтиришади. Бироқ бу жавоб ягона бўлиши мумкин эмас, худди саволнинг ўзи аниқ битта бўлмаганидай. Шунинг учун ҳар доим асосни ушлаш кераклиги борасида маслаҳат бераман. Ушбу китобда мен келтирган ҳар бир асосий принципга вақт ажратиб, улар ҳақида ўйлаб кўринг. Энди эса ҳаёт мозаикасининг беш бўлагига ўтамиз.

БИРИНЧИ БОБ

ФАЛСАФА

Фалсафа — бу бутун мозаикадаги энг муҳим бўлакдир. Бу муҳим омил бўлиб, ҳаётимиз қай тарзда кечишини белгилайди, бу фикрлаш тарзимиз, дунёқарашимиздир. Инсон онгида фикр, ўй ва ахборотлар ҳаммаси бир бўлиб, шахсий фалсафамизни ташкил этади. Бизнинг фалсафамиз хатти-ҳаракатларимиз, одатларимиз, фаолиятимизга таъсир қилади, умуман айтганда, у ҳамма нарсанинг бошидир.

ШАХСИЙ ФАЛСАФАМИЗ ҚАНДАЙ ШАКЛЛАНАДИ

Бизнинг шахсий фалсафамиз билган-кечирганларимиз асосида шаклланади. Ҳаётимиз давомида турли манбалардан турли ахборотларга эга бўламиз. Биз билганларимизни мактабдан ўрганамиз, дўстларимиз, оила аъзоларимиз билан суҳбатда, оммавий ахборот воситаларидан, кўча-куйдаги, жамоат жойлардаги одамлардан ахборот оламиз, китоб ўқиймиз, кино кўрамиз, барча маълумотларни ё эшитиш, ё кўриш орқали қабул қиламиз. Хуллас, чексиз манбалардан олган ахборот ва билимлар бизнинг бугунги фалсафамиз шаклланишига хизмат қилади.

Катта бўлганимиздан сўнг қабул қилинадиган барча ахборотларимиз шахсий фалсафамиз фильтридан ўтади. Бундан олдин биз хулосага келган

фикрларга маъқул келадиган, тўғри келадиган ахборотларни қабул қиламиз, зид келадиганларини эса рад этамиз.

Миямизга янги ахборотларни қабул қилар эканмиз, тинимсиз тарзда илгари ўзимизга белгилаб олган нутаи назаримиз ёки ғояларимизнинг тўғрилиги, аниқлигига исбот қидирамиз, уларни текшира- миз. Эски ва янги ахборотни бирлаштирган ҳолда дунёқарашимиз, фикрлаш тарзимизни ё янада му- стаҳкамлаймиз, ё ўз доирасида кенгайтира- миз.

Бизнинг шахсий фалсафамиз ташкил этган ғоя ва фикрлар бизнинг кадриятларимизни аниқлаб бера- ди. Улар биз учун нима кадрли-ю, нима кадрсизли- гини белгилайди. Ҳар куни биз учун энг керакли ва энг кадрли бўлган ишни қилишга уринамиз. Агар ин- сон ҳар кун эрталаб бешда туриб, бор имкониятини оиласининг фаровон яшаши учун ишга солса, демак у учун оиланинг бахтли ва тўкин ҳаёти кадрлироқ ва у шунга амал қилишга ҳаракат қилади. Пешин- гача ухлашни маъқул кўрган инсон ҳам унинг шах- сий фалсафа учун маъқул бўлган ишни қилади. Би- роқ бу инсонлар шахсий фалсафасидан келиб чиқа- диган натижалар бир-биридан фарқ қилади.

Ҳар биримизнинг ҳаёт ҳақида ўз фикрларимиз бор ва улар бундан олдин йиққан маълумотлари- мизга асосланади. Ҳар биримизнинг ҳукумат, таъ- лим тизими, иқтисодиёт, бошлиқлар ва кўплаб бо- шқа масалаларда ўз нуқтаи назаримиз, ўз фикри- миз бор. Бизнинг бу борадаги фикрларимиз шахсий фалсафамизни шакллантириб, ҳаёт ва унинг тузи- лиши борасида маълум бир хулосалар қилишимиз- га олиб келади.

Бу хулосалар кадриятлар тизимини шакллантира- ди, унга кўра ҳар куни ёки маълум вазиятларда қан- дай йўл тутишимиз, хатти-ҳаракатларимиз қандай

бўлиши келиб чиқади. Биз қабул қиладиган қарорлар муваффақият келтирадими ёки йўқми, шахсий фалсафамизни шакллантирган миямизда йиғилган ахборотлар қандайлигига боғлиқ.

ШАХСИЙ ФАЛСАФА ХУДДИ ЕЛКАННИ ШАМОЛГА ТЎҒРИЛАШДАЙ

Биз яшар эканмиз, турли вазиятлар шамоллари тақдир елканларига эсиб, бизни турли томонларга элтиб қўяди.

Ҳар биримиз бошимиздан кўнгил қолиш, умидсизлик ва юрак оғриғи каби ҳолатларни кечирганмиз. Нима учун ҳаммамиз бир бандаргоҳдан бир манзилга қараб ўз кемалармизда сафарга чиқамиз, бироқ тақдир тақозоси билан турли томонга тарқалиб кетамиз? Ахир ҳаммамизни ўша-ўша вазиятлар шамоли учиради, ҳаммамизда муваффақиятсизлик тўфонлари бўлади.

Ҳаммамизни ҳар томонга учирган – бу бизнинг елканларни турлича ўрнатиш услубимиздир. Айнан фикрлаш тарзимиз, яъни қандай ўйлашимиз бизнинг йўлимиз қандай бўлишига таъсир қилади. Гап шамолда эмас, балки елканнинг қандай ўрнатилишида.

Ўша-ўша вазиятлар ҳар биримизда бўлади. Ҳаммамиз қайғули ва бахтсизликларни бошдан кечирамиз. Ҳаммамизда йиллаб қурган, йиллаб тер тўккан режамиз ёки ишимиз бир зумда қумдай тўкилиб тушган вазиятлар бўлган. Қийинчилик фақат фақир ва бечораларда бўлмайди. Бой ва камбағалнинг боласи бирдай касал бўлади ёки бирон бахтсизликка учрайди. Бойнинг ҳам, камбағалнинг ҳам оиласида нохушлик ва жанжаллар бўлади. Бойда ҳам, кам-

бағалда ҳам молиявий қийинчилик бўлади. Ҳаёти-
мизда бўлаётган воқеалар эмас, балки минг қийин-
чилик билан елканни тўғрилашимиз биланоқ шамол
йўналишини ўзгартирганда қандай йўл тутишимиз
бизнинг турмуш тарзимизга кўпроқ таъсир қилади.

Агар шамол йўналишини ўзгартирса, ҳеч нимага
карамай, ўрнимиздан туриб, яна елканларни унга
рўпаро қилишимиз лозим. Елканларни тўғрила-
шимиз, яъни фикрлаш тарзимиз, вазиятларни қан-
дай қабул қилишимиз асл воқеанинг ўзидан кўра
кўпроқ бизга таъсир қилади. Бошқача қилиб айт-
ганда, нохуш воқеаларга қанчалик тез ва масъули-
ят билан ёндаша олишимиз, тезкор чора кўра оли-
шимиз, тўғри муносабатда бўла олишимиз унинг
ўзидан кўра муҳимдир. Агар биз буни англаб етсак,
ҳаётда эришган энг катта ютуғимиз – бу ўз фикр-
лаш жараёнимизни назорат қила олишимиз экан-
лигини тушунаимиз.

Елканларни шамолга тўғрилашни ўрганиб, уни
биз истаган томонга элтишига эришимиз учун янги
кўникма ҳосил қилишимиз керак. Бизнинг ҳаёти-
мизга ижобий тарзда таъсир қиладиган кучли шах-
сий фалсафани яратиш борасида ишлашимиз керак
бўлади. Агар биз буни уддаласак, ҳаётимиз ўзгариб,
турмуш даражамиз яхшиланади, молиявий жиҳат-
дан ҳам муваффақиятларга эришамиз. Асосий ҳаётий
масалаларга нисбатан муносабатингизни, улар бо-
расида фикр ва қарорларингизни ўзгартира олсан-
гиз, унда ҳаётингизни ҳам тубдан ўзгартира оласиз.

КУЧЛИ ШАХСИЙ ФАЛСАФАНИ ҚАНДАЙ ЯРАТИШ МУМКИН

Олдимизда имкониятлар эшиги очилганида, биз
бундан фойдаланамизми ёки йўқми, бу вазиятга

эмас, балки бизнинг фикрлаш тарзимизга боғлиқ. Бизнинг миямиздаги фикрлар ва хулосалар умримиз давомида шу вақтгача йиққан маълумотларимиз, билганларимиз умумий кўринишидир.

Шахсий фалсафамиз шаклланишида билим олиш жараёни катта роль ўйнайди. Ўтган давр мобайнида биз катта ҳажмда ахборотга эга бўлдик. Атрофимизни ўраб турган ва фикрлашимизга таъсир қилиб турган ахборотларсиз яшай олмаймиз. Инсон мияси тинимсиз равишда тасвир, овоз ва образларни ўзида қайд этиб боради. Ҳар бир ҳис бош миядаги нейронга ёзилади. Ҳар бир сўз, ҳар бир ашула, ҳар бир телекўрсатув, ҳар бир суҳбат ва ҳар бир китоб мия компютерида ўз электрон ёки кимёвий изини қолдиради. Ҳар бир ҳиссиёт, фикр, ҳаракат мияга қабул қилиниши билан ўша ерда мавжуд ахборотлар билан боғлиқни топиб жойлашади. Ҳаётимиз давомида нимага дуч келган бўлсак, нимани кўриб ё эшитсак, ҳаммаси миямизда қайд этилиб, бир-бири билан мукамал тарзда боғланган бир бутунликни ҳосил қилади. Мана шу ўта мураккаб бир бутунликни инсон шахси – инсоният деб атаймиз.

Йиғилган ахборотдан қандай фойдаланамиз, қандай тартиб берамиз, қандай жойлаймиз – ҳаммаси бизнинг шахсий фалсафамизни шакллантиради. Муаммо шундаки, биз қабул қилаётган ахборотнинг анча қисми ҳаёт ҳақида нотўғри хулоса қилишимизга сабаб бўлиб, ўз мақсадларимизга етишимизда катта ғовга айланишади. Миядаги бундай тўсиқларни йўқотиш учун мунтазам равишда шахсий фалсафага ишлов бериш, уни қайта кўриб чиқиб, тўғрилаб бориш керак.

Янги, кучли фалсафани вужудга келтиришнинг энг яхши усули – ҳаёт борасида барча хулоса ва фикрларни объектив тарзда қайта кўриб чиқишдир.

Биз учун хизмат қилмайдиган исталган ахборот аслида бизга қарши ишлайди. Масалан, айтайлик бир одам унга бошлиғи кам ҳақ тўлаяпти деб ўйлайди. У йиллар давомида йиғилган ахборотга асосланган кадриятлар тизимига кўра “Бу ноҳақлик!” деган хулосага келади. Бундай фикр унинг ишлаш хоҳишига, шижоатига салбий таъсир қилади. Натижада у камроқ, хўжакўрсинга ишлашга ҳаракат қилади. Бу иш ҳақиқага яраша деб ҳисоблайди. Бу қарор аслида нотўғри эмас. Бироқ у умрининг охиригача ўзига шуни эп кўриб, кам маошга қониқиб, қўл учида ишлаб юришга қарор қилгани ёмон.

Бизга қарши хизмат қилувчи фикр ва хулосалар кўп йиллар давомида йиғилган нотўғри ахборот қабул қилиш ва нотўғри хулоса қилишга боғлиқ. Шунчаки атрофимизда ёлғон ахборот манбалари жуда кўп. Биз ўзимиздаги ахборотга таяниб қарор чиқарамиз, ахборотлар ёлғон бўлгани учун биз нотўғри хулоса қиламиз. Афсуски, бу нотўғри, ёлғон ахборотлар бизни мақсад сари ундамайди, аксинча узоқлаштиради.

ЯНГИ АХБОРОТ ҚАНЧАЛИК МУҲИМ

Миямизда йиғилган ахборотни ўчириб ташлай олмаймиз албатта, бироқ янги ахборот қабул қилиш орқали нотўғри фикрлаш тизимига ўзгартириш кирита оламиз. Токи эскича фикрлаш, эскича қарашлардан қутула олмас эканмиз, уларнинг таъсирида ўз ўзимизга қарши иш тутишда, нотўғри хулосалар қилишда давом этаверамиз.

Шуниси муҳимки, бизнинг бахт ва истиқболга эриштирадиган ахборотларга эга бўлишимиз керак. Акс ҳолда, ўз ўзимизни алдаб, бўлмағур фикр-хуло-

салар билан нотўғри йўлларда алданиб юришга гирифтор бўламиз.

Шу ўринда савол туғилади: бизни мақсадимизга элтадиган, бизга хизмат қиладиган фойдали ахборот ва ғояларни қаердан олсак бўлади? Бахтимизга атрофида ижобий мазмундаги ахборот манбалари кўп, улар бизнинг фойдаланишимизни кутмоқда.

ШАХСИЙ ТАЖРИБАДА ЎРГАНИНГ

Билим чегарасини кенгайтиришнинг энг мақбул йўли – бошимиздан ўтган тажрибамизни жиддий таҳлил қилишдир. Ҳар биримизда тажриба деган катта университет бор. Туғилганимиздан бошлаб йиғилган тажриба “китоблари” миямиз жавонларида ўз жойини олган. Бу китоблар бизга тўғри ва нотўғри йўлни кўрсатади, энг маъқул қарорларни қабул қилишимизда ёрдам беради, муаммоли ва қийин вазиятларда қандай йўл тутишимиз лозимлигини кўрсатади.

Ахир айтишади-ку, бирон ишни тўғри қилишни ўрганиш учун аввал уни нотўғри қилиб кўриш керак. Муваффақиятли ишларимиз каби хатоларимиз ҳам биз учун мактаб. Ҳар бир омадсиз ишимиз, хатоликларимиз, мағлубиятларимиз бизга дарс бериши керак, акс ҳолда муваффақият бизга кулиб боқмайди.

Ҳаммамиз миямизда олдин қилган ишларимиз ва уларнинг натижалари ҳақида ахборотни сақлаймиз. Мақсад шуки, бу тажриба бизга хизмат қилиши керак, акс ҳолда хатолар қайта-қайта такрорланаверади.

Хотирамизда қолган олдинги хатоларимиз ва ютуқларимиз кейинги хатти-ҳаракатларимиз учун асос бўлиши керак. Биз ўтган кунларимиз, қилган ишларимиз борасида фикр юритишимиз, алоҳида

вазиятларни олиб, уларни таҳлил қилишимиз керак. Бироқ ўтмишда бўлган омадсизлик ва нохушликларда бошқаларни айблаш, ўзимизни бечорадай қабул қилиш учун фойдалансак, ўтмиш сабоқлари бизга ҳеч нима бермайди, аксинча бизни қўлидан бир иш келмайдиган ҳаётдан нолувчи инсонга айлантиради.

БОШҚАЛАРНИНГ ФИКРИНИ ИНОБАТГА ОЛИШНИ ЎРГАНИНГ

Ҳар биримизга озми-кўпми ҳаёт сабоғи керак. Мазкур китобнинг мақсади ҳам шу. Бу китоб янги ғоя ва тушунчаларни излаганлар учун янги фикрларга тўла дарсликдай. Ҳар ким ўз хатосини тўғрилай олади, бироқ ўзгаларнинг фикри катта аҳамиятга эга. Биз хатти-ҳаракатларимиз ва ишларимизга нисбатан бошқаларнинг объектив баҳосини билишга интиламиз.

Фикрлари биз учун қадрли бўлган холис инсоннинг баҳоси бизга қоронғу бўлган, бизга кўринмайдиган бўлган нарсаларни аён қилиши мумкин. Биз ўз ички дунёмиз, нуқтаи назаримиз билан битта дарахтни кўришимиз мумкин, бироқ шу вақтда холис дўст бутун ўрмонни кўра олади. Биз ҳурмат қилган ва ишонган доно инсон маслаҳати тўғри қарор қабул қилишда ва адашмасликда зарур ва тезкор ахборот сифатида хизмат қилади. Бу бизни ўзимизда нотўғри ахборотга таяниб, хато қилиб қўйишимиздан сақлайди.

Агар бизга жон куйдирган доно кишилардан маслаҳат олмасак, бизга лоқайд бўлган ёки ёмонликни ҳам раво кўрадиганлар ўз “насиҳатлари” билан шошилиб қолишади.

Бизнес оламида ақлли раҳбар четдан консультант чақириб, муаммолар ечими борасида маслаҳат ола-

ди. Фирма ходимлари ўша муаммонинг ичида бўлиб, ундан бош кўтариб унга четдан қарай ва унга тўғри ечим ҳам топа олмайдилар. Аслида муаммонинг ечими шундоқ бурнилари остида турган бўлиши мумкин.

Ҳар биримизда ҳаётнинг турли жабҳаларида зарур маслаҳатни сўраб мурожаат қиладиган инсонларимиз ёки инсонлар гуруҳи бўлиши керак. Улар бизга муаммони холис, атрофлича кўришга ёрдам беради, асосий йўлдан четга чиқиб кетмаганимизни кўрсата олишади, масаланинг бизга кўринмайдиган муҳим жиҳатларига ишора қилишади.

БОШҚАЛАРНИНГ ХАТОЛИКЛАРИДАН ДАРС ОЛИНГ

Ҳаётий сабоқ олишимизда бошқа инсонларнинг тажрибаси бизга катта дарс бўла олади. Ҳаётлари бизга мактаб бўла оладиган икки тоифали инсонлар борки, уларнинг бошдан кечиргани, хато ва ютуқлари, фаолиятлари ва тақдирлари биз учун фойдали катта ахборот манбаи сифатида хизмат қилади. Уларнинг бир тоифасига тақлид қилиб, уларнинг ютуқли ишларини такрорлашга ҳаракат қилсак, иккинчи тоифадаги инсонлар тажрибасига кўра, қайси ишларга қўл урмаслик, қандай вазиятлардан узоқроқ юриш кераклигини билиб оламиз.

Ҳаммамиз омадсизлик, хатолардан дарс олишимиз керак, улар ҳамманинг тажрибасида бор, улар ҳатто жаҳон тажрибасида бор. Айрим кишилар омади келмаган, бахтсиз инсонлар билан суҳбат қилишдан қочишади, уларнинг бузғунчи фикрлашлари ёки одатлари ўтиб қолишидан қўрқишади. Бироқ доно халқимиз “Хатолардан дарс олмаган, бутун умр хато қилади” дейди. Агар ўзгарларнинг хатоликларидан тўғри хулоса чиқариб, улардан ўз мақсадимиз

йўлида фойдаланишни ўрганмасак, бу бизга қимматга тушади. Чунки ўша хатони ўзимизнинг бошимиздан ўтказиб, зарур ҳаётий сабоқни олишимизга тўғри келади. Бироқ бу хатолар вақтимизни олади, бизни қийнайди, бизга оғир бўлиши ва ҳаётимизни издан чиқариб ҳам юбориши мумкин.

Ҳаётда омади келмаганлар, бахтсиз одамлар ўз тажрибалари ҳақида семинарлар ўтказганида, бу энг яхши сабоқ бўларди. Чунки ўзгалар тажрибасидан ўрганиб, улар йўл қўйган хатолардан қочиш қолиш бизга катта ютуқ келтиради.

БОШҚАЛАРНИНГ ЮТУҚЛАРИДАН ЎРГАНИНГ

Бошқаларнинг ютуқларини, омадли тажрибаларини ўрганишга қанча вақт ва маблағ сарфламанг – ҳаммаси ўзини оқлайди. Улар ҳақида исталган манбалардан ахборот изланг. Китоблар ўқинг, семинарларга боринг. Зарур ахборотни олиш учун вақт топинг. Муваффақиятга эришган инсонлар ҳаётини ўрганинг, юриш-туриши, кийиниши, муомаласи, одатлари, ишлаш услубини ўрганинг.

Ҳатто тарихий шахслар ҳаётини ўргансангиз ҳам, улар тарихда қолишга, китобда қайд этилишига лойиқ деб топилган ишлари, фаолиятларидан сабоқ оласиз. Уларнинг фикрлаш тарзи, дунёқараши билан танишасиз, уларни машҳур қилган, омад келтирган йўл ва услублардан хабардор бўласиз.

ПОЗИТИВ ТАЪСИР КУЧИДАН Фойдаланинг

Хар биримиз биз ҳурмат қиладиган, ундан ҳайратланадиган, унга ўхшашга ҳаракат қиладиган ин-

сонни топишимиз керак. Ҳозир ким эканлигимиз шу кунгача бизга таъсир қилган кишиларга боғлиқ. Ёш бўлганимизда кўпинча китоблардаги қаҳрамонлар, киноюлдузлар, машҳур кўшиқчиларга тақлид қиламиз. Улардай кийинишга, ўзимизни тутишга ва ҳатто гапиришга уринганмиз. Йиллар ўтиб, ёшимиз катта бўлгач, биз тақлид қилган инсонлар у қадар машҳур бўлмас, бироқ улар кучли таъсирга эга инсонлардир.

Қайси ёшда ёки вазиятда бўлмайлик, бошқаларнинг таъсиридан бутунлай ёпиқ ҳолда яшолмаймиз. Шундай қилишимиз керакки, бизни руҳлантира оладиган, ҳайратлантира оладиган ва мақсадимиз томон интилишда бизга туртки бўла оладиган кучли таъсирли одамни топишимиз лозим. Энг буюк лойиҳалар ҳам майда чизгилардан бошланади. Биз ҳам ҳаётимизни онгли тарзда босқичма-босқич, қадамма қадам ўзгартириб, мукамал лойиҳага айлантиришимиз керак. Агар ҳаётимизда ҳақиқий ўзгаришлар бўлишини истасак, биз намуна олишимиз мумкин бўлган лойиҳаларни топишимиз зарур.

Барчамиз кимнингдир таъсирида бўламиз. Бу таъсир шунчаки таъсир эмас, у ҳаётимиз қайси йўналишда кетиши, қандай ўзгаришига таъсир қилади, шундай экан нима учун ўзимиз ақл билан ёндашиб, бизга таъсир қиладиган одамни танламас эканмиз?

ЯХШИ КУЗАТУВЧИ БЎЛИНГ

Биз ҳар кун қуйидаги саволларга жавоб излашимиз керак: “Саноатимизда нима рўй бермоқда? Бизнинг ҳукуматимизда қандай янги ўзгаришлар бўлмоқда? Жамиятимизда-чи? Атрофимизда-чи? Охирги пайтда қандай янгиликлар, кашфиётлар, имкониятлар, янги усул ва воситалар пайдо бўл-

моқда? Қайси шахслар жаҳон ва маҳаллий ижтимоий фикрга таъсир қилмоқда?”

Биз атрофимизда бўлаётган воқеаларнинг кузатувчиси ва таҳлилчиси бўлишимиз зарур. Барча содир бўлаётган воқеалар шубҳасизки бизда ўз изини қолдиради, демак, эртага ким бўлишимиз ва қандай яшашимизда ўз ҳиссасини қўшади.

Одамлар муваффақиятга эришмай яшашларининг асосий сабабларидан шуки, улар бир амаллаб кун ўтказиш пайида бўлишади, лекин ҳар бир кундан унумли фойдаланиб қолиш ҳақида ўйлашмайди. Биз атрофимиздаги воқеа-ҳодисаларни кузатиб, уларни таҳлил қила оладиган даражада доно бўлишимиз, доимо сергак бўлишимиз керак. Арзimas воқеалар ҳам бизга катта сабоқ ёки имконият ҳада қилиши мумкин. Шунинг учун ўта хушёр бўлиш керак.

ЯХШИ ТИНГЛОВЧИ БЎЛ

Бизнинг давримизда яхши тингловчи бўлиш осон эмас. Кимни эшитишни билмай қоласиз, ҳамма гапиришга, ўз фикрини билдиришга, ўз ахборотини беришга интилади. Бундай вазиятдан чиқиб кетиш учун одам ўзида танлаб эшитиш қобилиятини шакллантириш керак.

Танлаб эшитиш худди радиони сиз маъқул кўрган каналга тўғрилашдай гап. Бизга керакли тўлқинни топиш учун радио мурватини бураймиз, бирон овоз эшитилса, уни бир-икки секунд тинглаб кўраймиз, маъқул келмаса, яна бурашда давом этамиз. Агар бирон жойда овоз маъқул келса, бир дақиқача эшитиб турамыз, ундаги ахборотни баҳолаймиз.

Бу ахборот бизни қизиқтирмаса, қидиришда давом этамыз. Ҳаётда ҳам худди шундай йўл тутишимиз

лозим. Сизга юзаки ва кераксиз бўлиб туюлган ахборотни тинглашга вақтингизни кетказманг.

Биз эшитган барча ахборот мия компютерида қайд этилиб боради. Айрим овозларга қизиқиш юзасидан тинглаб туришимиз мумкин, бироқ бу ахборот бизга ҳеч қандай қимматга эга бўлмаса, унга кўп вақт сарфлаб юбормаслигимизни назорат қила олишимиз зарур.

Одамлар орасида етакчи бўлиш мулоқот қила олиш орқали эришилади, бироқ яхши гапиришни ўрганишдан олдин яхши тинглашни ҳам билиш керак. Бошқаларни эшита олиш – бу билим доирамизни, имкониятларимизни кенгайтириш дега нидир. Иккинчи томондан, мулоқот қилиш бу билганларимизни экранга чиқаришдир. Биз бошқалар учун қимматли гапни айта оладиган нотик бўлишимиздан аввал эшитиш санъатини ўзлаштиришимиз керак.

Болаларимизга нима дейишни билиш учун аввал уларни тинглай олишимиз керак. Биз уларни яхшироқ тушунишимиз учун улар ўқийдиган китобларни ўқишимиз, улар турли манбалардан оладиган ахборотдан хабардор бўлишимиз керак. Шундагина улар билан муҳим нарсалар ҳақида гаплашимиз, тарбиясини назорат қилишимиз мумкин.

КИТОБЛАР ЎҚИНГ

Бизнинг бахтли, бадавлат, соғлом, доно ва омадли бўлишимизга ёрдам бериши мумкин бўлган китобларнинг барчаси ёзиб бўлинган.

Барча соҳа, касб вакиллари, ноёб тақдирли, улкан заъфарларга, катта бойлик ва омадларга эришган, нолдан бошлаган ёки инқирозга учраб, катта давлат қила олган, омадсизликдан чиқиб улкан

марраларга етиб борган инсонлар ўз тажрибалари ҳақида китоблар ёзганлар. Бу одамлар тажрибаси шу билан қимматлики, улардан ўрнак олиб, улардан илҳомланиб, ўз ҳаётимизни ўзгартиришимиз, унга янгиликлар киритишимиз мумкин. Уларнинг тажрибасига таянган ҳолда хатолардан қочиб, муваффақиятли йўللардан боришимиз мумкин. Уларнинг доно маслаҳатларига кириб, ҳаётимизни қайта кўриб чиқиб, қайси йўлдан бораётганимизни тўғри баҳолай олишимиз мумкин.

Биз ҳаётда чиқарадиган энг тўғри хулоса ва фикрлар аллақачон китобларда баён этилган. Шу ўринда муҳим савол туғилади: бизнинг ҳаётимизни, саломатлигимизни, оилавий муносабатларимизни, жамиятдаги ўрнимизни, молиявий аҳволимизни яхши томонга ўзгартира оладиган китоблар ошиб-тошиб ётган бир вақтда ўзингиздан сўранг-чи, охириги тўқсон кунда нечта китоб ўқидингиз.

Нима учун бизнинг ҳаётимизни ўзгартириши мумкин бўлган китобларни назардан четда қолдирамиз? Нега ҳозирги ҳолатимиздан нолиймиз, бироқ шу аҳволда қолишда давом этамиз? Нега биз натижаларни қоралаймиз, бироқ уларга сабабчи омилларга эътибор қилмаймиз? Одамлар борган сари китоб ўқишдан, кутубхоналарга боришдан воз кечишмоқда. Китоб ўқимаган инсон ҳаётини яхши томонга ўзгартира олмайди. Билиб қўйинг, сиз ўқимаган китоблар ҳаётингизни ўзгартира олмайди.

Китобларни қиммат туришида баҳона изламанг. Агар бирон фойдали китобнинг нарҳини баланд ҳисоблаб, уни олиб ўқимасангиз, бундан бир неча баробар кўп маблағни билмаганларингиз оқибатида дуч келган муаммоларингизга сарфлайсиз.

Ўқишни билмаган билан ўқишни истамаганлар ўртасида фарқ унчалик катта эмас. Уларнинг икки-

си ҳам ношуддир. Шахсий камолини истаган киши китоб ўқишида тўсиқ бўлувчи омилларни йўқ қилиши керак. Юксак мақсадларга эришишни, кўтарилишни, муваффақиятли бўлишни истаган одам китоб ўқишни қанда қилмаслиги лозим.

Агар ҳар куни оз-оздан бўлса ҳам ўқиб борсак, маълум вақтда бизга фойдали бўлган катта ахборотга эга бўламиз. Бироқ зарур китобни ўқиш учун вақт ё маблағ топа олмасангиз, китоб ўқишда ўзимизни тартибга сола олмасак, керакли китобларни излашда эринчоқлик қилсак, билингки, китоб эгаллаши керак бўлган бўшлиқни нодонлик эгаллайди.

Агар яхшироқ яшашни истасангиз, аввал ҳозиргидан яхшироқ бўла олишингиз керак. Улар тинимсиз равишда ўз устида ишлаб, кучли ҳаётий фалсафани ишлаб чиқаришлари ва унинг қоидалари асосида яшашлари лозим. Бу бахт ва омадга эришда асосий қонданинг бири.

ШАХСИЙ КУНДАЛИК ТУТИНГ

Ҳаётимизни ўзгартиришда ўз ўзимизни тартибга солиш учун қилинадиган муҳим ишлардан бири шахсий кундалик тутишдир.

Кундаликка ҳаёт билан боғлиқ барча кузатишларингиз ва билган янгиликларингиз баён этиб борилади. Кундаликка ўз тилимиз билан кўрган-кечирганларимиз, ортирган билим ва тажрибаларимиз, ғояларимиз ва фикрларимиз ёзилади.

Кундалик икки муҳим жиҳати билан қадрли. Биринчидан, келгусида таҳлил қилишимиз учун бугунги зарур ахборот ва фикрларни қайд этиб боради. Айни вақтда содир бўлаётган воқеалар, қилган ишларимиз, кузатишларимиз эртанги кун учун сабоқ бўлиши керак.

Тўғри, ҳар бир воқеа, ҳар бир ахборот миямизда қайд этилади. Лекин тан олинг, ҳамма нарсани исталган вақтда тўлиқлигича эслай олмаймиз, кўп нарса ёддан чиқади, изсиз унутилади. Кўпинча натижани яхши эслай оламиз, бироқ унга олиб келган сабаб, қарор ёки воқеалар кетма-кетлигини яхши эслай олмаймиз. Гарчи хотирамизда воқеаларнинг қайсидир жиҳатларини сақлай олсак-да, аниқ ахборот бўлмаса, худди ўша хатоликни яна такрорлашимиз мумкин. Агар кундаликка қайд этиб бормасак, бошимиздан ўтказган воқеалардан олган олтин тажрибамиздан айриламиз.

Кундалик тутишнинг иккинчи афзаллик жиҳати – ҳаётимизни ўзимиз қоғозга тушириш жараёни унга холис назар билан қараш имконини беради. Ёзиш жараёнида ахборотни бирма-бир миядан ўтказиб, улар устида етарлича вақт мобайнида ўйлаб кўриш, таҳлил қилиш имкониятига эга бўламиз. Биз ҳаётимиздаги фактлар, муаммоларни теранроқ кўрамиз, уларнинг оқибати ва сабабларини тушуна бошлаймиз, улар борасида шоша-пиша қабул қилган хато хулосаларимизни инкор қиламиз. Бошқача қилиб айтганда, ҳаётимизни қоғозга туширганда, нафақат воқеликнинг ўзи, балки фикрлашимиз, муносабатимиз, хуллас, шахсий фалсафамиз чиғириқдан ўтади.

Кундалик тутишни одат қилиш муомала қилиш, ўз фикрини тўғри айта олиш, хоҳиш-истакларни бошқаларга етказа олиш қобилиятини ҳам ривожлантиради.

Аввалдан буюк ва машҳур шахслар кундалик тутишган. Шуниси қизиққи, АҚШ президенти Кеннеди ўлдирилиши давлатнинг ўша вақтдаги бир қанча етакчи шахслари кундаликларида қайд этилган экан. Президент тобути самолётда Далласдан Вашингтонга олиб кетилаётганда, унинг яқин кишилари бу фожеадан олган жонли таассуротларини стол

атрофида жим ўтириб, кундаликларига ёзиб боришган экан. Бу тарихни ўша оннинг ўзида ёзилишига мисолдир, орадан кўплаб вақт ўтиб тарихчилар томонидан тахмин қилиниб ёзилгани бунчалик аниқ бўлмайди, албатта. Мана шу кундаликлар энг яхши ёзилган тарихий ҳужжатли китоб - Уильям Манчестернинг “Президент ўлими” асарига асос бўлган.

Турли соҳаларда чўққиларга эришган аёл ва эркаларнинг кўпчилиги кундалик тутади. Бу уларнинг иккинчи овозидай. Улар яшашга арзигудай бўлган ҳаётни қоғозга туширишга арзийди деб ҳисоблашади. Айнан кундалик сабаб улар ҳаётларини мазмунли, фаол қилишга уринишлари ҳам бежиз эмас.

Бир қанча, кўп бўлмаган қоидалар катта ютуқларга олиб келиши ҳеч гап эмас. Оддий одам уларга амал қилса, унинг ўртамиёна тоифадан буюклик сари чиқиши ўз вақти соати билан содир бўлади.

Тўғри, юксак мақсадларга эришиш учун кундалик тутиш шарт эмас. Бироқ шахсий фалсафани шакллантиришда кундалик керак. Ўзингиз ўйлаб кўринг, ахир ҳаётимиз биргина туғилганлик тўғрисида ҳужжат ва қабр тошида акс этиши билан чекланиб қолмаслиги керак.

Биз борган сари китоб ўқиш ва ёзишни хуш кўрмайдиганлар тоифасига кириб бормоқдамиз, борган сари фикрлашдан қочадиганларга айланиб қолмоқдамиз. Атрофга қаранг, қанча одамлар алкоголь, наркотикка ружу қўймоқда, жиноятчилик сони кўпаймоқда, болаларимиз ўқишдан воз кечишмоқда. Буларнинг сабаб нотўғри фикрлаш, нотўғри мақсад белгилаш эмасми? Агар биз фикрлашдан тўхтасак, атрофимизда бўлаётган воқеа-ҳодисаларни тўғри таҳлил қилиб, хулоса чиқара олмасак, ўзимизни, ҳаётимизни идора қилишдан маҳрум бўламиз. Ўзимиз учун, жамиятимиз ва

давлатимиз учун тўғри ва холис фикрловчи ва хулоса чиқарувчи фуқаро бўлишимиз керак. Бунинг учун эса мунтазам равишда китоб ўқишимиз, кундалик тутишимиз ва ўз устимизда ишлашимиз керак. Агар ҳар биримиз шунга интилмасак, биз ҳеч қачон кучли миллатга айланмаймиз.

ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИ

Ҳар сафар бирон янги ғояга дуч келсак, унга қанчалик куч сарфлашга лойиқлигини кўринмас тарозиларда ўлчаб кўрамиз. Қадриятлар кўрсаткичида юқори жой олган ғояларга кўпроқ эътибор қаратиб, пастроқдан жой олганларга номига қараб кўямиз.

Янги ғояни амалга оширишда қанча куч ишлатиш тўғри деб ҳисоблашимиз тўлиқ шахсий фалсафамизга боғлиқ бўлади. Агар биз етарлича билимга эга бўлмасак, билганларимизни етарлича чуқурлаштира олмасак, аксарият қабул қилган қарорларимиз бизни мақсадга элтишдан кўра ундан узоқлаштиради. Агар зарур бўлмаган нарсаларга кўп вақтимизни ёки маблағимизни сарфлаётган бўлсак, унда қарор қабул қилиш жараёнини таҳлил қилиш керак.

Орамизда бирон мақсадга интилган, бироқ ўзини ундан йироқлаштирадиган қарорлар қабул қиладиган инсонлар кўп. Кучли фалсафага асосланиб иш тутмайдиган инсонлар кўпинча қилиши зарур ишларни четга суриб, қилиши керак бўлмаган ишларга қўл урадилар. Аслида бу одамлар мақсадни белгилаш ва унга муҳим бўлган масалаларни аниқлай олишмайди. Улар у томондан бу томонга овора бўлиб юрадилар. Улар нимадир қилишларини ичларида тушуниб турадилар, бироқ билимларини амалга кўчиришлари учун уларга тартиб-интизомлик етишмайди.

Ҳар куни бизни ўйлантириб қўядиган қарорлар қабул қилиш устида туриб қоламиз. Бу оддий ва жиддий масалалар юзасидан қарорлар бўлиши мумкин. Қарор қабул қилишда уларнинг ҳар бири бизни мақсад сари олиб боришини унутмаслигимиз керак. Олдин қабул қилган барча қарорларимиз бугунги ҳолатимизни келтириб чиқарган, бугунги қарорларимиз эса келажақдаги ҳаётимизни белгилайди.

Танлаш, қарор қилиш орқали эртанги кунимизни белгилаймиз. Ақлли ва тўғри қарорларни атрофлича мушоҳада юритиб, таҳлил қилиш орқалигина қабул қиламиз. Биз ўйлаганларимиз нимага ишонишимизни белгилайди, ишонганларимиз қандай танлов қилишимизни аниқлайди, бизнинг танловимиз шахсимизни шакллантиради, шахсимиз қандай бўлса, ҳаётимиз шундай бўлади. Агар ўтган қарорларимиз олиб келган натижалардан қониқмасак, демак бугунги фикрлаш тарзимизда ишни бошлаш керак. Янги билимларга эга бўлганимиз сари фалсафамизни мукаммаллаштириб борамиз. Яхши танлов эса яхши натижаларни беради.

Агар фалсафамиз мустаҳкам бўлса, қабул қилган қарорларимиз ҳам қатъий бўлади. Худди архитектор сингари хаёлан қурмоқчи бўлган биномизни, яъни эришмоқчи бўлган натижамизни кўз олдимизга келтира олишимиз зарур, кейин эса уни маҳкам ушлаб турадиган тамал тошига ўтишимиз лозим. Агар сиз интилган мақсад аниқ бўлса, унинг асоси мустаҳкам қилинса, сиз унга олиб боровчи қарорларни осон ва тўғри қабул қиласиз.

ОМАДСИЗЛИК ФОРМУЛАСИ

Омадсизлик алоҳида бошга тушган воқеа сифатида келмайди. Бир кун эрталаб турсангиз, омадсиз бўлиб

қолишингиз мумкин эмас. Омадсизлик бу нотўғри фикрлаш ва хулоса чиқариш тарзининг оқибатидир. Бошқача қилиб айтганда, омадсизлик ҳар куни биз йўл қўядиган хато фикрлашлар йиғиндисидир.

Нима учун инсон фикрлашда хато қилади ва яна уни ҳар куни қайтаради? Жавоби оддий: у шунчаки бунга аҳамият бермайди.

Унинг фикрича, бизнинг ҳар кунги қиладиган ишларимиз у қадар муҳим эмас. Бир-икки хато ишлар, нотўғри қарорлар ёки бекорга йўқотилган вақтлар ўша вақтнинг ўзида сезиларли таъсири йўқ деб ҳисоблаймиз. Кўпинча оқибати бирдан намоён бўладиган хатоликлардан қочиб қолишга уринамиз.

Агар охириги тўқсон кунда битта ҳам китоб ўқиш учун жон куйдирмаган бўлсангиз, бунинг салбий оқибатларини яққол ва бирдан сезмаймиз. Айнан шунинг учун ҳам бу ҳолат хавфлидир. Биз катта хатоликка йўл қўяётганимизни пайқамаймиз.

Зарарли овқатларни хуш кўрувчилар эртага соғлиқларига путур етишини ўйламайдилар, ўша вақтдаги лаззатланиш билан банд бўлади. Бундай овқатдан воз кечишни муҳим деб ўйламайди. Чекувчи ва ичувчилар ҳам худди шу тарзда хатоликларни қайтараверадилар, чунки улар айнаи вақтда буни муҳим деб ҳисоблашмайди. Бироқ бундай хато қилмишлари учун маълум вақт ўтганидан сўнг қаттиқ пушаймон бўладилар. Ҳар қандай хато ишимиз, нотўғри танловимиз учун бир кунмас бир кун жавоб берамиз, бу вақт билан боғлиқ.

Келажак мавҳум кўринишда эканлиги билан қўрқинчлидир. Қисқа вақтда бу кичик хатоликларимиз оқибати билинмайди, бу билан ҳеч нима ўзгармайдигандай. Баъзида айнан ҳаётимиздаги энг бахтли ва гуллаган даврида фикрлаш борасидаги хатоликлар йиғилиб қолади. Ўша вақтда бизни ҳеч нима безовта қизмай-

ди, эътиборимизни ҳеч нима тортмайди, биз шунчаки кунма кун бир хил хатоларни такрорлашда давом этаверамиз, нотўғри фикрлаймиз, нотўғри хулоса ва танлов қиламиз. Нима ҳам бўларди, осмон узилиб тушармидими, деб яшашда давом этамиз.

Бироқ энди ақллироқ бўлишимиз керак!

Агар ҳақиқатдан ҳам ўша заҳоти осмон ўпирилиб тушганда эди, биз тезда бирон чорани кўрган бўлардик, хатони яна қайтаришдан ўзимизни олиб қочардик. Худди ёш бола онасининг огоҳлантиришига қарамай қайноқ сувга қўлини теккизгандай, биз дарҳол нотўғри иш қилганимиздан огоҳ бўлардик.

Бироқ ўзингизга маълум, нохушликлар ва салбий оқибатлар ҳар доим ҳам яққол кўзга ташланмайди. Мана шунинг учун ҳам биз фақат тўғри танлов қилишимизни таъминлайдиган кучли фалсафага эга бўлишимиз лозим. Бизни тўғри йўлга солувчи мустаҳкам шахсий фалсафага эга бўлиб, фикрлаш тарзимиздаги хатоларимизни аниқ кўрамиз ва ҳар бир хатолик салбий оқибатга олиб келишини яхши тушунамиз.

МУВАФФАҚИЯТ ФОРМУЛАСИ

Муваффақиятсизлик каби омад формуласига амал қилиш қийин эмас.

ҲАР КУНИ БАЖАРИЛИШИ ЛОЗИМ БЎЛГАН БИР ҚАНЧА ТАРТИБ-ИНТИЗОМ ҚОИДАЛАРИ

Лекин бир ўйлаб кўрайлик, қандай қилиб хатоларимизни муваффақиятга айлантиришимиз мумкин? Жавоб шуки, ҳар бир ишимиз, у хато бўладими ёки тўғрими, унинг оқибатини келажакда кўрамиз, у ё пушаймонлик бўлади ёки тақдирланиш.

Шундай экан, нима учун ҳамма ҳам келажак ҳақида ўйлаб ўтирмайди? Бу саволга жавоб оддий: одамлар бугунги кун билан яшашади, эртага нима бўлиши ҳақида бош қотиришни эса исташмайди. Одамлар шунчалик бугунги, ҳозирги муаммо ва ташвишлар билан бандки, келажак ҳақида ўйлаб кўришга вақт топа олишмайди.

Лекин ҳар куни бир неча дақиқани эртанги кун, келажак ҳақида ўйлаб кўриш учун ажратсак, нима бўлади? Балки шунда ҳозирги ишларимизнинг эртанги кунда намоён бўладиган салбий оқибатларини кўра олармиз. Агар келажак борасида ўйлашни бошласак, бугундан бошлаб бизни муваффақиятга элтадиган, хатоликлардан узоқлаштирадиган чораларни кўрамиз, бизга муваффақиятсизлик ва нохушлик келтириши мумкин бўлган ишлардан ўзимизни олиб қочамиз.

ҲАР КУНИ БАЖАРИЛАДИГАН ОДДИЙ ТАРТИБ-ИНТИЗОМ ҚОИДАЛАРИ

Муваффақият формуласининг ўзига хос жиҳати шундаки унинг ижобий натижалари ўзини куттириб қўймайди. Онгли тарзда ҳар кунги хато ишларимизни бизни тартиб интизомга солувчи қоидаларга алмаштирганимиз сари ижобий ўзгаришларга гувоҳ бўламиз. Агар овқатланишда фойдали таомларни танавул қилишни йўлга қўйсак, бир-икки ҳафтадан сўнг ўзимизни енгил, яхши ҳис қиламиз. Жисмоний машқларни қила бошласак, ўзимизни тетик сезамиз. Китоб ўқишни одат қилсак, ўзимизни маълумотли, ўзига ишонган тарзда кўрамиз. Ҳар кунги одатларга янги қоидаларни киритганимиз сари, уларнинг ижобий натижаларидан баҳраманд бўлиб борамиз, бу эса яна янгилик киритишимизга раҳбат бўлади.

Янги тартиб-интизомнинг муъжизавий томони шундаки, фикрлашимизни тўғрилашга имкон беради. Агар бугун китоб ўқишни, кундалик тутишни, ўқув курсларига боришни, кўпроқ эшитиш ва тинглашни одат қилсак, шу кун янги ҳаётимизнинг биринчи куни бўлиб қолади. Агар бугундан бошлаб хатоликларингизни фойдали қоидаларга ўзгартирсангиз, тез орада сиз бунинг фарқини аниқ сезасиз ва ҳеч қандай шарт билан олдинги турмуш тарзингизга, шунчаки кун кўришга қайтишни истамайсиз.

Шундай одамлар борки, ҳаётни ўзгартириш учун тартиб-интизом шарт эмас, шунчаки мотивация керак деб ҳисоблашади. Бироқ мотивация ҳаётни ўзгартирадиган омил эмас. Ҳаётимизнинг ўзгартиришдан олдин фикрлашдаги эскичаликдан қутулишимиз лозим. Агар инсон аҳмоқ бўлса, унга мотивация берилса, у шунчаки мотивацияланган аҳмоқ бўлиб қолади.

Ўзимизни ўзгартириш ва ўзимиз истагандай одам бўлишимиз учун аввал фикрлаш тарзимизга таъсир қиладиган асослар устида ишлашимиз лозим. Биз сезиларли равишда ҳаётимиз оқимини ўзгартира олишимиз мумкин, бунинг учун шахсий фалсафамизни мукаммаллаштириш учун кўпроқ вақт ва куч сарфлашимиз зарур.

Сизга айтсам, ҳаётимиз яхши томонга ўзгариши учун кўп нарсани ўзгартириш шарт эмас.

ТАРТИБ-ИНТИЗОМ ҚОИДАЛАРИ КЎПАЙИШ ТАБИАТИГА ЭГА

Барча тартиб-интизом қоидалари бир-бирига таъсир қилиш хусусиятига эга. Ҳар бир янги қоида нафақат олдинги қоидаларга, балки энди қабул қилмоқчи бўлганларимизга ҳам таъсир қилади.

Бу дунёда ҳамма нарса ўзаро боғлиқ. Баъзи нарсалар бизга кўпроқ боғлиқ, бошқалари камроқ. Бироқ нима ишга қўл урмайлик, ҳаммаси бир-бирига таъсир қилади. Бошқача ўйлашнинг ўзи хато. Яъни, кичик хато ишларимиз изсиз қолади деб ўйлаш хато.

Ҳар биримиз қайсидир қоидани бажармасликни ўзимизга рухсат беришга мойил бўламиз: бир марта ўзимга эркинлик берсам нима қилибди деймиз. Бироқ билмаймизки, бир марталик узилиш бошқа тартиб-интизом қоидаларига амал қилмасликларга олиб келади. Бирон қоидани бир марталик бузиш оқибати ўша вақтда билинмас, бироқ вақт ўтиши билан барибир у ўзини намоён қилади.

Бир қоида бошқалари билан боғлиқ экан, уларга амал қилишда қатъий бўлишимиз шарт. Ҳар кун ўзимизга эркинлик бериб, хатоликларга йўл қўяверсак, бу эртанги кундаги аҳволимизга жиддий таъсир қилади.

Ҳар бир янги тартиб-интизом қоидалари бошқа қоидаларга ижобий таъсир қилади. Муҳими, бизнинг ҳаётимизни яхши томонга ўзгарти: радиган, хатоларимизни кўришга ва ютуқларимизни оширишга хизмат қиладиган қоидаларни излаб кириштишни йўлга қўйиш керак. Хатти-ҳаракатимиздаги энг кичик хатоларни ҳам топиб уларни янги тартиб-интизом қоидаларига алмаштиришимиз керак. Ўз ўзимизни тартибга солиш йўлига чиқиб олсак, хато ишларимиз тез орада йўқ бўлиб бориб, биз муваффақиятли манзилга етамиз.

БАХТ БИЛАН МУВАФФАҚИЯТГА ЭРИШИШ ҚИЙИН ЭМАС

Агар босқичма босқич бажарсак, бизга бахт ва омад келтирувчи ишлар қийинчилик туғдирмайди. Хатоларни қоидаларга алмаштириш осон ке-

чиб, ўз ўзидан омадсизлик омадга айланиб бора-веради. Қайсидир тартиб интизом-қоидаларига амал қилиб бориш у қадар осон бўлмас балки, бироқ умуман олганда муваффақиятга эришиш сиз учун енгил бўлади. Ахир гап бор-ку, одам қилган ишни одам қилади.

Агар шунчалик осон экан, унда орамизда кўпчилик нега уни қилмайди? Чунки бизга бахт келтирувчи ишларни қилиш осон бўлгандай, худди шундай қилмаслик ҳам осон.

БЕПАРВОЛИК ХАВФИ

Айтиб ўтганимиздай, қилиниши осон бўлган ишларни қилмаслик ҳам осон. Қўлидан келиб, бироқ бу ишларни қилмайдиган инсонларга фақат бир сўз ишлатиш мумкин: беэътиборлик ёки бепарволик.

Гап пул озлигида эмас, банклар пулга тўла. Гап имкониятлар чекланганида эмас, атрофга бир қаранг, бугунги кун имкониятлар даври. Гап китобга пул йўқлигида ҳам эмас, интернетдан ҳам китоб топиб ўқисангиз бўлади, кутубхоналарда эса бутунлай бепул. Мактабларни ҳам айбламанг, яхши ўқитувчиларимиз кўп.

Нимаики бизни бадавлат, бахтли, кучли ва соғлом қилса – ҳаммаси шундоқ қўл остимизда. Шундай экан, нега улардан фойдаланиб қолувчилар у қадар кўп эмас. Сабаби ўша – бепарволик.

“Ҳар куни битта олма енг ва шифокорга бутунлай хайр денг” деган нақлни кўп эшитгандирсиз. Кимдир бунга ишонмасдир. Лекин бу тўғри бўлса-чи, олма ейишдай ҳар куни қилинадиган оддий ишлар бир куни ўз натижасини кўрсатади. Бу мақолнинг

тўғрилигига кўпчилик ишонади, бироқ олмани емайди. Нима учун? Чунки бепарво! Ҳар куни биттадан

олма ейиш нима деган гап. Шуни қилиш шунчалик қийинми? Қийин эмас, осон, бироқ қилмаслик ундан ҳам осон. Бепарволигимиз, ўзимизга, ҳаётимизга ва саломатлигимизга безътибор бўлганимиз туфайли буни қилмаймиз. Озгина эътиборсизлик келажакда катта пушаймонликка олиб келади.

Бепарволик инфекция кабидир. У билдирмай, ичимизга кириб боради ва бутун тизимни ишдан чиқаради. Бир жойда лоқайдликка йўл қўйдикми, унинг асорати бутун тартиб-интизомимизга, бутун фаолиятимизга, хуллас бутун ҳаётимизга таъсир қилмай қолмайди.

Ҳаммаси бир бири билан узвий боғлиқ. Қилишимиз лозим бўлган ишларни қилмаслигимиз оқибатида ўзимизни айблаш ҳисси пайдо бўлади, ўзимизни айблар эканмиз ўзимизга ишончимиз камаяди, ишонч камайган сари фаоллиги сусаяди, фаоллик йўқолган сари фаолиятимиздан самара камаяди. Фаолиятимиз самарасиз бўлиб борар экан, ҳаётимиз сифати тушиб боради. Бу эса ўз навбатида ўзимизга ишончни яна тушишига сабаб бўлади. Шу тарзда спирал тарзда айланаверади.

ТЎҒРИ ОВОЗГА ҚУЛОҚ СОЛИШНИ ЎРГАНИНГ

Нима учун унчалик муҳим бўлмаган ишларни қилиб борамиз-у, ҳаётимизни яхшилашда зарур бўлган ишларни қилмаймиз? Ичимизда бир овоз борки: “Сенга нима зарил, уриниб нима қиласан, ташлаб қўй, ҳаммаси ўз ҳолича кетаверсин” дейди. Бу бизнинг иштиёқимизни сўндирувчи, бизга нотўғри йўлни кўрсатувчи овоздир.

Бу овозни ўчириш учун ҳар бир ичимиздаги секин эшитилувчи омад овозига қулоқ солишимиз ке-

рак. Омад овози жарангдор омадсизлик овози ичида эшитилиб қолишга уринади.

Биз қайси овозга қулоқ солишни танлаймиз. Ҳар сафар бепарволикка йўл қўйиб, хатоликларни қилсак, омадсизлик овози кучайиб бораверади. Аксинча, унга қарши чиққанимиз сари, омад овози кучаяди. Биз ҳеч қачон омадсизлик овозини бутунлай ўчира олмаймиз. У ҳар доим бизнинг бахтли келажакимизга қарши чиқиб, бизни ўз йўриғига солишга уринаверади. Бироқ шахсий фалсафамиз ва ҳаётга ижобий муносабатимизни кучайтирган сари бу овознинг жаранглашини камайтириб туришимиз мумкин.

Бизнинг ҳаётимизни яхши томонга ўзгартирувчи барча амалларни бажариш осон, бироқ уларни бажармаслик ҳам осон. Биз кичик хатолар бўлмаслигини англаб етишимиз керак. Бирон ишда кичик бепарволик, катта салбий оқибатларга олиб келишини унутмайлик. Ҳар бир қабул қилаётган қарорларимиз устида ўйлаб кўрайлик, фикрлаш тарзимизни назоратга олайлик, хато ишларимизни фойдали қондаларга алмаштирайлик, шундагина ҳаётимиз тубдан ўзгаради.

ИККИНЧИ БОБ

ҲАЁТГА МУНОСАБАТ

Бизнинг ҳаётимиз кўп жиҳатдан нимани билишимизга боғлиқ. Чунки билганларимизга асосланиб қарорлар қабул қиламиз, қарорларимиз эса ҳаётимизни ўзгартиради. Худди шундай, билганларимизга нимани ҳис қилишимиз боғлиқ. Билганларимиз бизнинг фалсафамизни белгилайди, билганларимизга бўлган муносабат эса бизнинг ёндашувимиз, муносабатимизга боғлиқ.

Айнан ҳиссий омил ҳар кунги шахсий ҳаётдаги ва ишдаги хатти-ҳаракатларимиз ва фаолиятимизга таъсир қилади. Ҳаётимизда содир бўлаётган воқеаларга нисбатан ҳиссиётимиз катта кучга эга бўлиб, ё бизни карахт қилиб қўйиши, ё дарҳол бирон ишга қўл уришимизга сабаб бўлиши мумкин.

Худди фикрлаш каби ҳислар ҳам ё бизни бахтга элтиши мумкин, ё бахтсизликка гирифтор қилади. Биз атрофдаги инсонларга, ишимизга, ҳамкасбларимизга, уйимизга, моливий ҳолатимизга нисбатан бўлган ҳис-туйғуларимиз ҳаётга бўлган муносабатимизни белгилайди. Агар ҳаётга муносабатимиз тўғри бўлса, биз тоғларни суришга ҳам қодирмиз. Агар ҳаётга муносабатимиз нотўғри бўлса, энг кичик тош ҳам бизни синдириши мумкин.

Тўғри муносабат – бу бахт ва омадга эришишда муҳим бошланғич шартдир. Тўғри муносабат – яхши ҳаётнинг асосларидан бири. Мана шунинг учун ҳам бу ҳаётдаги ва орзуларимиз ушалиши борасидаги

имкониятларимизга нисбатан ҳисларимизни назорат қилиб боришимиз лозим. Ҳисларимиз ҳаётга қандай ёндашувда бўлишимизни белгилайди, қандай ёндашсак, шундай яшаймиз.

Муносабат – ҳаётимиз қандай аҳволда бўлишида ҳал қилувчи омил. Бу дунёда ҳамма нарса ўзаро боғлиқ экан, бизнинг ҳаётга муносабатимизга салбий таъсир қилувчи салбий таъсирлардан воз кечинг.

ЎТМИШ

Ўтмишга соғлом ва онгли муносабат исталган инсон ҳаётига сезиларли ўзгартириш киритиши мумкин. Ўтмишга энг яхши муносабат – ундан қурол сифатида эмас, балки мактаб сифатида фойдаланишдир. Ўзимизни бир вақтлар йўл қўйган хатоларимиз, нотўғри ишларимиз учун ўлгунча қийнашимиз керак эмас. Ўтмишда бўлган яхши ва ёмон кунлар – ҳаммаси ҳаётимизнинг бир қисми, бизнинг тажрибамиз. Биз ўтмишдан дарс олиб, бугунги ҳаётимиз яхшиланишида фойдаланишимиз лозим.

Ўтмиш бизни эзиб қўйиши ҳеч гап эмас. Бироқ шу ўтмишни бизга мактаб сифатида хизмат қилишга, қадримизни оширишга йўналтиришнинг ҳеч қийин жойи йўқ.

Ёрқин келажагимизнинг бир учи ўтмишда. Ўтган хатолар, ўтган ютуқлар, ўтган дарслар – буларнинг ҳаммаси тажрибани ташкил этиб, ё бизнинг хўжайинимиз бўлади, ё бизнинг қулимиз. Ё у бизнинг фойдамизга ишлайди, ё биз унинг йўриғида бўламиз – буни ўзимиз ҳал қиламиз. Агар ўтмишга нисбатан тўғри муносабатни шакллантира олсак, кейинги ўн икки ой ичида ҳаётимизни

кескин тарзда ўзгартиришга қодир бўламиз. Ҳар биримиз бир йилдан сўнг қаердадир бўламиз, хо-

зир ўзимизга беришимиз керак бўлган савол – айнан қаерда?

Ўтмишга нисбатан янги фалсафани ишлаб чиқариш орқали ҳаётга бугунги ёндашувимизни ўзгартирамиз. Ўтмишни ўзгартириб бўлмайди, буни англаб етиш керак, афсусланиш, ҳафагарчилик, виждон қийналишлари – буларнинг ҳаммаси бахтли келажакни қуришга халақит беради.

Бугунги кунимиздан қанчалик самарали фойдаланишимиз кўп жиҳатдан ўтмишга бўлган муносабатимизга боғлиқ. Бу муносабат тўғри бўлмас экан, ҳаётга бўлган муносабатимизни ўзгартира олмаймиз. Натижада келажак ҳам бизга ҳафагарчилик, пушаймонлик, бировларни айблашлар билан тўла бўлади. Қоронғу ўтмишнинг эшигини ёпмасдан туриб, ёрқин келажак томон ҳаракат қила олмаймиз.

ҲОЗИРГИ КУН

Бизнинг ёрқин келажакимиз бугундан бошланади. Ўтмиш бизга хотиралар ва ҳаётий тажриба беради, ҳозирги кун эса имкониятлар беради.

Ҳозирги кун бизга ажойиб келажак яратиш имконини ҳадея этади. Бироқ яхши келажак учун бугун ҳақ тўлаш керак. Бугунги кун бераётган имкониятлардан фойдаланиб қолиш керак, акс ҳолда келажакда ҳеч нимасиз қоламиз.

Ўтмишдаги мақсад ва шижоатларимиз бугунда ўз мевасини берган. Агар бу мевалардан қониқмасак, демак ўтмишда кўчат ўтказиш ва парваришда у қадар ҳаракат қилмаганмиз. Агар бугун ҳам ҳаракат қилмасак, эртанги ҳосилдан ҳам кўнглимиз тўлмайди.

Бугунги кун ҳар биримизга 1440 дақиқа ёки 86400 сония беради. Бой ҳам, бечора ҳам суткада 24 соат-

га эга. Вақт ҳеч кимни афзал кўрмайди, у ҳаммага баробар. Бугунги кун “Мна мен. Мени нима қилиб сарф қиласан?” дейди.

Бугунги кундан қанчалик унумли фойдаланиб қолишимиз ҳаётга бўлган муносабатимизга ҳам боғлиқ. Агар муносабатимизни тўғри қилсак, бугунги кун янги ҳаётимизнинг бошланиши бўлади. Ҳар кун бизга 24 соат беради ва ундан қандай фойдаланишимизни кузатиб туради.

Бугуннинг энг катта афзаллиги ўзгаришни бошлаш имкониятидир. Бугун – бу айнаи вақт бўлиб, ундан бошлаб ҳаётимизни ўзгартира оламиз. Бугундан бошлаб ҳаётимизни ўзгартиришимиз мумкин, ёки худди кеча, ўтган кунидай бир хил ўтиши учун ташлаб қўйишимиз мумкин.

КЕЛАЖАК

Келажакка бўлган муносабатимиз ҳам катта аҳамиятга эга. Мумтоз асарга айланган Уилл ва Ариель Дюраннинг “Ўтмишдан олинган сабоқлар” асарида шундай ёзилган: “Ҳозир бор нарсага сабр қилиш учун олдин нима бўлганини ёдда сақлашимиз ва қачондир бўладиган нарсаларни орзу қилишимиз керак”.

Келажакка бўлган муносабатимиз уни қанчалик кўра олиш қобилиятимизга боғлиқ. Ҳар биримиз ички тасаввуримиз орқали келажакни орзу қилиш, режалаштириш ва ҳис қилиш қобилиятига эгамиз. Биз тасаввур қилиш, ижод қилишни биламиз.

Инсон танаси ўз ўзини қандай соғломлаштиришни билганидай, онг ҳам яхши ҳаётга қандай эришиш мумкинлигини билади.

БОШЛАШДАН АВВАЛ ҲАММАСИ ТУГАШИ ЛОЗИМ

Атрофимиздаги ҳамма нарса аввал уларни яратган инсонлар миясида пайдо бўлган. Биз яшаётган уй, ҳайдаётган автомобиль, кўчадаги кўприклар, иншоотлар – буларнинг ҳаммаси аввал ғоя бўлган. Бу ғоялар мияда ёки қоғозда, компьютерда қайта ишланган, мукаммаллаштирилган, аниқлаштирилган – кейингина уни яратишга ўтилган. Ғоя жисмоний кўринишга эга бўлишидан олдин инсонлар уни яққол тасаввур қила олишган.

Инсон ҳам ўз келажагини худди шу тарзда ярата олади. Биз келажагимиз қандай бўлиши керак деган фикрдан бошлаймиз.

Шунинг учун ўтмишга ҳам, келажакка ҳам тўғри муносабатда бўлиш муҳимдир. Агар ўтмишга соғлом кўз билан қарасак, бугунги имкониятлар ва ўзимизга тўғри муносабатда бўлсак, онгимизнинг ўзи бизни орзуларимиз рўёби томон олиб боради. Бироқ ўтмиш борасида пушаймон бўлишни, бугунги кун ҳақида хавотирланишни йўқ қилмасак, келажакимиз худди ўтмишдай афсус-надоматларга тўла бўлади.

Бугунги фикр ва ҳисларимиз узвий тарзда эртанги кун билан боғлиқ. Бугун ҳаётга қандай муносабатда бўлишимиз ва фалсафамиз келажак кўзгусида ўз аксини топади.

ЁРҚИН КЕЛАЖАКНИ БАРПО ЭТИШ

Биз янги мақсадларни олдимизга қўйиб, келажакни режалаштирганимизда, қандайдир мўъжизавий ҳолат юзага келади. Биз келажакимизни кўз олдимизга келтириб, орзуларимизни тасаввур қил-

ганда, кўнглимизни ёқимли ҳислар эгаллайди. Қанчалик келажакни аниқроқ кўз олдимишга келтира олсак, шунчалик ундан илҳом оламиз. Бу илҳом гап-сўзларимизда, қарашларимизда, хатти-ҳаракатларимизда сезилиб туради. Қанчалик кўп келажакдан илҳом олсак, шунча осонлик билан кундалик одатларимизга ўзгартириш кирита оламиз ва шахсий фалсафамизни тўғрилаймиз. Бошқача қилиб айтганда, орзуларимиз бизни ўйлантиради, ҳаракатга ундайди, уни амалга ошира оладиган инсонга айланишимизга олиб келади.

Агар ўтмишдан сабоқ, келажакдан эса илҳом оладиган тарзда ўз муносабатларимизни ўзгартира олсак, бугун бизга ўз имкониятларини очади. Бугун тўғри қарор қилишимиз орқали, ўтмиш йўналтирадиган, келажак эса жалб этадиган инсонга айланамиз.

Ўтган тажрибадан фойдаланиш ва келажакдан илҳом олиш катта кучга эга. Шуниси қувонарлики, уни ҳамма амалга ошира олади. Ҳаммамиз келажакни режалаштира оламиз, шу орқали эртанги кун келиб, бизга бериши мумкин бўлгандан кўпроғини ҳадея этиб кетади. Чунки биз бугунни яратиш учун ўтмиш ва келажакдан унумли фойдаландик.

Келажак кучи – қудратли куч. Бўлиши мумкин бўлган нарсалар бизни қўлимиздан келганча ҳаракат қилишга ундайди.

КЕЛАЖАК ҲАР ДОИМ ЎЗ НАРХИГА ЭГА БЎЛАДИ

Келажак истиқболи бепул эмас. Келажакнинг ҳар бир ҳадеяси учун ҳақ тўлаш керак. Бу ҳақ тартиб-интизом қоидаларига риоя қилишимиз, меҳнат қилишимиз, қатъиятлик кўрсатишимиз, хуллас келажак

учун қилган ишларимиздан иборат. Бироқ келажак ҳақи ўзини оқлайди, бизни нима кутаётганини билсак, унинг ҳақини тўлаш қийин бўлмай қолади. Биз келажакни яққол кўришимиз ва уни қаттиқ исташимиз керак, акс ҳолда тўланадиган ҳақ нима учунлигини англамай, уни тўламай қўямиз ва яна олдинги ҳолатга қайтиб келамиз.

Агар ҳақиқатдан ҳаётимиз яхши томонга ўзгаришини истасак, ўзимиздан келажакда бизга илҳом ва ишонч берадиган нима бор деб сўрашимиз лозим. Келажакни шундай яққол кўра олишимиз керакки, унга бўлган интилишимиз бизни эрта ўриндан туришга, астойдил меҳнат қилишга, зарур ишларни битириш учун сабр қилишга мажбур қилсин.

Ёрқинроқ келажакка тасодифан келиб қолмаймиз. Олдимизга қўйган мақсадга ҳам тасодифан интилмаймиз. Шунчаки мақсад қўйиб унинг рўёбга чиқишини кутсангиз, демак, бу мақсад эмас, шунчаки хоҳиш. Хоҳиш-истаклар, орзулар ношудлар учун наркотикдай гапдир.

Келажакни астойдил режалаштириб, режа тайёр бўлганда, уни амалга ошириш ғояси сизнинг асосий мақсадингиз бўлиб қолади.

Агар келажакни режалаштиришга жиддий қараб, уни амалга оширсак, бундан ҳиссий ютуққа эга бўламиз. Келажак мўъжизавийдир. Қанчалик келажакни яққол кўра олсак, шунча уни амалга ошира олишимизга ишонамиз, шунчалик унга қаттиқ интиламиз.

БИР ЎЗИМИЗ МУВАФФАҚИЯТГА ЭРИША ОЛМАЙМИЗ

Ҳар биримиз орзуларимизни амалга ошиши учун бошқалар кўмагига муҳтожмиз. Ҳаммамиз бир би-

римизга керакмиз. Бизнес оламида турли ғоялар ва бозорлар керак. Инсонлараро муносабатда эса бизга илҳом олиш ва бошқаларни тушуниш керак. Бошқа одамларнинг ҳаётга бўлган муносабати бизга, бизнинг муносабатимиз эса бошқаларга таъсир қилмай қолмайди.

Куч бирликда эканлигини англаганимизнинг ўзи катта кучдир. Ҳаммамиз бир бўлиб нима қила оламиз? Агар бирлашсак, қўлимиздан ақлбовар қилмайдиган ишлар келади. Биз ҳатто ойга ва ундан нарига ҳам учиб боришимиз мумкин. Биз инсоният ҳаётини яхшилашимиз, касалликларга даво топишимиз, умрни узайтиришимиз ва бошқаларни қилишимиз мумкин. Биз уруш, жинойтчилик, қашшоқликка қарши курашимиз мумкин. Биз чексиз фазоларни, тубсиз уммонларни, мўъжизавий инсон онгини тадқиқ қилишимиз мумкин. Ҳаммамиз бир биримиз билан боғлиқмиз ва ҳар биримизнинг ҳиссамиз муҳим.

Бу ўзаро боғлиқликка бўлган муносабатимиз келажакимизни белгилайди. Жон Донн шундай ёзган эди: “Инсон – ўз ҳолича турган орол эмас, у қитъа, материкнинг бир қисми... исталган инсоннинг ўлими менинг бир қисмимни олиб кетади, чунки мен инсониятнинг бир қисмиман. Шунинг учун ҳеч қачон черковдаги кўнғироқ кимнинг ўлими туфайли жаранглаяпти деб сўрама, у сенга ҳам жаранглаяпти”.

ЎЗ ҚАДРИМИЗНИ БИЛИШ – ЮКСАЛИШНИНГ БОШИДИР

Агар бутун ақлий қобилиятимизни ўз устимизда ишлашга, китоб ўқишга, шахсий фалсафамизни мукаммаллаштиришга қаратсак, нима бўлади? Агар

ўтмиш, бугунги кун ва келажакка нисбатан янгича ёндашувни вужудга келтирсак, нима бўлади? Бошқаларга нисбатан муносабатимизни ўзгартирсак, ҳар биримиз муҳим инсонлигимиз ва жамоа тақдирига ҳар биримиз ўз таъсиримизга эгаллигимизни тан олсак, нима бўлади? Агар буларнинг ҳаммасини қила олсак, тасаввур қилинг, келажакимиз қандай ёрқин бўларди.

Шуниси ажойибки, буларнинг ҳаммасини амалга ошириш учун бизда ақлий, маънавий ва ижодий салоҳият бор. Буларнинг ҳаммасига эгамиз. Фақат буни англаб етиб, уни ўзимиз фойдамизга ишлатишимиз учун вақт ажрата олишимиз керак.

Шунчаки бизнинг ўзимизга бўлган нотўғри муносабатимиз ўзимизда бор имкониятларни кўришга ҳалақит бермоқда. Нега бошқаларнинг ютуқли томонларини кўра оламиз-у, ўзимизда уларни пайқамаймиз. Нима учун бошқаларни эришган муваффақиятлари билан қутлаймиз, ўзимизникини айтишга уяламиз?

ЎЗИМИЗГА БЎЛГАН МУНОСАБАТНИ ЎЗИМИЗ ТАНЛАЙМИЗ

Ўзимизга қандай муносабатда бўлишимиз, ўзимиз ҳақида қандай фикрда эканлигимиз – маълум вазиятларга эмас, балки бизнинг танловимизга боғлиқ, шахсий фалсафамизга боғлиқ.

Баъзида бирон нарсаларни унчалик хуш кўрмаймиз. Бироқ ўша нарсани яқиндан ўрганганимизда унга бўлган муносабатимиз ўзгаради. Чунки ундан олдин тўлиқ эмас, узук-юлуқ ахборотга таяниб нотўғри хулоса чиқарганмиз. Бироқ батафсил маълумотга эга бўлганимиздан сўнг, у ҳақида яхшироқ билганмиз ва олдин нотўғри фикрда эканлигимизни англаб етганмиз.

Биз эга бўлган ахборотимизга кўра хулоса чиқарамиз ва шунга кўра муносабатимиз шаклланади. Тасаввур қилинг, бир рассом гўзал табиат манзарасини қоғозга туширмоқчи, бироқ унинг қўли остида бир-иккитагина ранг бор. Ҳақиқий санъат асарини яратиши учун унга кўплаб ранглар керак бўлади.

Ўзимизнинг қанчалик нодир инсонлигимиз ҳақида билмаслик кечириб бўлмас ҳолатдир. Ўзимизни ўзимиз яхши билмаганимиз учун ўзимизни вақти келса тушунмай қоламиз. Агар ўз имкониятларимиз, қобилиятларимиз, кучимиз, иродамиз, ҳиссиётларимиз, афзал жиҳатларимизни яхши билсак, ёрқин келажакни барпо этишимиз борасида бир сония ҳам шубҳага бормаган бўлардик.

Ҳар биримиз беқиёсмиз. Айнан бизга ўхшаган инсоннинг ўзи йўқ. Биз қилган ишни айнан қила оладиган одам ҳам йўқ. Демак, қилаётган ишларимиз ҳам беқиёс. Биз оламнинг, мамлакатимизни, атроф-теварагимизни яхшилашга ўз ҳиссамизни қўшмоқдамиз. Биз ўз ҳаракатларимиз билан оиламизни бахтли қиламиз, фирмани ривожлантираемиз, жамиятимизни гуллатамиз, чунки биз бу биз.

Ўзимизга бўлган муносабатни яхши томонга ўзгартиришда ҳамма инсонлар, шу жумладан ўзимиз қанчалик қадрли эканлигини англашдан бошланади. Кўпчилик ўз ҳаёти билан банд бўлиб, бир зум тўхтаб ҳаёти ва атрофдагилар ҳақида ўйлаб кўриш учун вақт топа олмайди. Биз ўзимиз ҳақимизда етарлича билмаганлигимиз туфайли ўзимизни қадрламаймиз.

Ўз ўзини англаш – ҳаёт сир-синоатларини билишнинг бир босқичидир. Қанчалик ўзимизни яхши билсак, шунчалик тўғри танлов қиламиз, тўғри хулоса чиқарамиз. Танловимиз, фикрлаш тарзимиз ўзгарган сари ҳаётимиз ҳам яхши томонга ўзгаради.

БОШҚАЛАР БИЛАН МУЛОҚОТ БИЗНИНГ ҲИССИЁТИМИЗГА ТАЪСИР ҚИЛАДИ

Биз мулоқот қиладиган одамлар билганларимиз ва ҳис-туйғуларимизнинг асосий манбаидир.

Ҳаётини яхшилаш учун интиланганлар ўзига учта асосий саволни бериши керак:

1-савол: Атрофимда кимлар?

Атрофингиздаги, сиз ҳар куни кўрадиган, мулоқот қиладиган одамларни бирма бир кўз олдингиздан ўтказиб, уларнинг сизга қандай таъсир қилишларини мушоҳада қилиб кўринг. Уларнинг жамиятдаги ўрнлари қандай, фикрлаш тарзи, ҳаётга ва ўзларига бўлган муносабати қанақа, улар қандай ютуқларга эришган, билими қанақа? Ҳаётдаги мақсадлари нима? Улар ўз устида ишлайдими, китоб ўқийдими? Сиз учун уларнинг фикрлари, маслаҳатларини қадрли қиладиган нима?

Умид қиламанки, атрофингизда сарқит фикрли ва фақат кулгили латифалар айтиши билан қадрли бўлган инсонлар эмас.

Биз ҳар куни учрашадиган ва мулоқот қиладиган инсон бизга илҳом бериши, қўллаб-қувватлаши керак. Аксинча, бизни шаштимиздан қайтарадиган, шубҳалантирадиган, пессимистик фикрлайдиган, нолийдиган ва бошқаларнинг устидан кулиб юрадиганлар билан мулоқотни чеклаш лозим.

2-савол: Уларнинг таъсири қандай?

Муҳим савол. Улар бизни қаерга олиб боришади? Бизга қандай фикрларни беришади? Бизни мушоҳада қилдирадиган, бирон ҳаракатга ундайдиган ё қандайдир китоб ўқишга чорлайдиган гапларни айтиша-

ди. Улар билан мулоқот бизга қандай таъсир қилади, бизнинг ишимизга, имкониятларимизга, қобилиятларимизга ва ҳиссиётимига яхши таъсир қиладими?

Ҳаётимизга салбий таъсирли одамларни киритиб қўйишимиз жуда осон. Шунинг учун доимо кимлар билан мулоқот қилаётганимизни назорат қилиб туришимиз керак. Атрофимизда шундай инсонлар борки, бир қараганда улардан меҳрибон, улардан яқин одам йўқдай. Бироқ уларнинг ҳаётимизга, ишимизга салбий таъсири катта. Қандай қийин бўлмасин, бундай одамлар билан мулоқотни чеклаш лозим. Бизга ижобий таъсир қиладиган, мақсадимизга интилишда, ҳаётимизни яхши томонга ўзгартиришда бизни раҳбатлантирадиган, қўллаб-қувватлайдиган инсонлар билан кўпроқ мулоқот қилишимиз зарур.

3-савол: буни амалга ошириш мумкинми?

Биз мулоқот қиладиган одамларни баҳолаш қийин бўлиши мумкин? Баъзида салбий таъсир эга одамлардан воз кечиш оғриқли бўлиши мумкин, бироқ уларнинг бизга келтирадиган зарари ҳақида унутмаслик керак.

Яна шуни ёдда тутиш керакки, ўзимизни ҳимоя қилиш билан ўзгаларга ҳам яхшилик келтирамыз. Ўзимиз кучли, омадли инсон бўлганимиздан кейин бошқаларга ёрдам беришимиз мумкин.

Келажагимизни ҳимоя қилиш учун бизга зарар келтирувчи одамлардан йироқлашишни танлашга мажбурмыз. Ҳаммамиз баъзида эҳтиётсизликка йўл қўямиз, шунда ёмон ниятли одамлар, ёмон хаёл ёки ёмон имкониятлар ҳаётимизга кириб олиши мумкин. Биз бундай ёмон таъсирни ўз вақтида аниқлаб, дарҳол чеклашимиз лозим.

Бу каби кескин чоралар шартми? Шарт, чунки салбий таъсир оқибатлари катта бўлади. Салбий таъ-

сир бизни ўзгартириб юбориши ва анчагача бу ҳолатдан қутула олмай қолишимиз мумкин.

Худди омадсизлик каби салбий таъсир ҳам маккор табиатига эга. Бизни кимдир атайлаб йўлдан адаштиришига қўймаймиз. Бироқ эҳтиётсизлигимиз ва безътиборлигимиз туфайли кимгадир бизни ҳар куни аста-секин жар томон қулатишига имкон бериб қўямиз. Улар бу ишда шундай чаққон бўладиларки, биз буни англаб етгунамизча, улар анча ишни қилиб қўйган бўлади. Ҳатто уларни дўст деб ҳисоблашимиз ҳам мумкин.

Аста у ёқдан итаради, аста буёқдан, маълум вақт ўтиб қарасакки, биз умуман истамаган жойимизда бўлиб қоламиз. Кейин ўз йўлимизга қайтиш учун ойлар, йиллар сарфлаймиз.

Ким биландир гаплашмай қўйиш – осон иш эмас. Буни юмшоқлик билан ва ўйлаб қилиш керак. Агар ҳақиқатдан ҳам ўзимизни ва ҳаётимизни ўзгартирмоқчи бўлсак, бизга ёмон таъсир қилувчи одамлардан қочишимиз лозим. Агар буни қилмасак, кейин қаттиқ афсусда бўламиз.

ЧЕКЛАНГАН МУЛОҚОТ ФЙДАЛИГИ

Ўз позициямизни ҳимоялашнинг яна бир тури бу чекланган мулоқотдир. Биз ҳаётимиз давомида ҳамкасблар ёки қариндошлар билан учрашишга мажбурмиз. Бироқ биз бу одамлар билан бўладиган мулоқотни чеклаб, уларнинг бизга таъсирини камайтиришимиз мумкин.

Ҳаддан ташқари кўп таъсир – бу ёмон таъсир. Бизга ёмон таъсир қилувчи дўст билан мулоқотни камайтириб бориш билан алоқани узишимиз мумкин. Кутилмаган таъсир ҳам макрлидир. У узоқ вақт

давомида йиғилиб бориши ва бизга билинмаслиги мумкин. Шунинг учун унутмаслигимиз керакки, омадсизлик узок вақт фикрлашда ва қарор қабул қилишдаги хатоликлар йиғиндисидир.

Шахсий ҳаёт ва бизнесда атрофидаги 80% одамлар ҳиссасига биз эришган ютуқнинг 20% фоизи тўғри келса, қолган 20% одамларга ютуғимизнинг 80 фоизи тегишлидир. Шуниси ачинарлики, бизга бор-йўғи 20 % ютуқ келтирадиган 80% одамларга вақтимизнинг 80 фоизини, 80 фоиз ютуқ берадиган 20 фоизга эга 20 фоизимизни сарфлаймиз.

Бу ерда бизнинг танловимиз аниқ бўлиши керак. Биз кўпроқ вақтимизни кўпроқ ютуқ келтирувчиларга, камроқ вақтимизни эса камроқ ютуқ берувчиларга ишлатишимиз зарур. Бу осон эмас. Шундай одамлар борки, улар бизга сездирмай вақтимизни ўғирлайди. Муваффақият ва бахтга эришмоқчи бўлган одам атрофидаги 80 фоиз кишилар қандай ҳаракатланишларини яхши билишлари керак. Уларнинг кўпчилиги ёмон одамлар эмас, улар ҳам муваффақият сари интилишади. Бироқ улар ҳали ўзларини англаб етмаган, мақсадни қўйиш ва унга интилиш учун алоҳида курслар ёки йўриқномалар шарт эмаслигини тушуниб етишмаган. Шундай одамлар борки, тушуниб етиш учун билишни истайди, бошқа тоифадагилар эса билмасалар ҳам тушунаман деб ҳисоблайдилар.

Инсон камоли ва ривожланиши борасида яхши билувчи инсонлар жуда кам. Агар энг яқин дўстларингизни танлаб, уларга ўз интилишларингиз ҳақида сўз очсангиз, уларнинг фикри сизнинг кўнглингиз қолишига сабаб бўлади. Ҳамма ҳам сизни тушунавермайди. Лекин шунинг билан, бу йўлдаги энг машаққатли кунингиз бу йўлга қадам қўймаган одамнинг энг бахтли кунидан яхшироқ.

Дўстларимиз бизга содиқ ва меҳрибон бўлиши мумкин. Бироқ интилишларимизда бизни қўллаб-қувватламаса, аксинча, шаштимиздан қайтарса, улардан воз кечишга тўғри келади. Акс ҳолда орзуларимиздан маҳрум бўламиз.

КЕНГАЙТИРИЛГАН МУЛОҚОТ АҲАМИЯТИ

Кенг ва соғлом фикрлайдиган, мақсадга интилган ва бизга ижобий таъсир қилиши мумкин бўлган инсонлар билан кўпроқ мулоқотда бўлишга ҳаракат қилиш керак. Бундай одамларни излаб топиб, кун тартибини шундай ташкиллаштириш лозимки, улар билан кўпроқ мулоқот қилиш имкони бўлсин.

Бундай тоифадаги одамлар билан озгина суҳбат ҳам катта натижа беради, улар бизни интилишларимизда қўллаб-қувватлаб, илҳом беради ёки тўғри йўлни кўрсатади.

Бемаъни кишилар билан узоқ суҳбатдан кўра яхши таъсирли инсонлар билан оз мулоқот яхши. Биз салбий таъсирли кишилардан чекланиб, ижобий таъсирли одамлар билан мулоқотни кенгайтириш орқали, атрофдаги одамларнинг бизга таъсирини яхши томонга ўзгартирган бўламиз.

ТАЪСИРНИНГ ЯНГИ ВА ЭНГ ЯХШИ МАНБАЛАРИ

Позициямизга ижобий таъсир қилувчи ахборот ва янги ғоялар манбаларидан ҳамма фойдаланиши мумкин. Муваффақиятга эришишда зарур бўлган ахборотни турли манбалардан олиш мумкин. Манбалар атрофида кўп, фақат уларни излаб топиш керак.

Хатто бизга керакли инсон билан шахсан гаплашиш имконимиз бўлмаган тақдир ҳам уларнинг фикр-уйлари баён этилган турли манбалар бор. Кучли ғоя ва фикрга эга кишилар ўз ғояларини нафақат ёзма, электрон ахборот тарқатувчиларда ҳам қайд этишади. Улардан ўз олдимизга мақсад қўйиш, ҳаётга тўғри муносабатда бўлиш, вақтни тақсимлаш, етакчи бўлиш санъати, молиявий ишларни бошқариш, шунинг бошқа соҳалар бўйича қимматли ахборотларни бера олади. Уларни ишга ёки бошқа манзилга кетишда қўл телефони орқали эшитиб, кўриб кетиш мумкин. Улар бизга ўз ғоялари билан бўлишиб, бизга янгича, бунёдкорона фикрлашни ўргата оладилар.

Бундай ахборот манбалари таъсири самарали бўлиши учун уларни мунтазам эшитиб бориш керак. Уларни қайта-қайта тинглаб, илғор, бунёдкор фикрларнинг бизга таъсир қилишига имкон бериш лозим. Қайтаришда гап кўп. Бизга илҳом берадиган, тўғри йўналтирадиган ахборотни топиш бизнинг ёндашувимизга боғлиқ. Биз ўзимиз истаб, такомиллашиш томон интилсак, муваффақият биз билан бўлади.

ҲАЁТГА МУНОСАБАТ — БУ ЭНГ МУҲИМИ

Ҳаётимиз ўзгариш жараёни ичимизда бошланади. Ҳаммамизда катта салоҳият бор. Ҳаммамиз ҳаракатларимиздан катта самара кутамиз. Кўпчилигимиз астойдил меҳнат қилиб, муваффақият ва бахт учун сўралган ҳақни тўлашга тайёرمىз.

Ҳар биримиз катта салоҳиятга эгамиз ва уни ўз фойдамизга фойдалана олишга қодирмиз. Бироқ айнан ҳаётга ёндашув, ҳаётий позициямиз туфайли кимдир буни амалга оширади, кимдир эса йўқ.

Айнан ҳаётга бўлган муносабатимиз келажагимиз қандай бўлишини белгилайди. Орзуларимиз қамрови

ва муаммолар олдида қатъийлигимиз қандай бўлиши шу муносабатга боғлиқ. Ўзимиздан бошқа ҳеч ким бу муносабатни шакллантира олмайди. Кимдир бизга салбий таъсир қилиши, бузғунчи ғояларни сингдириши мумкин, бироқ ўзимиз имкон бермагунча ҳаётга бўлган муносабатимизни бошқара олмайди.

Ҳеч ким бизни ҳафа қила олмайди. Биз ўзимиз бировларнинг таъсирига берилиб, ҳафа бўламиз. Бошқалар нима қилиши аҳамиятга эга эмас. Танловни ўзимиз қиламиз, бошқалар эмас. Улар шунчаки бизнинг ҳаётга бўлган муносабатимизни синовдан ўтказди. Агар биз ҳаётга қатъий муносабатда бўлмасак, бир жаҳлга минсак, бир ҳасадга берилсак, унда биз синовдан ўта олмадик дегани. Агар ўзимизни лойиқ эмас, деб ҳисоблаб, ўз ўзимизни айбласак, бу ҳолатда ҳам синовдан ўтмаган бўламиз.

Агар ўзимизга бефарқ бўлмасак, туйғуларимиз борасида жавобгарликни ўз қўлимизга олишимиз лозим. Бизни ёлғон йўлларга бошлайдиган туйғулардан ҳимояланишни, бизга ишонч, қатъийлик ва илҳом берадиган туйғуларни кучайтиришни ўрганишимиз лозим.

Ҳаётга бўлган позитив қарашларимизни ҳимоя қилишимиз керак. Бу бизнинг энг қиммат бойлигимиз, бу бизнинг фаҳримиз ва фазилатимиз. Унга зиён келтириши мумкин бўлган бузғунчи инсонлардан эҳтиёт бўлишимиз керак.

Ҳаётга нисбатан муносабатни тўғри танлаш муваффақиятга элтувчи асосларнинг бири бўлиб, мустаҳкам шахсий фалсафа билан биргаликда инсоннинг асосини белгилайди. Бу иккиси инсон ирода-сига, қатъиятлигига, интилувчанлиги ва шижоатига таъсир қилади. Бу икки унсур кейинги бобда ўрганиладиган учинчи унсурга ҳам узвий боғлиқ бўлади.

УЧИНЧИ БОБ

ФАОЛИЯТ

Талант (Юнонистон ва Сурияда пул бирлиги) ҳақида эски масал бор. Унга кўра, бир бадавлат киши уч хизматкорини йиғиб, уларга узоқ йўлга отланганини маълум қилибди. Сафарга чиқишидан олдин ҳар бир хизматкорига маълум миқдорда талант улашибди. Ўша даврда узоқ йиллик хизмат ҳақи сифатида талант берилар экан, у катта миқдордаги маблағга тенг келар экан. Хўжаин биринчи хизматкорига бешта талант, иккинчисига учта, учинчисига эса битта берибди. У хизматкорларидан бу талантларга қараб туришларини сўраб, уйдан чиқиб кетибди.

Хўжаин сафарга кетганда, биринчи хизматкор бешта талантни бозорга олиб чиқиб, савдога тикибди, уни айлантириб, 10 та талант қилибди. Иккинчи хизматкор ҳам учта талантини фойдали ишга тикиб, уларни бештагача кўпайтирибди. Учинчи хизматкор эса жуда эҳтиёткор экан, унга берилган битта талантни олиб, ерга кўмиб қўйибди. Шу тарзда уни сақламоқчи бўлибди.

Маълум вақт ўтиб хўжаин қайтиб келибди ва учала хизматкорини йиғибди. Биринчи хизматкор бешта талантини савдога тиккани, натижада улар 10 та бўлгани ҳақида гапириб берибди ва хўжаини олдига ўнта талантни қўйибди. Иккинчи хизматкор ҳам талантларини тадбиркорлик билан 5 та қилгани сўзлаб, унинг олдига қўйибди. Учинчи хизматкор эса битта талантни сақлаб туриш мақсадида ерга кў-

миб кўйганини сўзлаб берибди. Хўжаин биринчи ва иккинчи хизматкорини мақтаб кўйибди ва талантларни ўзларида қолдиришлари мумкинлигини айтибди. Учинчи хизматкорга эса ўша битта талантни ўнта таланти бор хизматкорга беришга буюрибди.

Баъзилар бу масалнинг охири борасида эътироз билдиришади. Улар ўзи биттагина таланти бўлган хизматкордан олиб, ўнта таланти борга беришни ноҳақлик деб ҳисоблашади. Бироқ шуни унутмаслик керакки, ҳаёт эҳтиёжларимизга қараб эмас, хизматимизга кўра насиба улашади. Қиссадан ҳисса шуки, ҳаёт сизга қанча талант бермасин, уларни ақл ва билим билан кўпайтиришингиз керак. Шу тарзда, чақалар катта маблағга айланади, шу тарзда кичик имкониятлар катта заъфарлар келтиради. Нимагаки эга бўлсак, ундан фойдаланиб, кўпайтириб, ошириб қолишимиз керак.

Эртами ё кечми билим ва тўғри қарашларимизни фаол ишга йўналтирамиз. Масалдан кўриниб турганидай, бошланғич сармоя қанчалик катта бўлса, шунча меҳнатимизга яраша ҳақ оламиз. Мана шунинг учун мустаҳкам шахсий фалсафа ва ҳаётга тўғри муносабат билан ҳаётни ўзгартиришни бошлаш керак. Қанчалик кўп билсак, шунчалик ўзимизни ва ўз имкониятларимизни яхши тушунамиз, шунчалик кўп муваффақиятга эришиш имконияти бўлади.

Билимимизни ошириб боришимиз, ҳаётга позитив муносабатда бўлишимизнинг ўзи етарли эмас. Билганларимиз, англаб етганларимиз - муваффақиятга эришишда салоҳият вазифасини ўтайди. Лекин охир-оқибат кўйилган мақсадга эришамизми ё йўқми, бизнинг фаолиятимизга боғлиқ бўлади.

Биз мукамал фалсафага эга бўлишимиз мумкин, ўзимизга ва ҳаётга кучли позитив муносабатда бўлишимиз мумкин, бироқ буларнинг ҳаммасини ўзимизнинг фойдамизга ишлашини таъминламасак,

охири маълум бўладики, биз олдинга интилиш ўрнига ҳаракатсизлигимизга баҳона излаётган бўламиз. Билим ва қарашларимиз ҳаёт сифатини белгиловчи муҳим омиллардир. Бироқ шуни унутмангки, бу фақат асос, тамал тоши, унинг устига келажак қурилади. Ҳаракатдан баракат дейилганидай, ҳаракат қилмасангиз, позитив қараш ва кучли фалсафа билан уй қурилиб қолмайди.

НИМА УЧУН КЎПИНЧА БИЗ БИРИНЧИ ҚАВАТДА УШЛАНИБ ҚОЛАМИЗ

Агар ҳақиқатдан ҳам олдинга интилишга кучли хоҳишингиз бўлса, билган ва тушунганларингизнинг ҳаммасини ҳаётга тадбиқ қилиш учун барча имкониятдан фойдаланиб қолишингиз керак. Ички дунёмиздаги барча қадриятлар ташқи оламда ўз шаклини топиши учун ҳаракат қилишимиз зарур. Акс ҳолда, бизнинг ички қадриятларимиз, истеъдодимиз кераксиз бўлиб қолади.

Нима айрим кишилар муваффақиятга эришади, айримлар қоқилади. Баъзида бу ҳолатда ноҳақликни кўрамиз. Билими кучли, олий маълумотли, ҳаётга тўғри муносабатда бўлган ва сидқи дилдан ҳаётда катта мақсадларга эришишни истайдиган инсонларни биламиз. Улар яхши ота-она, масъулиятли ходим ва содиқ дўст бўладилар. Бироқ уларнинг билими, қарашлари ва хоҳишларига қарамай, бирон катта ютуқларга эришмай бир хил ҳаёт кечирадилар. Улар бундай ҳаётга лойиқ эмас, деб ҳисоблаймиз.

Аксинча, шундай одамлар борки, бизнинг наздикида, улар лойиқ бўлгандан кўра анча кўп нарсага эришган. Улар ўқимаган, бошқаларга нисбатан муносабати ҳавас қилгудек эмас, маданиятсиз ва тарбиясиздир. Бироқ улар ҳам мақсадга интилган, ҳа-

ётда кўп нарсага эришни қаттиқ истайди. Билими, ижобий жиҳатлари камлигига қарамай бу одамлар кўпинча олдинга кетишади.

Нега шундай ноҳақлик содир бўлади – яхши одамлар камга эришади, ёмонлар эса кўпга? Нима учун жамиятда гиёҳванд сотувчилар, турли жиноий гуруҳ аъзолари ҳашаматда яшашади-ю, жон жаҳди билан эл-юрт фойдасига меҳнат қилувчи кўплаб инсонлар зўрға кун ўтказишади. Биз ҳам улардай мақсадга интилган бўлсак, улардай сидқидилдан истасак, боз устига улардан фарқли ҳаётга муносабати ва фалсафамиз кучли бўлса, нега биз эмас, улар катта ютуқларга эришмоқда?

Бу саволга жавоб шуки, улар мақсадга эришиш учун ишлашади, биз эса йўқ. Ўзимизда бор нарсаларни, билганларимизни биз эришмоқчи бўлган мақсад йўлида сарф этмаймиз. Улар эса буни қилади. Биз ҳаётимизнинг муқаммал режасини тузиш учун кечгача мижога қоқмай ўтирмаймиз, уни такомиллаштириш учун жон куйдирмаймиз. Улар буни қилишади. Биз бугунги кун талаби, саноат ва бозорни ўрганишга интилмаймиз. Улар эса ўрғанади. Биз мақсадимизга эришишда бизга ёрдам бериши мумкин бўлган манбаларга эга бўлиш учун, зарур инсонлар билан мулоқот қилиш учун ҳаракат қилмаймиз. Улар эса ҳаракат қилади, топади. Биз шунчаки келажак ҳақида орзулар билан яшаганда, улар реал нимадир қилади. Тўғри улар ёмон ишларни ҳам қилишади, бироқ мақсадга интилишда астойдил, бетиним, жону жаҳди билан ҳаракат қиладилар.

Яхшилик қолдирган бўшлиқни ёмонлик эгаллашга ҳаракат қилади. Ёмонлик устун чиқиши учун, яхши одамлар ҳеч нима қилиши керак, афсуски, кўпинча яхши одамлар шундай йўл тутишади. Шаштимиз сустлиги, фаол эмаслигимиз, олдинга ҳаракат қилмаслигимиз оқибатида ёмонлик гуллаб, яхши одамлар оғзиларини очиб қолмоқдалар.

Тасаввур қилинг, агар бор имкониятимиз, билимимизни ишга солсак, айна вақтда ким бўлишимиздан қатъий назар қандай ҳаётимиз ўзгарган бўларди. Бор имкониятларимизни ишга солиб, оила ва жамият учун қанчалик кўп фойда келтирган бўлардик. Айна ҳозирдан китоб ўқишни бошласак, хатоларимизни ўнгласак, бизга фойда келтирадиган, илҳом берадиган инсонлар билан мулоқот қилишни йўлга қўйсак, қанчалик катта ўзгаришларга эга бўлардик. Ҳозирнинг ўзида орзуларимизни режага, режаларни эса аниқ ҳаракатга айлантирсак, орзулар армон бўлиб қолмай, ўз рўёбини топган бўларди. Агар буларнинг ҳаммасини қилганимизда эди, ҳаётимиз ақл бовар қилмайдиган тарзда ўзгарган бўларди. Шунда эзгулик, яхшилик олдинга ҳаракат қилиб, ёмонлик чекинган бўларди. Биз оиламиз билан тўлақонли, илҳомбахш, ютуқларга бой саодатли ҳаётни кечирар эдик. Келажакка ҳам реал яхши томонга ўзгарган, бахтли ва қувончга тўла оламни қолдирган бўлардик. Буларнинг ҳаммасига шунчаки кун санашдан воз кечиб, билим ва истеъдодни амалда қўллаб, реал ҳаракат қилиш орқали эришамиз.

КЕЛАЖАК СИЙМОСИДАН ФЙДАЛАНИШ

Ниагара шаршараси – Ер юзидаги энг гўзал манзаранинг бири. Ҳар соатда бир неча тонна сув бир неча юз метр баландликдан тушиб, кўпирган, жўшиган сувга қўшилади. Инсон ақл-заковати билан юқоридан тушаётган сувнинг қудратли кучидан фойдаланиб, электр энергия олинади.

Бизнинг орзуларимиз худди шу шаршара мисол жўшқин ва кучли бўлиши мумкин. Бироқ биз ҳам уларни бўлиб-бўлиб, реал ҳаётга айлантириши-

миз лозим. Акс ҳолда, улар шунчаки хаёлларимизда жўш уриб юради.

Ҳаммамиз бирон ютуққа эришишни истаймиз. Бироқ эртами ҳечми ҳаракатимиз хоҳишларимиз даражасида фаол бўлиши керак. Ютуқлар ҳақида гапириш бошқа, унга реал эришиш учун ҳаракат қилиш бошқа. Шундай одамлар борки, эришмоқчи бўлган ютуқлари, мақсадлари ҳақида соатлаб гапирадилар, бироқ амалда бирон тайинли иш қилмайди. Улар шу орзуларига сармаст бўлиб, ҳар куни қилиши зарур бўлган ишлари қилинмай қолиб кетаверади.

Ҳолва деган билан оғиз чучук бўлмайди. Бироқ уни орзу қилиш ҳам ёқимли ҳолат. Айнан мана шундай ўз ўзини алдаш оқибатида орзулар армонга айланади, мақсадлар эришилмай қолади, вақт эса ўтган бўлади. Шуниси аниқки, охириги пушаймон ўзингга душман, мақсадга йўналтирилган арзимас ҳар кунги ишлар эса бу душмандан асрайди.

Ҳаракатдан – баракат, агар ҳаракат бўлмаса, билганларимиз, ҳис қилганларимиз, орзу-истакларимиз, интилишларимиз ўзимизга эмас, бизга қарши ишлайди.

ФАОЛИЯТ ДАМ ОЛИШДАН ЯХШИ

Агар бир лойиҳада ишлашни бошласак, унга қанча кучимизни сарфлашимиз, қанча вақтимизни кетказишимиз керак?

Фаолиятимиз, ишимизга нисбатан тўғри муносабатимиз ва қарашларимиз ҳаётимиз сифатига таъсир қилади. Иш билан дам олишни мувофиқ олиб боришимиз маълум иш этикасини белгилайди. Иш этикаси – бу келажакимиз учун сарф қилишга тайёр бўлган иш-меҳнат миқдори бўлиб, унга натижа қанчалик катта ёки чекланган бўлиши боғлиқ бўлади.

Фаолият ҳар доим дам олишдан яхши. Ҳар сафар кўлимиздан келгандан кўра камроқни амалга оширганимизда, бу фикрлашдаги хатолик ўзимизга бўлган ишончга салбий таъсир қилади. Агар ҳар куни шу хатони такрорласак, маълум вақт ўтганидан сўнг, қилишимиз мумкин бўлгандан анча камни амалга оширганимиз, эришимиз мумкин бўлгандан камга эришганимизни кўраимиз. Бу хатолик йиғилиб, ўнгланиши қийин салбий оқибатларга олиб келиши мумкин.

Бахтимизга, бу жараёни осонлик билан тўхта-тиш мумкин. Исталган вақтда ўзимиз учун янги қоида ишлаб чиқиб, унга амал қилишга қарор қилишимиз мумкин. Ҳар сафар иш-меҳнат, фаол ҳаракат ўрнига ҳаракатсизликни, дам олишни танласак, ўша вақтда ўзимизга бўлган ишонч ва ҳурмат тушиб боради. Охир оқибат ўзимизни қандай ҳис қилишимиз исталган фаолиятнинг ҳақиқий мукофотидир. Иш фаолиятдан оладиган ҳақдан кўра, бу фаолият жараёнида ким бўлганимиз, ҳаётимизни бойитишда нимага эришганларимиздир. Айнан фаоллик орзуларимизни рўёбга чиқаради, ғояларимизнинг реалликка айланиши эса бизнинг ҳақиқий баҳомизни беради, бизга берилган бошқа барча баҳолар асоссиздир.

Ҳар ким ўз баҳосига эга, ҳамманинг ўз ташвиши ва қийинчилиги бор. Бироқ истиқболли келажак аниқ-равшан бўлса, одам кўзига йўлдаги машаққатлар кўринмайди. Биз қанчалик мақсадимизни аниқ кўра олсак, орзулар рўёбини кўз олдимизга келтира олсак, унга эришишда нафақат биз сарфлаган куч ва билим, балки илҳом ҳам катта роль ўйнайди.

МЕҲНАТ ВА ҲОРДИҚНИНГ ЎЗARO МУВОФИҚЛИГИ

Ҳаётимиз фақат меҳнатдан иборат бўлиши мумкин эмас. Кучимизни тиклаш учун етарлича вақт ажра-

тишимиз зарур. Асосий вазифамиз – меҳнат билан ҳордиқнинг мувофиқ нисбатини топишимиз лозим.

Инжилга кўра, инсон олти кун ишлаб, бир кун дам олиши керак. Кимлар учундир бу қийиндай туюлиши мумкин. Бироқ бугунги кунда ҳозир кўп жойда жорий этилган беш кун иш ва икки кун дам олиш ҳам баъзиларнинг норозилигига сабаб бўлмоқда. Улар тўрт кун ишлаб, уч кун дам олишни ёки аксинчани таклиф қилишмоқда.

Ҳар ким ўзи учун иш билан ҳордиқ ўртасида ўзаро мувофиқликни белгилаб олиши керак. Лекин шуни унутмаслик керакки, иш вақти қисқариши билан унга мукофот ҳам камаяди. Агар узоқ дам олиб юборсак, далани бегона ўт эгаллаши мумкин. Биз дам олишни бошлаган чоғда амалга оширмоқчи бўлган ишларимиз секин ортга қараб кета бошлайди. Шунинг учун дам олиш бизнинг асосий мақсадимиз эмас, балки эҳтиёжимиз бўлиши керак. Фақатгина кучни тиклаш, кейинги шижоатли меҳнат суръати-га тайёргарлик кўриб олиш учун дам олиш керак.

МАҚСАДГА ЭРИШИШДА ҚИСҚАРОҚ ЙЎЛНИ АХТАРИШ ХАВФИ

Айрим позитив фикрлаш тарафдорлари фаолиятдан кўра, ижобий фикрлаш муҳим деб ҳисоблашади. Улар ҳар куни аниқ ишларга қўл уриш ўрнига “Кундан кун мен ҳар тарафлама яхшироқ бўлиб боряпман” каби шиорларни ичимизда қайтариб юришни уқтиришади.

Шуни унутмаслик керакки, тартиб-интизом – ривожланишнинг талаби ва тартиб-интизомсиз позитив қайдлар алданишнинг бошланишидир.

Позитив шиорларнинг асло ёмон томони йўқ, бир шарт биланки, икки асосий қоидани унутмаслиги-

миз керак. Биринчиси шуки, позитив қайдлар фаолият, ҳаракат ўрнини боса олмайди. Яхшироқ тушуниш – яхшироқ қилиш деганидир. Иккинчидан, биз ичимизда қайд этиб юрадиган барча ижобий фикрлар рост бўлиши керак.

Агар айни вақтда инқирозга учраган бўлсак, “мен инқирозга учрадим” деб такрорлаш тўғри бўлади. Бу бизни айнан муаммо хусусида ўйлашга мажбур қилган бўларди. Шундан сўнг нима қилиш зарур бўлса, ўшани қилган бўлардик.

Касал одам “Мен соппа соғман”, “Менда касаллик йўқ” деб ичида такрорлаб юриши, кайфиятини кўтариши мумкин. Бироқ бундан ўзига нима фойда, ахир касалликни даволаш учун аниқ чоралар кўриш керак. Бор ҳақиқатни тан олган ва англаган инсонгина зарур чораларни амалга оширади.

Реал вазиятни тан олиш – бу энг яхши бошланишдир. Реал вазиятни тан олганимиздан сўнггина ҳақиқий имкониятларимиз намоён бўлади, ўз кучимизга ишонч пайдо бўлади. Биз муаммони тан олиб, унга тик қараганимиз, у биздан чекинишни бошлайди. Акс ҳолда атрофимизда ўралашиб юраверади.

Эртами ё кечми биз давлатимизни, банкларни, турли ташкилотларни, кўшнилари, юқори нархларни, касбларимизни, ўтмишимизни, ота-онамизни, транспорт ёки об-ҳавони эришолмай қолган бахтимиз учун айблашни бас қиламиз.

Ким эканлигимиз ва қаерда эканлигимиз, ҳар кунги билинмас хатоларимиз катта салбий оқибатларга олиб келгани ва ҳамма нарса ўзимиздан эканлигини англаган чоғимизда, билингки, биз учун янги давр бошланади, биз қашшоқликдан бойлик томон йўл олган бўламиз.

ЎЗГАРИШ ТАНЛОВДАН БОШЛАНАДИ

Истаган вақтимизда буларнинг ҳаммасини ўзгартиришимиз мумкин. Истаган вақтимизда бизга янги ахборотларни берадиган китобни олиб ўқишимиз мумкин. Истаган вақтимизда янги фаолият бошлашимиз мумкин. Истаган вақтимизда ҳаётимизни ўзгартиришимиз мумкин. Буни бирдан қилишимиз мумкин, буни кейинги ҳафта, кейинги ой, кейинги йил қилишимиз мумкин.

Шунингдек, ҳеч нима қилмаслигимиз мумкин. Қилиш ўрнига ўзимизни турли ҳолатларга солишимиз мумкин. Ўзимизни ўзгартириш ғояси бизга ғалати туюлса, уни шундайлигича қолдиришимиз мумкин. Биз иш ўрнига ҳордиқни, ўқиш ўрнига кўнгилхушлиқни, ҳақиқат ўрнига саробни ва ўзимизга ишонч ўрнига шубҳаланишни танлашимиз мумкин. Биз оқибатдан норози бўлиб қарғанимиз сари, унинг сабабини қўллаб-қувватлаган бўламиз. Шекспир айтганидай “Айб юлдузларда эмас, айб ўзимизда”.

Биз ўтмишдаги қарорларимиз орқали бугунги вазиятни келтириб чиқардик. Бугунги кундан бошлаб энг яхши танловни қилиш учун имкониятимиз ҳам, қобилиятимиз ҳам бор. Яхшироқ ҳаётни излаган одамлар учун яхши натижаларга эришишда узоқ ўйлашнинг кераги йўқ. Бу одамларга ҳақиқат керак. Уларга бутун ҳақиқат керак. Уларга ҳақиқатдан бошқа ҳеч нима керак эмас.

Биз ҳар куни такрорланадиган хатоларимизга бизни ёлғон йўлдан юргизишларига чек қўйишимиз керак. Бизнинг ҳаётимизни тўғри йўлга йўналтирадиган асосларга қайтишимиз зарур. Фаол ҳа-

ракат – эътибордан четда қолиши мумкин бўлмаган асослардан биридир.

ПУХТА ҲЙЛАНГАН ФАОЛИЯТНИНГ ЗАРУРИЯТИ

Бахт ва омад излаган одамларнинг кўпи бу йўлда астойдил меҳнат қилишни бошлаган, бироқ уларнинг олдинга қадам ташлаганликлари кўзга кўринмайди. Муаммо шундаки, керакли натижага эришиш учун фаолиятимизга жадаллик, шижоатни қўшиш билан бирга ақлни ҳам ишлатишимиз керак. Ҳйлаб қилинмаган, ақл билан ёндашилмаган иш оқибати ноль бўлиши мумкин. Бироқ бирон ишда узоқ Ҳйлаш ҳам яхши эмас. Ҳйчи Ҳйига етгунча, таваккалчи тўйига етади. Ҳаммаси меъёрда бўлиши керак.

Шунчаки ҳаракат қилишни прогресс деб қабул қилиш осон. Бунда одам алданиб қолиши мумкин. Шунинг учун бундай ҳолатларга йўл қўймаслик учун барча ҳаракатларни Ҳйлаб режалаштириш, астойдил тайёрланиш ва кетма-кет бажариш керак.

ФАОЛИЯТНИ РЕЖАЛАШТИРИШ КЕРАК

Энди биз эртанги кунимизни режалаштириш кераклигини англаб етган одамлармиз. Биз шунчаки орзу қилишдан воз кечиб, келажакни лойиҳалаштиришимиз лозим. Агар ақлимизни бу режаларни тузишда ишлатсак, унда биз истаган келажак амалга ошишига муваффақиятни киритган бўламиз.

Муваффақият томон олиб борадиган йўлимиз катта боғдаги сайрга ўхшамаслиги керак. Биз аниқ махсус мақсадни танлашимиз зарур. Шунингдек, бу йўлда учраши мумкин бўлган хавф ва тўсиқлар-

ни олдиндан кўра олишимиз, улар пайдо бўлган-да қандай чора кўришга тайёр бўлишимиз керак.

Аниқ шакллантирилган мақсад – исталган ҳаётий режанинг асосий талабларидан биридир. Бу мақсад қоғозда қайд этилган бўлиб, унда узоқ ва қисқа муддатли вазифалар қайд этилиши лозим. Қисқа муддатли вазифалар катта мақсад йўлида бизнинг четга чиқишимиздан сақлайди, биргаликда узоқ муддатли вазифалар бажарилишига олиб келади.

Узоқ муддатли мақсадлар амалга ошиши бизнинг тўғри йўлда эканлигимиздан дарак беради ва уларни нишонлашимиз учун сабаб бўла олади.

Бироқ режа тузиш ва мақсад қўйишнинг энг муҳим қисми шундаки, биз кўз олдимизга энг олий мақсадимизни кўра олишимиз зарур. Айнан шу бизга йўлчи чироқ бўлиб хизмат қилади, олдинга ҳеч нимага қарамай интилишимизда илҳом ва раҳбат беради.

Бош мақсад – бизни келажак томон тортувчи кўринмас кучдир. Ҳар кунги фаолиятимиз ва тартиб-интизомимиз орқали муваффақият томон қадамларимизни тезлаштирамиз. Бироқ келажакда мақсадимизга эришимиз ҳақидаги орзу бизга илҳом беради, бизни жўшқинлантиради, куч ато қилади. Агар биз кучли хоҳиш билан хатоликларимизни ўнгласак, мақсад йўлида қийинчилик ва тўсиқларни енгсак, ичимизда албатта муваффақиятга эришимиз ҳақида овоз пайдо бўлади. Агар бу овозга қулоқ солсак, унда мақсад томон интилишимиз янада кучаяди, янада ҳаракатимизга шижоат қўшилади, келажак эса борган сари ойдинлашиб бораверади.

ЯХШИ РЕЖА – БУ ОДДИЙ РЕЖА

Бизнинг орзу қилган келажакимиз аниқ қўйилган мақсад ва оддий режадан бошланади. Режани

турли мураккабликлар билан тўлдириб ташлаш керак эмас. Кўплаб жавобларни излаш учун кўп вақт керак. Ҳар бир майда нарсани режалаштириб бўлмайди, олдиндан ҳар бир тўсиқни билиб бўлмайди.

Бошқаларнинг фикри режамиз тузилишига салбий таъсир қилишига йўл қўймаслигимиз керак. Бошқаларда биз нима қилишимиз зарурлиги борасида турлича фикрлар бўлиши мумкин, бироқ ўз режамизни ўзимиз тузишимиз керак. Тўғри, қимматли маслаҳатларни эътибордан четда қолдирмаслигимиз керак, бироқ ўзимиздан бошқа ҳеч ким мақсадимизни аниқ кўра олмайди, бизчалик тўғри режа туза олмайди.

ФАОЛИЯТИМИЗ ТАРТИБ-ИНТИЗОМГА ТУШИРИЛГАН БЎЛИШИ КЕРАК

Мазкур китобда тартиб-интизом сўзи кўп марта ишлатилгани бежиз эмас. Ҳаётнинг салбий жиҳатлари аста режаларимиз, орзуларимиз устидан назоратни ўз қўлига олиб қўйиш одати бор. Шубҳаланиш бўлганда ишонч йўқолади, оптимизм чекинади. Оддий режа мураккаблашиб кетиши мумкин, мардлик кўрқоқликка жой бўшатиши, ишонч эса хавотирга енгилиши мумкин.

Фақатгина доимо тартиб-интизомга риоя қилсакки, ҳаётнинг бу салбий жиҳатларига қарши тура оламиз ва режаларимизни бузилишига йўл қўймаймиз. Маълум вақт ўтиб, озроқ ютуқларга эришганимиздан сўнг, биз бепарво бўлиб қолишимиз мумкин. Мана шунинг учун ҳам ҳаётини яхши томонга ўзгартирмоқчи бўлганлар доимо тартиб-интизомга нисбатан ҳурмат ҳиссини уйғотиб туришлари ва айнан шу йўл билан орзу қилинган мақсад эришилишини англаб етишлари лозим.

Буни ҳар ким бажара олиши мумкинлиги – яхши. Тартиб-интизомни маҳкам ушлаган одам жуда катта ишларга қодир бўлади. Бу орқали янги фалсафа барпо этилади, ҳаётга тўғри муносабат шаклланади ва интенсив фаолият янги даражага чиқади.

Ҳар кун битта-битта қадам ташлаб, бир бобдан китоб ўқиб, биттадан янги қонидани жорий қилиб, янги ҳаёт томон борамиз. Шу бугунимиз янги ҳаётнинг бошланиши бўлиши мумкин. Ҳар ким буни қила олади.

Биз буни яхши режа тузиб амалга ошира оламиз. Биз буни янги мақсадлар қўйиш орқали қиламиз. Биз буни ҳар кун арзимас ишларни бажариш орқали қиламиз. Шунини унутмаслик керакки, орзуларимизнинг рўёбини таъминлайдиган тартиб-интизом қоидаларини бажариш осон бўлгани билан бажармаслик ҳам осон эмас.

ТАРТИБ-ИНТИЗОМГА СОЛИНГАН ФАОЛИЯТ БОШЛАНИШ НУҚТАСИ

Куйида янги тартиб-интизом қоидаларини ишлаб чиқишнинг энг яхши усули берилган: ҳар биримизни “Мен қилишим керак эди” деган мазмунда кўплаб ҳаёллар тинчлик бермайди.

“Бу ҳафтада мақола ёзишим керак эди”.

“Мен аллақачон унга яхши кўришимни айтишим керак эди”.

“Ўтган ой кредиторга кўнғироқ қилиб, бор гапни айтишим керак эди”.

“Бир неча йил аввал жисмоний тарбия билан шуғулланишни бошлашим керак эди”.

Исталган кун тартиб-интизомга риоя қилишни бошлаб, бундан ҳаётимиз қанчалик ўзгариб бораётганини кўриб хурсанд бўламиз. Бу хурсандчилик эса орзу қилинган келажакнинг бошланишидир.

Ҳар кунимизга жорий этиладиган кичик-кичик қоидалар муваффақият томон пиллапоянинг ва-зифасини ўтайди. Бу мўъжизавий зина бизни қоронғулик, ноаниқликдан, гўзал ҳаётга, орзулар рўёбига олиб чиқади. Юқорига кўтарилганингиз сари ҳаётдан нолийдиган, ўз бахтсизликларида бошқаларни айблайдиган, омадсиз ва адашган инсонлар пастда қолиб кетаверади.

Бу зинани қуриш осон, қурмаслик ҳам осон.

Энг кичик қоидалар ҳам ҳар куни бажарилиши натижасида бизнинг ҳаётимизни бутунлай ўзгартиришга қодир жараёнларни бошлаб бериши мумкин.

Катта муваффақиятлар кичик қоидаларни ўзлаштиришдан бошланади. Ҳаёт бизга тортиқ этаётган бу имкониятлардан воз кечишимиз керак эмас, уларнинг натижаси биз кутгандан бир неча марта катта бўлиши мумкин. Хат ёзиш, гараж тозалаш ёки тўловларни тўлашда ишлатган ақлий, ҳиссий ва фалсафий кучимиз фирма ёки департаментни бошқаришга ҳам етади. Бир доно пайғамбар айтганидай, “Хайрли ишларда чарчаманг, бир кун мевасини оласиз, агар кучсизланиб қолмасангиз”.

Биз ўзимизни ўзимиз бошқаришни ўргана олмасак, шаҳарни ё мамлакатни бошқара олмаймиз.

Биз одатларимизни ташкил эта олмай, келажакимизни қура олмаймиз.

Биз ақлий фаолиятимиз даражасини оширмасдан туриб, мукофотларимизни ошира олмаймиз.

Муваффақиятга йўл ичимизда янги қоидаларни ишлаб чиқиш орқали бошланади. Айнан шундан муваффақият бошланади, биз ҳаётимизнинг майда деталларини ўзлаштира бошлаймиз. Ҳаётдаги барча юксак ютуқларга ҳар ким эриши мумкин, бунинг учун ўз ўзини тартиб-интизомга солиб, биронта қоидани эътибордан четда қолдирмасли-

ги лозим. Бирон қоидани бўш қўймаслигимиз керак: “Битта шунда ўзимга эркинлик берсам нима қилибди?”, “Бир кун шуни бажармасам нима қилади? Ҳеч қанақа ўзгариш бўлмайди-ку” деган хато фикрлашга йўл қўйманг, шу фикр миянғизни эгаллаб, сизнинг фаолиятингизга таъсир қилдими, билингики сиз ортга қараб кетдингиз.

Энг жиддий муаммо – бу фаолиятимизни тартиб-инзомга солишдир. Биз мунтазам маълум миқдорда билим олишимиз учун ўз устимизда ишлашимизни тартиб келтиришимиз керак.

Астойдиллик билан шаклантирган ҳаётий муносабатимизни турли омиллар емиришидан сақлашимиз учун ҳам ўзимизни тартиб-интизомга солишимиз лозим. Биз орзуларимизни режага, режаларни мақсадга, мақсадларни эса ҳар куни бажариладиган ишларга айлантиришимиз учун ҳам тартиб-интизом керак.

Ва ниҳоят, тасаввур қила олиш қобилиятимиздан ҳам фойдаланиб қолишимиз керак. Шуни унутмаслигимиз керакки, қўлимиздан келганни амалга оширимиз учун аввал қўлимиздан келмаганини ўзимиздан талаб қилишимиз керак. “Бургутни мўлжал қилиб, ерга отгандан кўра, ойни мўлжалга олиб, бургутни уриб туширган яхши” деган экан бир тажрибали жангчи.

Режалаштириш, тасаввур қилиш ва интенсив ишлаш ҳаётимиз сифатини кескин ўзгартириши мумкин бўлган кучлардир.

Фаолият – ҳаёт мўъжизасининг асосий ўзагидир. Фаолият бор эканки, фалсафамиз, ҳаётга муносабатимиз, ижобий фикрлашимиздан фойда бор, уларда маъно бор. Ақлан ёндашилган, режалаштирилган, жадал суръатли ва босқичма босқич амалга ошадиган фаолият бизни янги энергия билан тўлдириб, орзу қилган келажагимиз томон олиб боради.

ТҮРТИНЧИ БОБ

НАТИЖАЛАР

Иш ёки шахсий ҳаётдаги исталган фаолият ўз вақтида ва керакли вақт мойнида бажарилса, кутилган натижани беради. Зарур вақтни танлаш самарадорликни оширади, фаолиятдан мақсад эса натижадир.

Натижалар – олдин қилган ишларимиз мевасидир. Агар фермер баҳорда бир ҳовучгина уруғ қадаган бўлса, унда у катта ҳосил олишга умид қилмайди. Худди шунингдек, инсон ҳам ўтмишда кам ҳаракат қилган бўлса, унда бугунги кунда катта натижаларга эришишни орзу қилмаслиги керак.

Натижалар ҳар доим сарфланган ҳаракатга тўғри пропорционалдир. Қанча эҳтиёж ва қанча хоҳиш бўлмасин, кам эккан кам ҳосил олади. Натижалар – ўз вақтида имкониятлардан фойдаланиб қолганлар учун мукофотдир. Агар бу имкониятлар қўлдан бой берилган бўлса, унда мукофот ҳам йўқ.

Баҳорнинг имконият даври қисқа. Бу давр яқинлашади, бошланади ва тезда ўтиб кетади. У кутмайди ва атрофга аланглаб қарамайди ҳам. Имконият шунчаки ўзини намоён қилади, ким уни тезда билиб, фойдаланиб қолса, ўшани натижа кутади.

Нимаики қилмайлик, уларни натижалар баҳолайди. Дехқон уруғ қадаш олдидан ерга ишлов берганидай, биз ҳам шахсий фалсафамизни мустаҳкамлаш билан тайёргарлик кўришимиз керак. Дехқон далани бегона ўтлардан тозалайди, уруғнинг униб чиқиши учун барча чораларни кўради. Худди шу

тарзда биз ҳам янги ҳаётий позициямизни ишлаб чиқишимиз лозим. Деҳқон куну тун ерга меҳр бериб ишлайди, биз ҳам жон-жаҳдимиз билан ишимизга –фаолиятимизга киришимиз лозим.

Агар олдинги ҳаракатларимиз ёмон ҳосил берса, биз бунда ҳеч нима қила олмаймиз. Биз ўтмишни ўзгартира олмаймиз. Табиат бизни оч қолдирмаслик учун атайлаб ҳосилни кўпайтириб бермайди. Ягона қилишимиз мумкин бўлган нарса бу кейинги баҳорга тайёргарлик кўришдир. Яъни кейинги имкониятни кутиб, унга тайёрланиш, уни бой бермаслик чораларини кўриш. Бироқ ўтмиш хотиралари бизни эзиб қўймаслиги керак. Улар бизга дарс бўлиши керак.

Умримиз давомида кўплаб баҳорларни бошдан ўтказамиз, қайта-қайта ҳосил йиғамиз. Келажақдаги бахтимиз албатта битта имкониятга боғлиқ эмас. Кўплаб имкониятлар ё унумли фойдаланиши ёки қўлдан бой берилишига яраша натижаларга эришамиз. Бизнинг бахтимиз олдинги фаолиятимизнинг йиғиндиси. Шунинг учун ҳам натижаларни ўрганиш муҳим. Мунтазам натижаларни текшириб туриш қанчалик имкониятларимиздан фойдалана олаётганимизни кўрсатади. Жорий натижалар келажақда қанча муваффақиятга эришамиз, тўғри йўлда кетаётганимизни кўрсатади. Агар бугунги натижаларимиз қониқарли бўлса, унда йиғиб оладиган ҳосилимиз ҳам кўнгилдагидек бўлади. Агар жорий натижаларимиз биз истаганчалик бўлмаса, унда бизни нотўғри йўлга бошлаган ё ундаган омилларни қайта кўриб чиқишимиз лозим.

НАТИЖАЛАРИМИЗНИ ҚАНДАЙ ЎЛЧАЙМИЗ

Ўтмишдаги ҳаракатларимиз натижаларини ўлчашнинг бир неча усуллари мавжуд. Биринчи усул

шундан иборатки, бугунги кунда нимага эга эканлигимизни кўриб чиқишимиз лозим. Уй, автомобиль, банкдаги ҳисоб, қимматбаҳо буюмлар, катта маблағ ва бошқа моддий бойликлар ҳозирги моддий ривожланиш даражамизни кўрсатади.

Моддий ривожланиш даражаси бу эришган муваффақиятимизнинг бир соҳаси холос. Мен моддий бойлик асосий эришган ютуғимиз деган фикрни бермоқчи эмасман, шуни эътиборга олинг. Моддий бойлик билан бирга – хурсандчилик, бахт, саломатлик, муҳаббат, оила, ҳаётий тажриба, дўстлик, таниш орттириш, касб-хунар ёки таълим каби қадриятлар борки, уларнинг баҳоси йўқ. Бироқ моддий бойлик ўтмишда қанча ҳаракат қилганимизни кўрсатувчи кўрсаткич вазифасини ўтайди.

Агар айни вақти етарлича маблағ ва моддий бойликка эга бўлсак, демак, маълум вақтдан сўнг, “молиявий мустақиллик”ка эришимиз мумкин. Эришган ютуқларимиз охириги ўн, йигирма, ўттиз йил давомидаги ҳаракатларимиз натижасида керакли даражада кўп бўлмаса, унда ниманидир ўзгартириш керак. Балки бугунги фаолият даражамизни кўтаришимиз керак бўлади. Балки билимимизни ёки маҳоратимизни ошириш керақдир. Балки пулга нисбатан шахсий фалсафамизни ёки сарф-ҳарajatларимизни ўзгартиришимиз керак бўлади.

Агар бугун ҳаётда эришган натижалардан қониқмаётган бўлсангиз, унда келажакни ўзгартирадиган вақт келганини англаатади. Агар ҳозир ўзимизни ўзгартирмасак, унда эртага шулигимизча қоламиз, натижалар ҳам қониқарсиз бўлади.

Агар ҳосил бизни қониқтирмаётган бўлса, унда уруғни, ерни, ўғитни, балки деҳқоннинг ўзини ҳам ўзгартиришимиз керак. Балки деҳқон эскича усулда ишлаётгандир, ҳосилни кўпайтириш учун бор

имкониятларни кўрмаётгандир. Деҳқон кам ҳосил олаётганидан нолишни бир чеккага қўйиб, қарда хато қилаётганини ўйлаб кўриши керак, қайси имкониятлардан фойдалана олмади, ҳосил кутилган даражада бўлиши учун қандай чораларни амалга оширмади.

Ҳозир йиғиб олганимиз ўтмишдаги саъи-ҳаракатларимиз ва фикрлашларимиз натижасидир. Биз донолик ёки нодонликни ҳам йиғиб борамиз, келажак эса шунга қараб мукофот беради. Биз ўз вақтимизни режалаштириш, ишлаш, баҳолаш, сармоя қилиш, бўлишиш, олдинги фаолиятларимизни такомиллаштириш ва билим захирасини ошириш учун сарфлашимиз зарур. Бу шундай уруғларки, улар униб чиқиб, ўсган сари бизнинг ҳаётимиз сифати ошиб боради.

Натижаларимизнинг ўлчашнинг яна бир усули – биз ким бўлганимиздир. Ҳаётимизга қандай одамларни жалб қилдик? Ҳамкасбларимиз ва кўшнилариимиз бизни ҳурмат қилишадими? Ўз шахсий фикримизни ҳурмат қиламизми? Бошқаларнинг нуқтаи назарини тушунишга уринамизми? Болаларимиз бизга қулоқ соладими? Ота-онамиз, турмуш ўртоғимиз ва дўстларимизга самимий муносабатда бўла оламизми? Ўз доирамиздаги кишилар орасида ўз ўрнимизга эгамизми? Ўзимиздан мамнунмизми?

Ҳозир кимлигимиз ўтмишдаги ҳаётини синовлар ва уларни қанчалик уддалай олганимиз натижасидир. Ким эканлигимиз ўтган давр мобайнида ўзимиз учун билиб ва билмай қилган яхши ва ёмон ишларимиз натижасидир. Ким эканлигимиздан кўнглимиз тўлмаётган бўлса, унда ўзимизни ўзгартиришимиз керак. Вазиятни ўзгартириш учун ўзимизни ўзгартиришимиз даркор – бу ҳаётини асосларнинг бири.

КИМ БЎЛИШИМИЗГА ҚАРАБ МУВАФФАҚИЯТНИ ЖАЛЬ ҚИЛАМИЗ

Ёрқин келажакни режалаштирганда, биз ҳозирги кундан яхшироқ шахс бўлишимизга эътибор қаришимиз керак. Агар бугунги натижалардан қониқмасак, демак ўзимизни ўзгартиришдан ишни бошлаш керак.

Ҳаётда нимагаки эга бўлмайлик – моддий ва номоддий бойликлар барчаси биз ким эканлигимизни белгилайди. Яхши ҳаётга эришиш борасида саволга жавоб шуки, биз каттароқ нарсаларга эга бўлишимиз учун ҳозиргидан кўра каттароқ одам бўлишимиз керак.

Агар эртага боримиздан айрилсак, буни тез орада ўрнини қоплашимиз мумкин. Нима учун? Чунки буларнинг ҳаммасини бугунда ким эканлигимиз натижасида топганмиз. Бойлигимиз йўқолгани билан биз ўша-ўша бўлиб қоламиз, билимимиз, дунёқарашимиз, шахсий тажрибамиз, ҳунаримиз ва бошқалар яна ўша бойликка эришимизга олиб келади.

Бу асосий принципларнинг бири бўлиб, у бизда илҳомланиш билан бирга хавотирланишни ҳам уйғотиши мумкин. Биз исталган вақтда ўзимизни ўзгартириб, бу орқали ҳаётимизни яхши томонга ўзгартира олишимиз мумкинлигидан илҳом оламиз. Хавотирланиш эса керакли ўзгаришларни амалга ошира олмасак, хатоларни қоидаларга алмаштирмасак, орзуларни режага солмасак, фаол ҳаракат қилмасак, келажакда ҳам шу ҳолимизча қолиб кетишимиз мумкинлигидан қўрқиб қилишимиз билан боғлиқ.

Кўпроқ қилиш – бу жавобнинг бир қисми. Тўлиқ жавоб шуки, биз каттароқ инсон бўлишимиз керак,

бизнинг кенгайган салоҳиятимиз ҳаётнинг барча соҳаларига тегишли бўлиб, барча фаолиятимизга бориб тақалади. Ўзимиз ўсмасак, ҳосилни ўстира олмаймиз. Бу ҳаётнинг асосларидан бири.

МУВАФФАҚИЯТ ОРТИДАН ҚУВМАНГ, УНИ ЖАЛБ ҚИЛИНГ

Шахс қадри – бу ҳаётга энг яхши нарсаларни жалб қилувчи магнитдир. Қанча шахс қадри банд бўлса, шунча унга катта мукофот ажратилади. Кўпроққа эришиш учун каттароқ инсон бўлишимиз даркор экан, унда мунтазам равишда ўз қадримизни ошириш борасида бош қотиришимиз керак. Ўз ўзимизни назорат қилиш, тартибга солиш, сабр қилиш, режалаштириш, ҳаракатни жадаллаштириш, ҳаётга тўғри муносабатни шакллантириш, билим тўплаш, китоб ўқиш, режа тузиш ва уни босқича босқич амалга ошириш – буларнинг ҳаммаси бизнинг қадримизни оширишга хизмат қилувчи йўллардир.

Моддий қимматдан кўра шахс қадрини оширишга ҳаракат қилишимиз керак. Мақсад ўз устимизда кўпроқ ишлашимиз лозим. Агар биз шахсий фалсафа, ҳаётга муносабат ва фаолиятимизга етарлича эътибор қила олсак, ҳозиргидан кўра кўпроқ яхши нарсаларни жалб қила оламиз.

НИСБАТАН КЎПРОҚ КАМОЛ ТОПГАН ШАХС КЎПРОҚ НАТИЖАЛАРГА ЭРИШАДИ

Аввал кимдир бўламиз, кейин жалб қиламиз. Аввал шахс сифатида ўсамиз, кейин моддий жиҳатдан муваффақиятларга эришамиз. Бироқ афсу-

ски, кўпчилик буни аксинча тартибда бўлади деб ўйлайди. Улар “Агар пулим кўпроқ бўлганида эди, мен яхшироқ инсон бўлардим” деб ўйлашади. Бироқ ҳаёт бошқача тузилган. Кўпроққа эришганимиз билан ўзимиз каттароқ бўлиб қолмаймиз. Биз шунчаки ким бўлган бўлсак, ўшани кучайтирган бўлаемиз. Кичик маошидан бир неча тангани тежаб қолмаган одам эртага катта маблағни ҳам иқтисод қила олмайди. Ҳар ҳафта бир неча тангани жамғариб қолишни уддалаган одам бир кун ўзига катта ҳисоблар очиб, йирик сармойани бошқарадиган бўлади.

Ўз устимизда ишлашга қарор қилганимиз, бу ҳақида гапирганимиз, ўзимизга ваъда берганимиз билан ҳеч нима ўзгармайди. Ўзгармоқчимизми, буни амалда қилиш керак. Агар қилмасак, ўзимизга бўлган ҳурмат пасаяди, одамларнинг бизга ишончи ҳам сўниб боради.

Бажарилмаган ваъдалар, қилинмаган ишлар учун пушаймонлик аччиқ бўлади, ўшанда ўзимизни қанча койимайлик, энди кеч бўлади.

Биз китоб ўқиймизми, режа тузамизми, вақтдан унумли фойдаланамизми, ўрганганларимизни ҳаётга тадбиқ қиламизми, маҳоратимизни оширамизми, ўқув курсларига борамизми ва муваффақият учун имкониятларимизни оширамизми? Буларнинг ҳаммасини қиламизми ёки вақт бармоқларимиз орасидан худди қумдай тўкилиб кетишига анқайиб яшайверамизми? Албатта йўқ.

КЕЛАЖАК МУКОФОТИ БИЗНИ КУТАДИ

Қачонлардир орзу қилганимиздай, кейин ҳам орзу қилиб юрамиз. Олдин қандай ишониб яшаган

бўлсак, шундай ишонишда давом этишимиз мумкин. Ҳозир қанақа вазиятда бўлманг, сиз буларнинг ҳаммасини ўзгартира оласиз.

Муваффақиятга йўл – бу минглаб зиналардан иборат бўлиб, у битта китоб ўқиш ёки ўз ўзига ваъда бериш ҳамда уни амалга оширишдан бошланади. Бу йўл ичимизда мудраб ётган руҳимизни уйғотади, у эса барча орзуларимизни жўш урдириб юборади.

Исталган вақт ўрнимиздан туриб, биринчи қадамни ташлашимиз мумкин ва бу қадам орзуимиздаги келажак томон ташланган бўлади. Тўғри, битта қадам билан иш битмайди, бироқ ўша қадам кейинги қадамларга сабаб бўлади.

МАҲОРАТНИ ОШИРИШ АҲАМИЯТИ

Қилаётган ишимиз сифатини ошириш учун маҳорат ва ҳунарни ривожлантиришимиз керак. Одам бир дарахтни болға билан бир ой давомида чопиши мумкин. Бироқ болта билан ишлашни ўрганса, бир соатга қолмай дарахтни қулатади.

Олган билимимиз маҳоратимизни оширса, ҳаётимиз ва ишимиз сифати ошади, меҳнат енгиллашади, мақсад томон йўл яқинлашади. Маҳорат – бу бор қобилиятимизни, ҳунаримизни, кўникмаларимизни такомиллаштириш, янги билимларни ортириш, фаолиятимизга янгиликлар киритишдир. Бу қизиқувчанлик, изланувчанлик туфайли қилинадиган изланишлар натижасидир. Бу ижод ва тасаввур натижаси, бу янги усулларни моҳирона амалга киритишдир. Астойдил изланиш ва жиддий кузатувдан сўнг қандай ишларни амалга ошириш лозимлигини англаб етишдир.

Маҳорат – бу олдинга қўйилган вазифаларни тўлиқ тушуниб етишдир. Маҳорат – бу ўз иши, ўз ху-

нари устаси дегани. Маҳорат – бу ўрганиш жараёнидир. Маҳорат – бу катта тажриба ва тинмай янада яхшироқ ишлашга интилишдир.

Ким бахт ва муваффақиятга эришмоқчи бўлса, тинмай ўз устида ишлаб, изланиб, янги билим ва кўникмалар ортириб, уларни амалда қўллаб, беқиёс маҳорат эгасига айланиши керак.

НАТИЖАЛАРНИ ЯХШИЛАШ ЙЎЛИДА БИРИНЧИ ҚАДАМ

Қанчалик натижани яхшилаш олишимиз кўп жиҳатдан тасаввуримизга ҳам боғлиқ. 1960 йилгача инсоннинг фазога парвоз қилиши амалга ошириб бўлмайдиган фикр деб ҳисобланарди. Бироқ инсон фазога чиқди, ойга ҳам етиб борди. Буларга сабаб бир инсоннинг ҳаммага қарши чиқиб, фазога учиб мумкинлиги борасида фикрни олға суришидир. У инсониятга бунинг имкониятини топиш борасида уруғни қадади.

Камбағал инсон бадавлат бўлиши мумкинми? Албатта! Хоҳиш, режалаштириш, астойдил меҳнат ва қатъиятлик биргаликда мўъжизавий кучга айланади. Гап муваффақият формуласи иш бериши ё бермаслигида эмас, балки инсоннинг ўзи формуланинг устида ишлайдими ё йўқми? Ҳар биримиз ўзимиз учун янги ҳаёт томон йўл очишимиз мумкин ёки кўп нарсаларни орзу қилганча бир жойда турганча умримизни ўтказишимиз мумкин.

КИМ ҲАҚҚИНИ ТЎЛАСА, ЎША МУКОФОТИНИ ОЛАДИ

Молиявий муаммоларни ҳал қилиш осон. Уларни ҳал қилмаслик ҳам осон. Агар биздан мукофот-

лар йироқлашиб бораётган бўлса, унда натижаларимизни ҳаққона кўриб чиқиш вақти келибди.

Агар натижа йўқ бўлса, демак, нимадир нотўғри кетмоқда. Натижанинг йўқлиги – бу муаммонинг белгиси, уни аниқлаб, бартараф қилиш лозим. Белгиларга эътибор қилмаслик муаммони янада ривожлантиради. Камдан кам муаммо ўз ўзидан ҳал бўлади. Аксинча, ўз вақтида чора кўрилмаган, эътибор қилинмаган муаммо кучайиб боради.

Ҳаракатлари кам натижа берган одамларга қулоқ солсангиз, минг хил баҳона қилишади, шу орқали кам натижага эга эканликларини оқлашади. Улар кам ҳақ олганда, фирмани айблашади, бошлиқларини қарғашади. Солиқлар айбдор деъишади. Улар ота-оналарини, ўқитувчиларини ва тизимларни айблашади. Ҳатто ҳукуматдан ҳам айб қидиришади.

Лекин атрофга қаранг, атроф имкониятга тўла. Америкада имкониятлар кўп, фақат улардан фойдаланиб қоламан деганлар кўп эмас.

ТЕЗ-ТЕЗ НАТИЖАНИ ТЕКШИРИНГ

Режамиз, фалсафамиз, ҳаётий позициямиз ёки саъйи ҳаракатларимиз тузатишга муҳтожми ё йўқми, буни билиш учун ўн йил кута олмаймиз. Буни ташлаб қўйиш ёки эътибор қилмаслигимиз бизга қимматга тушади.

Прогрессни мунтазам равишда кузатиб бориш керак. Қанчалик тез-тез текшириб туришимиз кераклиги йўлимиз қанчалик узунлигига боғлиқ. Масалан, нариги мавзегга ўтмоқчи бўлсак, унда мўлжалдан биров адашганимиз катта салбий оқибатни келтирмайди. Бироқ бошқа шаҳарга йўл олсак, йўлимиз тўғрилигини тез-тез текшириб туришимиз лозим, акс ҳолда бошқа шаҳарга бориб қолишимиз ҳеч

гап эмас. Энди истаган манзилимизга етиб боришимиз қийинлашади, унга интилиш ҳам сўниши мумкин. Шунинг учун катта салбий оқибатлардан қочиб қолиш учун кичик хатоларга йўл қўймаслик керак.

ЕТАРЛИЧА ВАҚТ ИЧИДА СЕЗИЛАРЛИ МУВАФФАҚИЯТЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ

Бу жуда жиддий чақирув – етарлича вақт ичида сезиларли муваффақиятни қилиш. Бу ҳаётимиздаги мақсад билан қадрият асосидир.

Биз бу чақирувни бажону дил қабул қилишимиз лозим. Ҳозир сезиларли натижаларга эриша олмаслигимизни вазият тақозо қилади, деб баҳона қилишга ҳаққимиз йўқ. Агар ҳақиқатдан ҳам ҳозирги вазиятимиз бизга қийинчилик туғдираётган бўлса, билингки бу баҳона қилиш учун эмас, балки янада кўпроқ меҳнат қилишимизга хизмат қилиши керак.

Қийинчиликлар бизнинг қатъиятимизни синайди. Агар хоҳиш-истагимиз етарлича кучли бўлса, унда биз ечим қидирамиз. Бунда ижодий қобилиятимизни жалб қилиб, саъйи ҳаракатимизни оширсак, унда анча олдинга қараб силжиб борамиз. Акс ҳолда, қийинчиликларнинг баҳонаси билан бир жойда туриб қолишимиз ва ҳатто орқага кетиб қолишимиз мумкин.

Бу қийинчиликлар бўлмаса, биз зарур диққатни жамлай олишимиз ва қатъиятлик кўрсатишимиз қийин бўлиб, йўлимиз узоқ бўлиши мумкин. Эшакнинг юки қанча енгил бўлса, шунча ётагон бўлади. Агар йўл етарлича қийин бўлса, ички резервларимиздан фойдаланиб, турли қобилият ва имкониятларимизни кашф қиламиз, ўйланамиз, изланамиз

– буларнинг ҳаммаси биз учун, шахс камоли учун хизмат қилади. Бу қийинчиликларни босиб ўти-

шимиз, уларни ҳал қилишимиз бизнинг баҳомизни, ўзимизга ишончимизни оширади, янада олға юриш учун завқу шафқ уйғотади.

Етарлича вақт ичида сезиларли ютуққа эриша олмасак, демак мақсадимиз жуда кичик. Олдинда арзирли мукофотлар бўлмаса, бундан илҳом олиш жуда қийин.

Муаммо шундаки, биз ўз орзуларимизга ва уларни рўёбга чиқара олишимизга ишонмаймиз. Биз муаммоларни енгиб, тўсиқлардан ошиб ўтиш ўрнига уларни баҳона қилиб, орзуларимиздан воз кечамиз. Айнан шунинг учун ўз натижаларингизни тез-тез баҳолаб туринг. Агар маълум вақт ичида сезиларли ютуққа эришмаган бўлсак, унда ё мақсадимиз ё режамиз борасида ўзгариш қилиш керак.

СОДИР БЎЛАЁТГАН ВОҚЕАЛАР ҲАММАНИНГ БОШИДАН ЎТАДИ

Охир-оқибат ҳаммамиз бир хил вазият, бир хил воқеаларга дуч келамиз. Кимдир улардан ўз ношудлигини оқлаш учун фойдаланса, кимдир худди шу вазиятни ўсиш учун, мақсадга эришиш учун, янги ютуқларга етиш учун раҳбат сифатида қўллайди.

Ҳаммамиз қийинчилик билан аралашган имкониятларга эга бўламиз. Саломатлигимиз мустаҳкамланиб борган сари касалликка чалинишимиз ҳам ортиб боради. Қийинчиликлар бўрони камбағалга ҳам, бойга ҳам бир хил ёпирилиб келади.

Нима бўлганда ҳам, буларнинг ҳаммаси ҳаммамизда бўлади. Биргина фарқи – ҳаммамиз ҳар хил ёндашамиз. Ҳаётимиз сифати нима содир бўлаётганига эмас, балки биз ўша вазиятда қандай ҳаракатни танлашимизга боғлиқ.

Ҳаммамизда туғма “касаллик” бор – биз натижаларни хоҳлаганимизда ёки бизга керак бўлганда

бўлишини истаймиз. Бироқ табиат қонунига кўра агар баҳорда уруғ қадалган бўлсагина, кузда ҳосил олишимиз мумкинлигини қайд этади. Биз ёздан ўсимликни кучли ўсишига, турли зараркунандалардан асрашга, ёввойи ўтларни йўқотиш мақсадида фойдаланишимиз керак. Жорий эҳтиёжларимизга қарамай, биз фаолиятимизни давом эттиришимиз керак. Ҳосил албатта бўлади, бироқ ўз вақтида: “ҳар бир нарсанинг ўз вақти бор – туғилиш ва ўлим вақти, экин экиш ва ҳосил олиш вақти, йиғлаш ва кулиш вақти, ғамга ботиш ва рақсга тушиш вақти, муҳаббат ва нафрат вақти, уруш ва тинчлик вақти...”

Натижалар эҳтиёжимизга боғлиқ эмас. Натижа ҳаракатга, меҳнатга, фаолиятга боғлиқ. Агар қўлимиздан келганини қилиб қўйган бўлсак, унда натижа маълум вақтдан сўнг намоён бўлади.

ЭЪТИБОРСИЗЛИК КЕЛАЖАҚДАГИ МУАММОЛАРНИ КўПАЙТИРАДИ

Мақсадларимизга эришишда қийинчилик ва муаммолар қатъиятлигимизни оширишда катта аҳамияти бўлса-да, уларни атайлаб ҳаётимизга жалб қилишнинг кераги йўқ.

Бугунги кундан ўн йил ўтиб, ҳаммамиз қаердадир бўламиз, савол шуки – айнан қаерда? Бугун – кейинги ўн йилликка аниқлик киритувчи даврдир. Ҳаёт бизга етарлича қийинчилик яратиб беради, шунинг учун уларни атайлаб вужудга келтиришнинг кераги йўқ.

Келажақдаги тўсиқларни камайтиришнинг энг яхши усулларида бири – айни вақтда муҳим масалаларга эътиборсизлигимиз туфайли келиб чиқадиган салбий оқибатларнинг олдини олишимиз мум-

кин. Бунинг учун ўзимизга ҳаётий принципларга боғлиқ жиддий саволларни беришимиз керак:

Охирги уч ой ичида нечта китоб ўқиб чиқдим?

Ўтган ойда қанчалик мунтазам ўз устимда ишладим?

Ўтган йилги қанча даромадимни сармоя сифатида тикдим?

Охирги ҳафтада қанча хат ёза олдим?

Бу ойда кундалигимга неча марта ёзишга имкон топдим?

Бу ва бошқа кўплаб саволларга жавоб биз қанчалик тўғри йўлда кетаётганимиз ва қандай мукофотга лойиқ эканлигимизни кўрсатади. Агар ўзимизни ўзимиз кичик ишларда тартибга сола олма-сак, унда сармоя киритиш ва фойдаланиш борасида катта имкониятлар бўлганда, оддий тартиб-интизомсизлигимиз панд бериб қолади.

Тартиб-интизомли меҳнатимиз орқали ҳар бир хатони тўғрилаш билан ўзимизга ёрқин келажак томон кўприк ташлаймиз. Айнан шундай тарзда ҳаёт мозаикаси қурилади, кичик ғалабалар бирин-кетин қўйилади.

ИШОНЧ НАТИЖАЛАРГА ТАЪСИР ҚИЛАДИ

Ёрқин ҳаётни истаганлар қўлидан келиши мумкин бўлгандан камроқда тўхтаб қолмасликлари керак. Агар одам имкониятидан кўра камроқни амалга ошираётган бўлса, бир кун бу вазият уни барбод қилади. Бу унинг ўзига бўлган баҳоси ва ишончини емиради.

Агар қўлимиздан келганидан камроғини қилаётган бўлсак, унда бу ўз ўзидан ҳаётга бўлган муносабатимиз, бизнинг поэзиямизга салбий таъсир қи-

лади. Бу бизни тубсиз жарликка улоқтиради, бизни пушаймонлик ва армон эгаллайди.

Қўлимиздан камроғини қилганимиз учун ўзимизни айбдор ҳис қиламиз, айбдорлик ҳисси эса хотиржамликни йўқотади, беҳотиржамлик эса ўзимиз бўлган ишончни емиради. Натижада ўнглаб бўлмайдиган ўз ўзига ишонмаслик ҳолати юзага келади – шу билан омадсизликка чалиниш, ношуд бўлиб қолиш схемаси тугайди. Қанча ўзимизни кам қобилиятли деб билсак, шунча камроққа қўл урамиз, қанча кам қилсак, шунча кам натижага эга бўламиз. Натижаларимиз тушгани сари ҳаётий позициямиз даражаси тушиб боради. Ҳаммаси бир-бирига боғлиқ. Тез орада ҳаётимизни назоратини қўлдан чиқариб юборганимизни англаб етамиз.

Буларнинг ҳаммаси қандай бошланади? Буларнинг ҳаммаси қўлимиздан келгандан кўра камроғини қилишни ўзимизга эп кўрганимиздан бошланади? Амалга оширилмаган ишлар юки нафақат ўзимизга бўлган ишончни, балки ёрқин келажакка бўлган ишончни ҳам босиб қўяди.

Бироқ бундай чигалликка тушиб қолганлар учун чиқиш йўли мавжуд. Ҳаётга бўлган муносабатимиз хусусида ўйлашни бошлашимиз билан яна ҳаракат қилиш учун яхши вазиятга кириб борамиз. Фаолиятимизни жадаллаштириш оқибатида янги натижаларга эришамиз. Илк натижаларни кўриб, ўзимизга бўлган ишонч ортади, у эса янги ҳаракатга, янги фаолиятга ундайди. Янги ҳаракат, янги фаолият янги натижаларни келтиради, бу эса ҳаётга бўлган муносабатимизни яхшилайдди, мустаҳкамлайди. Бир вақтлар ўз ҳолича оққан ҳаётимиз ёрқин келажакка қаратилган бизнинг назоратимиздаги ҳаётга айланади. Ҳаммаси ҳаётга бўлган муносабатимизни ўзгартириш заруратини англаганимиздан бошлана-

ди – бу бизнинг муваффақият томон ташлаган илк қадамимиз бўлади.

Баъзида ҳаётга нотўғри муносабатдан қутулишнинг энг яхши йўли – фаолиятнинг ўзи бўлади. Баъзида ўртамиёна ҳаётга муносабатга эга бўламиз, фақат бизнинг ички қобилиятимизни очадиган фаолият етишмайди. Қуйидаги гап жуда донолик билан айтилган: “Ҳаётга бўлган муносабати ҳаракатлари билан бошқарилишига йўл қўйган кучсиздир, ҳаракатларини фикрлари билан бошқаришни уддалаган эса кучлидир”. Муваффақият томон йўл ҳақидаги рецепт нимадан бошланмасин – ҳаракат ёки ҳаётга тўғри муносабати шакллаштириш бўлмасин, энг муҳими бошлашдир. Ҳаракатсизлик эса унинг сабаби қандай бўлишидан қатъий назар – йўл қўйиб бўлмайдиган хатоликдир.

Ҳаракат анчадан бери ёзилмаган хат ёки телефон қўнғироғидан бошланиши мумкин. Кундалик сотиб олиш ёки китоб ўқиш билан ҳам бошлаш мумкин.

Ҳаётимиз чигалликка тўла бўлса-да, яхши томонга ўзгариш учун нимадир қилишимиз керак. Балки бошида ишончнинг ўзи ҳам бўлмас, шунда ҳам давом этавериш керак. Биз буни ички кўрқувларимизга қарши чиқиб бўлса ҳам амалга оширишимиз керак. Қатъиятли ҳаракат қилишимиз, тартиб-интизомга риоя этишимиз орқали шубҳа ва гумонларга чек қўямиз. Илк натижалар бизга асос бўлиб, ўзимизга, ҳаётимизга бўлган ишончимизни кучайтиради, фаолиятимизни янада жадаллаштириш учун бизга илҳом беради.

ИНТИЛИШЛАРИМИЗ ҚАНЧАЛИК УЗОҚҚА ҚАРАТИЛГАН БЎЛИШИ КЕРАК?

Менимча, Ер юзида исталган жонзот ўзининг максимал салоҳиятига эга бўлишга интилади, фақат инсон эмас.

Дарахт потенциал баландлигининг ярмигача ўсиб, “Шунинг ўзи етарли, менимча” деб қўя қолмайди. Дарахт илдизларини чуқурроқ отади. У имкони даражасида озиқавий моддаларни сўриб, табиат томонидан белгиланган баландлик ва кенгликка қараб шохланади, ўсади. Ўзининг ҳайбати билан инсон агар қўлидан келганини қилганида, шундай катта натижаларга эриши мумкинлигини эслатиб туради.

Нега инсон Ер юзида энг ривожланган, энг ақли жонзот бўлиб туриб, максимал салоҳиятини очишга интилмайди? Нима учун ярим йўлда тўхтаб қолишни ўзимизга эп кўрамыз? Нима учун имконимиз даражасида камол топиб, бундан яхшироқ бўлиш учун интилмаймиз? Сабаби оддий: бизга танлаш эркинлиги берилган.

Аксарият ҳолатда танлов бу мукофот, ҳадядир. Бироқ бор имконимиз ва қобилиятимиздан фойдаланиб, қўлимиздан келганини қилиш борасида гап кетганда, танлов эркинлиги бизга қарши ишлайди. Чунки биз қилишимиз мумкин бўлгандан кўра камроғини қилишга қарор қиламиз. Биз дарахтдан ўсиш борасида ўрناق олиш ўрнига унинг соясида дам олиб ётишни афзал кўрамыз.

ТАНЛАШ УЧУН ИККИ ЙЎЛ

Ҳаётимиз билан нима қилишимиз борасида икки танлаш йўли бор. Биринчи йўл – қўлимиздан келгандан, имконимизга нисбатан камроқни қилиш, кичикроқ одам бўлиш. Камроқ пул топиш. Камроққа эга бўлиш. Камроқ ўқиш ва фикрлаш. Камроқ ҳаракат қилиш ва камроқ тартиб-интизомга риоя қилиш. Бу йўл бизни бўшлиқдан иборат ҳаётга олиб боради. Бу йўл афсус-надомат, пушаймонлик, армонларга тўла ҳаётга олиб боради.

Иккинчи йўл-чи? Қўлдан келганнинг барини қилиш! Имкон даражасида камол топиш. Истиқболимиз учун зарур барча китобларни ўқиб чиқиш. Қанчага имконимиз етса, шунча пул топиш. Ёрқин келажак учун барча имконият ва қобилиятни ишга солиш. Ҳаммамизда бу танлов бор.

Қилиш ёки қилмаслик. Бўлиш ёки бўлмаслик. Комилликка эришиш ёки кичик, қадрсиз инсон бўлиш.

Худди дарахт каби салоҳиятимиздан тўлиқ фойдаланиб, баландга ва ён тарафга ўсиб боришимиз керак. Нима учун ҳар он, ҳар соат, ҳар куни қўлимиздан келганини қилмаймиз.

Бизнинг ҳаётий мақсадимиз бу дунёда истеъдодимиз, қобилиятимиз ва истагимиз имкон берган даражада ўзимизни намоён қилиш, ютуқларга эришишдир. Имконимиздан кўра камроққа қўл уриш – бу йўлда беҳуда яшаб ўтиш, омадсизликка учрашни билдиради.

Натижалар – инсон камолотининг ўлчашнинг энг яхши кўрсаткичидир. Гап-сўзлар эмас. Тушунтиришлар эмас. Оқлашлар эмас. Айнан натижалар! Агар кечаги натижалар биз истагандан камроқ бўлса, унда бугун кўпроқ ҳаракат қилиб, эртага кўпроқ натижага эришишга ҳаракат қилишимиз зарур. Ўзи комилликка етган шахсга кўпроқ мукофот тегиб, у ўзи ва атрофдагиларга кўпроқ яхшилик қилиши мумкин.

БЕШИНЧИ БОБ

ҲАЁТ УСЛУБИ

Шахсий фалсафамиз, ҳаётга бўлган муносабатимиз, фаолиятимиз ва унинг натижалари – буларнинг ҳаммаси биргаликда ҳаёт услуби деб номланувчи шахс категориясини шакллантиради.

Кўпчилик кўп пул топишни ўрганиб олишган, бироқ улар яхши яшашни билишмайди. Натижада топган пуллари бахтли бўлишларига етарли эмас деб ҳисоблаб, яна пул топишга киришиб кетадилар. Айтишади-ку, пул топиб ақл топмаганлар, деб.

Баъзилар кам пул топгани учун ҳаётга муносабати салбий эканлигини айтади. Уларнинг фикрича, агар молиявий аҳволларини яхшилашганда, бизга қандай яшаш кераклигини кўрсатиб қўйишган бўларди. Бироқ улар шуни тушунишмайдики, ўтмишда бахтли келажакни қуришни билмаганликлари учун бугун шундай ночор аҳволда қолишган. Агар улар шундай фикрлашда давом этсалар, айна вақтдаги бахт етишмаслиги ҳолати келажакда ҳам давом этади, молиявий қийинчиликлар эса ҳеч қаерга кетиб қолмайди.

ҲАЁТ УСЛУБИ – БУ БИЗНИНГ ҲАЁТГА МУНОСАБАТИМИЗ ВА ҚАДРИЯТЛАРИМИЗНИНГ КЎЗГУДАГИ АКСИДИР

Ҳис қилганларимиз ва нимани қадрли деб ҳисоблашларимиз – фикрлаш жараёнининг бир қисми бўлиб, ҳаётимизга нимани жалб қилишимизни белгилашни тушундик. Агар биз ҳозирги вазиятдан қониқмаётган бўлсак, фикрлаш ва ҳис қилиш тарзимизни ўзгартириш орқали яхши томонга ўнглашни бошлашимиз мумкин.

Ҳаёт услуби – ўша фикрлаш жараёнининг функциясидир. Исталган вақтимизда ўз ҳаёт услубимизни ўзгартиришимиз мумкин, бунинг учун тўғри ҳис қилиш ва қарор чиқаришни бошлашимиз лозим.

Ҳаёт услуби билан боғлиқ энг ажойиб ҳолат шуки, бахтли бўлишимиз учун ҳамма нарсага эгамиз. Бахтни ҳис қилиш учун бой ёки машхур бўлишимизни кутишимиз керак эмас. Тўлақонли ҳаёт билан, қувонч билан яшашни айнан ҳозирдан бошлашимиз мумкин.

Ҳар ким хайрия учун маблағ ажратади. Бироқ ўзимизни ва вақтимизни бағишлаганимизда, унга мукофот оламиз.

Ҳар ким симфоник оркестрга билет олиши мумкин. Мусиқадан завқланишингиз учун концерт залида сизга тегишли хусусий ложа бўлиши шарт эмас, орқа ўриндикда ҳам мусиқа худди шундай эшитилади.

Рембрантнинг асарларини томоша қилиш учун унинг расмларини сотиб олишнинг кераги йўқ. Юракдан совға қилинган ягона атиргул бир қучоқ орхидеядан афзал.

Қуёш ботишининг гўзал манзарасини томоша қилиш эса бепул.

Биз бадавлат ҳаёт кечиришимиз учун бадавлат бўлишимизнинг кераги йўқ. Биз ҳозирдан бошлаб тўлақонли ва қувончли ҳаёт кечиришимиз мумкин, бунинг учун ҳаёт услуви деб номланувчи тушунчага нисбатан муносабатимиз ва қарашларимизни ўзгартирсак бас.

ҲАЁТ УСЛУБИ – МИҚДОРИЙ ТУШУНЧА ЭМАС

Маданият – миқдорий тушунча эмас. Нафислик – бу ҳам миқдорий тушунча эмас. Ҳаёт услуви ҳам шу жумладан. Бу ҳаётнинг шундай соҳалариники, улар санъат даражасида, ёрқин келажакни истаган инсонлар эса буларни амалда қилиши керак. Бу санъат турларида маҳоратли бўлиш учун эса қўлимизда бор имкониятдан фойдаланишдан бошлашимиз керак.

Юқори маданиятли, нафис феъл-атворга эга бўлиш учун бугундан бошлаб машқ қилишимиз мумкин. Масалан, ҳар кимга “чой чақа” сўзи таниш, уни ресторанда хизмат қилган официантга берамиз. Бироқ ҳар ким ҳам унинг асл маъноси ва мақсадини билмайди. “Чойчақа”, яъни “Tip” сўзи “Тез хизмат учун” (To insure promptness) жумласининг қисқартмасидир. Демак, чойчақа хизмат кўрсатилганидан сўнг эмас, балки унгача берилади.

Ресторанда кечки таомни қабул қилишга нафислик, моҳирлик билан ёндашилганда, бизга хизмат қилувчи официантни бир чеккага чақириб, “Мен билан келган меҳмонлар жуда нозик одамлар, улар бу кечки таомдан мамнун бўлиб қайтишларини истардим. Сиздан илтимос, кичик зиёфатимизни чиройли ташкиллаштириб беринг, бу эса Сизга”, деб кармонига чойчақани солиб қўйиш керак.

Бу қисқа суҳбат ва озроқ пул биргаликда мўъжизани яратади. Айниқса, бу сўзлар самимий, илиқ табассум билан айтилса, самаралироқ бўлади. Нафислик, уддабуронлик – беқиёс ҳаёт кечириш учун оддий ечимларни топишдир. Буни ҳар ким қила олади, буни қилиш осон.

Бироқ қилмаслик ҳам худди шундай осон. Официант кўполлигига, ёмон хизматига чидаш, олдингизга олиб келиб қўйганини ейиш ҳам осон, муҳим кичик чораларни қилмай, кечани бузиш ҳам осон, пулингизга ҳордиқ эмас, дилхираликни сотиб олиш ҳам осон.

Ҳаёт услуби – бу оддий нарсаларни ноодатий тарзда қилишдир. Бу шартта ўрнингиздан туриб, столга чойчақани отиб, официантга ёмон қараб қўйиб, жаҳл билан чиқиб кетиш эмас. Бу билан ўзингиз билан олиб келган меҳмонларингизни дам олдирмайсиз. Бу дилхиралик узоқ юрагингизда сақланиб, сизга ўша ўхшамаган кечани эслатиб туради. Лекин бор-йўғи бир-икки оғиз сўз ва чойчақа қанчалик вазиятни ўзгартирган бўларди.

Биз озроқ пулни ҳам моҳирлик билан сарф қилишни ўрганишимиз керак, токи катта пуллар келганда ўзимизни йўқотиб қўймай, уларни ишлатиш саъятини эгаллаган бўламиз.

ҲАЁТ УСЛУБИ – БУ БИЗ КИМЛИГИМИЗ ВА ҚАНДАЙЛИГИМИЗНИ КўРСАТУВЧИ КўЗГУДИР

Бизнинг ҳаёт услубимиз кимлигимиз ва фикрлаш тарзимиз қандайлиги борасида аниқ тасаввурни бера олади. Ҳаёт услуби – бу қаерга кетаётганимиз, нима қилаётганимиз ва ўзимизни қандай ҳис қилишимиз. Ҳаёт услуби – қандай кийиняпмиз, нимада ҳаракатланамиз, қандай кўнгилхушликни танлаймиз.

Ҳаёт услуби – реал қадриятлар, услуб, нозик дид ва интеллектнинг ўзаро мувофиқлиги, бу қийинчилик даврида ўзини, ҳиссиётини идора қила олишдир, бахт ва қувончли дамда ҳиссий бўшалишдир.

Муваффақиятга эришган ва унга жиддий тарзда интилган инсонлар қанчалик нафис феъл-атвор ва ақл-заковатга эришишни уддалай олишганларини намоён қиладилар, ўзларини тутишлари улар шахс сифатида қандай ривожланиш даражасига етганликларини кўрсатади.

Ўзимизни қандай намоён қилсак, бошқалар учун шахс сифатида қандай даражага етканимиз борасида тўлиқ ахборот беради. Нимаики қилмайлик, нимаики гапирмайлик, ҳатто ташқи кўринишимиз ҳам ҳаётга муносабатимиз қандайлиги борасида кўп маълумот бериши мумкин. Агар китобга нисбатан ширинликларга кўпроқ сарф қилсак, бу ҳам ташқи кўринишимизда намоён бўлиб, бошқаларга танловимиз борасида маълумот беради.

Ҳаммамиз яхшироқ ҳаёт кечиришга имконига эгамиз. Бунинг учун аввал бойиш шарт эмас. Яхшироқ яшаш учун кўпроқ фикрлаш ва ҳаётдаги ҳақиқий қадриятлар баҳосини билиш керак.

ҲАЁТ УСЛУБИ – БУ НОАВТОМАТИК МУКОФОТДИР

Ҳаёт услуби беқиёс ҳаёт кечириш усулларини яратиш демақдир. Бу бажарилиши шарт бўлган шарт эмас, балки эгалланиши керак бўлган санъатдир. Ҳаёт услуби фақат мақсадга эришганда эмас, балки унга эришиш йўлида ўз ҳаётимиз ва яқинларимизга қувонч ва бахт келтиришдир. Бадавлат яшаш айнан бахтли ҳаёт услуби дегани эмас.

Орамизда кўпчилик бадавлат бўлишни, ҳашаматли уйда яшашни, унда меҳмонларни кутишни ва бахтли эркин ҳаётни орзу қилишади. Биз лоторядан ютиб, ишимизни ташлаб, яхши турмуш қилишни ҳаёл қиламиз.

Биз шахсий ҳайдовчига эга бўлишни, уйда хизматкорларимиз хизмат қилиши, кунимизни ўзимиз истаганча ўтказишни орзу қиламиз.

Хўш, ўшанда нима қилишни истаган бўлардик? Тез орада бир вақтлар биз орзу қилган ишлар оддий нарсаларга айланиб қолади. Биз орзу қилган саёхатлар, зиёфатлар, узоқ ухлаш ва умуман кўнгилхушликлар оддий ҳолат бўлиб қолиб, бизга лаззат бермай қўяди.

Агар бизга ўша ҳолат хурсанчилик, кўнгилхушлик бермаса, унда биз нимага интилмоқдамиз? Ҳаёт услуби деган тушунчанинг ўзи нимадан иборат?

Ҳаёт услуби борасида ҳар ким ҳар хил фикрда бўлиши мумкин. Бироқ ишончим комилки, эга бўлган нарсамиз эвазига эришганларимиз – бу ҳаёт услуби эмаслиги борасида бир хил фикрдамиз. Ҳаёт услуби – тўлақонли ҳаёт натижаси... фаолроқ яшаш, онглироқ яшаш, қувончлироқ яшаш, тушуниб яшаш. Қанчалик тўлақонли яшасак, шунча кўп ҳаракат қиламиз, шунча кўпга эришамиз. Ҳаёт услуби – астойдил ҳаракатларимиз учун мукофот эмас, балки бу қатъий ҳаракатларимизни янада самаралироқ қилиш, аҳамиятлироқ қилиш, фойдалироқ қилишдир.

ҲАЁТ УСЛУБИНИ ЎРГАНИШ ВА ТАЖРИБАДА СИНАШ КЕРАК

Агар бадавлат бўлишни истасак, бойликни ўрганишимиз керак, агар бахтли бўлишни истасак, бахтни ўрганишимиз керак. Бу икки изланиш ўзаро бирлашиб, ҳаёт услубини ташкил қилади.

Кўпчилик одамлар бахт ва бойлик ўрганиладиган соҳа эмас деб ҳисоблашади. Улар бахтнинг ўзи ҳаётларига кириб келиши умиди билан яшашади. Бироқ бахт - бу санъат, воқелик эмас. Бахт ўз ўзидан осмондан бошимизга ёғилмайди.

Бизда шундай хато фикрлаш борки, бахт омадга, муваффақиятга эришганимизда ҳаётимизга кириб келади деб ўйлаймиз. Бахт нафақат муваффақият натижаси, балки унинг сабабчиси ҳамдир. Ҳозирги вазиятимиз қандай бўлишидан қатъий назар биз бахтни ҳис қила олишимиз керак.

МАҚСАДЛАРИНГИЗ ТОМОН ИНТИЛГАН ВАҚТИНГИЗДА БОР НАРСА БИЛАН БАХТЛИ БЎЛИШНИ ЎРГАНИНГ

Ҳар ким ўзи учун бахт қасрини қура олади. Биз уни қурамыз ва ҳис қила оламыз. Ниманидир кутишнинг кераги йўқ. Кутиш ҳозирги вазиятимизни янада ёмонлаштиради. Бахт шундай мўъжизавий туйғуки, қаерда ва қандай яшамайлик, унга қарамайди, у моддийлик билан боғлиқ эмас.

Кўпроққа эга бўлиш – бу бахтли бўлиш ҳақида эмас. Бахтли бўлишни билмасангиз, дунё олтинлари-ю жавоҳирлари сизга бахтли бўлишга ёрдам бера олмайди. Камбағаллик пайтида яхши дўст орттириб, уни сақлаб қолишни уddaлай олмаган бўлсангиз, унда бойганимизда ҳам бахтлироқ бўла олмаймиз. Шахсий муносабатларни ҳам кейинга суриб бўлмайди, вафодор турмуш ўртоқ яхши ва ёмон кунда, етишмовчилик ва тўкинчиликда бирга бўлади.

Агар фарзандимизга энг қиммат, энг яхши ўйинчоқни олиб бера олмасак, бу қўрқинчли эмас. Болалар оддий нарсалардан ҳам қувонишни била-

ди. Ўзимиз болалиқда учган велосипедларимизни болаларимиз учираётганини кўришнинг ўзи катта бахт эмасми?

Бахт – банкдан оладиган пулларимиз эмас. Бахт бу ҳаётдан ва атрофимиздаги инсонлардан оладиган қувончимиз. Ўзимиз ва оиламизнинг бойишини исташимизда ёмонлик йўқ. Бироқ бой бўлмасак, ҳаётдан камроқ лаззатланиш ва камроқ бахтли бўлиш дегани эмас. Кимки бой бўлса, ўшани бахтлироқ ва омадлироқ деб ҳисоблаш ҳам нотўғри. Агар айни вақтда бор-йўғимиз билан бахтли бўлишни билмасак, эртага қандай омад кулиб боқмасин, биз бахтли бўла олмаймиз.

ҚАЕРДА БЎЛМАНГ, ЎША ЕРДА БЎЛИНГ

Бахтли бўла олмаслигимиз ва беқиёс ҳаёт услубини топа олмаслигимизга яна бир сабаб биз ўз жойимизда мавжуд бўлишни билмаймиз. Уйда бўлсак, бутун хаёлимиз ишда бўлади, ишда бўлсак эса аксинча, уйни ўйлаймиз. Ҳар кунимиз шу зайлда ўтади, деярли атрофдагилар нима деяпти, уларни эшитмаймиз. Балки сўзларни эшитармиз, бироқ уларнинг маъносига етмаймиз.

Ҳар кунги ҳаётимизда кўпинча ё ўтмишдаги воқеалар ёки келажакдаги имкониятлар билан миямиз банд бўлади. Биз шунчалик кечаги ва эртанги муаммоларга берилиб кетамизки, бугунги кун қандай ўтиб кетганини билмай қоламиз.

Биз ҳар кунимиздан фойдаланиб қолиш ўрнига, уни ёнимизда ўтказиб юборамиз. Айни вақтда яшашнинг ўрнига ҳар қандай жойларда учиб юрамиз.

Ҳаёт услуби қаерда бўлсак, ўша ерда бўлишни, ўша ерда яшашни ўргатади. Ҳаёт услуби диққатни

айни вақтга қаратиб, унинг бор имкониятларидан, тажрибасидан ва ҳиссиётидан фойдаланиб қолишдир. Ҳаёт услуби бу қуёшнинг ботишини кузатиш учун вақт топишдир. Ҳаёт услуби сокинликни тинглашни билишдир. Ҳаёт услуби бизнинг комиллигимиз учун ҳисса қўшиши мумкин бўлган ҳар бир имкониятдан фойдаланиб қолишдир.

Ҳаёт услуби – бу бизнинг қилаётган ишимиз эмас, балки ҳис қилаётганларимиздир. Токи биз айна вақтда мавжуд бўлишни билмас эканмиз, биз яхши яшашни била олмаймиз.

ҲАЁТ СИЗНИ ЎЗ ИЧИГА ОЛСИН

Парижга бориб келиш билан Парижни ҳис қилиш ўртасида катта фарқ бор. Бориб келиш – бу жисмоний ҳаракат, ҳис қилиш эса – бой ҳиссий воқелиқдир.

Ҳаётни ҳис қилиш учун унга бизни ўз ичига олиши учун имкон беришимиз керак. Бу фақат яхши ҳодисаларга тегишли эмас. Биз шунингдек, ёмон воқеаларни ўша вақтда ҳис қилишимиз, ғам-ғусса ва йўқотишни туйишимиз керак.

Биз ҳаётнинг беқиёслигини ҳис қилишимиз учун биз ўзимиз беқиёс бўлишимиз керак, барча турдаги туйғуларни ҳис қилишимиз керак. Шундагина инсониятнинг тўлақонли ҳаётини кечира оламиз, бизнинг ҳаётимиз реал қадриятлар билан қурилади.

Исталган тараққиёт ҳиссиётдан бошланади. Биз шунчаки орзу қилиш билан яхшироқ ҳаётга эриша олмаймиз, биз бунга эришган инсонлар ҳиссиётини ўрганишимиз лозим. Агар бахтли бўлишни истасак, худди “бахтли одамлар”дай ҳис қилишимиз, ўйлашимиз ва ҳаракат қилишимиз керак. Агар бой

бўлишни истасак, худди бойлардай ҳис қилишимиз, ўйлашимиз ва ҳаракат қилишимиз керак. Исталган

оила боши бор имкониятидан келиб чиқиб, оила-сини бахтли қилиши мумкин. Бунинг учун молиявий жиҳатдан бой бўлишини кутиб ўтириши керак эмас. У бор имкониятини ишга солиб, имкониятлари чегарасини кенгайтириши мумкин. У шунчаки ўзи турган даражадан бошлаши керак. У айти вақтда эга бўлган нарсаларнинг қадрига етиб, уларнинг ажойиб томонларини кўра олиши керак.

Ота қизининг туғилган кунига у хоҳлаган концертга билет олиб бериши ва шундан бир олам қувонч олиши мумкин. Бу худди автомобиль сотиб олиш билан бир хил. Ҳаёт услуги – бу имкониятимиз доирасида ҳаётимизни қизиқарли ва бахтли қилишдир, бу атрофимиздаги инсонларга, яқинларимизга қўлимизда бор воситалардан фойдаланиб, бахт ва қувонч улашишдир, уларнинг ҳаётларида эсда қоларли ва кутилмаган ҳодисаларни уюштира олишдир.

Ҳаётимиз янги босқичдаги бахт ва қувончларни ҳис қилиш учун имкониятларга тўла. Биз шунчаки, фикрлаш тарзимизни ўзгартириб, шу бугундан бошлашга қарор қилишимиз керак. Биз ҳаётимизда дуч келиши мумкин бўлган энг кичик имкониятлардан ҳам фойдаланиб қолишимиз керак, шундагина ҳаётнинг бизга тортиқ этадиган бахт ва қувончлари биз ўйлаган даражадан ҳам ортиқ бўлади.

ХУЛОСА

ТЕЗКОРЛИК ҲИССИНИНГ ЗАРУРАТИ

Мазкур китобда сиз билан баҳамлашган барча фикрларимизга яқун ясаб, шуни айтиш мумкинки, бизнинг омадли ёки омадсизлигимиз учта фундаментал жиҳатларга боғлиқдир:

Биз нимани биламиз;

Биз билган нарсаларга қандай муносабатдамиз;

Биз билган ва биз ҳис қилган нарсалар билан нима қиламиз.

Лекин яна бир фундаментал негиз борки, агар ҳақиқатан ҳам ўз ҳаётимизда кескин ўзгаришлар юз беришини ҳохласак, уни эгаллаш лозимдир. Бу сўнгги негиз гўё терма нақш бўлақларини бир-бирига бириктирувчи елим сифатида намоён бўлади.

Кўриниб турибдики, бу китобда кўрсатилган барча тамойилларни қўллаганда ҳам, эҳтимол баъзи одамлар ўзининг охириги мақсадларига эришмай қоладилар. Шахсий фалсафани яхшилаш, муваффақият келтирувчи ҳаётимизга нисбатан позитив муносабатни ишлаб чиқиш, ўз устида тинимсиз ишлаш, ўз натижаларини ўрганиш ва таҳлил қилиш, ўз ҳаёт тарзини бетакрор қилишга уринишлар борасидаги қилинган барча саъй-ҳаракатларига қарамай, улар ўз орзуларини рўёбга чиқаришга эриша олмайдилар.

Нима учун ўз ҳаётига муҳим ўзгартиришлар кiritишни ният қилганлар ҳанузгача олдинга олға босиш ўрнига бир жойда чархпалак бўлиб айланиб юрибдилар? Нимага ўз уруғини экканлар, бой ҳосил йиға олмадилар?

ИНСОННИНГ ШИНАМЛИКЛАР МУҲИТИ

Эҳтимол, бу саволларга жавобларнинг бир қисми шундан иборатки, биз айнан кўп нарсага эга бўлганимиз сабабли шунчалик кам нарса билан қониқишга мойилмиз.

Деярли ҳар биримизда уй, телевизор, автомобиль ва муайян даромад манбаи бор. Кийиниш ва қоринни тўйғазишга ҳам нарсаларимиз бор. Асо-

сий эҳтиёжларимизнинг қондирилганлиги бизни “шинамлиқ муҳити” деб аталувчи хавфли муҳитга чорлаши мумкин. Бизга ё энгиб бўлмас тушкунлик, ё ўтириб қолган жойимиздан ҳайдай оладиган ақл бовар қилмайдиган кўтаринки куч етишмайди. Кўпинча каттароқ нарсани истаймиз. Бироқ бизда кўпроқ нарсага эга бўлиш учун на астойдил эҳтиёж, на ични куйдирадиган хоҳиш бор.

Шинамлиқ муҳитининг энг хавфли жиҳати—бу унинг эшитиш қобилиятимизга таъсир ўтказишидир. Қанчалиқ қулай шароитда яшасак, шунчалиқ соат чиқиллашига бефарқ бўлиб қоламиз. Ҳолбуки, бизга олдинда ҳали вақтимиз кўпдек туюлади ва шу боисдан ўйламай-нетмай жорий вақтимизни исроф қиламиз. Бу вақтни ўзимизни тайёрлаш йўлида эмас, балки ўйин-кулги билан ўтказамиз.

“Шинам муҳит” да яшовчи ўша инсонлар, гўёки инсон абадийлиги ҳақида ажиб бир фалсафани яратгандай. “Шахсий муваффақиятимга имкон яратиш учун менда хоҳлаганча вақт бор. Менда доимо эртанги кун бор. Доимо келгуси ҳафта, келгуси ой, келгуси йил бор. Менда хавотирлик учун ҳеч қандай сабаб йўқ. Ҳозир ўзгаришлар юз бериши учун бирон нима қилишга ҳеч қандай ҳожат йўқ. Доимо имконият бўлади... келаси йил айнаи шу пайтда барчаси тамомила бошқача бўлади”.

Айнаи пайтда ва бугунги кунда ўз турмуш даражасини яхшилаш эзгу ниятида юрган ўша инсонлар бугунги кундаги аҳволидан қониқиб юрибдилар. Бугунги кун дам олиш куни ёҳуд қандайдир режаларни тузиш, ёки қайсидир ТВ-кўрсатувларни томоша қилиш, ёки эртага бошланадиган аросатдаги бир ҳолатга тайёргарлик кўриш куни бўлади.

Эзгу ниятли, бироқ масъулият ҳиссига эга бўлмаган инсон: “Ўз ҳаётимни жиддий ўзгартириш учун

эртага мен барвақт тураман ва кечгача ишлайман, бор истеъдодим ва бор имкониятларимни ишга соламан” — дея тасдиқлайди. Охирги ойда мен учта китобни ўқиб чиқдим, шунинг учун бу ойни ўтказиб юборишим мумкин. Бу ҳафтада мен кўп ишладим, шунинг учун ўйлашимча эртага дам олишим керак. Бугун мен кўнғироқ қилишим керак эди... лекин буни бошқа куни қиламан. Буни эртага қиламан”.

Ҳар куни ўй-фикрларимизда такрорланадиган қичик хатоликлар...

БУГУН—БУ КЕЧАГИ КУННИНГ ЭРТАСИДИР

Эртанги кунни кутиш муаммоси шундан иборатки, у ниҳоят кириб келганда “бугун” деб номланади.

Бугун—бу кечаги куннинг эртасидир. Масала шундан иборатки, ушбу кун тақдим этган имкониятлардан биз қай даражада фойдаланмоғимиз зарур? Биз кечаги кунни ҳам, бугунги кунни ҳам беҳудага ўтказамиз, худди шундай тарзда эртанги кунни ҳам ўтказиб юборамиз.

Биз эришиш мумкин бўлган барча нарсалар бизни хоҳиш истагимизга қарамай, осонгина қўлдан бой берилиши мумкин. Бу ҳолатни биз ишлар бугун бажарилган бўлиши мумкин эди, лекин энди кеч бўлганини фаҳмлай бошлаганимиздан сўнггина ҳис қиламиз.

Ҳар биримиз тез-тез ўзимизга соат чиқиллаётганини эслатиб туришимиз лозим. Бу биз дунёга келганда илк нафас олиш лаҳзаларимиздаги ўша соатдир. Бир кун келиб чиқиллашни яқунловчи ўша соатдир.

Вақт—бу бутун инсониятнинг буюк тенглаштирувчисидир. У ҳеч нимага қарамай, энг яхши ва энг ёмон нарсани олиб кетади.

Вақт имконият беради, лекин кечиктирмаслик ҳиссини талаб этади.

ИККИ ДАҚИҚАЛИК ОГОҲЛАНТИРИШ

Дам олиш кунларидаги футбол командаларининг ўйинларини кузатиш қизиқдир. Одатда ўйиннинг биринчи эллик саккиз дақиқаси улар обдон ўйлаб чиққан ва уларнинг фикрича, ғалабага олиб келиши керак бўлган режага мувофиқ ўтказилади. Сўнгра бир ажойиб ҳолат юз беради. Ҳакам ёрдамчиси майдон ўртасига чиқиб, “икки дақиқалик огоҳлантириш” ни эълон қилади. Бундан кейинги бир юз йигирма сония давомида ақл бовар қилмайдиган ҳол юз беради. Биз кўпинча шу икки дақиқада ўйинчиларнинг дастлабки эллик саккиз дақиқадаги ўйинга нисбатан анча жадалроқ, анча ғайрат ва фаоллик билан ҳаракатланишини гувоҳи бўламиз.

Нима учун?

Шак-шубҳасиз мағлуб бўлиб қолиш ҳиссининг бирданига пайдо бўлиши ва жавобгарлик ҳиссининг кучайиши юз беради. Ўйинчилар шуни биладиларки, вақт ҳеч кимга устунлик бермайди. Соат нимага мўлжалланган бўлса, ўша вазифани бажаради, яъни ўйин буткул тугамагунча сонияларни санаб туради.

Мағлубият ёқасида турган ўша команда ўзига хос шундай жадаллик ва моҳирлик билан ҳужумларни уюштирадики, бутун ўйин давомида бундай ҳужумларни кўрсата олмаган эди.

Команда ўйин бошида ўз рақибларини устидан ғалаба қозониши учун салоҳият ва имкониятга эга бўлади. Бироқ, баъзида ўзининг хоҳиш-истакларига қарамай, команда аъзолари ўйин жудаям охишлаб қолган пайтгача ярим кучини ишга солиб ўйнайди. Баъзан икки дақиқалик огоҳлантиришдан дарак берувчи

хуштак овози шунчаки расмиятчилик бўлиб, у эҳтимол даф қилиб бўлмайдиган мағлубиятни англатади.

Айнан шундай ҳол инсоннинг шахсий ҳаётида ҳам юз беради. Сониялар йиғилиб дақиқаларга, дақиқалар соатларга, соатлар кунларга айланади, бу шу пайтгача давом этадики, токи бир кун келиб, биз эрталаб кўп имкониятларни қўлдан бой бериб қўйганимизни пайқаб қоламиз. Биз умримизнинг охирги йилларини сарфлар эканмиз, беихтиёр ўз орзуларимиз ҳеч қачон ушалмаслиги, бир вақтлар орзулар ушалиши учун имкониятлардан фойдалана олмаганлигимиз қалбимизда армон бўлиб қолиб, афсуслар чекамиз.

Умр ўз поёнига буткул етганда, бизни хатоларимизни тузатишга бир сония ҳам вақт бўлмайди. Умр лаҳзаларимизни санаб бораётган соат на ғолиблар, на мағлублар ҳақида қайғурмайди. Уларни ким ютгани-ю, ким ютқазганлиги қизиқтирмайди. Уларни оқлаш, адолат ёки тенг ҳуқуқлилиқ каби нарсалар ташвишлантирмайди. Ягона муҳим масала шундаки, биз ўйинни қандай қилиб ўйнаганлигимизда.

Инсон ёшига қарамасдан, айнан шошилинич зарурият туйғуси уни ҳозир—айнан шу лаҳзада ҳаракат қилишга мажбур қилиши лозим. Биз сезилмай ўтиб кетаётган ва шунчалик арзимас деб ҳисоблаган лаҳзаларни—умримизнинг ҳар бир лаҳзасини бебаҳо эканлигини доимо ҳис қилишимиз лозим.

Бизда зарур бўлган вақт ҳали мавжуддир. Бизда ҳали кўплаб имконият ва умид бор, йиллар борки, бирон нима қила олишимизни кўрсата оламиз. Орамиздан кўпчиликка эртанги кун, келаси ҳафта, келаси ой ва келаси йил келади. Лекин, биз масъулиятлилиқ ҳиссини шакллантирмасак, шошилиш зарурият ҳиссини уйғотмасак, унда қисқа муддатли вақтимиз ҳам аввалги ҳафталар, ойлар ва йил-

лар сингари бехудага сарфланиб, исроф бўлади. Бу ахир чеки йўқ захира эмаску!

КЕЛАЖАҚДАГИ АҲВОЛНИ ОЛДИНДАН КЎРА БИЛИШНИ ЎРГАНИНГ

Агар ҳозирги ҳаёт йўлимизни ҳисобга олган ҳолда онгимизда келажагимиз манзарасини тасвирлай олганимизда эди, эҳтимол биз ўз ҳаётимизга анча жиддий ёндошган бўлардик. Шошилинич ҳиссининг йўқлиги оқибатларини қуйидаги аянчли бир воқеа мисолида кўриш мумкин.

Кунлардан бир куни бир одам кичик қайиққа ўтириб, Ниагара дарёси бўйлаб суза бошлади. Дарё сокин оқиб турибди, шамол эса майин эсиб турибди, булутсиз тиниқ осмон узра қуёш чарақлаб турибди. Одам яқиндагина ўз қайиғини қирғоқнинг саёз жойидан чиқариб олган эди, ҳозир ҳам ҳали қирғоқдан бир неча фут масофада сузиб кетмоқда. Хавотир бўлишга ҳеч қандай асос йўқ. Одам илмоқни илиб, қармоқни сувга ташлади, унинг ўй-хаёллари сув оқими билан шўнғиб кетди.

Худди шундай ҳол унинг қайиғи билан ҳам бўлди. Дастлаб ҳаракат оҳиста ва сезилмас даражада эди, бу кучсиз оқимда сузиб юрган ҳар қандай қайиқ билан содир бўладиган одатий ҳол эди. Лекин ҳар қандай оқимда қайиқ маълум бир йўналишда сузади, ва бошқарув мавжуд бўлмаса, ўша йўналишда худди бир қандайдир кўринмас ва ажиб бир куч таъсири остида сузиб кетади.

Инсон ўзининг ҳозирги ишлари билан шуғулланар экан, қайиқни ҳаракати тезлашиб қолганини сезмай қолди. Унинг бутун фикр-хаёли балиқ овлаш билан банд эди, чунки бутун ҳафта давомида ушбу сафарга тайёргарлик кўриб, фақат шу ҳақи-

да бош қотирди. Жиддий мулоҳаза юритишга ҳали вақт бўлади. Ҳар ҳолда, у маълум бир вақт дам олиш ва ёлғизликдан баҳраманд бўлиши мумкин. У барча турмуш ташвишларини эсдан чиқариб, шу соатда қайиқ сингари сузиб юришни ўзига эп кўради.

Тўсатдан, ҳеч қандай огоҳлантиришсиз, унинг ўй-хаёллари айна ҳозирги воқеликка қайтди. Назарида товуш гўёки қаердандир, аввал жуда узоқ масофадан келаётгандек туюлди, лекин кўз очиб юмгунча у кучайиб, қулоқни деярли қар қиладиган даражага етди. Унинг диққат-эътиборини нафақат қаттиқ товуш, балки энди сокин ва тинч бўлмаган оқимда кичкина қайиқнинг шиддатли ҳаракати ҳам ўзига тортди.

Одам атрофга назар ташлаб, дарёнинг иккала қирғоғи гўё икки тарафга ўз-ўзидан ҳаракатланиб, узоқлашиб кетганини сезиб қолди. Ушбу кичкина қайиқда мотор йўқ эди, у фақат ягона рул эшкаги ёрдамида ҳаракатланиши мумкин эди. Авваллари унда мотор ва эшкакка эга бўлиш зарурияти йўқ эди.

У нима содир бўлганини тушунишга уриниб кўрди: у гўё ўз назоратидаги хавфсиз дунёсидан қутурган гирдобга тушиб қолгандек эди.

Кўп фурсат ўтмай, бутун воқелик унинг олдида яққол намоён бўлди. Гумбур-гумбур овоз, тўлқинланиб кўпираётган сув, қуюқлашиб бораётган туман ва бошқарувсиз қайиқнинг ожизлиги бирданига бу даҳшатли манзарани шакллантирди. У ўзини сувга ташлаб, кичкина қайиғини ва Ниагара дарёсини тарк этди ва оқим уни шаршара остонасига оқизиб келди.

Унинг онгида бир талай фикр ва ҳиссиётлар пайдо бўлди. Қанийди, ғалаёнсиз бу сузиб юриши қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлиги ҳақида бир он бўлса ҳам ўйлай олса эди! Қанийди, у сафар-

га яхшироқ тайёргарлик кўриб, қайиғига мотор ўрнатиш учун ғамхўрлик қилганда эди! Қанийди, агар шу нарсаларни аввал пайқаганда эди, ёки агар у...

Одам ҳозиргина иккала қирғоқ бўйлаб фожеа ёқасида турган қайиқ ҳақидаги хабарни тарқатаётган одамлар тўдасига кўзи тушди. Бундай мудҳиш манзарани гувоҳи бўлган одамлар гўё ёрдам қўлини чўзаётгандек, лекин аслида, умидсиз бу одамни қутқариб қолиш ўзининг ҳаётини ҳам хавфга солиш демакдир. Баъзи одамлар арқон ёки дарахт шохларини ташлашга уринишар, лекин кўпчилиги бу фожеани гувоҳлари сифатида донг қотганча туришдан бошқасига қодир эмасдилар.

Бир пайт таҳдид солаётган хавф-хатар уни забт этганлиги—бу унинг бепарволиги учун қасос олинганини ҳис қилди. Унинг барча имкониятлари, маҳорати, барча орзуларини ва ҳаёт-мамотини ҳал қилишга қодир бўлган атроф-теварақдаги вазиятларга бепарво ва беташвиш муносабатда бўлганлик учун фожеа қурбонига айланди.

Унинг охириги ўй-хаёли шундан иборат бўлдики, агар яна бир имконият бўлганда эди, у барчасини буткул ўзгача қилган бўларди. Ўй-фикрлар юзлаб фут баландликдан тушаётган шаршара сувининг тезлиги сингари жуда тез кўз ўнгидан ўтарди.

Агар унинг пешонасига бошқача тақдир битилганда эди, у фожеани олдиндан кўра оларди. У фожеа ҳақиқатдан содир бўлгунга қадар барча манзарани кўз ўнгиде яққол кўра олган бўларди. Ўзининг бепарволиги ва эътиборсизлигининг салбий оқибатларини тахмин қила оларди. Кўпириб тошаётган сув, шовқин солаётган шаршара товуши ва тезлашаётган оқим тезлигини ҳаёлан кўз олдига келтириб, вақт кеткизмай, зудлик билан хавфсиз қирғоқ томон сузишга мажбур қиларди.

Қанийди, сув уни ўз қаърига тортмасдан, аксинча, сув устига чиқариб қўйганда эди, у ўз маҳорати, ўзининг имкониятларини ва ўзининг вақтини янги баҳолаган бўларди. У ҳеч қачон миясига турли хил сафсата ва бемаъни фикрларни эгаллашига йўл қўймаган бўларди. Дам олиш ва ёлғизликдан баҳраманд бўлиш фикридан воз кечиб, жадал меҳнат қилиш ва кўзга кўринган муваффақиятга эришиш фикрлари билан банд бўлишга интиларди.

Лекин, афсуски, унинг вақти поёнига етиб келган эди.

ҲОЗИРГИ ҲАЁТ ОҚИМИНИ ЎРГАНИШ

Бизнинг ҳаётимизда барчаси худди шундай амалга ошади. Биз ҳаммамиз оқим бўйлаб, маълум бир йўналишда сузамиз, хаттоки айни пайтда ҳам. Ягона жиҳати шундан иборатки, бу оқим бизни қаерга бошлаб келишини маълум бир аниқлик билан аниқлашимиз мумкин. Энг мавҳум нарса шуки, бизда ушбу оқимни керакли йўналишда ўзгартиришга етарли вақт бўлармикин.

Баъзи инсонларнинг ўтмишдаги қилмишлари бугунги ва хаттоки келажакдаги ҳаракатларини белгилаб қўйган. Буни устига улар бу оқимга ҳеч қандай ўзгартириш киритишга ва тезкор ҳаракатлар қилишга интилмаяптилар. Ўзининг бепарволиги сабабли жазосиз шу оқимда юришларига имкон бермоқдалар. Ўйин-кулгига интилиш орқали ўқиш хохишини сўнишига йўл қўймоқдалар. Изланиш ўрнига ўзлари ғойиб бўлмоқдалар. Улар озгина адашганликлари, бепарволиги ёки хато ўй-фикрлари катта аҳамиятга эга эмас деб ҳисоблайдилар. Бу инсонлар ҳаётда барча нарсалар ўзаро боғлиқ эканлиги

ва бугунги ҳаракатлари келажакдаги кун тақдири-ни белгилашини англаб етмаганлар.

Уларнинг беташвиш ҳатти-ҳаракатлари ва мақсадсиз тентираб юришлари энг муҳим ресурс— вақтни битказиб тугатади. Уларга вақт шундай кўпдек туюладики, улар айрим имкониятларни қўлдан бой берилишига йўл қўйиб берадилар.

Бизнинг фалсафамиз келажакнинг қандайдир шартларига интиптиради. Бугунги кунда ҳаётга нисбатан муносабатларимиз, фаоллик даражамиз ва натижаларимиз сингари келажакда ҳам ҳаракат қиламиз. Бизнинг ҳозирги ҳаёт тарзимиз бизни янада чуқурроқ ҳиссиётларга берилишимизга ёки барча нарсаларга эга бўлгунча бир оз кутиб туришга ундайди.

Биз киммиз ва қандай бўлишимиз керак деган саволлар нафақат охирги мақсадлар кесимида, балки яқунланиб бораётган вақт— “соатлар чиқиллаши” кесимида ҳам ўрганилиши лозим. Балки бизни ихтиёримизда бор-йўғи бир неча йил қолгандир. Балки бор-йўғи бир неча ойлар қолгандир. Бироқ, шу қолган ғанимат вақт давомида охирги соат келишини ожизона кутгандан кўра, бирор бир амалий ҳаракатларни рўёбга чиқармоқ афзалроқ эмасми?

ҲАЁТ—БУ ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИ ЭМАС

Ўқиш даври ўтди. Биз ўсиб улғаётган чоғимизда ўқув дарслари бўлар эди. Биз мактабда бўлганимизда ўқиш даври эди.

Эндиликда биз умр зарварақларининг тўлақонли иштирокчиларимиз, бизнинг рақиб эса—бу инсоннинг иккиламчилигидир. Обдон ва пухта ўйланган фаолиятнинг йўқлигида омадсизлик бегона ўтлари ҳамма нарсани, хаттоки ўз куч-ғайратингиз эвази-

га эришилган ютуқларни барбод қилиши мумкин. Бизга “икки дақиқалик огоҳлантириш” берилишини кутиб ўтиришга ижозат бермаслигимиз керак. Биз ўйлаган режаларимиз рўёбга чиқмаслигини билмоқ учун энг охирги дақиқаларгача кутиб ўтиришга йўл қўймаслигимиз керак. Бизга умр берган имкониятларни жадаллик билан қўллашни бошлаш учун соатнинг охирги дақиқалари уришини кутиб ўтиришга ижозат бермаслигимиз керак.

Биз фикрлашнинг янги даражасига ва ютуқларни янги даражасига эришишга ўзимизни даъват қилишимиз лозим.

Бизни рағбатлантирадиган ва атрофдагиларни илҳомлантирадиган янги тартиб-интизом, янги ҳаётга бўлган муносабатни ўзимизда шакллантиришимиз лозим.

Биз бошимизга жуда зўр имкониятлар ёғилиб тушишини кутиб ўтирмаслигимиз керак. Биз бугунги имкониятларни кўра билиш ва улардан фойдала олишни ўрганишимиз лозим. Биз унга ўзимизнинг маҳорат, куч-ғайрат ва зудлик билан ҳаракат қилиш ҳиссини бериб, нималарга қодир эканлигимизни намоён қила билишимиз керак.

Биз ҳар бир имкониятда хавф-хатарга диққат-этиборимизни қаратишга йўл қўймаслигимиз лозим. Аксинча, биз ҳар бир хавф-хатарга хос бўлган имкониятни қўлга киритишимиз лозим. Баъзан хатар ичига чуқур кириб бориш зарурдир, чунки бу бизни қай даражада узоққа боришимизни англаб етишга имкон беради.

Сиз буни қила оласиз! Сиз ўз ҳаёт тарзингизни ўзгартиришингиз мумкин, ва буни айни вақтда, ҳозир амалга оширишингиз мумкин, бунинг учун шунчаки масъулият сезишнинг янги ҳиссиётини шакллантиришни бошласангиз бўлди.

Ёдда тутинг, вақт кетмоқда. Агар бу жараённи айни ҳозир бошласангиз, Сиз истаган барча нарсага эришишингиз мумкин.

Омад ва бахтга эришиш—бу осондир. Лекин бунга эришмай қолиш ҳам—жуда осондир.

Сизнинг ҳаётингизни якуний натижаси фикрлашда кўплаб хатоларга йўл қўйганингиз ёки ўз ҳаётингизни оддий қоидаларни ҳар куни бажаришга бағишлашингизга боғлиқдир. Бу қоидалар қуйидагилардир:

Фалсафангизни мустаҳкамлаш ва кенгайтириш қоидаси;

Ҳаётга нисбатан анча тўғрироқ муносабатни шакллантириш қоидаси;

Анча юқори ютуқларга олиб келувчи жадал ва кетма-кет фаолиятга киришиш қоидаси;

Келажакни объектив баҳолаш учун сизнинг натижаларингизни ўрганиш қоидаси;

Порлоқ келажак учун барча тажрибангиз ва умрингизни янада кўпроқ бағишлаш қоидаси.

Бу Сизнинг маҳорат ва қувватингизни қўллаш имконини берувчи танловдир.

Майли Сизни ҳаётингизнинг айрим лаҳзалари бир-бири билан қўшилиб кетган бўлсин ва сиз ҳаётнинг фундаментал асосларини доимий такомиллашган якуний натижаларингиз билан фахрланиб завқ олишингиз мумкин.

Сизни қилган барча уринишларингиз ва натижаларингиз бир кун келиб Сиз ҳақингизда фақат битта содда жумлани айтишга сабаб бўлсин...

Беқиёс ишларни қилган, меҳрибон ва содиқ дўстим.

ДЖИМ РОН

*Американинг муваффақият
назарияси ва амалиёти бўйича
энг машҳур мутахассисларнинг бири*

Жим Рон 30 йилдан ортиқ вақт мобайнида инсон шахсий ҳаёти ва тадбиркорлик фаолиятига ижобий таъсир қилувчи фундаментал феъл-атвор омилларини ўрганиш билан шуғулланиб келмоқда.

Жим Рон – бошқаларга дарс бериш ва йўл кўрсатишни ўзига касб қилганлар учун ўрнақдир. У шу кунгача 5000 дан ортиқ чиқиш қилган, уни 3 миллиондан ортиқ киши тинглаган. У Европа, Осиё, Австралия ва Африкада, шунингдек, Шимолий Американинг йирик шаҳарларида семинар ва ишчи учрашувларини ўтказиб келади. У Нотиқлар миллий ассоциацияси аъзоси, нотиқлик санъати борасида кўрсатган маҳорати ва хизмати учун 1985 йил машҳур СРАЕ мукофотиغا сазовор бўлган.

Бир қанча йирик бизнес корхоналарини бошқаради. Улардан бири шахс камоли ва менежмент маркетинги, ҳамда савдо-сотик техникаси бўйича семинар ўтказиш ва дарсликларни чиқаришга ихтисослашган Jim Rohn International халқаро кўптармоқли компаниясидир.

“Мен сизга тўлақонли ҳаётни тилайман. Ҳаётингиз бойлик, саломатлик ва бахтга тўла бўлсин. Ақл-заковатингиз, қатъийлигингиз, ўз ўзингизга ишончингиз, орзу қилиш ва албатта уларни рўёбга чиқара олиш қобилиятингиз орқали ҳаётингиз беқиёс гўзал ва бахтли қилишингизни тилаб қоламан”.

Джим РОН

МУНДАРИЖА

АҚЛ ВИТАМИНЛАРИ

Муқаддима	5
Ҳаракат қилиш вақти келди.....	8
Сиз сўниб бораётган ният қонунининг қурбони бўлдингиз	8
Интизом	10
Кўп бериладиган саволлар	11
Энг яхши натижалар сари биринчи қадам	13
Сабот/қатъият	14
Кўп бериладиган саволлар	14
Ўзгаришлар танловдан бошланади	17
Ўзгаришлар/танлов/қарор	18
Кўп бериладиган саволлар	19
Ташаббус ҳаракатсизликдан кўра яхшироқ.....	21
Яхшиямки, жараённи тўхтатиш осон.....	22
Ташаббус.....	22
Кўп бериладиган саволлар	23
Биз тўқнаш келадиган икки муқобиллик.....	25
Қадриятлар.....	26
Яхши кузатувчига айланинг	27
Завқланиш.....	28
Кўп бериладиган саволлар	28
Шахсан ривожланиш мўъжизаси.....	29
Шахсан ривожланиш	31
Қаерда бўлсангиз ҳам, шу ерда бўлинг.....	32
Вақтни бошқариш.....	33
Асослар/асосий қоидалар	36
Кўп бериладиган саволлар	37
Муносабат – ҳамма нарса.....	38
Ҳақиқат.....	40
Кўп бериладиган саволлар	41
Ўзини алдашга қарши ҳаракат.....	44
Фаоллик/ меҳнат	46

Ҳаётингизни ўзгартириб юбора оладиган тўрт туйғу.....	47
Ҳиссиётлар	51
Кўп бериладиган саволлар	52
Китоблар ўқинг	54
Китоблар/кутубхона/мутолаа	56
Чумоли фалсафаси.....	57
Шахсий фалсафа	58
Кўп бериладиган саволлар	59
Имкониятларни севинг	60
Истак/рағбат.....	62
Мотивация ва манипуляция (бошқариш).....	62
Ўз натижаларингизни кузатиб боринг.....	64
Ишдаги мавқе/бозор	66
Кўп бериладиган саволлар	67
Яхши ҳаёт нима дегани?	69
Турмуш тарзи.....	72
Мақсадлар қўйиш	73
Кундалик юритиш – ўлимингиздан сўнг сиздан қоладиган учта хазинанинг биридир	74
Кундаликлар.....	77
Ххī аср учун маҳорат	77
Кўникмалар/сотишлар.....	79
Ажойиб ишлар қилиш	81
Истак/майл	82
Дуг фейербахнинг махсус мақоласи.....	83
Тилнинг кучи	84
Мулоқот/ишонтириш	86
Кўп бериладиган саволлар	87
Ички душманлар билан кураш	88
Салбийликни енгиш	91
Чаққонлик билан ҳаракатланинг.....	91
Муваффақият ва омадсизлик.....	95
Ҳаёт берувчини мукофотлашни истайди.....	96
Тарбия/муносабат.....	97
Кўп бериладиган саволлар	98
Нима эксанг, шуни ўрасан.....	99
Беринг, сахий ва миннатдор бўлинг	102
Орзу-умидларингизни амалга оширинг.....	103
Мақсадлар/мақсадни йўлга қўйиш.....	105

Ақлий-маънавий камолотга қандай эришилади?.....	106
Молиявий даҳлсизлик/ мустақиллик	108
Болаларга ухшашга ҳаракат қилинг	109
Болалар	112
Кўп бериладиган саволлар	113
Омадсизлик ва муваффақият формуласи	115
Етакчилик.....	118
Кўп бериладиган саволлар	120
Ўзини тарбиялаш	121
Таълим/ўқиш.....	124
Моҳир етакчилик белгилари.....	125
Шахсий жавобгарлик	128
Эътиборни жамлаш	129
Фермер сингари фикрланг	130
Бепарволик.....	131
Кўп бериладиган саволлар	132
Бугун – бу кечаги эртага	133
Режалаштириш	134
Камбағал бит эффекти.....	135
Тажриба	138
Ўз атрофингиздаги одамларни қадрланг.....	139
Таъсир/атрофдагилар	142
Ўз атрофингиздагиларни баҳоланг 2-қисм.....	143
Қайғудош бўлиш/ ғамхўрлик қилиш	145
Кўп бериладиган саволлар	146
Сармоядан ҳам муҳимроқ 9 нарса.....	148
Муаммоларнинг ечими	152
Муваффақиятли жамоани шакллантириш	152
Натижалар	155
Кўп бериладиган саволлар	155
Ўзгаришлар танловдан бошланади	157
Кечиринг, ишонинг, қарор қабул қилинг	158
Мен ишонаман.....	159
Ҳукумат/дебатлар	159
Ҳаёт мавсумлари – 1	161
Ҳоёлар	163
Ҳаёт мавсумлари – 2.....	164
Бошқарув	165
Ҳаёт мавсумлари – 3.....	166

Экин ва ўрим.....	168
Шукроналик ҳисси билан яшанг.....	168
Хаёт мавсумлари – 4.....	170
Уддабуронлик.....	171
Хаёт мавсумлари – 5.....	173
Шахсий ўсиш.....	175
Даромад маошдан яхшироқ.....	176
Бандлигингизга қарамай.....	177

БОЙЛИК ВА БАХТГА ЭРИШИШНИНГ 7 СТРАТЕГИЯСИ

Бутун ҳаётимни ўзгартирган кун.....	180
Бешта асосий сўз.....	183
Асослар.....	183
Беш-олтита асосий компонентлар.....	184
Бойлик.....	185
Бахт.....	186
Интизом.....	187
Ўз-ўзини алдаш ўрнига ҳаракат қилиш.....	190
Муваффақият.....	191
Мақсадларга интилишда нималар тўртки бўлади.....	193
Орзунинг кучи.....	194
Аниқ белгиланган мақсадлар кучи.....	195
Сабаблар.....	195
Тўртта улуғ мотиватор.....	196
Майда-чуйда сабаблар.....	198
Мақсадлар белгилаш йўллари.....	199
Узоқ муддатли мақсадлар.....	199
Қисқа муддатли мақсадлар.....	202
Беқарорлик.....	203
Мақсадлар: улар сиз учун ишлаши керак.....	204
Мақсадларнинг асл моҳияти.....	205
Ўзингизни синдиришга йўл қўйманг.....	206
Саволлар бериш қобилияти.....	207
Мақсадларни қўйиш ва вақтни бошқариш.....	208
Устиворликлар.....	209
Асосий ва иккинчи даражали ишлар.....	209
Эътиборни жамлаш.....	210
Хаётда ҳамма ўз насибасини олади.....	210

Оқилликка йўл	211
Билим гавҳарларига эга бўлиш.....	212
Оқил бўлиш йўллари	213
Шахсий фикрлар	213
Бошқалар ибратидан сабоқ олиш.....	215
Китоб ва кассеталар.....	216
Эшитиш қобилияти	218
Кузатиш	219
Келажакка сармоя	220
Шахс камолоти мўъжизаси	221
Қадр-қиммат.....	222
Ҳаёт мавсумлари	227
Ўз-ўзини чеклаш	231
Ўзингизни ўзгартириш йўллари.....	235
Шахсий камолот сари уч йўналиш.....	235
Маънавий камолот.....	236
Жисмоний камолот	236
Ақлий камолот	237
Интизом сақлашнинг осон йўли.....	238
Ўз-ўзига мотиватор	239
Молиявий эркинликка етишиш йўллари.....	240
Молия патирини тақсимлаш.....	242
Солиқлар	242
70/30 Қоидаси.....	245
Хайрия	246
Маблағ киритиш	247
Тежамкорлик	248
Иқтисодиёт ва болалар	249
Йўл ярмидаги тузатишлар	250
Ҳисобингизни йўқотманг!	250
Бойлик ва бахтга муносабат.....	251
Моҳир хўжайин бўлиш йўллари.....	252
Вақт билан муомала қилишдаги тўрт позиция	253
Ўзини англаш	259
Телефон	261
Вақтдан фойдаланишни самарали ташкил этиш	263
Тўғри саволлар беришни ўрганинг.....	264
Фикрларни қоғозда баён этишнинг тўрт усули	265
Суҳбатлашиш тамойили.....	271

Сиздан бойроқ одамнинг турмуш тарзига элтадиган йўл	279
Муҳаббат ва дўстлик	282

МУВАФФАҚИЯТНИНГ БЕШ КАЛИТИ

Сўзбоши.....	284
Кириш.....	286
Ўзгариш жараёни қандай бошланади	287
Муваффақият ва бахт калити.....	288
Ҳаёт мозаикасининг асосий беш бўлаги	289
Биринчи боб.....	291
Фалсафа	291
Шахсий фалсафамиз қандай шаклланади	291
Шахсий фалсафа худди елканни шамолга тўғрилашдай	293
Кучли шахсий фалсафани қандай яратиш мумкин.....	294
Янги ахборот қанчалик муҳим	296
Шахсий тажрибада ўрганинг.....	297
Бошқаларнинг фикрини инobatта олишни ўрганинг	298
Бошқаларнинг хатоликларидан дарс олинг.....	299
Бошқаларнинг ютуқларидан ўрганинг	300
Позитив таъсир кучидан фойдаланинг	300
Яхши кузатувчи бўлинг	301
Яхши тингловчи бўл	302
Китоблар ўқинг	303
Шахсий кундалик тутинг.....	305
Қарор қабул қилиш жараёни.....	308
Омадсизлик формуласи	309
Муваффақият формуласи.....	311
Ҳар куни бажарилиши лозим бўлган бир қанча тартиб-интизом қоидалари	311
Ҳар куни бажариладиган оддий тартиб-интизом қоидалари.....	312
Тартиб-интизом қоидалари кўпайиш табиатига эга	313
Бахт билан муваффақиятга эришиш қийин эмас.....	314
Бепарволик хавфи	315
Тўғри овозга қулоқ солишни ўрганинг	316
Иккинчи боб.....	318
Ҳаётга муносабат.....	318
Ўтмиш.....	319

Ҳозирги кун.....	320
Келажак.....	321
Бошлашдан аввал ҳаммаси тугаши лозим.....	322
Ёрқин келажакни барпо этиш.....	322
Келажак ҳар доим ўз нарҳига эга бўлади.....	323
Бир ўзимиз муваффақиятга эриша олмаймиз.....	324
Ўз қадримизни билиш – юксалишнинг бошидир.....	325
Ўзимизга бўлган муносабатни ўзимиз танлаймиз.....	326
Бошқалар билан мулоқот бизнинг ҳиссиётимизга таъсир қилади.....	328
Чекланган мулоқот фойдалиги.....	330
Кенгайтирилган мулоқот аҳамияти.....	332
Таъсирнинг янги ва энг яхши манбалари.....	332
Ҳаётга муносабат — бу энг муҳими.....	333
Учинчи боб.....	335
Фаолият.....	335
Нима учун кўпинча биз биринчи қаватда ушланиб қоламиз.....	337
Келажак сиймосидан фойдаланиш.....	339
Фаолият дам олишдан яхши.....	340
Меҳнат ва ҳордиқнинг ўзаро мувофиқлиги.....	341
Мақсадга эришишда қисқароқ йўлни ахтариш хавфи.....	342
Ўзгариш танловдан бошланади.....	344
Пухта ўйланган фаолиятнинг зарурияти.....	345
Фаолиятни режалаштириш керак.....	345
Яхши режа — бу оддий режа.....	346
Фаолиятимиз тартиб-интизомга туширилган бўлиши керак.....	347
Тартиб-интизомга солинган фаолият бошланиш нуқтаси.....	348
Тўртинчи боб.....	351
Натижалар.....	351
Натижаларимизни қандай ўлчаймиз.....	352
Ким бўлишимизга қараб муваффақиятни жалб қиламиз.....	355
Муваффақият ортидан қувманг, уни жалб қилинг.....	356
Нисбатан кўпроқ камол топган шахс кўпроқ натижаларга эришади.....	356
Келажак мукофоти бизни кутади.....	357

Маҳоратни ошириш аҳамияти.....	358
Натижаларни яхшилаш йўлида биринчи қадам	359
Ким ҳаққини тўласа, ўша мукофотини олади.....	359
Тез-тез натижани текширинг	360
Етарлича вақт ичида сезиларли муваффақиятларни амалга ошириш.....	361
Содир бўлаётган воқеалар ҳаммининг бошидан ўтади	362
Эътиборсизлик келажақдаги муаммоларни кўпайтиради.....	363
Ишонч натижаларга таъсир қилади	364
Интилишларимиз қанчалик узоққа қаратилган бўлиши керак?.....	366
Танлаш учун икки йўл	367
Бешинчи боб	369
Ҳаёт услуби.....	369
Ҳаёт услуби – бу бизнинг ҳаётга муносабатимиз ва қадриятларимизнинг кўзгудаги оксидир	370
Ҳаёт услуби – миқдорий тушунча эмас.....	371
Ҳаёт услуби – бу биз кимлигимиз ва қандайлигимизни кўрсатувчи кўзгудир.....	372
Ҳаёт услуби – бу ноавтоматик мукофотдир.....	373
Ҳаёт услубини ўрганиш ва тажрибада синаш керак	374
Мақсадларингиз томон интилган вақтингизда бор нарса билан бахтли бўлишни ўрганинг.....	375
Қаерда бўлманг, ўша ерда бўлинг	376
Ҳаёт сизни ўз ичига олсин	377
Хулоса	378
Тезкорлик ҳиссининг зарурати.....	378
Инсоннинг шинамликлар муҳити	379
Бугун—бу кечаги куннинг эртасидир.....	381
Икки дақиқалик огоҳлантириш.....	382
Келажақдаги аҳволни олдиндан кўра билишни ўрганинг	384
Ҳозирги ҳаёт оқимини ўрганиш	387
Ҳаёт—бу ўқув машғулотлари эмас.....	388
Джим Рон.....	391

ЖИМ РОН

(Энг сара асарлари)

Муҳаррир: Ш. Гуломов
Мусахҳиҳ: М. Турсунов
Техник муҳаррир: А. Турсунов
Саҳифаловчи: Ю. Исломов

Нашриёт лицензияси:
41 № 239 – 04 июль 2013 йил
Теришга берилди 08.05.2018. Босишга рух
этилди. 23.07.2018. PT Serif гарнитураси
Қоғоз ўлчами 84x108 ^{1/32}.
Офсет босма. 25 босма табоқ.
Буюртма № 22. Адади 5000.
Баҳоси келишилган нарҳда.

Нашриёт манзили:
«Adabiyot uchqunlari» нашриёти, 100027,
Тошкент шаҳри, Ўқчи кўчаси, 29-уй.

Босмахона манзили:
«ADAD PLYUS» МЧЖда чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Бунёдкор кўчаси, 28-уй.